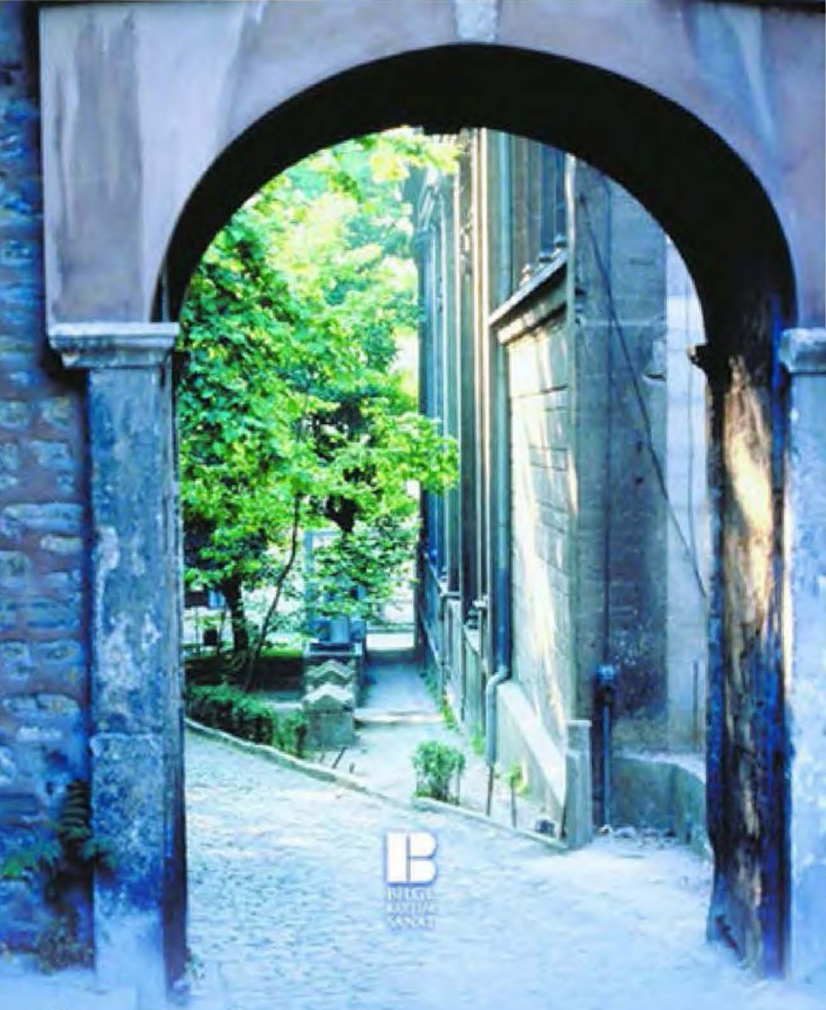

İZMİR ÇIKMAZI

Birinci Cihan Harbi arifesinde, dağılmakta olan Osmanlı İmparatorluğu'nda geçen fantezya, aşka ve politikaya dair destansı bir öykü

Charles Thoma

Çeviren M. Bahadırhan Dinçaslan

YAYIN NO: 741

İZMİR ÇIKMAZI
Charles Thoma

Özgün Adı: *The Smyrna Corner*

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Sertifika No: 16228

1. Basım, Şubat 2016

ISBN: 978 - 605 - 9241 - 41 - 0

Genel Yayın Yönetmeni: *Ahmet Nuri Yüksel*
Yayına Hazırlayan: *Ahmet Nuri Yüksel*
Kapak: *Kenan Özcan*
Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*
Baskı: *Alemdar Ofset*
Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 29-30 Topkapı / İstanbul
Tel: (0212) 544 23 09
Kapak Baskı: *Azra Matbaacılık*
Cilt: *Çevik Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT
Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 3 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74
bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

İZMİR ÇIKMAZI

CHARLES THOMA

Çeviren
M. Bahadırhan Dinçaslan

BİLGE
KÜLTÜR
SANAT

ÇEVİRMENİN NOTU

Ana dili Fransızca olan bir yazarın İngilizce yazdığı bir roman bu. Üstelik günümüz Türkçesinin konuşulmadığı bir çağda geçiyor: Her ne kadar divan edebiyatı Türkçesi ile konuşulmuyor idiyse de 30'lu, 40'lı ve sonraki yıllarda türetilmiş sözcükleri kullanmıyorlardı.

Bu "dil karmaşası", oldukça baş ağrıtıcı bir yöntem sorunu yarattı. Önceleri, Osmanlı karakterlerini "Lisan-ı Osmanî" ile konuşturayım dedim: Ancak o zaman eser neredeyse anlaşılmaz hâle gelecekti. Karakterlerin günümüz Türkçesine yakın bir dil ile konuşmasında karar kıldım, sadece yakın zamanda türetildiği ya da dilimize girdiği çok belli olan sözcüklerden kaçındım. Bu, umarım okuyucuya "suni" bir his vermeyecektir.

Kurumların isimlerini, tarihî bir önem arz ettiği için orijinal olarak korumak istedim. Yer yer "*Banque Ottomane*" ya da "*Osmanlı Bankası*" isimlerini görebilirsiniz. Dönemin "ruh"unu yakalamak açısından, okuyucunun hem orijinalini hem de yaygın adını bilmesi doğru olacaktır.

Bunun yanında, yazarla ettiğimiz bir sohbete kısaca değinmek isterim. *Monsieur* Thoma, kitapta "Osmanlı'ya dört yanından üşüşen yabancıların zorlayıcılığı, sahtekârlığı ve hesapçılığının sebep olduğu kötülükler"i bir manzara olarak sunmak istediğini söyledi. Bu roman, aslında Düyûn-ı Umûmiye "kıskacı"nın, Türkleri ve Türk topraklarındaki yabancıları bir savaşın da patlak vermesi ile toplumsal bir histeriye uğratmasının öyküsüdür.

ÖNSÖZ

Bu gerçek bir hikâye değil. Osmanlı İmparatorluğu'nda, Birinci Dünya Savaşı öncesi ve savaş esnasında yaşanan olayların ilham verdiği bir öykü. Bu yüzden bazı karakterler tarihî gerçek kişilikler, diğerleriyse kurmaca. Sultan Mehmed, Talat, Enver, Cemal Paşalar, Cavid Bey, Rahmi Bey, Morgenthau, Wangenheim, Pallavicini, Bompard, Arthur de Vere gibi isimler, hepsi tarihî karakterler. Yer yer, öykünün kahramanıyla iletişime geçiyorlar, dolayısıyla bu diyaloglar da kurmacadır.

Kitapta anlatılan kurum ve kuruluşların çoğu gerçekten var olmuş ve bazıları hâlen var olan kurumlar. Hikâyenin akışı uğruna haklarındaki bazı bilgiler bir nebze değiştirilmiş olabilir.

Birinci Dünya Savaşı arifesindeki Osmanlı'nın karmaşasında yolunu bulmaya çalışan Balint Morincz'in hikâyesini anlattım. Bu dağılan ve kaynayan imparatorlukta, bütün savrulmalar, fırtınalar boyunca yolunu bulmaya çalışan bir karakterin gözünden bakmaya çalışırken okuyucunun benim tarihi çarpıttığımı düşünmeyeceğine inanıyorum.

Kitabın sonuna bir zaman çizelgesi ve Düyûn-ı Umûmiye ile ilgili bilgiler de ekledim.

Bu sadece bir roman.

BERLIN
WARSAW
KIEV
VIENNA
BUDAPEST
ODESSA
Sea of Azov
TRIESTE
VENICE
SEBASTOPOL
SARAJEVO
VARNA
Black Sea
ADRIANOPLE
ROME
CONSTANTINOPLE
NAPLES
SALONICA
TREBIZOND
BURSA
ANGORA
BANDIRMA
ESKISHEHIR
ERZURUM
AFYON
SMYRNA
PALERMO
ATHENS
AYDIN
SÖKE
DIYARBAKIR
SYRACUSE
ANTALYA
ADANA
MALTA
ALEPPO
HERAKLION
BAGHDAD
TRIPOLI
CYRENE
JERUSALEM
ALEXANDRIA

KARAKTER LİSTESİ

Ülke	İsim	Rolü/Unvanı
Avusturya-Macaristan	August Ritter von Kral	Avusturya-Macaristan İzmir Konsolosu
	Attila Morincz	Morincz Konglomeratum'un Yönetim Kurulu Başkanı
	Balint Morincz	Attila Morincz'in oğlu
	Markus Morincz	Attila Morincz'in kardeşi
	Marquis Johan von Pallavicini	Avusturya-Macaristan Bâb-ı Âlî Büyükelçisi
	Azelan Révécz	Balint Morincz'in dostu ve meslektaşı
Belçika	Georges Nackelmackers	Orient Express'in kurucusu, Düyûn-ı Umûmiye heyeti üyesi
Fransa	Bay Bompard	Fransa Bâb-ı Âlî Büyükelçisi
	François Dussaud	Osmanlı Bankası İzmir temsilcisi
	Baron Hottinguer	*Compagnie des Eaux de Constantinople* Başkanı
	Gontrand de Valençay	Osmanlı Bankası Yönetim Kurulu Başkanı ve Düyûn-ı Umûmiye heyeti üyesi
	Sophie de Valençay	Gontrand'ın kız kardeşi, felsefe profesörü
Almanya	Christoph von Hirsch	Hirsch Konzern Osmanlı temsilcisi
	Otto Liman von Sanders	Alman General, Osmanlı Ordusu Genel Müfettişi
	Amiral Wilhelm Souchon	Osmanlı Donanması Baş Amirali
	Charles de Testa	Alman tercüman, Düyûn-ı Umûmiye heyeti üyesi
	Freiherr Hans von Wangenheim	İstanbul'daki Alman Büyükelçisi

Büyük Britanya	Hector Bullingdon	Dent, Palmer & Co. İstanbul temsilcisi, Düyûn-ı Umûmiye Başmüşaviri
	Stephen Noyes	Dent, Palmer & Co. Londra temsilcisi
	Bay Seymour	SCP Yönetim Kurulu Başkanı
	Arthur de Vere	Vickers temsilcisi, Düyûn-ı Umûmiye heyeti üyesi
	Fiona de Vere	Arthur de Vere'nin eşi
	Herbert Octavius Whittal	İngiliz tabiiyetli Levanten iş adamı
İtalya	Marchese Luca Garroni	İtalya Bâb-ı Âlî Büyükelçisi, Düyûn-ı Umûmiye heyeti üyesi
	Bay Orsini	İtalya İzmir Konsolosu
	Emanuele Pregilo	*Pregilo e Associati* Yönetim Kurulu Başkanı
Osmanlı Devleti	Özdemir Bey	Hüsrev Vaghinag'ın muavini, daha sonra İttihat ve Terakki Cemiyeti İzmir Başkanı
	Hüseyin Cahit Bey	Alman yanlısı *Tanin*'in başmuharriri
	Cavid Bey	Maliye Nazırı
	Cemal Paşa	Bahriye Nazırı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tepe üçlüsünden biri
	Enver Paşa	Harbiye Nazırı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tepe üçlüsünden biri
	Fehim Paşa	Hafiye Teşkilatının Başı
	Rahmi Bey	İzmir Valisi
	Mehmed V Reşad	Nisan 1909'dan itibaren Osmanlı Sultanı
	Adolfo Spinoza	Selanik'te Osmanlı Bankası müşterisi
	Talat Paşa	Dâhiliye Nazırı, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tepe üçlüsünden biri
	Dzeron Vaghinag	Ermeni iş adamı, Hüsrev'in amcası
	Hüsrev Vaghinag	Rahmi Bey'in vekili, Ermeni

Rusya	Michael Nikolaievitch de Giers	Rusya Bâb-ı Âlî Büyükelçisi
	Aleksandra de Giers	Michael de Giers'in karısı
İspanya	Llaurenç Urgell	Barcelona Urgell y Mercader Yönetim Kurulu Başkanı
	Ivan Gomendio Menendez	Valencia Gomendio Menendez Yönetim Kurulu Başkanı
Birleşik Devletler	George Horton	Birleşik Devletler İzmir Konsolosu
	Henry Morgenthau	Birleşik Devletler Bâb-ı Âlî Büyükelçisi

Frankfurter Zeitung
24 Ocak 1913

Hürriyet ve İtilaf hükûmetinin geçtiğimiz gece Jön Türk hareketinin siyasi kolu İttihat ve Terakki mensupları tarafından devrilmesinin ardından İstanbul büyük bir şok içinde. Altı ay boyunca, Hürriyet ve İtilaf hükûmeti ile İttihat ve Terakki arasındaki düşmanlık ülkeyi ikiye ayırmıştı ve bu süreç dün gece yaşanan darbeyle sonuçlandı. Duruma vakıf olan kaynakların bildirdiğine göre, Enver ve Talat Paşaların önderlik ettiği iki yüz silahlı İttihat ve Terakki mensubu dün gece Bâb-ı Âlî'yi bastı ve karşılarına çıkan Harbiye Nazırı Nazım Paşa vuruldu. Sadrazam Mehmed Kâmil Paşa silah zoruyla istifa ettirildi.

İttihat ve Terakki, Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı "Balkan Savaşları" olarak adlandırılan savaşta komşuları Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan'la karşı karşıya gelen Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgisine ve özellikle mühim şehir Edirne'nin kaybedilmesine sebep olmakla suçluyor. Edirne'nin teslim edilmesi teklifi ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki topraklarının beşte dördünün kaybı, bütün ülkede -ve özellikle İttihat ve Terakki'de- muazzam bir küçük düşme ve İmparatorluk'un dağılışına giden bir diğer adım olarak görülüyor.

Jön Türklerin Bâb-ı Âlî'nin kontrolünü yeniden ele almak arzuları herkesçe bilindiğinden, Hürriyet ve İtilaf hükûmetinin özellikle Balkan Savaşları'ndaki yenilgiden sonraki hâli de göz önüne alındığında, hükûmetteki değişim sürpriz olmadı. Yine de bu değişimin şiddet içeren mahiyeti, uluslararası camianın nazarında Osmanlı'nın itibarına kesinlikle zarar verecek gibi görünüyor.

Bu sabah, Mahmud Şevket Paşa'nın başkanlığında İttihat ve Terakki yanlısı bir hükûmet kuruldu. Talat Paşa ve Enver Paşa da sırasıyla Dâhiliye ve Harbiye Nazırlıklarını üstlenecekler. Cemal Paşa, Bahriye Nazırlığına getirilecek. Siyasal bir geri tepmeyi engellemek adına, İttihatçı olmayan nazırlar makamlarını muhafaza edecekler. Cavid Bey Maliye Nazırı, Mahmud Paşa Nafıa, Büstani Efendi Ticaret ve Ziraat, Oskan Efendi Posta Nazırı olarak görevlerine devam ediyorlar.

Paul Weitz
İstanbul Muhabiri

1. BÖLÜM

BUDAPEŞTE

Pazartesi, 15 Eylül 1913, Budapeşte

Balint Morincz, meclis görüşme tutanaklarını pencereden dışarı fırlatma dürtüsüne güçlükle karşı koydu. Babası ve amcası böyle bir tercihi ona dayatmaya nasıl cüret edebilirlerdi?

Balint'i taşıyan araba güç bela ilerliyordu. Budapeşte koşuşturan insanlar, sesler ve aceleyle capcanlıydı ve Ülloi út bu saatlerde özellikle kalabalık bir cadde olurdu. Böyle giderse İçişleri Bakanlığı'na varması bir saati bulacaktı... Pencereden bakınca kuzeyde Parlamento binasının kırmızı çatılarını ve kulelerinin tepesini görebiliyordu. Son beş dakikadır onlara bir nebze olsun yakınlaşamamıştı.

Derin ve uzun bir nefes aldı ve kendini yatıştırmaya çalıştı. Sağ bileğindeki sargının altında nabzını hissedebiliyordu, sol eliyle bileğine masaj yaptı.

"Gelecek hafta bir ara uğramaz mısın? Planlarımıza dair ayrıntılı bilgi vereceğiz;" demişti Attila Morincz oğluna ayrılırken, "kararını vermende etkili olacaktır."

"Kararımı zaten verdim baba, gitmiyorum," demişti Balint de konunun kapanmasına daha çok zaman olduğunu bile bile.

Babasıyla amcası neden onu tekrar demiryolu işine döndürmek istiyordu? Biliyorlardı ki bu onun hayal ettiği meslek değildi. Azınlık hissedarlardan bazıları sermayelerini rakiplere sattıysa ona neydi ki? Diyelim ki sattılar, aile Morincz Konglomerátum'un[1] kontrolünü elinde tutmaya devam edecekti. Mesele neydi öyleyse?

1 konglomeratum: Farklı iş kollarında faaliyet gösteren şirket. (ç.n.)

Ama Attila Morincz oğluna o sabahki olağan dışı Yönetim Kurulu toplantısında neler görüşüldüğünü izah etmiş, Balint de babasının neden bir sonraki toplantıya katılması için baskı yaptığını anlamıştı.

"İş yaptığımız bankalar hayli endişeli ve azınlık hissedarların bir kısmı bunun farkında," demişti babası.

"Biliyorum, oradaydım. Markus amca toplantıda bundan bahsetmişti," diye cevap vermişti Balint, "Bölge hâlen Sırp ordusunun işgalindeyken Novi Pazar-Selanik hattının yapım ve bakımını nasıl yürütmeyi planladığımızı bilmek istiyorlar. Ve Alman rekabetine karşı gelirleri nasıl arttırmayı planladığımızı da."

"Doğru," demişti Markus amca, ama bankaların verdikleri kredileri geri isteme ihtimalini gündeme getirdiklerini söylememişti.

"Ne demek istiyorsun?"

"Şunu; bankalarla olan görüşmelerimizi kurula iletirken biraz tutumlu davrandığımızı. Sırp topraklarından geçen tren yolları gelirlerimizin sadece sekizde birini oluştursa da bankalar Novi Pazar-Selanik hattındaki duraklamayı mali istikrarımız açısından büyük bir tehlike olarak görüyorlar. Diğer ticari işlerimizin Novi Pazar-Selanik hattındaki kayıplarımızı dengelemek için yeterli olacağına inanmıyorlar."

Balint, babasıyla amcasının en önemli bilgiyi kendi yönetim kurullarından saklamak zorunda kalışlarından dolayı şaşkınlığa düşmüştü.

"Para kazanmak için güvenecek topraklarımız yok. Tüm zenginliğimiz, hayatımız ve bu şirketi devam ettirmemiz kârlarımıza bağlı. Bu kârlarımız da Balkan Savaşları, Sırpların Novi Pazar'ı işgali ve diğer şirketlerin rekabeti yüzünden çok hırpalandılar. Yapmaya çalıştığımız bu stratejik hamle sadece Konglomeratum'u içinde bulunduğu

finansal zorluktan çıkarmayacak, aynı zamanda bizi Avrupa iş dünyasında ön plana çıkartacak; eğer doğru idare edebilirsek. Ve tüm bunlar için sana ihtiyacımız var Balint."

Babası konuşurken, Balint dünyasının başına yıkıldığını hissetti. Kendisine yüklenen bu görevden kaçmasının imkânsız olduğunun farkındaydı, fakat yine de karşı koymaktan vazgeçmedi.

"Baba, bu seçim reformları için iki yıldır çalışıyorum. Şimdi bırakamam. Bunu bakan anlamayacaktır, öte taraftan da ben olmazsam reformu İmparator'a kim sunacak?"

Attila Morincz oğlunun sorusunu bertaraf edecek zekâya sahipti.

"Balint, sana her yerde ihtiyaç duyulduğunun farkındayım. Fakat sana en çok bizim ihtiyacımız var. En iyi okullarda eğitim gördün ve lazım olabilecek dillerin tümünü biliyorsun. Konglomeratum'un iştiraklerinde çalıştığın onca yıldan sonra şirketi de biliyorsun. Çok çeşitli idari görevlerde bulundun. Ve senin Monarşinin üst seviyeleriyle de pazarlık edip sonuçlar alabileceğini biliyoruz. İşte, Osmanlı'da tam da bunu yapman için sana ihtiyacımız var."

"Ama sizin buradaki ekibinizde de bunların hepsini yapabilecek birileri vardır illa ki?"

"Hiçbiri senin kadar iyi değil. Amcan ve ben burada kalıp işleri idare etmeli ve bankalarla görüşmeleri yürütmeliyiz. Senden başka kimse şirketimizi temsile ve Osmanlı Türkiyesi'nde işleri idareye yeterince uygun değil."

"Fakat ben üç yıldır işin içinde değilim ki? Neyin gerektiğini en iyi benim bileceğimi nereden çıkartıyorsun?"

"Balint, amcan ve benden başka şirketin tüm iştiraklerinin yönetiminde bulunan tek insan sensin. İşin tüm kısımları hakkında yeterli bilgin var. İşin özü de sen gittiğinden beri değişmedi. Almanlara, Fransızlara ve İngilizlere karşı

senden başka kimi çıkarabiliriz? Kim Osmanlı bakanlarıyla, memurlarıyla ve politikacılarıyla pazarlık edebilir? Bunları yapabilecek tek kişi sensin."

Balint, kendisini sarsan öfkesini ve hayal kırıklığını gizlemek için vücudundaki tüm sinirlerini ve kaslarını gerdi.

"Baba, kariyerimi şirkete adamak istemediğimi biliyorsun. Bakan benden iş bekliyor, beraber hazırladığımız programı İmparator'a sunacağız daha. İmparatorluk'un politik dengeye ulaştığını görmek istiyorum. Macarları Hırvatlar ve Rumenlerden, Çekleri Ruthenlerden, Avusturyalıları Sırplardan ayıran etnik gerginliğin azalmasına yardımcı olmak istiyorum."

"Balint, bunu duymak belki zor ama sen olmasan da o programı savunacak biri elbet çıkacaktır. Belki senin kadar iyi yapamayacak ama yine de program tartışılacak ve savunulacak. Dahası, eminim ki parlamentodan geçecek. Fakat senden başka kimse Türkiye'ye gidip Konglomeratum'un işlerini yapamaz. Sen yapmak zorundasın."

Balint, hiçbir iddianın kariyerini kurtaramayacağını görüyordu. Babası ve amcası, karşısına her şeyden önce ahlaki bir mes'uliyetle çıkıyorlardı ve bu aşılması neredeyse imkânsız bir engeldi.

"Yani, ben hayır dersem Konglomeratum ölecek, öyle mi?"

"Farklı şeyler olabilir," dedi Attila Morincz. "İflastan kaçsak da alacaklılar şirketi devralabilir. Ya da bankalar bizi sermaye artırımına zorlayarak payımızı azaltır ve yönetimden uzaklaştırır. Çalışanlarımızın yarısından fazlası işinden olur ve eninde sonunda bizim hayatlarımız da mali olarak dibe vurur..."

Balint yenilgiyi kabullenmiyordu, gelişmelerin bu kadar şiddetli olduğuna da inanmıyordu. Arkadaşlarıyla beraber Dışişleri Bakanlığı'nda Markus amcayla yaptıkları

tartışma aklına geldi. Osmanlı İmparatorluğu'nda iş yapmanın başa çıkılmaz risklerle dolu olduğunu tartışmışlardı bir saat kadar.

"Osmanlı'nın en iyi kontratları Fransızların, İngilizlerin, hepsinden önemlisi de Almanların avlanma sahalarında kalıyor. Bu üçü Düyûn-ı Umûmiye'nin kontrolünü ellerinde tutuyorlar. Gerçekten bu seviyede mücadele edebilir miyiz? Almanlarla hem de?"

"Düyûn-ı Umûmiye'nin gittikçe kontrolden çıkan bir hayvana dönüştüğüne inanıyoruz," dedi Markus amca. "Bu kurumun bir parçası olmak Osmanlı'da iş yapmak için bir zorunluluk değil artık. Hatta tam aksi. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin idaresi altında ülke yeni bir siyasi yapılanmaya doğru gidiyor ve Avrupalı güçlerin imtiyazları artık sorgulanıyor. Osmanlı İmparatorluğu'nun her gün yeni bir ihtiyacı ortaya çıkıyor; altyapı, silahlanma, inşaat ve tabii ki demiryolları. Osmanlı gibi büyük bir coğrafyada bu işi yapabilecek az şirket var. Almanların *Hirsch Konzern*'i ve biz."

"Peki ya İngilizler ve Fransızlar?" diye sordu Balint terslər gibi bir sesle.

"İngilizlerin Hindistan ve Mısır'da çok daha mühim işleri var. Fransızların da Kuzey Afrika'da. Bu sayede bize de bir yer açılıyor. Onlar kabul etmese de Almanların Anadolu'daki tüm hatları döşeyecek kapasiteleri yok... Bu da bizim için bir yer olduğu anlamına geliyor."

"Yani, eğer doğru anladıysam," Balint, şeytanın avukatını oynamaya başladı, "İngilizlerin, Fransızların, İtalyanların ve Almanların bize Morincz şirketinin bir iştirakini İstanbul'da kurmamız için fırsat vereceğini düşünüyorsunuz?"

"Hayır, Balint. Avrupalıların bizim bir 'dükkân açmamıza' o kadar kolay izin vereceklerine inanmıyoruz. Fakat zaten ihtiyacımız olanı almak için Türkiye'de çok fazla büyümemize gerek yok. Osmanlı'nın büyüklüğünü düşünürsek bir

iki tane büyük kontrat bizim işimizi görür. Kasamızı doldurmak için bu oyunda lider olmamıza gerek yok, oyuna dâhil olmamız yeterli."

"Belki de..." diye lafa girdi Balint, "fakat Doğu Akdeniz'in ikinci en büyük limanı Selanik'e giden ve Mısır'la Hindistan'a en kolay ulaşımımız olan Novi Pazar demiryolundan vazgeçmemizi tavsiye ediyorsunuz. Onun yerine, hiç deneyimimiz olmayan Küçük Asya'da bir demiryoluna yatırım yapmamızı teklif ediyorsunuz. Neden sadece Sırp istilasının bitmesini beklemiyoruz? Ardından da Selanik'teki işlerimize devam ederiz."

"Çünkü Sırp işgalinin daha ne kadar süreceğini bilmiyoruz ve bankalarımız borçlarımızı nasıl ödeyeceğimizi bilmek istiyor. Bunun kolay olacağını söylemiyorum, engellerle karşılaşmayacağımızı da iddia etmiyorum. Ama şu an, Selanik hattı hiç gelir getirmiyor ve tamamen işe yaramaz hâlde! Kâr edebilmek için yeni gelirler yaratmaya muhtacız."

"Abdülhamid tahttan indirildiğinden beri politik karmaşada olan bir ülkede kârlı işler yapılabileceğine sahiden inanıyor musunuz? İttihat ve Terakki Partisi'nin yeni Sultana her şeyi dikte ettiğini biliyorum ama bu partinin üyeleri hiç ortalarda gözükmüyor. İTC'nin, emirleri Almanlardan aldığını duydum ki onlar da Türk demiryollarının kârlarını bizimle bölüşmek istemeyecektir."

"Söylediklerinin hepsi doğru," dedi Markus amca, "fakat Osmanlı'nın otuz senedir Japonya'yla aynı politikaları takip ettiği de doğru; Batı'yla mücadele için modernleşmek. İTC başa geldiğinden beri Abdülhamid'le aynı politikaları takip etti. Ülkelerinin bir bütün olarak kalması gerektiğini biliyorlar. Almanlar da Osmanlı'da uzun süre kalmalarını sağlayacak bir plan geliştirdi; ülkenin omurgasını oluşturan bir altyapı inşa ediyorlar."

"Berlin-Bağdat demiryolundan mı bahsediyorsun?"

"Evet. İşte biz de bu pastadan bir dilim istiyoruz. Hatta Osmanlı hükûmeti senin bahsettiğin karmaşayı o kadar da umursamıyor. Gerçek olan şu ki Osmanlı'nın demiryollarına ihtiyacı var. Hükûmet askerlerini, insanlar da mallarını taşımak için demiryollarına muhtaç. İşte bunun için de demiryolları inşa edilmek zorunda, umarız ki bizim tarafımızdan."

"Yani başta kim olursa olsun pazarın her zaman orada olacağına inanıyorsunuz?"

"Evet, Balint. Osmanlı İmparatorluğu'na 'Avrupa'nın Hasta Adamı' demek büyük ölçüde yanlış. Mevcut politik karmaşasına rağmen Osmanlı büyük bir fırsatlar pazarı. Çok büyük fırsatlar. Yapılması gereken tek şey de birinin oraya gidip onları kapması."

"Osmanlıların Avusturya-Macaristan mallarını boykot ilanına ne diyorsunuz?"

"Boykot bitti ve yalnızca yiyecek maddelerini ilgilendiriyordu. Osmanlılar endüstriyel ürünleri boykot edecek hâlde değiller, özellikle de demiryolu gereçlerini."

"Ruslardan ne haber? İstanbul ve Çanakkale boğazlarını kontrol edip Karadeniz'den Akdeniz'e uzanmak istediklerini herkes biliyor. Özellikle de Osmanlı geçen yıl boğazları kapattıktan sonra."

"Ruslar hâlâ Japonlara karşı sekiz yıl önceki mağlubiyetlerini toparlamaya çalışıyorlar. Almanlara karşı koyacak güçleri henüz yok."

Balint'in hüsranı, iddiaları hızla cevaplandıkça giderek artıyordu. Yeni iddialar üretmek zorunda hissediyordu kendisini.

"Sizce de Türk hükûmeti biraz dengesiz değil mi? Daha bu kış Jön Türkler iktidara gelmek için darbe yapıp bir nazırı öldürmediler mi?"

"Doğru," diye cevapladı amcası. "Fakat bu Saray'a yapılmış bir darbeydi, Balkan Savaşları'nı daha iyi idare

etme güdüsüyle yapılmıştı. Bu darbe Osmanlı'nın kendisini Avrupa seviyesine çıkartmak için ihtiyacı olan demiryollarının ehemmiyetini azaltmadı. Kimin nasıl yönettiği mühim değil, Osmanlı demiryollarına muhtaç."

"İtalyanların On İki Ada'yı işgali ne olacak? Bence bu İzmir'e ulaşımı, en azından deniz yoluyla ulaşımımızı engelleyecektir."

"Bu olay daha çok yeni. Öte yandan, İtalyanlar Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun gemilerine bulaşmayı hayal bile edemezler."

Markus amcanın tüm iddialarına rağmen, Balint ikna olmamıştı.

"Baba, saat geç oluyor ve bakanlıkta beni bekliyorlar. Önümüzdeki hafta İçişleri Bakanı'yla beraber Schönbrunn'da İmparator'a reform programımızı sunacağım. Bu işleri Konglomeratum'un meselelerinden öncelikli tuttuğum için beni affedin."

Balint, babası ve amcasının eşliğinde ana binanın çıkışına yöneldi.

"Balint," diye söze girdi babası Attila Morincz fabrikanın çıkışına giden yolun yarısında, "Küçük Asya'da yapacağımız bu iş narin ama zorunlu bir hamle. Küçük Asya'ya şimdiye kadar gitmeme sebebimiz, hem Anadolu hem de Sırbistan demiryollarını aynı anda idare edecek kadar finansmanımızın olmamasıydı. Balkan Savaşı patladıktan sonra Selanik hattının inşaatı durdu. Bunun hem iyi hem de kötü etkileri oldu şüphesiz. Kötü etkisi, boşta kalan onca çalışanımızı meşgul etmek zorunda oluşumuz. Çevrende gördüğün tüm bu adamlar demiryolu işinin bir parçası ve onlara maaşlarını ödeyemememizden korkuyorlar ki yeni gelir kaynakları bulamazsak olacak olan da bu. Daha şimdiden bu adamların yarısı boşa çıktı. Fakat maaşlarını hâlâ

ödüyoruz çünkü yetenekli işçilerimizi kaybetmek istemiyoruz. Ama bunu daha ne kadar sürdürebiliriz bilmiyorum."

Balint, elleri yağdan, kömürden ve isten simsiyah olmuş mavi önlüklü çalışanların, girdikleri yemek sırasından kendilerine doğru baktıklarını gördü. Konuşmanın en azından bir kısmını duyabilmek için kulak kabartmışlardı. Morincz Konglomeratum'un liderlerini selamlamak için başlarını hafifçe öne eğerlerken, gözleri dik dik patronlarına bakıyordu. Balint aniden o liderlerden birinin de kendisi olduğunu fark etti.

"İşin iyi tarafı da Türkiye'de ciddi nispetlerde demiryolu döşeyecek kadar kaynağımız arttı. Tabii ki o kontratları alabilirsek... Schönbrunn'daki görüşmenden sonra tekrar gel lütfen," dedi Attila Morincz. "Senden tek istediğimiz içinde bulunduğumuz durumu tüm detaylarıyla anlaman. Kararını sonra verirsin."

Arabasında giderken Balint birçok güçlü mengenenin hayatını tam orta yerinden sıkmaya başladığını hissetti. Damarlarındaki kan, yine bileğindeki yara izinin altında toplanıyordu. Bileğine masaj yapmaya başladı. Madem bu kadar kolaydı şirkete geri dönmek, genel kuruldaki oy hakkından neden vazgeçirmişlerdi zamanında? Ah tabii, babası ve Markus amcası çok akıllıydılar. Ve bugün de onu kazanma şansının az, çok az olduğu bir savaşa zorlamışlardı.

Ceketinin cebinden İmparator'u cuma günü Schönbrunn'da ziyaret etmesi için yollanan davetiyeyi çıkardı, davetiyeyi elinde tutarken acı acı güldü. Eğer politik kariyerinin bitmesini istemiyorsa bu zorlu savaşı kazanmak zorundaydı.

2. BÖLÜM

Pazartesi, 15 Eylül 1913, İstanbul

Avrupalı Düyûn-ı Umûmiye temsilcilerinin o günkü toplantısı başından itibaren garipti. Hector Bullingdon temsilcilerin hepsini bizzat tanıyorsa da ilk kez hepsini bir arada görüyordu. Batılı ekonomik güçlerin Türkiye'deki en görkemli toplantısıydı bu. Hector Bullingdon koltuğuna oturduğu anda bir şeylerin ters gittiğini anlamıştı.

İlk olarak toplantı her zamanki gibi üye ülkelerin konsolosluklarından birinde değil, *Cercle d'Orient*[2] binasında yapılıyordu ve kimse sebebini bilmiyordu. 'Muhtemelen, Sultan'ın baskısı yüzünden böyle oldu' diye düşündü Bullingdon. Yahut Cavid Bey'in baskısıyla; Osmanlı Maliye Nazırı Cavid Bey, Avrupalı firmaları hayal kırıklığına uğratmanın bir yolunu hep bulurdu.

Hector Bullingdon, Osmanlı'nın borçlarını Avrupalı alacaklılara bildirme işinde kendi rolünün azalacağını düşünerek rahatladı. Hatta kendi şirketinin Osmanlı Bonolarını muhasebe defterlerinden tamamen kaldıracağını düşünerek daha da rahatladı.

Hector, Türkiye'ye gelirken tek düşündüğü şey muazzam bir servet edinmekti. İstanbul'da geçirdiği yedi yıl boyunca aklındaki tek şey buydu. Osmanlı'nın vergilerini toplama görevi onun ve ailesinin beklediklerinin de ötesinde

2 Cercle d'Orient: Büyük Kulüp; 1882 yılında İngiliz Elçisi Sir Alfred Sandison'un girişimleriyle yönetici, diplomat ve iş adamlarından müteşekkil 30 kurucu üye tarafından Cercle a`Pera adıyla İstanbul'da sosyal amaçla kurulan, 1884 yılında ise adı Cercle d`Orient olarak değiştirilen dernek.

bir servet edinmesini sağlamıştı. Daha Türkiye'ye ilk geldiği yıl anne-babasına Chiswick'te bir ev satın almıştı.

Hector, Maliye Nazırı'ndan gelen davetiyeyi bir kez daha inceledi ve tüm katılımcıların gelip gelmediğini gözleriyle kontrol etti.

"Osmanlı İmparatorluğu Maliye Nazırı Cavid Bey, aşağıda isimleri verilen Düyûn-ı Umûmiye temsilcilerinin toplantıya katılımlarını saygıyla talep eder:

Mr. Charles de Testa ..... Alman Alacaklılar Temsilcisi
Marquis Johan von Pallavicini .... Avusturya-Macaristan Alacaklılar Temsilcisi
Sir Arthur de Vere..... İngiliz Alacaklılar Temsilcisi
Chevalier Gontrand de Valençay... Fransız Alacaklılar Temsilcisi
Mr. Georges Nagelmackers..... Belçikalı Alacaklılar Temsilcisi
Marchese Luca Garroni..... İtalyan Alacaklılar Temsilcisi
Mr. Roland van Weyden..... Hollandalı Alacaklılar Temsilcisi
Mr. Hector Bullingdon..... Düyûn-ı Umûmiye Başmüşaviri

Büyük toplantı odası soluk bir fıstık yeşiline boyanmıştı ve odanın köşeleri altın renkli yaprak motifleriyle bezenmişti. Toplantının başlamasından hemen önce yaşanan sessizlik anında, Hector bu toplantının onun şimdiye kadarki tüm muvaffakiyetlerinin âdeta bir sınaması olacağını hissetti. Düyûn-ı Umûmiye Başmüşaviri olmak, önünde tahmin bile edemeyeceği kapılar açmıştı. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupalı alacaklılarının temsilcileri İstanbul'da neredeyse Sultan kadar söz sahibiydiler. Ve Hector da Osmanlı'nın herhangi bir bölgesinde iş yapan tüm Avrupalı bankaların tüm anlaşmalarından haberdar oluyordu. Alınan her borç, her güvenlikli temettü, kâr getiren her senet, satmaya değer her varlık... Her şeyden haberi vardı.

Fakat Hector, Arthur de Vere hakkında endişeliydi. Vickers Ateşli Silahlar şirketinin ve aynı zamanda Britanya'nın Osmanlı İmparatorluğu temsilcisi Arthur de Vere, gözle görünür bir şekilde huzursuzdu. Sürekli salladığı sağ ayağının titrettiği masa, Hector'u sinirlendiriyordu. Öte taraftan da Fransa'nın *Adminisitration de la Dette Publique* (Düyûn-ı Umûmiye'nin resmiyetteki adıyla anılması konusunda her zaman ısrarcıydı) temsilcisi kibirli Fransız beyefendisi Valençay ise gayet rahat görünüyordu. Hector neredeyse de Vere yerine Valençay ile çalışıyor olmayı isteyecekti.

Masanın tam karşısındaki Alman temsilcisine doğru baktı. Charles de Testa da gergin miydi acaba? *Cercle d'Orient*'in kurucularından biri olarak onun burada kendisini evinde hissetmesi gerekiyordu. Ailesi üç asırdır bu şehirde yaşıyordu, kendisi de İstanbul'da tanınması gereken kim varsa hepsini tanıyordu. Ve bir taraftan da Almanya'nın İstanbul'daki baş *dragoman*'ıydı.[3] Charles de Testa'nın Yıldız Sarayı'nda Sultan'a yaptığı günlük ziyaretler herkesçe biliniyordu ve ona Düyûn-ı Umûmiye'deki diğer tüm temsilcilerden daha geniş bir çevre sağlıyordu. Böylesine bir adamı ne gerebilirdi ki?

Hector toplantı odasını incelemeye devam etti. Avusturya-Macaristan büyükelçisi ve Düyûn-ı Umûmiye temsilcisi Marquis von Pallavicini gelmemişti bile! Hele ki onun ne kadar titiz olduğunu ve olmadık işler oluverdiğinde -ya da Habsburgların Türkiye'deki zayıf varlığını daha da zayıflatan şeyler oluverdiğinde- ne kadar paniklediğini bilenler için bu gerçekten şaşılacak şeydi.

Uzun giriş kapısının yanındaki köşelerden birinde, İtalyan, Hollandalı ve Belçikalı temsilciler sessizce konuşuyorlardı. Pallavicini'yi içeri almak için açılan büyük ahşap kapılar,

3 dragoman: Tercüman kelimesinin bozulmuş hâli. Osmanlı'da, yabancılarla yapılacak görüşmelerden sorumlu resmî tercüman makamı. (ç.n.)

onların bu sessiz konuşmasını böldü. İçerideki tüm temsilcileri başıyla hızlıca selamlayan Pallavicini, hızla Charles de Testa'nın hemen yanındaki yerine oturdu. Hemen ardından da tüm temsilciler yerlerini aldılar.

Düyûn-ı Umûmiye toplantı masasında bile ülkelerin arasındaki diplomatik durumlara göre savaş hatları oluştuğunu fark edebiliyordu Hector. Britanya temsilcisinin hemen yanında Fransız ve Belçikalı temsilciler oturuyorlardı. Belçika tarafsız da olsa, Georges Nagelmackers "bizim" tarafımızda sayılır diye düşünüyordu Bullingdon. 'Sonuçta, Belçika'nın tarafsızlığının garantörü ve Kaiser Wilhelm'in "Cermenleştirme" arzusu karşısında koruyucusu İngiltere değilse başka kim olabilirdi?' Masanın tam karşısında da Alman ve Avusturya-Macaristan temsilcileri oturuyorlardı. Masanın en ucunda ise öyle veya böyle tarafsız sayılabilecek İtalya, Hollanda ve Osmanlı temsilcileri oturuyorlardı. Cavid Bey konuşmaya başladı:

"Saygıdeğer beyefendiler ve ülkemizdeki misafirlerimiz," diye söze başladı Osmanlı Maliye Nazırı. Sesinin tonundan, ülkesini kontrol etmeye çalışan bu yabancılar üzerinde etki oluşturmaya çalıştığı belli oluyordu. "Tek tek isminizi anmadan sizlere hitap etmeme müsaade ettiğiniz için teşekkür ederim. Fakat bunun Sultanımızın isteğiyle olduğunu sizlerden saklamayacağım. Tüm Müslümanların Halifesi Osmanoğlu Yüce Sultanımız, sizin kurulunuzun, Düyûn-ı Umûmiye'nin son icraatlarının İmparatorluk'un temellerini kökünden sarsmasından ziyadesiyle şikâyetçidir. Sultanımızı -Allah onu yolundan ayırmasın- en çok kaygılandıran gelişme ise hukuksuzca ülkenin dört bir yanına yolladığınız vekillerinizin Erzurum vilayetinden vergi toplamaya başladığını öğrenmiş olmasıdır. Eminim ki bu masanın etrafında oturan herkes bölgedeki Ermenilerin ayaklanmalarına engel olabilmek için

o bölgeden bir süredir özellikle vergi toplanmadığından haberdardır. Ermeniler bizim için sıkıntılı bir millettir..."

Arthur de Vere ayağını sallamaktan aniden vazgeçti ve Bullingdon İngiliz temsilcinin omuzlarının huzursuzca çöktüğünü gördü. '...Yurt dışında deneyimli diplomatlar çalıştırmamanın dezavantajları...' diye düşündü. Arthur de Vere'nin hemen sağında oturan Gontrand de Valençay, de Vere'nin ani hareketiyle irkildi:

"Sözünüzü kestiğim için bağışlayın, Cavid Bey. Fakat rol yapmayı bırakalım." Arthur de Vere'nin ses tonu, rüzgârda şaklayan bir bayrak gibi keskin çıkmıştı. "Bu durumdan haberiniz olduğundan neredeyse eminim. Vergi toplamaya Erzurum'u da dâhil etmiş olmamızın sebebi, mevcut gelirlerin anlaştığımız seviyenin altında kalmasıdır. 1881 Sözleşmesi'nde de belirtildiği gibi, böyle bir durum olduğunda Düyûn-ı Umûmiye İdaresi açığı kapatmak için tahsilatlarını diğer dokunulmamış bölgelere doğru genişletmek konusunda tam yetkilidir. Mr. Hector Bullingdon'ı söze davet ediyorum, kendisi bugün bize şirketi Dent, Palmer & Co'nun henüz geçen hafta tamamladığı borç ödeme durum raporunu paylaşacak."

Hector Bullingdon, dosyasını açarken Alman temsilcisi Charles de Testa'nın dudağının kenarındaki çekingen gülümsemeyi yakaladı. Alman temsilcinin gülüşü 'Ah, İngiltere için ne kadar talihsiz bir hareket. Almanya için ise ne güzel...' der gibiydi. Ve sağ tarafında da kaşlarını öfkeyle çatmış Gontrand de Valençay'ın 'Bu nasıl bir akılsızlık?' dememek için kendini tuttuğunu görebiliyordu. Fransız temsilcisinin, İstanbul'un "Cesare Borgia"sının,[4] müttefikinin tutumundan memnun olmadığı aşikârdı.

Kendini saran endişelerin arasından sıyrılmaya çalışan Hector, dosyasından çıkardığı kâğıtları temsilcilere dağıttı ve konuşmaya başladı:

4 Cesare Borgia: İtalya ve İspanya asıllı meşhur Borgia ailesinden Papa VI. Alexander'in gayrımeşru oğlu, entrikacı kimliğiyle bilinir. (ç.n.)

"Beyler, hepinizin bildiği gibi şirketim Dent, Palmer & Co Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'ne müşavirlik yapmakla görevlidir. Tahsilatlarınızın 1881 Anlaşması'yla uyumlu olup olmadığını kontrol ediyor ve anlaşmaya uygun iyileştirmeleri yapıyoruz. Elinizdeki kâğıtlarda bu yılın ilk dönemine ait anapara ve faiz tahsilatları şu kategoriler altında yazıyor: tuz gelirleri, pul vergisi, su kaynakları, balık vergisi, ipek vergisi, bazı eyaletlerin vergi gelirleri -bu yıl ilk kez Erzurum vilayetini de ihtiva ederek- ve son olarak *Regie Co-intéressée des Tabacs Ottomans*[5] idaresinde toplanan tütün vergileri."

Hector Bullingdon, kusursuz Fransızcasından etkilenen Valençay'ın başını hafifçe sallayarak kendisini takdir ettiğini gözünden kaçırmamıştı.

"Soldaki sütunda yazan rakamlar bu dönemde yapılan tahsilatları gösteriyor. Sağ sütunda da bütçelenmiş rakamlar yazıyor. Sizlerin de görebileceği gibi, çoğu kalemde hedeflediğimiz rakamlara ulaştık. Vilayetlerde ise bütçenin ortalama yüzde on aşağısında kaldık, bu yüzden de Erzurum'u da tahsilatlara dâhil etmemiz gerekti. Bazı yetkililerden edindiğimiz ilk duyumlara göre, -Hector bir an durakladı ve cümlesini bitirmeden önce Cavid Bey ve Arthur de Vere'ye kısa bir bakış attı- bu durumun esas sebebi hasılatların bir kısmını kendilerine ayıran yerel memurlarmış..."

Hector, tüm katılımcıların bakışlarının pürdikkat üzerinde olduğunu hissediyordu. Arthur de Vere'nin onu söylemesi için zorladığı şeyi açıkça söyleyecek miydi? İngiliz temsilcisi çok açık sözlü olmuştu. Hector devam etti:

"...yani... yerel yolsuzluklar. Vilayetlerin durumuna daha da yakından bakarsak..."

Hector, elini havaya kaldırmış hiddetle sallayan Cavid Bey'i geç fark etmişti. Tüm gözler Cavid Bey'e dönmüştü

5 Osmanlı Tütün Rejisi. (ç.n.)

şimdi. Cavid Bey'in boğazında birikmiş olan öfkeyi masadaki herkes fark edebiliyordu.

"Saygıdeğer beyefendiler, şu an çok şaşkınım. Çok şaşkınım..." Hector Bullingdon Cavid Bey'in "şaşkın" yerine "öfkeli" yahut "cinayetin eşiğinde" tabirlerini kullanmasını daha münasip bulacağını düşündü. "Beş binden fazla adamınız var!" Cavid Bey tüm Düyûn-ı Umûmiye üyelerine dik dik bakıyordu. "Beş bin! Sadece bu tahsilatları takip etmekle ilgileniyorlar. Tahsilatlarda bir eksiklik olması hâlinde takip etmesi gereken kişiler *sizin* adamlarınız değil midir? Otuz yıldır bu tahsilatlarla Düyûn-ı Umûmiye'nin kendi memurları ilgileniyor, Osmanlı memurları değil! Kendi beceriksizliğinizi bizim üzerimize yıkmaya çalışmanız kabul edilemez!"

Cavid Bey nefes almak için durduğu anda, Arthur de Vere araya girdi:

"Sayın Cavid Bey," sözü devralan İngiliz temsilcisi sert bir cevap almamak ve sözünü kestirmemek için elini havaya kaldırmıştı, "sizin de doğru bir şekilde söylediğiniz gibi, Düyûn-ı Umûmiye İdaresi beş binin üzerinde memura sahiptir. Fakat öte yandan, bu memurlarımızın Osmanlı ülkesinin dört bir yanına dağılmış olan, Manastır'dan Van'a Musul'dan Trablusgarp'a kadar yayılmış olan kısmı, yani yaklaşık yüzde sekseni Osmanlı halkından insanlar. Söylemesi acı olsa da gerçek şu ki yerel çalışanlar beklediğimiz kadar namuslu çıkmadı."

Cavid Bey ayağa kalktı ve gözlerini Arthur de Vere'nin üzerine dikti. Kontrolünü kaybetmek üzere gibi gözüküyordu. Charles de Testa gözlerindeki gülümseme dışında serinkanlılığını korumayı başarmıştı şimdiye kadar. İngiltere'nin kaybı her zaman Almanya'nın kazancıdır, diye düşünüyordu. Pallavicini gözlerini de Vere'ye kaydırıp İngiliz'in de

öfkelenip öfkelenmediğini kontrol etti. Valençay ise İngiliz müttefikinin hiddetini kişisel olarak da üzerine almıştı.

"Beklediğiniz kadar neydi beyefendi? Tüm Osmanlı halkının bayağı İngilizler gibi davranması mı? Türkiye'yi İngiltere mi yapmaya çalışıyorsunuz? Neden İmparatorluk'taki tüm evlerin anahtarını size vermiyoruz ki... öylesi çok daha kolay olurdu öyle değil mi?"

"Sizden tek beklentimiz bize verdiğiniz taahhütlerle gelirlerimizin birbirini tutmasıdır."

"Sayın de Vere, sizin de anlayacağınızdan eminim ki" Cavid Bey endişe verici bir şekilde sakinleşmişti, "Sultanımız İmparatorluk gelirlerinin yüzde otuzundan fazlasına el koyulmasına daha fazla tahammül edemeyecektir. Daha da kötüsü, Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin, gelirlerine Erzurum gibi vilayetleri de katarak yüzde otuz payın üzerine çıkması asla kabul edilemez! Sırada hangi vilayete gözünüzü diktiniz? Ben söyleyeyim, ben burada olduğum sürece hiçbirine!"

"Hak ettiğimizi alana kadar istediğimiz vilayeti..."

Bullingdon, Valençay'ın elini de Vere'nin kolunun üzerine hafifçe koyduğunu gördü. Fransız temsilcinin bu ufak hareketi Arthur de Vere'nin cümlesini yarıda kesmesine sebep olmuştu.

"Sayın Cavid Bey," diye sözü devraldı Gontrand de Valençay, "*Administration de la Dette Publique* her ne kadar 1881 Anlaşması'na dayanarak tahsilatlarını genişletme yetkisine sahip olsa da endişelerinizi anlayabiliyoruz. Elbette gelirlerimizin hedefleri karşılaması için çalışmalarımızı yürüteceğiz, fakat bunu, Sultan'ın kendi ülkesini yönetirken takip etmesi gereken tüm politikaları da göz önünde bulundurarak yapacağız."

Hector, Valençay'ın sözü devralarak de Vere'nin Osmanlı Maliye Nazırı'na karşı düşüncesizce söylediği sözlerine devam etmesini engellediğini fark eden Charles de

Testa'nın yüzündeki hüsranı gördü. Alman temsilcisi de sonunda Düyûn-ı Umûmiyeli meslektaşlarının saflarına tekrar dönmüştü:

"Sayın Cavid Bey," diye söze başladı de Testa, "*chevalier*[6] Valençay ile tam olarak aynı fikirdeyim. İdaremiz, sizin de kabul edeceğinizden emin olduğum meşru endişelere sahiptir. Ve buradaki herkes benzer hedeflere farklı yollardan da gidilebileceğine dair onlarca tecrübesi olan insanlar şüphesiz ki. Dent Palmer'ın raporlarını temel alarak yerel memurların ve belki de üçüncü partilerin Düyûn-ı Umûmiye'nin gelirlerini kendileri için kullanıp kullanmadığının incelenmesini teklif ediyorum. Eğer ki gelirlerin bu şekilde... alternatif yollardan kullanımı gerçekten söz konusuysa, o zaman politik açıdan daha makul tedbirleri almanın yollarını aramaya başlarız. Sizi temin ederim ki Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin amacı hiçbir zaman Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresini sıkıntıya sokmak olmamıştır, olmayacaktır da."

Hector Bullingdon, Alman temsilcisinin ufak bir dokunuşunun herkesi, Cavid Bey'i bile nasıl bir sakinliğe kavuşturduğunu görmekten etkilenmişti. Doğrusu, Almanya burada sahiden iyi temsil ediliyordu. Herkes kimin sözü devralacağını beklemeye başladı.

"Sayın *Dragoman* de Testa, teklifiniz için teşekkür ederim."

Cavid Bey'in yüzündeki gülümseme Valençay ve de Vere başta, tarafsızlar dâhil herkesin kaşlarının çatılmasına sebep oldu, Pallavicini'nin bile. Neyi kaçırmışlardı? Daha da önemlisi, de Testa'nın teklifi ne anlama geliyordu? Cavid Bey devam etti:

"Biz de kabul ediyoruz ki sabık Sultan'ın, ödemeleri otuz sene önce yapmaya gücünün olmaması Avrupalıların suçu değil. Ve temsilcisi olduğunuz bankaların, zamanında anaparalarının neredeyse yarısından vazgeçmek zorunda

6 chevalier: (Fr.) Şövalye, asil kimse. (ç.n.)

bırakıldıklarının da farkındayız. Bu da her açıdan çok önemli bir fedakârlıktır. Dahası, Devlet-i Aliyye'nin iflası da hiçbirimizin suçu değil. Bugün bu hâle gelmemize sebep olan 1881 yılındaki problemleri ne siz yarattınız ne de ben. Burada hepimiz başka başka amirlerin vekilleri olarak bulunuyoruz. *Dragoman* de Testa'nın teklifine sadık kalarak, Bay Bullingdon icap eden araştırmaları Dent Palmer'da yaptıktan sonra, bir ay içerisinde tekrar buluşmamızı teklif ediyorum. Bu arada da Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin, hepimizin ortak endişeleri açıklığa kavuşturulana kadar, Erzurum vilayetinden tahsilat yapmaya ara vereceği konusunda anlaşmaya vardığımıza inanıyorum."

Hem Gontrand de Valençay hem de Charles de Testa, İngiliz temsilcisi Arthur de Vere'den hızlı davrandılar. Valençay sol eliyle de Vere'nin kolunu tuttuğu sırada, de Testa sakin bir şekilde cevap verdi:

"Saygıdeğer Cavid Bey, bu meseleyi bu kadar hızlı çözmemize yardımcı olduğunuz için hepimiz size teşekkür ederiz..."

Arthur de Vere artık kendini tutamadı ve söze girdi:

"Hızlı mı? Vilayetlerden yaptığımız tahsilatlar bütçenin yüzde on altında ve biz bunu bir ay içinde konuşacağız öyle mi?"

Gontrand de Valençay'ın eli de Vere'nin kolunu daha sıkı kavradı ve de Testa sözlerine devam etti:

"...ve aynı zamanda her iki taraf açısından tatminkâr bir çözüm teklifiniz için de teşekkür ederiz. Bununla birlikte, ödenemeyen sermayeye, mutat faiz hesaplama yöntemlerinin uygulanacağını varsayıyorum, öyle değil mi?"

Cavid Bey Charles de Testa'ya, gruptaki en tehlikeli temsilci olduğunu kanıtlamış olan Alman temsilcisine baktı. Açıkça köşeye sıkışmıştı, bir dakika düşünüyormuş gibi yaptı:

"Saygıdeğer *Dragoman* de Testa, tabii ki öyle yapacaklarını sanıyorum. Tekrar teşekkür ederim. Bakanlığım ihtiyaç duyacağınız her türlü bilgiyi sağlamak için hazır olacaktır."

Cavid Bey kâğıtlarını topladı, ayağa kalktı ve toplantı odasının çıkışına doğru yürüdü. Kapı arkasından kapanır kapanmaz, Arthur de Vere öfkeyle konuşmaya başladı:

"Bu saçmalık da neydi?" Parmağını Charles de Testa'ya doğru tehdit edercesine sallayarak konuşuyordu. "Tanrım, ödemelerinin zaten gerisindeler, bir ay sonra durum daha da kötü olacak. Ne demek 'her iki taraf için de tatminkâr'? Eğer sizin yapmaya niyetiniz yoksa Churchill'den birkaç savaş gemisini buraya getirip Saray'la limanı bombalamasını istemekten çekinmem ben!"

"*Mon cher*[7] Arthur kısmen haklısınız," diye sözünü kesti Valençay. "Ödemeleri gerektiği gibi yapamıyorlar ve dostumuz Sayın Bullingdon'ın sunduğu raporların gerçekliği konusunda da hiçbir şüphem yok. Eminim ki Osmanlı tebaası yerel memurlarımız bizim paramızla kendi ceplerini şişiriyorlar. Fakat yine de şimdiye kadar bize yol gösteren prensiplerimize bağlı kalmaya devam etmemizi öneriyorum. Ölmek üzere de olsa, hiçbirimizin ülkesi tek başına Osmanlı'yı elde edecek kadar güçlü değil. Sindirmek için çok büyük bir yem, yönetmek içinse çok daha büyük. Bırakalım da bu işi Sultan ile İttihat ve Terakki Cemiyeti halletsin. Öte yandan da hep beraber bu koca ineği sağmaya rahatlıkla devam edebiliriz. Yılların tecrübesi sayesinde baskı kurmak ve tatlı dille ikna etmek arasında dengeyi kurup işimizi ustaca görebiliriz. Bugün, tatlı dil günü."

"*Monsieur* de Valençay'ın sözlerini devam ettirecek olursam..." tüm gözler Charles de Testa'ya döndü "evet, hiçbirimizin Osmanlı kadar büyük bir canavarı yutacak gücü

7 (Fr.) Azizim. (ç.n.)

olmadığı doğru. Kaba kuvvet uygulayarak istediğimizi alamayacağımız da çok doğru. En sonunda, Osmanlı yönetiminin aldığımız kararlara *uymak zorunda kalması* gerekiyor. Maliye Nazırı'yla doğrudan zıtlaşmaya girmek ise kesin başarısızlık getirir... Onlardan daha akıllı olmalıyız."

"Belki de ama kaba kuvveti hiçbir zaman kullanmazsak ya da en azından istediğimiz takdirde onları paramparça edebileceğimizi arada bir hatırlatmazsak bizimle oyun oynayacaklardır!"

"Bay de Vere," diye devam etti Charles de Testa. "1881 Anlaşması'nda elimizi Sultan'ın cebine rahatça sokmamızı sağlayacak bir sürü madde var. Bu maddelerin üzerine yapılmış düzenlemeler de cabası. Yanılmıyorsam tahsilat yapabileceğimiz başkaca en az altı doğu vilayeti daha var. Erzurum'u sadece kendi çıkarımıza göre seçmiştik. Cavid Bey'le az önceki konuşmamızda bunun aksi bir durum belirtilmediğine göre, bunu yapmaya hakkımız olduğunu da göz önünde bulundurarak Erzurum'dan tahsilat yapmayı durdurup onun yerine Basra yahut Beyrut gibi başka vilayetlerden tahsilatlara başlamamızı teklif ediyorum. Yanılıyorsam düzeltin ama toplayamadığımız gelirlerin, faizleriyle beraber Basra ve Beyrut'tan tahsil edilmesi hâlinde Erzurum'dan elde edeceğimizden çok daha yüksek seviyelerde tahsilatlar yapmamız bile söz konusu. Doğru mudur Bay Bullingdon?"

"Zekice!" diye içinden geçirdi Hector Bullingdon:

"Evet, *Dragoman* de Testa, altı başka doğu vilayeti mevzuunda da, ek faizlerin hesaplanması mevzuunda da haklısınız."

"Teşekkür ederim. Şimdi birlikte alt kata, yemeğe geçmemizi teklif ediyorum. Benim misafirim olacaksınız. Ve hep beraber yeni stratejimizi en doğru nasıl uygulayacağımızı tartışacağız."

3. BÖLÜM

Perşembe, 25 Eylül 1913, Budapeşte

İmparator'la yaptıkları görüşmenin telaşı Balint'e babası ve amcasıyla yaptığı tartışmayı unutturmuştu. İmparator ve vârisi Arşidük Franz Ferdinand, İçişleri Bakanı'yla beraber sundukları seçim reformlarını beğenmiş ve reform taslağının parlamentoya sunulmasına onay vermişti. Bakan, başarılı geçen görüşmeden dolayı kendisini kutlamış ve bu görevi hemen Balint'e vermişti.

Budapeşte'ye döndüğünde Balint babasının ona bıraktığı notla karşılaştı, Konglomeratum'a toplantıya çağırıyordu. Bakanlıktaki bölümünü yeni görevlerine göre organize etmek için dönüşünü iki gün ertelemişti ve babasının daveti de tam döndüğü gündü.

Attila Morincz'in odasının girişindeki antrede onu amcası Markus karşıladı ve koluna girerek ters yöne doğru yürümeye başladı. Balint daha nereye gittiklerini soramadan amcası konuşmaya başladı:

"Balint, sen de farkındasın ki baban giderek yaşlanıyor ve senin yardımına daha çok ihtiyaç duyuyor. Ama yine de bunu yapman için sana yalvarmayacak. Ben hâlâ yaşlı sayılmasam da yeterince yaşımı aldım. Burası artık ne babanın ne de benim idaremde devam edebilir. Kariyerinin bu yöne doğru gitmesini istemediğini biliyorum, ama buranın başına artık senin geçmen icap eder. Bunu bir düşün."

'Duygu sömürüsü yapıyorlar,' diye düşündü Balint. Ama yine de koluna girmiş onu fabrika binalarına bitişik büyük binaya doğru götüren amcasının sözlerinin haklılığının farkındaydı. Binanın içine girip birkaç merdiven çıktıktan sonra, camında "Mühendis Odası" yazan büyük bir

ahşap kapının önüne geldiler. Bu oda Konglomeratum'un özel projelerinden sorumlu ekibin odasıydı.

Fabrika binalarına tepeden bakan camdan sızan tozlu bir öğle güneşiyle aydınlanan oda, baştanbaşa masalar, sandalyeler ve kitap raflarıyla doluydu. Sandalyelerinde sessizce oturan memurların arkasında, odanın en köşesinde babası ve yanında uzun boylu bir adam büyükçe bir masanın üzerine eğilmiş bir şeyler konuşuyorlardı. Önlerindeki masanın üzerinde devasa bir harita, kâğıtlar ve karton klasörler yığılıydı.

Balint, yanında amcasıyla beraber masaların arasından yürürken babasını selamladı. Haritanın üzerindeki şekilleri inceleyen uzun boylu adam da doğruldu ve elini Balint'e uzattı.

"Balint, Azelan Révécz'i tanıyorsun değil mi? Burada çalıştığın son zamanlarda ticaret müşavirleriyle beraber geliyordu..."

"Sevgili eski meslektaşım!" dedi Balint ve Azelan'ın elini sıktı.

"Ve sınıf arkadaşın, unuttun mu?" diye cevapladı Azelan gülerek.

İki metreye yaklaşan boyuyla Azelan Révécz neredeyse herkese üstten bakan bir adamdı. Balint, Azelan'ın gülüşünü ve ısrarcı öksürüklerini hatırlıyordu. Ve tabii ki onu o yoksul geçmişinden kurtarıp bugünlerine getiren güçlü ve azimli karakterini. 'Acaba eski dostluğumuzu kullanmak için mi getirdiler onu?' diye düşündü Balint. Yine de tanıdık bir yüz görmek onu mutlu etmişti.

"Bay Révécz yaklaşık üç aydır İstanbul ve İzmir planlarımızı hazırlıyor. Göndereceğimiz temsilcimizin tüm ihtiyaçlarını organize edecek. Yani senin, Balint."

"Baba, gitmeyeceğimi söylediğimi çok iyi biliyorsun," dedi Balint kaşlarını çatarak. Kalp atışlarının hızlandığını hissetmişti.

Attila Morincz gülümsedi ve Balint'in çıkışını duymazdan geldi:

"Bay Révécz, bu hafta neler yaptığınızı bize gösterir misiniz acaba?"

Balint, Azelan Révécz'in masadaki bazı kâğıtları ve haritaları karıştırmasını seyretti. Babasının ona yapmaya çalıştığı şeyi görüyordu. Kendisini meselenin pratik tartışmalarına dâhil etmeye çalışıyordu. Birini çözümün bir parçası yapabilmek için önce meselenin bir parçası hâline getirmek gerektiğini iyi biliyordu. Fakat itiraz etmek yerine, sessiz kalmayı seçti.

Kontrol etmeye çalıştığı ufak bir öksürüğün ardından, "Balint... Sana böyle seslenebilirim değil mi? Eski günlerdeki gibi," dedi Azelan.

"Tabii ki Azelan, lütfen."

Balint, Azelan'ın uzattığı kâğıtları alırken, 'Hiç değişmemiş, hâlâ çok titiz ve düzenli,' diye geçirdi aklından.

"Bak burası İzmir. İzmir'den başlayan hatlar Batı Anadolu'nun kuzeyinde Bandırma, doğuda Eğirdir, güneyde de Söke'ye kadar uzanıyor. Batı Anadolu'daki ilk hat da Afyon'a kadar uzanan şu hat. Bu hatlar İzmir'deki askerlerin İstanbul'a, Konya'ya, Halep'e hatta Bağdat'a kadar kolayca gitmesini sağlıyor. İzmir aynı zamanda İmparatorluk'un ikinci büyük limanı olduğu için de çok önemli. Afyon hattı Anadolu'da üretilen tarım ürünlerinin bu liman üzerinden Avrupa'ya satılmasını sağlıyor."

"Neden? Önceden nasıl yapıyorlarmış?" diye sordu Balint.

"İster inan ister inanma, deve kervanlarıyla. İzmir'e kadar deve sırtında getiriyorlarmış. Ve hâlâ da getiriyorlar."

"İnanılmaz..."

Balint, konuya olan ilgisinin amcası ve babası üzerinde yarattığı tatminkâr bakışmayı gözünden kaçırmamıştı. Eski sınıf arkadaşını dinlemeye devam etti:

"Esas hedefimiz İzmir'den Bandırma, Söke ve Eğirdir'e doğru inşa edilecek olan hatların ihalelerini almak. Novi Pazar-Selanik hattının iki katı ediyorlar. Buradaki bütün mallarımızı, -Budapeşte'de ürettiğimiz raylar, kereste, demiryolu levazımı ve lokomotifleri- deniz yoluyla İzmir'e çok kolay götürebiliyoruz. Alman "dostlarımıza" karşı açık bir maliyet avantajı sağlayacaktır bu bize. Almanlar Berlin'den tren yoluyla götürmek zorunda kalacaklar. Trenleri gemiler kadar yük almadığı için taşıma süreleri çok artacak. Tabii masrafları da. Öte taraftan, biz sürekli taşıma yapmak zorunda kalmayacağız. Buradan bir kez gemiye yükleyip götürdük mü, tamamdır."

"Eğer..." diye araya girdi Markus amca bahsettiği şeyin ehemmiyetini gösterircesine parmağını sallayarak, "eğer Valençay'ı Varna-İzmir arası nakliyeyi yapmaya ikna edebilirsek tabii ki..."

Balint, açıklama yapması için Azelan'a döndü.

"Bay Markus haklı," diye başladı Azelan. "Gontrand de Valençay'ı tüm mal yükleme, deniz nakliyatı ve İzmir'den Anadolu içlerine nakliye konusunda ikna edebileceğimizi varsaydık."

"Çünkü?"

Markus amca, konuşmaya dâhil olduğunu gösterir gibi kollarını iki yana doğru açtı:

"Çünkü Gontrand de Valençay *Banque Ottomane*'ın en büyük ortağı. *Banque Ottomane* da içinde bizim için hayati ehemmiyete sahip olan *Consortium des Ports de l'Empire Ottomane*'ı, yani İzmir Limanı'nı ve *Societe Maritime d'Heraclee* gibi birkaç başka işi barındırıyor."

"Bu saydıklarınız Fransız firmaları mı, yoksa sadece isimleri mi Fransızca?"

"İkisi de. Fransızlar Osmanlı'nın her yerinde ve Osmanlılar da Fransızlara âşık gibi davranıyor. Almanlar mı yoksa

Fransızlar mı daha etkili söylemek zor. Gidince sen de göreceksin, Düyûn-ı Umûmiye'den sonra -ve belki de Deutsche Bank'tan sonra- Osmanlı'nın en büyük finans kuruluşu *Banque Ottomane.* Bir de şunu dinle, Avusturya-Macaristan mallarını boykot ettikleri sıralarda Osmanlı'ya ihracatımızı Valençay'ın ticarethanesini kullanarak yapabilmiştik. Valençay akıllıca bir taktik önerdi ve tüm mallarımızı Fransız malı gibi gösterdik. Bu sayede o yıl planladığımız tüm malları satabildik. Fakat tabii ki bunları bedavaya yapmadı. Hatta güzel bir fiyattan da fazlasını aldı bizden; net kârımızın dörtte üçü."

Balint inanmayan gözlerle babasına baktı, fakat babası tüm söylenenleri başıyla onayladı ve Valençay'ın Konglomeratum'a karşı nasıl bir zafer elde ettiğini kabul etti.

"Fakat en azından çok büyük zararlar etmedik, hatta tam bir yıkım olabilecek bir durumdan ufak da olsa bir kâr elde ettik. Mallarımızı Osmanlı'ya satamasaydık bu Konglomeratum için çok büyük bir felaket olurdu. "

"Peki, Valençay'la tekrar ortaklık kurmak neden bu kadar zor? Kârların biraz daha dengeli dağıtıldığı bir anlaşma tabii ki?"

Azelan ve Markus amca gereken açıklamayı yapması için Attila Morincz'e döndüler. Attila Morincz'in duraklaması, yapacağı açıklamanın ciddiyetini gösterir gibiydi:

"Çünkü Balint, bir problemimiz var. Anadolu'daki demiryolu projelerimizin başında durması için görevlendirdiğimiz kişi Tibor Illyes'ti."

"Hatırlıyorum o adamı."

"...Bay Illyes Türkiye'ye yaptığımız ihracatlardan sorumlu genel müdür yardımcımızdı. Valençay'ın bize dayattığı şartlara çok öfkelenip anlaşmaların yapılacağı toplantılardan birinde ona hakaret etmiş."

"Nasıl yani?"

"Ona *filou*[8] demiş..."

Kısa bir sessizlik oldu. Dört adamın bakışmaları, aşağılamanın ciddiyetini gösteriyordu.

"Valençay'ın ailesi sadece *noblesse d'Empire* ve *noblesse de robe*[9] olabilir, ama Valençay Illyes'in bu yorumlarını fazlaca ciddiye aldı."

"Tahmin edebiliyorum," dedi Balint.

"Tepkinin ne kadar hızlı geldiğini tahmin edemezsin ama. Bir gün içerisinde, özür dilenmesini ve Bay Tibor Illyes'in acilen geri çağırılmasını isteyen bir telgraf aldım."

"Onur meselesi yapmış olmalı," dedi Balint gülümseyerek. Babası gülümsemedi ve sert bir tonla konuşmasına devam etti:

"O zaman Viyana'dan Budapeşte'ye dönüyordum ve trenimiz bir kar fırtınasına yakalanmıştı. Sonunda Budapeşte'ye vardığımda, ikinci bir telgraf aldım. Tibor Illyes'in uşağından geliyordu, Bay Illyes Fehim Paşa'nın zindanlarından birine atılmıştı."

"Fehim Paşa?"

"Dengesiz bir adam. Sultan'ın hafiye teşkilatının başında. Söylenilene göre hücrelerine atılan kimse işkence, şantaj ve hakaret görmeden çıkamıyormuş. Çoğunlukla üçünü birden."

"Ve bunu Valençay mı yaptı?" Balint, Konglomeratum'un bir çalışanına böyle davranılmasına fena içerlemişti.

"Sadece tahmin edebiliyoruz. Valençay ellerini Tibor Illyes gibileri için kirletecek birisi değil. Herkesi tanıyor ve

8 (Fr.) Düzenbaz, dolandırıcı. (ç.n.)

9 Napolyon dönemi soylu sınıflar. *Noblesse d'Empire* İmparatorluğun bahşettiği unvanları taşıyan aristokratlar iken, "kıyafet soyluları" anlamına gelen *noblesse de robe*, makamından dolayı asil kabul edilenleri kapsar. İmparatorluk döneminde soyluluk unvanları alanlar, resmî olarak değilse de feodal aristokratlardan aşağı kabul edilirler. (ç.n.)

birini suçlamak istediği zaman onun üzerine devlete karşı işlenmiş suçlar yıkabilecek birilerini bulmakta zorlanmıyordur. Bunu yapmak onun için çok kolay olmalı. Dediğim gibi, herkesi tanıyor."

"Peki, tüm bunların sonunda ne oldu?"

"Acilen bol bol özür dileyen ve bu durumun bir daha yaşanmayacağını temin eden ve şimdiye kadar yaptığı yardımlar için teşekkür eden bir telgraf yolladık. Ve Valençay'dan Tibor Illyes'in serbest bırakılmasını rica ettik. Biraz gecikmeli de olsa bir hafta kadar sonra Tibor Illyes'in Budapeşte treninde ve sessiz kaldığı sürece güvende olduğunu belirten bir telgraf aldık."

"Sessiz kaldığı sürece derken?"

"Orasını bilemiyoruz. Konglomeratum'a asla bir daha gelmedi. Hatta Budapeşte'ye bile gelmedi. Talihsiz çocukluğunun geçtiği küçük köyüne döndü, bize de istifasını yolladı. Aptal adamı kovma keyfini bile yaşayamadım. Ama sanırım Fehim Paşa'nın hapishanelerinde bir hafta onun için yeterli olmuş."

"Yani, anladığım kadarıyla Tibor Illyes'in bıraktığı yerden benim devam etmem için ısrar etmenizin sebebi, hem benzer hatalardan kaçmak hem de Konglomeratum'un işi ne kadar ciddiye aldığını göstermek?"

Babası cevap vermeden önce, Azelan söze girdi:

"Valençay'la anlaşmamız sadece Almanlarla baş edebilmemiz için gerekli değil. Varna'dan İzmir'e yapılacak nakliyat için de en uygun kişi Valençay. Yani, Valençay olmadan bu kontratı alma ihtimalimiz hayli düşük."

"Balint, oğlum, şimdi anlıyor musun neden sana bu kadar ihtiyaç duyduğumuzu?" dedi Attila Morincz sakin bir sesle.

Balint, yenilgiyi bu kadar çabuk kabullenmek için fazla deneyimliydi, yıllarca çeşitli bakanlıklarda çalışmış ve

gençliğinin tüm yazlarını da babasının yanında Konglomeratum'da harcamıştı. Tartışmadan bu kadar kolay vazgeçmeyecekti. Tüm deliller aleyhine de olsa bu savaşı istediği kadar devam ettirebileceğine inanıyordu. Sessizlik bir süre daha devam etti, ardından Attila Morincz Azelan'a teşekkür edip oğluyla beraber odanın köşesine, duyulmayacakları bir yere geçti. Sözü babasına bırakmak istemeyen Balint hemen konuşmaya başladı:

"Baba, bu iş için bana neden bu kadar ihtiyaç duyduğunuzu anlayabiliyorum, ama daha önce de söyledim size, hem Budapeşte'de hem de Viyana'da yapmam gereken çok fazla işim var. Madem bütün bu hazırlıkları Azelan yaptı, neden onu göndermiyorsunuz? Hem şirketin güncel durumu hakkında da benden çok daha bilgili. Tibor Illyes'in yaptığı hataları tekrar etmeyecek kadar zeki ve tecrübeli de."

"Kısmen haklısın, Balint. Sana sormadan önce ona da bu teklifi yapmayı değerlendirdik. Ona çok değer veriyoruz, Konglomeratum'un geleceğinde de çok önemli bir isim olacak."

Odanın diğer köşesindeki Azelan'ın sesli öksürüğü dikkatlerini dağıttı. Bir süre Azelan'a baktıktan sonra Attila Morincz devam etti:

"Fakat Azelan Révécz senin gibi bir adam değil. Kabul ediyorum ki mükemmel bir mühendis. Karizma ve karakterden de yoksun değil, iş yapabilme becerisi de gayet iyi. Fakat bizim ihtiyaç duyduğumuz şey daha çok ikna kabiliyeti olan, açık gözlü, içgüdülerine itimat edebileceğimiz, cesur ve nazırlarla, Sultan'la ya da İttihat ve Terakki azalarıyla uygun dille konuşabilecek birisi. Bay Révécz bunları yapabilecek bir yeteneğe sahip değil. Sen de biliyorsun, bu yeteneklere sadece sen sahipsin. Dahası, Konglomeratum'un vârisi olduğun için insanlar senin sözlerini çok daha ciddiye alacaklardır, Bay Révécz'in sözlerini asla almayacakları kadar.

Ne kadar mantıklı ve doğru konuşsa da ne kadar yetenekli olsa da bu böyle. Amcan, annen ve ben öldüğümüzde Konglomeratum'un en büyük hissedarı sen olacaksın, bunu herkes biliyor. Şirketin büyüklüğüne bakarsak bu gerçekleştiğinde ancak Baron von Hirsch veya bir Valençay'la karşılaştırılabilecek boyutta bir servetin olacak -tabii şirketi ayakta tutabilirsek.

Attila Morincz bir kez daha sustu ve odanın diğer köşesindeki Azelan ve Markus'a baktı.

"Bir de Azelan ciğerlerindeki hastalıktan bahsetti bize. Hastalığı ilerlemiş. Ciğerleri yakın zamanda iyileşebilir ya da çok daha kötüye gidebilir... Bu göreve uygun olmadığını ve hastalığının Konglomeratum'a da zarar vermemesi gerektiğini bize kendisi söyledi."

Balint Azelan'a baktı. Hastalığının sahiden bu kadar ağırlaşacağını hiç tahmin etmemişti.

"Anlıyorum; ama bu, görevi kabul ettiğim anlamına gelmiyor daha. Yalnızca meraktan soruyorum, şirketin temsilcisi Türkiye'ye bizzat gitmek zorunda mı?"

"Hayır, değil tabii ki. Bay Révécz sizinle beraber gelecek," diye cevapladı babası. "Eski dostlar olmanız senin için işleri kolaylaştıracaktır."

"Başka kim geliyor?" diye sordu Balint, babasının tüm sorumluluğu kendisine yıkma çabasını görmezden gelerek.

"Kimse. İşinizin doğası gereği, başka kimseye ihtiyaç duyulacağını zannetmiyoruz. Bizimle, gerektiği takdirde her gün telegram veya telefon kullanarak haberleşebilirsiniz. Ve kontrat imzalandıktan sonra bir hafta içerisinde yanınıza gelebilecek ekibimiz çoktan hazırlandı bile."

"Yani, anladığım kadarıyla baba, benden reform programını bırakıp Budapeşte ve Viyana'dan ayrılmamı istiyorsun. Buradan ayrılıp Azelan'la beraber Osmanlı İmparatorluğu'nun ortasında Alman, Fransız, İtalyan ve İngiliz

rakiplerimizle mücadele edecek ve Osmanlı yetkililerden bir kontrat kopartmaya çalışacağım?"

Balint'in sesi ince bir alay içeriyordu. Fakat babasının cevabı çok net ve dolaysız oldu:

"Evet. Ve Konglomeratum'un tüm desteği de arkanızda olacak."

"Ne kadar süreceği..."

Balint sesindeki alaycılığı bu sefer kontrol edememişti. Gitme kararından duyduğu memnuniyetsizliği açıkça gösteriyordu.

"Ne kadar süreceği sana bağlı, oğlum."

4. BÖLÜM

Pazartesi, 13 Ekim 1913, İstanbul

Christoph von Hirsch, son yüzyılda Pera'da inşa edilen diğer tüm binalar gibi Osmanlı rokoko tarzı inşa edilmiş *Cercle d'Orient* binasının geniş sigara salonunda bekliyordu. Charles de Testa'nın odaya girdiğini görünce elindeki *Deutsche Levant Zeitung* gazetesini bıraktı. Alman *dragomanı* ve Düyûn-ı Umûmiye temsilcisi odadaki diğer tanıdıklarını selamlayarak von Hirsch'e doğru geliyordu.

Gazetede, Christoph'un önümüzdeki ay İstanbul'da gerçekleşecek olan ticaret fuarında sergilemeyi düşündüğü *Hirsch Konzern* tarafından yapılmış son model buharlı lokomotif hakkında bir makale vardı. 'Ne kadar muhteşem bir alet!' diye düşündü Christoph. Charles de Testa yanına geldiğinde makaleyi henüz bitirememişti.

"Babanızdan, daha doğrusu babanız ve Sayın Kayzer'den bir mektup aldığınızı duydum."

"Evet, fakat nasıl oldu da..."

"Orası önemli değil. Sizden rica etsem mektuplarınızı bana gösterebilir misiniz acaba?"

"Tabii, buyurun."

Alman Konsolosluğu'nun İstanbul'daki *dragomanı* olarak Charles de Testa'nın erişebildiği bilgiler Christoph'u her seferinde hayrete düşürüyordu. Üzerinde Hirsch ailesinin damgasını taşıyan zarfı de Testa'ya doğru uzattı. Zarfın içerisinde iki mektup vardı; zarfın üzerindekiyle aynı damgayı taşıyan, babasından gelen mektup ve üzerinde demir haç ve çift başlı kartal damgasını taşıyan, Kayzer'in mektubu...

Christoph'un babası Baron von Hirsch'in Kayzer'i bir imparator için fazla lüzumsuz işlere burnunu sokmakla itham ettiği biliniyordu. Baron aynı zamanda Charles de

Testa'yla iyi geçinmesiyle de biliniyordu. Her ikisi de birbirlerinin zekâsını takdir ediyordu. Christopher von Hirsch, *dragoman*'ın babasının mektubunu açıp okumasını seyretti.

"*Berlin, 18 Ağustos 1913*
Sevgili Oğlum
Ekteki zarfta Kayzer'in Osmanlı İmparatorluğu'nda Alman hükmünü daim kılabilmek için sana verdiği nasihatleri içeren bir mektup bulacaksın. Hirsch Konzern ve benim için hayati önem taşıyan meseleler hakkında sana ufak bir yazı yazmayı uygun gördüm. Taşıdığın ismi unutma, sen İstanbul'da beni temsil ediyorsun. Tolerans göstermeyeceğim şeyler..."

Dragoman, lüzumsuz yerleri atlayıp mektubun önemli addettiği kısımlarına geçti.

"*...Morincz Konglomeratum'un azınlık hissedarları geçici bir süreliğine satış yapmaktan vazgeçmiş görünüyorlar. Yakın zamana kadar ciddi birer satıcı olmalarına rağmen, son gelişmelerden sonra Morincz Konglomeratum hakkında fikirlerini değiştirmeye başladılar. Görünen o ki yaşlı Morincz oğlunu bakanlıktaki kariyerinden vazgeçip Osmanlı'da kendileri için iş yapmaya ikna etmiş. Senin de hatırlayacağın gibi, hem şirketin gelecek planları hakkında fikir sahibi olabilmek için hem de finansal durumlarını öğrenmek için bir süredir Morincz Konglomeratum'un hisselerini satın almaya çalışıyoruz. Böylelikle en zayıf oldukları anı kollayacak ve şirketlerini satın alacaktık. Bundan sonrası için bunları aklında tutmalısın.*

Genç Morincz'in yapacağı işlere duydukları itimattan dolayı hisselerine gittikçe artan bir güven duymalarını anlıyoruz. Bizim gibi bir demiryolu adamı olmamasına rağmen, iş becerme kabiliyeti yüksek birisine benziyor. Ve aynı zamanda Morincz'in bazı diğer teşebbüslerinin de yönetim kurulunda.

Bakanlıktaki görevi esnasında "güçlü bir ikna kabiliyeti olan" ve "olağan dışı zeki birisi" olarak tanınmış. Genç Morincz aynı zamanda da Morincz Konglomeratum'un vârisi."

Dragoman, kâğıdın diğer paragraflarına geçmeden önce genç Hirsch'e baktı.

"Balint Morincz, kısa süre içerisinde belgelerini teslim etmek için İstanbul'a, Avusturya-Macaristan Konsolosluğu'na gelecek. Fakat orada çok kalmadan İzmir'e geçmesi bekleniyor. Morincz Konglomeratum olarak İzmir'den Söke, Bandırma ve Eğirdir tren yolu hatları için yeni kontratlar kapmak üzere çalışmalarına başlayacak. Seni, Bay Morincz'in tüm çabalarını boşa çıkartman için görevlendiriyorum.

Christoph, yakın bir zamanda babası tarafından azarlanacağını ve de Testa'nın da bunu göreceğini fark etti ve utançtan yanaklarının kızarmasına mâni olamadı.

Mektubun ikinci sayfası, Almanya'nın yalnızca Berlin-Bağdat hattına değil Hicaz demiryoluna hâkim olma isteğinden bahsediyordu. De Testa bu sayfayı görmezden geldi.

"... Anadolu ve ötesindeki kontrolümüzün ihlali kabul edilemez. Hele ki İngilizlerin ve Fransızların çoktan elde ettiklerine bakacak olursak. Hedeflediğimiz kârlar..."

"...bu mektupta, Kayzer'in bu konuyu ne kadar ciddiye aldığını göreceksin. Ve alışkanlığı olduğu üzere bununla bağlantılı diğer konuları da..."

"Çok güzel. Yeterince açıklayıcı gözüküyor. Görelim bakalım Kayzer bizimle neler konuşacak." Charles de Testa, Kayzer'in mektubunu dikkatle zarftan çıkardı ve incelemeye başladı: "Sayın Baron, *Hirsch Konzern*'in rakiplerinden

birinin İstanbul'daki nüfuz alanımıza müdahil olmaya çalıştığı dikkatimizi çekmiştir..." bakalım başka neler varmış: "Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kaynaklar üzerindeki giderek artan kontrolümüze meydan okunmasına asla izin veremeyiz, müttefiklerimiz tarafından bile olsa!"

Christoph von Hirsch, *dragoman*'ın bir yere gözünün takıldığını fark etti. De Testa mektubun bu kısmını da sesli okumaya başladı:

"Osmanlı İmparatorluğu'nu kolonize edemeyeceğimizi size hatırlatmama gerek yok. Hükûmetimin politikası yalnızca Osmanlı'nın kaynaklarına hükmetmektir. Mümkünse hepsine! Yönetmesi Reich'ın parasına ve insan gücüne mâl olacak koloniler istemiyoruz. Fakat tüm imtiyazları, toprakları, altyapıyı, madenleri, yolları ve tabii ki demiryollarını kontrol etmek istiyoruz... Dileğim şudur ki Hirsch Konzern..."

Charles de Testa, mektubu okumayı bıraktı, dikkatle katladı ve Baron'un mektubunun yanına, zarfın içine yerleştirdi.

"Babanız Baron haklı..."

"Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu Christoph, *dragoman*'dan net bir cevap umarak.

"Yanılıyorsam düzeltin *Herr* von Hirsch, fakat bu gibi konuların olabildiğince basit görülmesi gerektiğini düşünüyorum." Net bir cevap gelmeyecek, diye içinden geçirdi Christoph.

"Görevleriniz oldukça basit. Hele ki Kürtleri ve Ermenileri kontrol altında tutmak için uğraşan zavallı Sultan'ı ve Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'ni düşünürsek. Yalnızca tek bir göreviniz var; *Hirsch Konzern*'in Osmanlı İmparatorluğu'ndan para kazanmaya devam etmesini sağlamak."

"Olabildiğince çok para kazanmaya devam etmesini sağlamak..." dedi Christoph.

"Haklısınız. Şimdi, hafife almamanız gerektiği konusunda dikkatle uyarıldığınız ve hakkında pek bir şey bilemediğimiz yeni rakibiniz İstanbul'a doğru yola çıkmış durumda. Bu kişinin mevcudiyeti ve icraatları sizin görevinize önemli derecede etki edecektir."

"Sayın *Dragoman,* İstanbul'daki görevimi bana hatırlattığınız için teşekkür ederim," dedi Christoph alaycı bir dille. "Pazarımızı korumamız gerektiğinin yeterince farkındayım."

"Kayzer ya da Baron da aynısını söylerdi. Bildiğiniz üzere, bendeniz bu ülkedeki onlarca aracı ve yardımcıdan biriyim. Fakat bilmenizi isterim ki ne zaman ihtiyacınız olursa hizmetinizdeyim. Bu konuda veya herhangi başka bir konuda."

"Teşekkür ederim, *Dragoman.*"

Kısa bir sessizlik oldu, ardından Charles de Testa ayağa kalktı ve bir şeyler söylemesini bekliyormuş gibi Christoph'a baktı. Sessizlik bozulmayınca tokalaştılar ve de Testa oradan uzaklaşarak odanın diğer köşesinde bulunan bir grup Alman memurun yanına doğru yürüdü.

Christoph, içinde mektupların olduğu zarfı kenara koydu, hâlâ kucağında duran *Deustche Levant Zeitung*'daki bitiremediği makaleye göz ucuyla baktıktan sonra gazeteyi katlayıp raftaki yerine bıraktı. Pera'daki *Cercle d'Orient* binasından ayrılırken aklında Balint Morincz vardı. Sahiden de dedikleri kadar iyi miydi bu bilinmeyen adam?

Christoph kendisini düşündü. Daha ne kadar burada kalacaktı? Zaten yıllardır buradaydı, fakat şimdi göründüğü kadarıyla bir süre daha İstanbul'u bırakamayacaktı. Babasının Anadolu demiryolları tamamlanana kadar Berlin'e dönmesine müsaade etmeyeceğinden emin gibiydi. Ve şimdi de bertaraf ettiği onca mâniadan sonra, önüne yeni ve sağlam bir tanesi daha çıkmıştı. Babası, *Morincz Konglomeratum*'u satın almalarının herhangi bir sebeple engellenmesini kabul etmeyecekti.

Önüne çıkan bu yeni dert çözülene kadar, Christoph İstanbul'a sıkışıp kalmıştı.

5. BÖLÜM

Pazartesi, 13 Ekim 1913, Budapeşte

Attila Morincz, Ülloi'den Körönd'deki aile malikânelerine giden yol boyunca, arabasının içinde huzurlu bir sükûnetle oturmuştu. Otuz yıl kadar önce Andrassy Caddesi'nin açılması için Peşte'deki evleri yıkıldıktan sonra ailesiyle beraber bu beş katlı konağa taşınmıştı. O zamanlardan bu zamana Körönd, Macaristan'ın bankerlerinin, aristokratlarının ve büyük toprak sahiplerinin başlıca ikamet yeri olmuştu.

Babasının hemen yanında oturan Balint, at arabasının camından aile malikânelerinin ihtişamını seyrediyordu. Güzel bir akşam güneşinin vurduğu krem rengi duvarlarıyla konak eşsiz görünüyordu. Balint, aile evine gelmenin verdiği hissi çok seviyordu, bu yolu katetmek ona her zaman güçlü hissettiriyordu. Babası, son toplantılarının ardından Balint'in Anadolu'ya gitmeyi kabul etmesinin keyfini çıkartırken Balint de kariyerinin böyle acımasız bir şekilde başka bir yönde şekillendirilmesinin içinde yarattığı kızgınlığı bastırmaya çalışıyordu. Yeni görevine zihinsel olarak hazırlanmanın vakti gelmişti.

Mücadele uzun ve acılı olmuştu. Balint, babası ve amcasının bitmek bilmeyen tartışmalarla onu gitmeye ikna etme çabalarından hiç de memnun olmamıştı. Aynı şekilde, kalması için ısrar eden Bakan da Balint'i fazlasıyla zorlamıştı. Nihayetinde, ailesine ve Konglomeratum'a karşı duyduğu sorumluluk, ülkesine karşı olan hislerine galebe çalmıştı; fakat yine de bu zorlu karar ağzında acı bir tat bırakmıştı. Balint, uzak olmayan bir gelecekte tekrar geri dönebilirse Bakanlık'ta çalışmaya devam edebileceğini

biliyordu, fakat ne zaman dönebileceğine dair hiçbir fikri yoktu. Politikacı tarafı bir yıl çok uzun bir zaman diyordu; ekonomist tarafı hiçbir şeyin iş dünyası kadar belirsiz olmadığını söylüyordu; içindeki Macar da Avrupa devletleriyle başka bir toprakta mücadele etmekten çok daha önce, kendi topraklarında ilgilenmesi gereken yeterince mesele olduğunu söylüyordu. Son olarak evlat tarafı da babası tarafından böyle bir vazifeye çağırıldığı için gurur duyuyordu. Vazifesi çok zor olacaktı, başarmak için yeterli isteğim olacak mı acaba diye geçirdi aklından.

Balint ve babası, kâhyanın açtığı kapıdan evin salonuna girdiler. Uzun camlardan sızan ışık yerdeki parke döşemeyi aydınlatıyordu. Balint'in annesi Bayan Morincz odanın uç tarafında oturuyordu. Buda burjuvazisinin en soylu ailelerinden Szakaly-Huszar'ların kızıydı. Güzelliği, cazibesi, görgüsü ve ahlakıyla tanındığı 1870'li yılların başlarında herkes onun Berenyi, Szögyeni ya da Kubinyi ailelerinden birine gelin gideceğini söylüyordu. Ama o, Attila Morincz'e âşık oldu. Attila'nın hırslı ve tutkulu kişiliği, otuz yılın ardından onu hâlâ etkiliyordu. Attila Morincz'i bugün olduğu kişi hâline getirenlerden birisi de karısıydı.

Balint'in annesi, hiçbir zaman şımarmasına yahut aşırı davranışlar göstermesine müsaade eden bir anne olmamıştı. Fakat yine de Balint annesinin kendisini en değerli varlığı olarak gördüğünü biliyordu. Zarafetini, kültürünü ve cazibesini de büyük ölçüde annesine borçluydu. Bu özellikleri ve tabii bir de rahat tavırlarıyla insanların duvarlarını rahatlıkla aşabiliyordu Balint. İkna kabiliyeti oldukça iyiydi. Öte taraftan da babasından miras aldığı irade ve tutkusu vardı.

"Canım, haberler iyi! Yönetim Kurulu bizim düşündüğümüz şekilde karar aldı."

Attila Morincz, şirket ve işleri hakkında karar alırken sık sık karısına danışır ve onun görüşlerine ehemmiyet verirdi.

"Yani, Anadolu demiryolları işine giriyorsunuz öyle mi? Çok sevindim. Balint, sen ne düşünüyorsun bu konuda?"

"Üç haftadır babam ve amcamın ısrarlarıyla savaşıyorum anne, farklı düşünebilecek bir fırsatım olmadı maalesef."

"Senin için çok mu zor oldu oğlum?"

Balint, annesinin gülümsemesine hiç dayanamazdı. O da gülümsemeye başladı. Fakat içindeki kırgınlık azalmamıştı.

"Anne, önüme iki seçenek koyuldu; ya ülkemi kurtaracaktım ya da ailemi. Üstüne bir de babamın Yönetim Kurulu'na sunduğu plan tamamen benim Osmanlı ülkesine gitmeme dayalı ve bu seçenek dışında başarı şansı gözükmüyor. Hayır deme ihtimalim yoktu ki!"

"Balint," diye söze girdi babası, "ortakların sana duyduğu güveni sen de gördün. En tehlikeli ortağımız, György Magröthy bile senin operasyonu yönetmek için Türkiye'ye gitmenin en iyi seçenek olduğuna katıldı. Oy birliğiyle aldığımız karar da her şeyi gösteriyor zaten."

"Belki de... Ama tüm bunlar Magröthy'nin Baron von Hirsch'ten elindeki hisseler için iyi bir fiyat teklifi aldığından bahsettiği gerçeğini değiştirmiyor."

"Doğru. Fakat bu Anadolu operasyonunu senin yöneteceğin kararı alınmadan önceydi."

"Evet ama Osmanlı'dan edilecek kârlara olan bu sözde inancı onun hisselerini satmayacağı garantisini veriyor mu?"

Attila Morincz başını salladı. Böyle bir şeyin olma ihtimalini düşünüyordu. Bu meselenin düşünmekle ve fikir yürütmekle engellenemeyecek bir şey olduğuna kanaat getirmişti.

"Hirsch'in Konglomeratum hisselerini satın almaya çalıştığı doğru mu sizce?" diye sordu Balint'in annesi.

"Evet anne, muhtemelen doğru. Ama babam Magröthy'yi bu operasyonu başarmamız durumunda hisselerimizin hayli yükseleceğine ve onun 'iyi bir fiyat'tan çok daha iyisini alabileceğine ikna etmiş gözüküyordu."

"*Biz* demene sevindim Balint. Ve evet, her şey yolunda giderse hisselerimizin fiyatları Hirsch'in hayalindekinden çok daha hızlı yükselecektir."

"Dediğim gibi baba, bana pek fazla seçenek bırakmadınız..." Balint, bu görev için alıkonulmasının onda yarattığı öfkeyi hâlâ tam anlamıyla bastıramamıştı. "Umarım sen ve amcam şirketin kaynaklarını kullanmam gerektiğinde bana yardımcı olursunuz. Türkiye'de gerekenden fazla vakit harcamaya hiç niyetim yok, fabrikaların kendi kendilerini organize etmelerini beklemeye de."

"Hiç merak etme oğlum! İsteklerin bizim için emir olacak."

Balint'in içindeki sıkıntı geçmemişti. Bir türlü kelimelere dökemediği ama çok canını sıkan bir his vardı içinde. Babası elini Balint'in omzuna attı ve ona bir içki uzattı.

"Hadi hadi, Habsburgları baştan yaratma çabalarına, döndüğünde de devam edebileceğini biliyorsun."

"O kadar basit değil baba."

"Balint, reform programının senin için ne kadar önemli olduğunu baban da ben de biliyoruz. Ve bu programı şirketimiz için bir iki yıl ertelemenin de bizim için ne kadar önemli olduğunun sen farkındasın. Ve eminim ki döndüğünde de buralarda işler çok değişmemiş olacaktır. Duyduğuma göre, Kont Tisza kendi hükûmeti için iyi eğitimli, genç beyinler toplamayı planlıyormuş. Bu hükûmet içinde kendine bir yer bulamaman garip olur. Hatta Başbakan'ın kabinesine kadar bile yükselebilirsin.

"Teşekkür ederim anne, fakat benim gördüğüm kadarıyla, Avusturya-Macaristan için işler beklediğimizden çok daha hızlı ilerleyecek."

Balint kısa bir an duraksadı. Asık suratı giderek yumuşuyordu.

"Kim bilir, belki de reformlar için gereken ilhamı Türkiye'de bulacağım. Belki de onların reformlarına katkım olur..."

"Bakarsın, bizimle çalışmaya devam etmek istersin." Attila Morincz oğluna göz kırptı. "Her neyse şimdilik en iyisi Konglomeratum'un yeni kontratlarına odaklanmak. Biliyorsun ki başlıca prensiplerimizden biri politikaya bulaşmamak. Bu işi devletlere bırakmak en iyisi. Osmanlı İmparatorluğu muhtemelen bizim İmparatorluğumuzdan çok daha karmaşık. Fransızlar gibi bir *mission civilisatrice*'e[10] kalkışmayacağız. Amerikalılar gibi Küba yahut Filipinler savaşlarına burnumuzu sokmayacağız. Almanlar gibi Faslıların işlerine müdahale etmeyeceğiz. Oradaki tek amacımız elimizdeki anaparayı iyice değerlendirip olabilecek en yüksek kârları elde etmek. Bu, bankaların bizden tek beklentisi, hem de Konglomeratum'u kurtarmanın tek yolu."

"Gayet iyi anlıyorum baba. Ve bu işe kalkıştığıma göre, elimden gelenin en iyisini de yapacağım. Ailemizin aristokratlardan olmadığının farkındayım. Bizi kurtarabilecek tek şey şirketin tekrar kâr etmeye başlaması ve hayatta kalması."

"Ve bunu olabildiğince hızlı başarmak..."

"Yola çıkmadan önce bileğini bir kez daha doktora göstermek ister misin oğlum? Ne zaman yola çıkmayı planlıyorsun?"

Balint, sağ bileğini saran bandajlara baktı. Rakibinin bu yarayı açan kılıç hamlesi ve hemen ardından rakibinin sağ omzunu delip geçen kendi hamlesini hatırladı. Balint, iki hafta kadar sonra iyileşen ufak bir enfeksiyonla paçayı kurtarmıştı, ama rakibi hâlâ hastanede yatıyordu. Her ikisi de kadını bir daha görmemişti. Balint onun hâlâ Budapeşte'de

10 Medenileştirme misyonu. Fransa'nın sömürgecilik döneminden bir terim. (ç.n.)

olduğuna inanıyordu, ama görmeye hiç niyeti yoktu. Bir ihanet yeter, diye düşündü.

"Hayır, doktora dün uğradım ve yola çıkmamda bir sakınca olmadığını söyledi. Azelan ve ben çarşamba günü yola çıkıyoruz. "

"Senin yerinde olsam kılıcımı Budapeşte'de bırakırdım. Böyle bir olaya tekrar bulaşmak istemezsin herhâlde? Düello, hem de adını önümüzdeki yıl hatırlamayacağın bir kadın için öyle mi?

"Ondan bir daha hiç haber aldın mı?"

Balint, annesinin ağzından laf almaya çalıştığını fark etti. Şimdiye kadar kimseye, hatta kendisine bile bu olayın kalbini ne kadar derinden yaraladığını itiraf edememişti.

"Hayır."

"İzmir'e gidecek olman buradaki polis soruşturmasından kurtulabilmen için de çok faydalı olacak evlat," dedi babası. "Ve hastanedeki adam dâhil kimsenin bu konuda konuşmayacağından emin gibiyim. Fakat yine de kimse başkalarının sessizliğine güvenemez, arkadaşlarının bile, öyle değil mi?"

Balint başını salladı. Bu konuda pek de telaş yapmıyordu.

"Yine de yola çıkarken yanınıza bir çift altıpatlar almanız gerekir. Zor bir durumda kalırsanız çok işe yarayabilirler."

"Haklısın baba, Azelan'a ikimiz için de birer tabanca getirmesini söyleyeceğim."

Akşamın geri kalanını Valençay'a, Büyükelçi Pallavicini'ye ve diğer bazı görevlilere yollanacak mektupları hazırlamakla geçirdiler. Köprüleri yakıp yola çıkması yaklaştıkça Balint'in yüreği daha da sıkılıyordu. Fakat bu işi başarabileceğine olan inancı da tüm olumsuzluklara rağmen giderek artıyordu. Ya da onu kışkırtan şey de tam olarak bu olumsuzluklardı.

6. BÖLÜM

Çarşamba, 15 Ekim 1913, 10.00, Budapeşte

Keleti Palyaudvar'daki telaşlı kalabalık, Sophie'nin beklediğinden daha büyüktü. Kalabalıktan daha fazla rahatsız eden şey ise bineceği vagonun bilgilerini getirmek üzere giden ve hâlâ geri dönmeyen *Compaigne Internationale des Wagons-Lits* görevlisiydi. Paris'ten buraya kadar dayanan dingil nasıl oldu da Viyana-Budapeşte arasında bozuldu diye düşünüyordu.

Fransa'yı terk ettiği için kendisiyle gurur duyuyordu. Paris sosyetesinin tüm o lüzumsuz ve sıkıcı toplantıları, partilerdeki aptalca muhabbetler, anne ve babasının eski aristokratların kapalı gruplarına girmek için yaptığı zavallı şeyler, Robert'le beraber katıldığı resepsiyondan sonra insanların aklından geçen ve sormak için yanıp tutuştukları tüm o utanmaz sorulardan bıkmıştı. Robert'le ilişkileri de bitmişti zaten.

Hava değişimi şimdiden çok iyi gelmişti. Bu kadar rahatlatıcı olacağını o bile tahmin etmemişti. Unutmak istiyordu. Para karşılığı evlendirilecek bir mal olmaktan kurtulmak istiyordu. Robert'le olan "skandal" ilişkileri ailesinin planlarını nasıl da bozmuştu. Sophie bunu hatırlayınca gülümsedi. Artık erkeklerden bıkmıştı. Erkeklerin ahlaki düşkünlüklerini görmezden gelmenin imkânsız olduğuna inanıyordu.

Yeni gelenekler, yeni kültürler, yeni mimariler tanımak istiyordu artık. 'Üniversitedeki talebeleri ne düşünecekti acaba? Sanki öğrenmeye çok niyetleri vardı da!' diye geçirdi içinden. Hele ki Sorbonne'da, modası geçmiş tartışmaların özgür düşünceyi derinlere gömdüğü o toz bağlamış

üniversitede. Hayır, artık yeni, hırsını kaybetmemiş bir üniversitede çalışmak istiyordu. Ülkesinin ve Avrupa'nın yeni öncüsü olabilecek bir yerde. Sosyal kısıtlamalardan kurtulup tam anlamıyla özgür olabileceği bir yerde, onu öğretmen olmaya yönlendiren prensiplerine dönebilecekti. Kendi felsefi sistemini kurmak için ihtiyaç duyduğu zihinsel huzura ancak böyle bir yerde ulaşabileceğini düşünüyordu.

Fakat tüm bunlar için bu trene binmesi gerekiyordu. Tren on beş dakika içinde kalkacaktı. Görevli nerede kaldı diye çevresine bakınırken kalabalığı yarıp kendisine doğru gelen adamı gördü:

"*Mademoiselle,* sekiz numaralı vagona bineceksiniz. Boş, birinci sınıf bir kompartımanları varmış."

"*Merci infiniment monsieur.*[11] Bavullarım hazır. Lütfen bavullarımın yüklenmesini söyler misiniz? Unutmayın, şu ağır olan." Kocaman, kahverengi-yeşil renkli bavulu gösteriyordu, içinde dersi için lazım olan tüm felsefe kitapları vardı.

Yalnızca ceketini ve küçük seyahat çantasını yanına alarak platforma doğru yürüdü. Keleti istasyonunun cam tavanına baktı, Gare d'Orsay kadar güzel miydi? Belki o kadar büyük değildi ama beyaz-krem rengi duvarları ve kolonlarıyla en az onun kadar güzeldi. Tavanı ve duvarları inceleyerek yürüyordu. 'Bu modern mimariyi sevdim, çok heybetli, çok görkemli. İşlevsellik ve güzellik çok başarılı bir araya getirilmiş' diye geçirdi aklından. 'Şehri gezmek için vaktim olsaydı keşke...' Fakat dersleri iki hafta içinde başlıyordu ve henüz ders programını tamamen oluşturmamıştı bile. 'Dönüş yoluna çıktığımda burayı da ziyaret etmeliyim,' diye düşündü.

Hamallar bavullarını birer birer vagona taşımaya başlamışlardı. Kendisi de sekizinci vagondaki yerini aldı. Önceki kompartımanından ne kadar da farklıydı yeni kompartımanı. Ahşap döşemeleri ve porselenler önceki vagondaki

11 (Fr.) Sonsuz teşekkürler, bayım. (ç.n.)

açık kahverenginin aksine şarap rengi tonlarındaydı. Orient Ekspres sürprizlerle dolu, diye düşündü. Saatine baktı, trenin hareket etmesine beş dakika kalmıştı ve bavullarının henüz sadece iki tanesi kompartımana yerleştirilmişti. Kitapla dolu olan üçüncüsü hâlâ gelmemişti. Camı açıp dışarı baktı, hamallar üçüncü bavulu taşıyorlardı, fakat fazlasıyla yavaştılar. "Acele edin!" diye bağırdı hamallara. Trenin kalkmasına dört dakika kalmıştı. Hamalların camının önünden yavaşça geçişini seyretti. Tam koltuğuna geri oturmuştu ki dışarıdan gelen gürültü onu tekrar ayaklandırdı. Platformun hemen yanında bavulu açılmış, kitapları dört yana dağılmıştı. Yerinden fırladı ve platformun olduğu yere, lanet olası kitap yığınına doğru koşturdu.

"*Mais enfin*?"[12] Düşüşün etkisiyle kırılıp yamulmuş bavula ve kitaplarına baktı, hamallar da en az onun kadar şaşkındı.

"Lütfen kitaplarımı toplayın, tren kalkmak üzere, acele edin!"

Hamallar hareketsiz durmuş ona bakıyorlardı. Gergin ve yılgın, bavulunun yanına gitti, sapından kavradı ve hamallara tekrar seslendi:

"*Allez, aidez-moi!*"[13]

İçinde kalan kitapların ağırlığıyla bavulunu zar zor yüklenip vagona doğru taşımaya başladı.

"*Mademoiselle, puis-je vous aider?*"[14]

Görevliyi göreceğini düşünerek arkasını döndüğünde, gri takım elbiseli ve paltolu bir adamla karşılaştı. Adam paltosunu çıkarttı ve kitaplarını toplamaya yardım etmek üzere yere eğildi, bir taraftan da iki hamala Macarca emirler

12 (Fr.) En sonunda? (ç.n.)

13 (Fr.) Hadi, yardım edin bana! (ç.n.)

14 (Fr.) Hanımefendi, size yardım edebilir miyim? (ç.n.)

veriyordu. Gri takım elbiseli adam tekrar ayağa doğruldu ve yanındaki uzun boylu arkadaşına bir şeyler söyleyip onu trenin ön kısımlarına doğru yolladı, ardından da eğilip Sophie'ye yardım etti. Tüm kitaplar birkaç dakika geçmeden toplanmıştı. Gri takım elbiseli adam, kapakları yırtılmış ve hırpalanmış dört kitabı ayrıca Sophie'ye uzattı:

"Sanırım bu kitapların tamir edilmesi gerekecek. Bavulunuz da tamamen kırılmış gözüküyor."

Adam, Sophie'yle mükemmel bir Fransızcayla konuşuyordu, fakat Sophie adamın ince aksanını daha önce hiç duymamıştı. Macar aksanı mı acaba diye geçirdi aklından.

"Evet haklısınız. Ne yapmam gerekir? Tren birkaç dakika içinde kalkacak, sanırım hamallar bavulu vagona yükleyemeyecekler ve benim bu kitaplara kesinlikle ihtiyacım var."

"*Mademoiselle,* telaş yapmanıza gerek yok. İstasyon şefinden sizin bavulunuz yüklenene kadar treni hareket ettirmemesini rica ettim. Ben de onuncu vagonda seyahat edeceğim ve bavulunuzun yüklendiğinden emin olana kadar da burada duracağım."

Uzun boylu adam tekrar yanlarına gelmişti. Uzun boyuna rağmen, gri takım elbiseli adama saygılı davranışları gözden kaçmıyordu, arkadaşlıktan farklı bir ilişkileri olduğu ilk bakışta belli oluyordu.

"*Mademoiselle,* korkarım ki bavulunuzu sizin kompartımanınıza yerleştiremeyeceğiz, çünkü koridor bavulunuzun bu hâlde geçmesi için fazla dar. Vagonun ön tarafına yerleştirilmesi ve yolculuk boyunca dikkat gösterilmesi için gerekli emirleri vereceğim."

"*Monsieur,* siz olmasaydınız ne yapardım bilemiyorum. Teşekkür ederim, bundan sonrasını kendim halledebilirim. Belki, size teşekkür etmek için..."

İstasyon şefinin yanlarına gelmesiyle Sophie'nin sözü kesildi. Şef, telaşlı bir şekilde Keleti istasyonunun saatini gösteriyordu. Tren dokuz dakika gecikmişti ve yolcular şikâyet etmeye başlamıştı. Sophie suçluluk hissiyle homurdandı. Gri takım elbiseli adam ceketini tekrar giyip şapkasını taktı. Sophie bu şık ve zarif adamın yüzüne baktı, yakışıklı ama çok ciddi bir ifadesi vardı. Gözleri yeşil mi acaba diye geçirdi aklından. Bu arada adam istasyon şefine Macarca bir şeyler söyledi ve ardından Sophie'ye bakarak tren görevlilerinden birine Fransızca seslendi:

"Lütfen hanımefendiye yardımcı olun ve bavula sahip çıkın. Kitaplarının burası ve Sirkeci istasyonu arasında bir yerlerde kaybolmasını istemez."

İstasyon şefi aceleyle odasına geçti, gri takım elbiseli adam da elini arkadaşının omzuna attı ve kendi vagonlarına doğru yürümeye başladılar. Sophie de kendi vagonuna geçmiş, vagonların kapıları kapanmaya başlamıştı. Camı açtı ve yirmi metre kadar ileride kendi vagonlarına binmekte olan adamlara teşekkür etmek üzere el salladı, fakat adamlar Sophie'yi görmediler. Tren, yavaşça Keleti istasyonundan ayrıldı ve İstanbul'a doğru yola çıktı.

7. BÖLÜM

Çarşamba, 15 Ekim 1913, 17.00

Orient Ekspres doğuya doğru hızla yoluna devam ediyordu. Transilvanya dağlarına çoktan ulaşmışlardı. Azelan Révécz, Balint'in saatlerdir kucağında dokunulmadan duran dosyayı alıp kenara koyuşunu seyretti. Dosyanın üzerinde "İçişleri Bakanlığı" yazıyordu. Balint, camdan dışarı bakıyor, yolun kenarından akıp giden tepeleri ve tarlaları seyrediyordu. Bulutlarla kaplı gökyüzü etrafı karartıyor, güneş ışığının yalnızca ufak boşluklardan yeryüzüne inmesine müsaade ediyordu.

Azelan, üniversitede sınıf arkadaşı oldukları dönemden bugüne ne kadar uzun zaman geçtiğini hatırladı. 'Balint'in gözlerinin bu kadar ifadesiz baktığını hiç görmemiştim. Hatta bu kadar uzun zaman karşılıklı oturup da sessiz kaldığımıza da hiç şahit olmadım!' diye düşündü. Sessizliği bozup Balint'in dikkatini dağıtmanın iyi olacağına karar verdi.

"Şu kitaplarını düşüren kadın hakkında ne düşünüyorsun? Tek başına Türkiye'ye giden süslü bir kadın, oldukça da çekici! Hem de yanında o kadar kitapla?"

Azelan, Balint'in içine daldığı belirsiz hislerden kurtulduğunu gördü ve bir cevap bekleyerek arkadaşını süzmeye devam etti:

"Efendim? Ah evet!" Balint, Azelan'la kaç saattir ilgilenmediğini fark etti ve arkadaşına mahcup bir gülümsemeyle baktı. "Evet, evet, hayli çekici bir kadındı..."

'Pekâlâ, biraz daha dikkat dağıtalım o zaman,' diye düşündü Azelan.

"Budapeşte'de konuşacak çok vaktimiz olmadı. İstersen oradayken topladığım yeni bilgilerden bahsedeyim sana biraz?"

"Çok iyi olur."

"Evvela, sanırım işimiz önceden tahmin ettiğimizden hayli zor olacak. Çünkü tek rakibimiz Almanlar değil, kısaca söylersek Osmanlı'da güçlü bir iktisadi mevcudiyeti olan tüm Avrupa ülkeleri bizim rakibimiz."

"Evet, fakat bunun demiryollarıyla bir alakası var mı?"

"Birkaç alakası var. Bağdat demiryolu hattında *Baghdadbahn Gesellschaft* şirketiyle Berlin'e birtakım imtiyazları vermeden önce -ki Valençay'ın *Banque Ottomane*'i da bu hattın yüzde beşine sahip- Osmanlılar çok sayıda plan yaptılar. İlk planları, Ruslar üzerineydi fakat İstanbul'daki Rus etkisini çok fazla artırmasından korktukları için vazgeçtiler. Tamamen İngiliz finansmanıyla yapma planları da Boer Savaşı İngilizlerin tüm parasını Güney Afrika'ya çekince iptal oldu. Fransızlara dayanan plan, *Chemin de Fer Imperial Ottoman* da Almanlara, daha doğrusu *Hirsch Konzern*'e direkt olarak bağlıydı. *Hirsch Konzern*'in ihaleyi kazanmak ve *Baghdadbahn Gesellschaft*'ı yapabilmesi için de Fransızlardan, daha doğrusu Valençay'ın *Banque Ottomane*'ından finansal destek alması icap ediyordu."

"Her yerde aynı adam!"

"Evet ve Baron von Hirsch'in de banker olarak Fransızları seçmeye zorlanmaktan memnun olduğunu tahmin ediyorsundur..." Azelan gülümsedi, "...çünkü zaten Deutsche Bank'tan alabileceği kredileri çoktan tüketmişti. Ve bu sebepten *Osmanlı Bankası* da projenin hem kreditörü hem de azınlık hisselerinin sahibi, yani yalnız Almanlarla değil onlarla da mücadele etmemiz gerekecek."

"Ve sen de bu yüzden endişe duyuyorsun?"

Azelan, Balint'i melankolik havasından çekip çıkarabildiği için sevindi. Osmanlı'da olacakları biraz daha kötü

göstermenin, şimdilik Balint'i dertli görüntüsünden biraz daha uzaklaştıracağını düşünüyordu.

"Evet. İşi araştırdıkça, daha da karmaşık hâle geldiğini gördüm. Bulanık suda yolumuzu bulmamız gerekecek. Valençay'ın bizim yanımızda olmak yerine Hirsch'lerin *Baghdadbahn Gesellschaft*'ının yanında olmayı tercih edebileceğini düşünmeye başladım."

"Buna katılmıyorum, Azelan. Bu işte bizim henüz bilmediğimiz daha önemli parçalar olduğuna inanıyorum. Ve tabii ki bizim önemli sandığımız ama aslında önemsiz olanlar da vardır muhakkak."

"Ne demek istiyorsun?"

"Valençay'ın *Baghdadbahn Gesellschaft*'taki yüzde beşlik payının onun finansal tercihlerinde çok etkili olacağını zannetmiyorum. Bağdat demiryolu henüz düzenli gelir getirmeye başlamadı, yatırımcılarına da para kazandırmadı. Önümüzdeki birkaç yıl da kazandırmasını beklemiyorlar. Doğru mu?"

"Evet."

"Bu durumda, Valençay'ın *Banque Ottomane*'ının bu işe ortak olması bizi telaşlandırmamalı. Hatta *Banque Ottomane*'ın Berlin-Bağdat demiryoluna kreditör olması bile bizi ilgilendirmemeli."

"Neden?" Azelan, Balint'in dikkatini bu derece çekebilmiş olmaktan memnundu.

"Çünkü bizim almayı hedeflediğimiz hatlar Bağdat demiryolu ve Hicaz bağlantılarıyla karşılaştırdığın zaman çok küçük. Basra eklentileriyle karşılaştırdığımız zaman bile küçük. Yani, Almanlar için küçük, ama bizim için değil."

"Doğru, ama *Baghdadbahn*'in azalacak kârları Valençay'ı telaşlandırabilir."

Azelan, şeytanın avukatı rolünü oynamayı sevmişti.

"Belki, ama Valençay'ı asıl telaşlandıracak şey *Baghdadbahn*'in bilançolarıdır, ki bizim ilgilendiğimiz İzmir bağlantıları bu bilançoya dâhil değil. Görünür bir etki yapmak

için fazlasıyla küçükler. Ve bizim Anadolu'da bir kontrat kapmamızla *Baghdadbahn* da kredi yükümlülüklerini yerine getiremeyecek hâle düşmeyecektir. Bu kontrat bizim için yeterince büyük, ama Hirsch'e zararı dokunmayacak kadar da küçük."

"Ben yine de Hirsch'in bizimle dişe diş savaşacağına inanıyorum."

"Katılıyorum. Ama ben de Viyana'da Dışişleri Bakanlığı'nda çalışan arkadaşlarımdan Berlin-Bağdat demiryolunun Osmanlı'yla Almanların arasını açmaya başladığını duydum."

"Gerçekten mi? Nasıl olmuş?"

"Osmanlılar, Almanların, demiryollarına Alman altyapısının malı gibi bakmaya başlamalarından çok rahatsız olmaya başlamışlar. Valençay'ın Hirsch'le gireceğimiz mücadeleden endişe duyacağını zannetmiyorum. Hatta tam aksini düşünüyorum. Fransızların Osmanlı'daki en nüfuzlu adamlarından birisi Valençay; Fransız hükûmetinin onu Osmanlı'daki her türlü Alman etkisini azaltmak için zorladığını sanıyorum. Hem politik hem askerî hem de iktisadi. İşte bununla da bizim ona vadettiğimiz fazladan gelirleri çakıştırırsak, onu bu iş için tamamen arkamıza alabiliriz."

"Bizim Almanların müttefiki olduğumuzu unutuyorsun, Fransızların değil. Bizim *Hirsch Konzern*'e karşı bir kontrat kazanmamız onları neden memnun etsin ki?"

"Normalde olsa bunu asla kabul etmezdim ama.... Avusturya-Macaristan'ı önemsemezler."

Azelan büründüğü rolden sıyrıldı ve şok olmuş biçimde Balint'e baktı. Balint'in yüzündeki gülümseme onu daha da şaşırttı.

"Ne demek istiyorsun? Habsburg İmparatorluğu nasıl önemsenmez?"

"Tabii ki bir yere kadar önemliyiz, ama asıl düşman, harekete geçerse hem Fransa'yı ezebilecek hem de Rusya'yı

yıldırabilecek olan Almanya. Biz ise Almanların piyonuyuz sadece, bizi ya Rusları oyalamak için kullanırlar ya da Balkanlara bakıcılık yapmamız için."

Azelan, ülkesinin en çok savunacağını beklediği kişilerden birisi tarafından böyle küçümsenmesinden korkmuştu. Balint'ten bunu beklemiyordu.

"Merak etme, Fransızların, karşılarında Almanlar yerine bizi görmekten memnun olacağını göstermek için durumu abarttım. Osmanlı ordusunda üç binden fazla Alman subayı var, yani bir bakıma ordularını Almanya kontrol ediyor. Şimdi de Osmanlı'nın kaynaklarını kontrol etmek için harekete geçtiler. Berlin-Bağdat demiryolu sayesinde de kendi ordularını Berlin'den Musul ve Halep'e kadar rahatça taşıma imkânı buldular. Hat tamamlandığında Bağdat'a kadar gidebilecekler. Almanların Türkiye'yi bu kadar yoğun bir şekilde ele geçirmesine engel olacak her şey, Avusturya-Macaristan bile olsa, Fransızları memnun edecektir. Özellikle de bu kontrat Fransızların kontrol ettiği bir şirket, yani *Banque Ottomane* tarafından finanse ediliyorsa."

Azelan'ın endişesi bu sözlerden sonra yatışmıştı.

"Anlıyorum ama yine de bu dediklerin hakkında büyükelçimize danışmalıyız. Sanırım her şey sen Valençay'la görüştükten sonra belli olacak."

"Haklısın. Dahası, *Konglomeratum*'un esasında bir Macar şirketi olmasını da kullanabiliriz. Batı yakasındaki Almanca konuşan dostlarımızla pek alakamız olduğu söylenemez. 1867 olaylarından beri tüm Avrupa Macarların Habsburglardan kurtulup bağımsız olmaya çalıştığını biliyor."

"Beni fazla heveslendiriyorsun," dedi Azelan gülerek.

"Evet biraz abartıyorum galiba."

İki arkadaş gülüştüler. Transilvanya kırsalına akşam çökmeye başlamıştı.

"Sanırım bizim ormanlara yaklaşıyoruz, demiryolu traversleri için kullandığımız ağaçlar buradan geliyor olmalı."

Azelan kafasını çevirip trenin penceresinden ormana doğru baktı, başıyla Balint'i onayladı. Kısa bir sessizlikten sonra tekrar konuşmaya başladı:

"İstanbul'a vardığımızda, kiminle başlayacağız?" Balint, ellerini dizlerine koyup Azelan'a doğru eğildi.

'Nihayet!' diye düşündü Azelan, eski dostunun işin havasına girmeye başladığını fark etmişti.

"Büyükelçimiz Marquis von Pallavicini'yle başlayacağız. Budapeşte'de topladığımız bilgiler konusunda onayını ve tavsiyelerini almamız gerekecek."

"Sonra?"

"Sonra, Pallavicini'nin önerilerine göre Talat Paşa yahut Valençay."

"Talat Paşa'yla neden görüşüyoruz, kontratla alakalı diğer memurlarla bağlantı kurabilmek için mi?"

"Evet."

"Ve sonra da Valençay... Geri kalan her şey için sadece Valençay lazım." Balint düşüncelere daldı.

"Bu arada, ben olsam Tibor Illyes'ten hiç bahsetmezdim. Bunu geçmişte kalmış ve kapanmış bir defter olarak görelim. Biz Konglomeratum'un yeni bir iş öneren yeni yüzleriyiz. Ve Valençay'a, bizim kadar onun da çıkarını gözeten yeni bir iş öneriyoruz."

"Çok haklısın, katılıyorum."

Balint durakladı. Sessizliği hâlâ o düşünceli hâline benziyordu, fakat en azından gözlerinden yeni bir konuya duyduğu alaka okunabiliyordu.

"Kontrat planının detaylarına tekrar bir göz atabilir miyim? Şu, Valençay'ın şirketini de kullanarak yapılacak olan İzmir Lojistik planına."

Azelan, Balint'e elindeki kalın yeşil kapaklı dosyayı uzattı. Balint, dosyayı on beş dakika boyunca dikkatle inceledi. Azelan, gelecek sorulara kendini hazırlamış bekliyordu, fakat gelen yorum onu şaşırttı.

"Biliyor musun, babama ve amcama operasyonu senin yönetmeni teklif etmiştim. Planlar gerçekten çok iyi."

Azelan gülümsedi.

"Kendin gelmek istemediğin için beni teklif etmiş olmalısın."

"Haklısın, ama yine de bilmen gerekir diye düşündüm."

"Teşekkür ederim."

Etrafa iyice çökmüş olan karanlık, aralarına giren kısa bir sessizlikle birleşti.

"Bu görevi neden yapamayacağımı da biliyor olmalısın o zaman?"

"Evet, babam söyledi. Durum ne kadar ciddi?"

Bu soru Azelan'ı hep rahatsız ederdi. Ve bir taraftan da öfke duyuyordu. Öfkesi Balint'e değil, kendisini bu belirsizliğin içinde bırakan kaderineydi.

"Doktorlar bir şey söyleyemiyor. Birisi dikkatli bir bakımla hiç etkisini hissetmeden yaşayabileceğimi söylüyor, birisi de yoğun bir tedaviye başlamam gerektiğini söylüyor."

"Üzüldüm... Eğer yapabileceğim bir şey olursa..."

Azelan boğazının gıcıklandığını hissetti.

"Teşekkür ederim."

Azelan dışarıda uzayan karanlığa doğru baktı. Karpat Dağlarının keskin tepeleri hâlâ seçilebiliyordu. Boğazındaki gıcık geçti. Sonra, birden unuttuğu bir şey aklına geldi.

"Şuna bir baksana!" diyerek elindeki dosyadan çıkardığı gazeteden kesilmiş bir makaleyi uzattı:

Financial Times
Londra, 3 Şubat 1913
Geçen haftaki Bâb-ı Âlî Baskını hadisesi, Türk Harbiye Nazırı'nın öldürülmesi ve İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tekrar başa gelmesiyle, Osmanlı bonoları yüzde yirmi yedi değer kaybetti. 1902-1908 arasından kalma bonoların yeni hükûmet tarafından ödenmeyeceği düşüncesiyle toplu satışlar 24

Ocak'ta başladı ve hafta boyunca devam etti. Osmanlı ekonomisi, özellikle komşularıyla giriştiği Balkan Savaşı'ndan beri zorluklar yaşıyordu.

Cavid Bey, Osmanlı Maliye Nazırı, Londra, Paris ve Berlin'deki borsalardan finansman sağlamak konusunda ciddi zorluklar yaşıyor. Gelirlerinin üçte birinin 1870 yılında çıkarılmış ve 1881 yılında yenilenmiş bonoların sahibi Avrupalılara direkt olarak ödeniyor olması da baş etmesi gereken en büyük zorluklardan biri olarak Maliye Nazırı'nın önünde.

1881 yılında imzalanan Muharrem Kararnamesi'yle, 1870 bonolarının sahipleri, aralarında Türkiye tütünleri, tuz ve ipek tekelleri ile bir grup mahallî vergiyi de barındıran kaynakların gelirlerine direkt olarak el koyma hakkını elde etti. Bu tahsilatlar, Düyûn-ı Umûmiye İdaresi tarafından yürütülüyor. Deutsche Bank, Rothschild & Cie ve Barings Brothers'ın ellerindeki Düyûn-ı Umûmiye Bonolarını birleştirerek bir konsorsiyum kuracaklarının dedikodusu da yayılmakta. Düyûn-ı Umûmiye gelirlerinin yüksek güvenilirliği, bonolarının da yüksek değerlerden fiyatlanmasına sebep oluyor. Anlaşmanın London Stock Exchange ve Paris Bourse'da yapılması bekleniyor.

"Ekonomik durumun bu derece kötü olduğunu hiç tahmin etmiyordum," dedi Balint dalgın dalgın.

"*Banque Ottomane* da bu 1870 bonolarının mühim bir kısmını elinde tuttuğuna göre, bu konsorsiyumun da kurucularından biri olduğunu tahmin ediyorum. Yani, yine Valençay.

"Bu adam... Yine bu adam..." dedi Balint bir gizemi çözmek ister gibi bir ses tonuyla. Ve kompartımanı tekrar derin bir sessizlik kapladı.

8. BÖLÜM

Yemekli vagon, dingillerinin üzerinde hafifçe sallandı. Kristal bardaklar, porselen yemek takımları ve gümüş çatal bıçak setleri oldukları yerde titrediler. Sophie göz ucuyla kadehine baktı ve şarabının dökülmediğini görünce rahatladı. Tavanın hemen altında, vagonun dört bir yanındaki kandillerin aydınlattığı ince, mavi bir sigara dumanı tabakası asılı duruyordu. Duman, vagondaki iyi giyimli Avrupai beyefendiler tarafından durmaksızın beslenmeye devam ediyordu. Orient Express'te Avrupa yüksek sosyetesinin kuralları çoktan esnemeye başlamıştı, vagondakilerin giyimleri bunu açıkça gösteriyordu. Kimse nasıl giyinmesi gerektiğinden tam emin değildi. Sophie bunun sebebinin henüz Avrupa'dan tam çıkmamaları, Doğu'ya da tam anlamıyla ulaşamamaları olduğunu düşündü.

Paris'ten beri, Sophie hep en son yemek servisine katılıyordu. Bu sayede, gece geç saatlere kadar kahvesini içerek rahatsız edilmeden çalışabiliyordu. Aynı zamanda, kendisine bakarak fısıldaşan yaşlı kadınların gözlerinden de uzak kalmış oluyordu. Bu fısıldaşmalar, genellikle genç kızlara "o kadına bakmamalarına" yönelik tembihler içeriyordu.

Kâğıtlarla, kitap yapraklarıyla ve d'Holbach'ın son çalışmalarıyla dolu masanın bir köşesinde Sophie'nin henüz elini sürmediği tatlısı duruyordu. Bir paragrafı bitirdikten sonra dolma kalemini kenara koydu ve koyu kahverengi saçlarını kulağının arkasına attı. Başını hafifçe kaldırdığında, vagonun öteki ucunda sabah kendisine yardım eden iki beyefendiyi gördü, kuruldukları koltuklarında sipariş etmiş oldukları konyağı yudumluyorlardı.

Saat ona doğru yemekli vagon neredeyse tamamen boşalmıştı. Garson Sophie'ye yanaşıp bir kahve ya da *digestif* isteyip istemediğini sordu. Tercihini genellikle kahveden yana kullanırdı. İstanbul'a varmadan çalışmalarını bitirmesi gerekiyordu. Gözlerini dinlendirmek için başını tekrar kaldırdığında gri takım elbiseli adamın masada tek başına oturduğunu ve kalınca bir dosyayı incelemekte olduğunu gördü. Neredeyse boşalmış bir konyak şişesi hemen yanı başında duruyordu. 'Acaba hâlâ çalıştığı için mi gece kıyafetlerini giymemiş?' diye düşündü. Garsonlar masaları temizlemeye başlamıştı.

Yemekli vagon iyice durgunlaşmıştı. Boşalan masaları temizleyip bir sonraki günün kahvaltısına hazır eden garson, mutfağa girip kaybolmuştu. Sophie gri takım elbiseli adamın da konyağını bitirmiş, dosyasını toplamakta olduğunu fark etti. Kompartımanına dönecekti belli ki. Adama en azından bir selam verip teşekkür etmesi gerektiğini düşünüyordu, fakat d'Holbach'ın ödevleri bitmek bilmiyordu.

Adam yaklaştığında, Sophie elini kaldırdı, saçlarını geriye attı ve adama doğru baktı. Gri takım elbiseli adam daveti görmüştü;

"*Bonsoir mademoiselle,* rahatsız etmiyorum değil mi? Umarım sabahki kaza moralinizi fazla bozmamıştır ve kitaplarınız da güvendedir."

'İlginç, hatırladığımdan daha yaşlı duruyor,' diye düşündü Sophie. 'Beş yaş, belki de daha fazla var aramızda.'

"Evet, yardımlarınız için size çok teşekkür ederim. Siz olmasaydınız bunu başaramazdım sanırım. Nasıl yaptı ben de bilmiyorum ama *Compagnie des Wagons-Lits* görevlisi bir şekilde bavulumu düzgünce kapatmayı başardı. Size tekrar teşekkür ederim."

"Lütfen, benim için bir zevkti. Hepsinden öte, bu trende çok az kadın var. İhtiyaç duyduklarında onlara bile yardım etmeyeceksek biz nasıl insanlar olurduk?"

Sophie, bir erkeğin yardımına muhtaç görülmekten rahatsız olup olmadığına emin olamamıştı. Başka bir zaman olsa bunu şiddetle reddederdi. Fakat bu sefer, bu adam olmasa kendisi ve kitapları muhtemelen hâlâ Budapeşte'de olacaklardı. Eliyle bir sandalye göstererek adamı masasına davet etti.

"Görüyorum ki işlerinizi yemek masasına kadar taşıyorsunuz?" diye sordu Sophie, gri takım elbiseli adamın koltuğunun altındaki yeşil dosyayı göstererek.

"Ah evet, ufak tefek birkaç okuma işte..." adam gülümsedi.

"İstanbul'da ne yapacağınızı sorabilir miyim acaba?"

"Batı medeniyetinin getirilerini Türkiye'ye taşımam istendi, ben de elimden geldiğince bunu yapmaya gidiyorum."

"Peki, nasıl yapacaksınız bunu?"

"Temsilcisi olduğum şirket Batı Anadolu'da bir tren yolu inşa etmeyi hedefliyor."

"Gerçekten mi? Batı medeniyeti dediğiniz bu muydu? Bir uçtan bir uca döşenen metal şeritlerle medeniyetin sağlanabileceğine dair görüşünüz biraz şişirme sanki. Ya da ziyaret edeceğiniz ülkenin kültürünü, bununla 'medenileşeceğini' düşünecek kadar küçük görüyorsunuz."

Kelimeler ağzından çıkar çıkmaz, Sophie bunları hiç söylememiş olmayı diledi. Kendisine yardım etmekten başka bir şey yapmamış bir beyefendiyi, hele ki bu beyefendi gibi nazik birisini eleştirmek için fazlasıyla erkendi. Fakat adamın yüzündeki hafif tebessümü görünce içi rahatladı. Belli ki bu adam daha önce onlarca ciddi yemekte, diplomatik zirvelerde bulunmuş ve tepkileri sindirmeye alışmıştı.

"Aslında haklısınız, her iki konuda da yanılıyorum. Türkiye'yi yeterince iyi tanımadığım gibi, bu benim aynı zamanda ilk ziyaretim olacak. Dosyamda da bu ülke hakkında öğrenmem gerekenlerin çok az bir kısmı var. Fakat size tamamen

katılıyorum; Batı medeniyeti falan getirdiğim yok. Olsa olsa biraz Batılı altyapı getiriyorum. Sizin de görebileceğiniz gibi, böyle söylemek çok daha az etkileyici oluyor."

Sophie, adamın ne kadar kibar olduğunu bir kez daha fark etti ve alınganlık göstermeyişinden çok hoşlandı.

"Belki şu makaleyi bir okumak istersiniz. Biraz fazla iddialı ve pek iyi yazılmamış, ama yine de dünyanın bu kısmındaki çabalarınız için size biraz farklı bir bakış açısı verebileceğini düşünüyorum."

Sophie masadaki gazetelerden birini aldı, içinden aradığı makaleyi buldu ve adama uzattı:

Neue Zeit
15 Temmuz 1913
Amerikan Standard Oil şirketinin İzmir merkezli iştirakinin açıkladığı rekor kârlar, yüzyılımızın başlarında Batılı iktisadi güçlerin Osmanlı'yı nasıl ele geçirdiğini ve Osmanlı'nın sahip olduğu "petrol gölleri"nin Osmanlı dışında herkesi nasıl zengin ettiğini açıkça gösteriyor. Bu son gelişme, İtalya'nın Trablusgarp işgaliyle beraber değerlendirildiği zaman Batı'nın kapı komşusuna karşı son iki asırdır takındığı açgözlü tavrın hâlâ değişmediğinin belirgin bir delili.

Unutmayalım ki hâlâ Büyük Britanya'nın hukuksuz egemenliğinde bulunan Mısır resmiyette Osmanlı idaresindedir, fakat Sultan'ın Mısır üzerinde hiçbir kontrolü yok. Bu "akbaba ziyafeti"nin geç kalan katılımcısı Almanya da Berlin-Bağdat demiryolu aracılığıyla Britanya ve Rusya'ya Orta Asya'da meydan okumayı planlıyor. Osmanlılar Kayzer II. Wilhelm'in âdeta gasp ettiği Berlin-Bağdat demiryolunun yapımına müdahil olmasını Almanya'dan istediler mi? Hayır. Almanlar bu demiryolunu tamamen finanse ettiler mi? Hayır, Osmanlı Devleti'nin hâlihazırda yeterince ağır olan

borç yükünü daha da arttırdılar. Peki, bu demiryolu Osmanlı iktisadının nakliyat ihtiyaçlarına mı hizmet ediyor? Hayır, Almanya'nın iktisadi emperyalizmi adına çalışıyor. Fakat yine de Osmanlılar bu demiryoluna müsamaha göstermek zorunda. Ta ki bir noktaya kadar...

Endüstriyelleşmiş Avrupa'dan gelen ucuz mallar ve Osmanlı'nın Balkanlardaki mağlubiyetleri ülkeyi ekonomik olarak öyle bir darboğaza soktu ki ülkenin en kârlı gelir kaynaklarının büyük bir kısmı doğrudan Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'ne gidiyor ve onlar tarafından kontrol ediliyor. ...Ve şimdi de Osmanlı topraklarından çıkarılacak krom, antimon, kurşun, kömür ve çinko cevherlerini işletmek için Batı kaynaklı finansmanlarla kurulacak yeni maden projelerinden bahsediliyor.

Ocak ayında çoğunluğu Jön Türklerden oluşan İttihat ve Terakki Cemiyeti önderliğinde gerçekleşen karşı-darbe yakında gerçekleşecek şeylerin yalnızca bir habercisi. Batılı gözüyle Osmanlı İmparatorluğu dengesiz, bocalayan ve yıkılmak üzere olan bir devlet. Peki, imparatorluklarının bu denli dengesiz olması sahiden Türklerin suçu mu? Mısır'daki, Kuzey Afrika kıyılarındaki, Ege adalarındaki topraklarının, Avrupa'daki egemenlik sahalarının onlardan çalınması onların suçu mu? Hayır, bunu onlara yapan ve İmparatorluk'u zayıflatan şey Batılı güçlerdir. Türkiye, "Avrupa'nın Hasta Adamı" değil, "Avrupa'nın Hasta Ettiği Adam"dır.

Bu bocalamanın daha ne kadar süreceğini zaman gösterecek. Son zamanlarda yaşanan olaylara bakılırsa sonun başlangıcı gelmiş gibi gözüküyor, Avrupa'nın hemen yanı başındaki bağımsız bir ülke üzerindeki vahşi Avrupa sömürüsü sona ermek üzere.

Parvus

'Haklısınız, oldukça dikkat çekici bir yazıymış..." dedi gri takım elbiseli adam.

Sophie adamın aklından neler geçtiğini merak etti. Acaba, 'Bir devrimci tarafından yazıldığı çok açık... ideolojik yorumlamalar çok fazla' diye mi düşünüyordu? Balint tekrar konuşmaya başlayana kadar Sophie sessiz kaldı:

"Bu yazıyı ödünç alabilir miyim?" diye sordu Balint. Sophie hafifçe başını salladı.

"Ve İstanbul'da ne yapmayı planladığınızı öğrenebilir miyim acaba? Çok yoğun çalışıyor gibi gözüküyorsunuz."

"Tabii ki öğrenebilirsiniz," diye cevapladı Sophie gülümseyerek. "İstanbul Üniversitesi'nde felsefi materyalizm dersleri vermek üzere davet edildim. Yanımda getirdiklerime bakacak olursak Osmanlı İmparatorluğu'na Batı medeniyetini asıl benim götürdüğümü söyleyebiliriz sanırım," dedi eliyle kitap yığınlarını göstererek. Cesur yorumunu yumuşatmak için gülümsemeyi de ihmal etmemişti.

"Bu dediğiniz aynı zamanda hem ilahî bir hizmet hem de bir ceza."

Sophie, Balint'in gülüşünde ironik bir taraf olup olmadığını anlayamamıştı. Ve kendisinden etkilendiğini mi, yoksa ortak bir noktada buluşabildikleri için memnun olduğunu mu da.

"Her ikisinden biraz, ama daha çok ilahî bir hizmet."

"Çok ilginç. Biraz daha açıklamanızı istesem kabalık etmiş olur muyum?"

"Rica ederim, yabancılara güvenmek benim huyumdur."

"Kabalığımı affedin, adım Balint Morincz, Budapeşteliyim," dedi ve hafifçe öne doğru eğilerek Sophie'yi selamladı.

"Bu sabah bana yardım ederek ne kadar kibar bir beyefendi olduğunuzu gösterdiğinize göre, bana Sophie diyebilirsiniz."

"Sophie?.." İsminin geri kalanını da duyarak Fransız sosyetesi içindeki yerini öğrenmeye çalışmıştı Balint. Sophie'yse isminin geri kalanını kasten söylemedi.

"Sophie."

"*Tres bien,*[15] *Mademoiselle Sophie*... Bahsettiğiniz hizmetin detayları hakkında biraz daha açıklama istesem acaba fazla mı ileri gitmiş olurum?"

"Rica ederim, *Monsieur* Morincz." Birbirlerine hitap şekillerini belirleyerek araya koyduğu mesafeden dolayı Balint'in huzursuz olduğunu görmüş ve bu dengesizlik hoşuna gitmişti. Konuşmaya devam etti: "İhtisas alanınız demiryolları olduğuna göre, Osmanlı hükûmetinin -Osmanlı toplumunun nispeten aydınlanmış fertleri sayesinde- imparatorluğun eğitim sistemini baştan yapılandırmaya karar verdiğinden haberiniz olmamasını normal karşılıyorum."

"Tamamen haklısınız. Bundan haberim yoktu."

"Geçen yıl, hükûmet İmparatorluk'taki bazı üniversitelerde reformlar yapılması için Halk Eğitimi İdaresi'ni kurdu. Bu üniversitelerden birisi de benim ders vereceğim üniversite. Eğitimli Osmanlıların çoğu Fransız hayranı oldukları için, felsefî materyalizmi de Fransa'dan aldılar. İşte bu yüzden de benim dersim ve *Monsieur* d'Holbach'ın kitapları oraya gidiyor."

Sophie, Balint'in kendisine en yakın kitaplardan birini, -*Systeme de la Nature*'i-[16] eline alışını seyretti ve kitabın adına bir tepki verip vermeyeceğini müşahede etti. Balint kitabı açtı, giriş kısmından birkaç cümleyi dikkatle okudu ve kitabı yerine koydu.

"Sizin de açıkça belirttiğiniz gibi, hizmet etmeye gittiğiniz Osmanlı İmparatorluğu hakkında öğrenmeniz gereken daha çok şey var. Az önce elinizde tuttuğunuz kitap İstanbul'da çok şiddetli tartışmalar doğurabilecek bir kitaptı."

15 (Fr.) Çok iyi, pekâlâ. (ç.n.)

16 (Fr.) Tabiatın Sistemi. (ç.n.)

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten. Materyalizm Osmanlı'da daha yeni yayılıyor ve fırtınası da henüz dinmiş değil. Öte taraftan da Müslüman hayat tarzını köklü değişikliklere uğratan etkiler oluşturuyor. İstanbul Üniversitesi'nin hemen önünde sık sık felsefi materyalizmin destekçileri ve karşıtları arasında kavgalar olduğunu anlattılar bana. Benzer gerginlikler Robert Koleji'nde bile oluyormuş."

"Ve siz de kadın olmanızın bu tartışmaları daha da kızıştırmayacağını mı düşünüyorsunuz?"

"Belki de... fakat insanların fikirleri kadınsı ya da erkeksi değildir. Ben bir erkek de olsaydım derste anlatacağım şeyler değişmeyecekti. Gerçi, bu karışıklıkları kendim hiç görmedim, bir süredir İstanbul'a da hiç uğramadım."

"Peki neden gitmeyi tercih ettiniz? Neden Fransa'da ders vermiyorsunuz?"

Balint'in sesindeki samimiyet Sophie'nin hoşuna gitmişti. Çoğu erkekten farklı bakıyordu gözleri. Sophie bu durumu sevmişti ve konuşmaya devam etmekten hiç çekinmiyordu.

"Çünkü bu gerginlikler nasıl gözükürse gözüksün Osmanlılar yeni fikirlere Fransızlardan çok daha açık."

Sophie Balint'in kaşlarının ilgiyle kalktığını fark etti.

"Bunun sizi neden şaşırttığını anlamadım, *Monsieur* Morincz. Fransızcanız çok iyi, belli ki Fransa hakkında da bilgilisiniz. Peki, sizce Fransa, kadınların, hedeflerine ulaşabilmeleri için teşvik edildiği, onlara bir kariyer imkânı sağlanan bir ülke mi? Sizce, Fransa'da felsefe doktorası olan, Latince, Yunanca ve İbranice bilen bir kadın erkek meslektaşlarıyla eşit düzeyde, hatta bazı durumlarda üstün görülüyor olabilir mi?"

Sophie, Balint'in bu ironik sorulara bir cevap vermeyeceğini fark etti ve konuşmasına devam etti:

"Hayır. Fransa'da Sorbonne talebesi olan ve gerekenden fazla soru sorduğu düşünülen bir kadına bir gün -sosyal ve finansal anlamda toplumun üst tabakasında bulunan- babası gelip *Directeur du Departement de Philosophie*'nin[17] kendisinden özel bir ricada bulunarak kızıyla konuşmasını ve derslerdeki fazla 'rahatsız edici' ve 'her şeye burnunu sokan' tavrından vazgeçmesi gerektiğini ilettiğini söyleyebilir. Aynı zamanda bu kadına tezindeki Thomas Aquinas kritiklerinin fazlasıyla 'alışılmışın dışında' olduğu söylenebilir. En sonunda, bu kadın Sorbonne'un bir eğitim merkezi olmasının oradaki hiyerarşik yapıyı yok etmediğini ve hocalarına derslerinde meydan okumaması gerektiğini anlar. Ve eninde sonunda kadın başladığı noktaya döner, konu evliliğe gelir, 'iyi' bir evliliğe. Mesela, babasının iş ortaklarından birinin oğluyla, hem ekonomik hem de sosyal bir ödül gibi görülecek bir evliliğe. Kadın yirmili yaşlarının sonuna yaklaştığında -yani yaşlandığında- acele etmesi gerektiği söylenir. Ve diğer konular da peşi sıra gelir; zorlu fikirlerle uğraşmayı erkeklere bırakması gerektiği söylenir. Çünkü erkekler bu tip fikirlerle baş etmede çok daha iyilerdir ve gazetecilik, sanatçılık ve hatta felsefecilik kadınlara göre işler değildir..."

Garsonun sessizce kendilerine yaklaştığını gören Sophie, elini kaldırdı garsona seslendi:

"Garson, sanırım bir *digestif* alacağım, bir konyak lütfen..." Sophie, öfkesinin onca zamandan sonra hâlâ çok belli olup olmadığından emin değildi. Gözlerini tekrar Balint'e çevirdi ve onun da kendisine bakmakta olduğunu gördü.

"*Et pour Monsieur?*"[18] Balint garsona dönerek seslendi: "*Oui pour moi aussi, merci.*"[19]

Sophie yeterince konuştuğunu düşündü ve sükûnetin vagonu sarmasına izin verdi. Balint'in, ceketinin cebinden

17 (Fr.) Felsefe bölümü başkanı. (ç.n.)

18 (Fr.) Ve beyefendi için? (ç.n.)

19 (Fr.) Bana da aynından, teşekkürler. (ç.n.)

gümüş bir sigaralık çıkartarak kendisine kibarca ikram edişini seyretti.

"Yalnız kaldığımıza göre, sanırım bir tane içebilirim, teşekkür ederim."

Garson iki bardak konyağı getirip masaya koydu, Balint her iki sigarayı da yaktı.

"Ve İstanbul'da işlerin Paris'tekinden daha kolay olacağını bekliyorsunuz, öyle mi?"

"Daha kötü olabilir mi ki? Sorbonne'da doktora tezimi tamamlamama müsaade edilmedi, alanımdaki en bilgili insanlardan biri olmama rağmen. İstanbul Üniversitesi'nin rektörü durumumu anlayacak kadar açık fikirli ve bana bir öğretmenlik verecek kadar da kibar birisi. Ayrıca, Osmanlı Halk Eğitimi İdaresi de topluma büyük faydaları olacak bir alana, benim alanıma tüm kısıtlı imkânlarına rağmen hevesli görünüyor. Fransa'dakine benzer imkânlar bulmayı ummuyordum, ama aslında beklediğimin tam tersi oldu."

Kısa bir sessizlik oldu. Her ikisi de vagonun camından dışarı baktılar ve karanlığın içinde bir bir yitip giden köylerin ışıklarına daldılar.

"Peki ya siz? Anadolu'da demiryolları inşa ederek neyi başarmak istiyorsunuz?"

"Çok güzel bir soru, ne yazık ki cevabını henüz ben de bilmiyorum."

"Gerçekten mi? Bu kadar uzağa gitmeyi göze alıyorsunuz, ama sebebinden emin değilsiniz öyle mi?

"Tıpkı sizin gibi benim de bir yandan hizmet etmek bir yandan ceza çekmek için gittiğimi söyleyebiliriz sanırım."

Sophie, Balint'in gözlerinde sersem bir bakış yakaladı, belli ki söylediği şeye kendisi de şaşırmıştı.

"Çok garip, *Monsieur* Morincz. Acaba, garip bir yoldan beni avutmaya mı çalışıyorsunuz? Ya da İstanbul'a gitmeniz gerektiğinden emin misiniz?"

"Gitmem gerektiğinden kesinlikle eminim, fakat -şirketimden bağımsız olarak- Budapeşte'de olmayı tercih ederdim."

"Öyleyse neden gidiyorsunuz?"

"Şöyle diyelim, gideceğime ve bu işi yapacağıma bir şekilde söz vermiş bulundum. Sanırım tam olarak bu yüzden."

"Ve tüm Osmanlı İmparatorluğu'nun size ihtiyacı olduğunu mu düşünüyorsunuz? Yani demek istiyorum ki orada bulunmanızın ülkeye veya insanlarına bir faydası olacak mı?"

"Muhtemelen hayır." Kısa bir an durakladı, hâlâ elinde tuttuğu Parvus'un makalesine kısa bir bakış attı ve: "Belki biraz..."

"İlginç..."

Sophie arkasına yaslandı, sigarasından çektiği dumanı tavana doğru üfledi ve konyağından bir yudum aldı.

"İlginç olan nedir?"

"Yapmaya kalktığı iş hakkında bu kadar isteksiz ve güvensiz bir adamın bu kadar kendinden emin duruyor olması."

"O kadar da kötü olmadığına sizi temin ederim. Hem, bir yıl kadar bir süre için orada olacağım sadece."

"Gerçekten mi?"

Sophie, Balint'in, durumu hakkında kendisinden bir şeyler sakladığını sezmişti. Balint tekrar konuşmaya başlamadan önce konyağını bir dikişte içti:

"Kusura bakmayın, kendi endişelerimle başınızı şişirmek istemezdim. Hele ki sizinkilerle karşılaştırırsak."

"Rica ederim. Gitme sebepleriniz hakkındaki düşünceleriniz netleştiği zaman tekrar görüşmek ve konuşmak isterim sizinle. Sizden, daha fazlasını dinlemek için sabırsızlanıyorum."

Sophie masanın üzerindeki kâğıtlarını toparladı, dolma kalemini eline aldı ve masadan kalkmaya hazırlandı. Balint onu uğurlamak üzere ayağa kalktı.

"*Mademoiselle Sophie, bonne soirée.*"[20]

"*Monsieur* Balint Morincz."

20 (Fr.) Bayan Sophie, iyi geceler. (ç.n.)

9. BÖLÜM

İSTANBUL

Cumartesi, 16 Kasım, öğleden sonra, İstanbul

Balint, tren Sirkeci Garı'nda durur durmaz çevresini saran yoğun kalabalıktan hayrete düşmüştü. Kompartımanlarının camından bakınca platform kırmızı bir fes denizi ve bu denizde yüzen İmparatorluk'un diğer kısımlarına ait çeşitli şapkalardan ibaret gibi gözüküyordu. Bir tarafta küçük bir Japon grubu Yunan rehberlerini takip ediyor, diğer tarafta bir grup Alman asker bir yerlere doğru koşuyor, öte tarafta da başlarında kefiyeleriyle bir grup Arap onları bekleyen arabaya yürüyorlardı. Bu karmaşanın içinde herkes kendi yolunu biliyor gibiydi.

Balint ve Azelan platforma adımlarını atar atmaz, kıyafetlerini dört bir yandan tutup çekiştiren bir grup çocuğun arasına düştüler. Bavulları trenden indirilene kadar görmezden geldikleri Türk *Gavroche*'ları,[21] sadece on kuruş karşılığı ağır yükleri sırtlanıp istasyonun araçlarına kadar götürmeye razı gelmişlerdi.

"*Monsieur* Balint, nereye gidiyorsunuz?"

Sophie, şemsiyesini bavullarını vagondan indiren uşağın eline tutuşturdu ve yanlarına geldi.

"Şu küçük kalabalık söz verdiği arabayı bulabilirse Pera Palas Oteli'ne gideceğiz." Balint eliyle âdeta bir karınca sürüsü gibi bavulları taşımaya çalışan çocukları göstermişti.

"İşlerinizi çok geciktirmeyecekse kardeşimin evine vardıktan sonra sizin için de bir araba ayarlayabilirim. Abim

21 *Sefiller* romanından bir sokak çocuğunun ismi. Daha sonra cins isim olarak sokak çocuğu yerine kullanılır olmuştur. (ç.n.)

ve ben Blachernae Sarayı'nın[22] yıkıntılarının hemen yanında yaşıyoruz. Haliç'in bu kıyısında."

"Yük olmak istemeyiz, teşekkürler."

"Rica ederim, Budapeşte'de bana yaptığınız iyiliğin karşılığı olarak kabul ederseniz memnun olurum. *Cocher,* bu beyefendilerin bavullarını da diğer araca yükler misiniz lütfen?"

Arabalar hareket etti ve tren istasyonunun yanındaki geniş caddeye girdi. Azelan ve Sophie'yi tanıştırdıktan sonra, Balint çevresini seyretmeye başladı; sol taraflarında Ayasofya ve Sultanahmet Camii'nin minareleri puslu havanın içinde keskin gölgelerle yükseliyorlardı. Sağ taraflarında ise daha Avrupai görünümlü Pera'nın ışıkları Haliç'in sularına yansıyordu. İki taraf arasındaki zıtlık çok çarpıcıydı ve daha Avrupa kıtasından ayrılmamışlardı bile.

Sophie, Balint'in yüzündeki şaşkınlığı gördü ve gülümsedi.

"Kusuruma bakmayın, manzara çok etkileyici," dedi Balint Sophie'nin gülümsemesini fark ettiğinde.

"Haklısınız, benim de üçüncü gelişim fakat manzara beni de hâlâ etkiliyor. Şehrin karmaşasını keşfetmek için önünüzde daha çok vaktiniz olacak... İşte geldik! Bahçenin sağ tarafına bakın, Blachernae'nin kalıntıları orada -Bizans imparatorlarının eski sarayı. Ev kısmen kalıntıların üzerine inşa edilmiş."

Arabalar, evin hayli büyük ve kemerli kapısından girerek taş döşeli avluda durdular. Taşlara çarpan nalların sesi, bir taraftan üzerinde *hôtel particulier* yazan hayli büyük bir tabela asılmış antik Bizans sarayının, öte taraftan da Fransız-Osmanlı mimarisi karışımıyla inşa edilen binanın duvarlarında yankılandı. Balint, böylesine bir avluyu Avrupa'nın herhangi bir yerinde göremeyeceğini düşündü. Özel üniformalı bir hizmetçi elindeki lambayla yanlarına

22 Bizans zamanından bir İstanbul semti. (ç.n.)

gelirken ışığı avlunun gözükmeyen kısımlarını da kısmen aydınlattı.

İki şoför ve hizmetçi Sophie'nin bavullarını alırken uzun boylu ve heybetli bir genç merdivenlerden hızla inerek yanlarına geldi.

"*Ah, chêre Sophie, quel plaisir! Enfin!*"[23]

"Sevgili kardeşim! Nasılsın?"

Balint ve Azelan, iki kardeşin sarılmaları bitene kadar sessizce beklediler.

"Abiciğim, beni çok zor bir durumdan kurtaran bu iki beyefendiyi seninle tanıştırmama izin ver lütfen; Balint Morincz ve arkadaşı Azelan Révécz. Pera Palas'a götürülmeleri için bir araba ayarladık kendilerine." Balint, ev sahiplerinin yanında Azelan'ın bile küçücük gözüktüğünü fark etmişti.

"Balint Morincz?" Heybetli ev sahipleri kısa bir an durakladı ve aklından bir şeyler geçirdi.

"Budapeşteli Balint Morincz mi?"

Balint, beklenmedik bir anda tanınmış olmasına şaşırmıştı. Balint'in şaşkınlığı ev sahiplerini hayli güldürdü.

"Şaşırmayın, buraya geldikten sonra kısa bir süre içinde sizinle tanışmayı bekliyordum zaten. Kendimi tanıtmama izin verin, ben Gontrand de Valençay."

Balint gözlerini Azelan'a çevirdi, onun yüzünde de büyük bir şaşkınlık vardı. Gontrand de Valençay kız kardeşine döndü ve gülerek konuşmaya başladı:

"Sophie, sanırım takma bir isimle yolculuk ediyordun, misafirlerimiz evimize geldikleri için hayli şaşkın gözüküyorlar."

"Seni tanımaları mı gerekiyordu?"

"Gerekmiyordu elbette, ama sanırım Bay Morincz ya Attila Morincz'in çok genç bir kardeşi ya da oğlu olmalı."

"Oğlu, evet. Ve sizinle de buradaki büyükelçimizle görüştükten sonra tanışmayı planlıyorduk."

23 (Fr.) Ah, canım Sophie, bu ne güzellik. Sonunda! (ç.n.)

"*Ce bon monsieur*[24] von Pallavicini! Beklemenize gerek yok, onunla bu gece burada tanışabilirsiniz. Ufak bir akşam yemeği veriyorduk ve sizleri de konuk etmekten mutluluk duyarım. Elbette, kız kardeşim arkadaşlarını alıkoymama müsaade ederse?"

Gontrand de Valençay Sophie'ye döndü. Sophie, artık neredeyse iş arkadaşı sayılabilecek Balint ve ağabeyine baktıktan sonra, umursamaz bir ifadeyle omuzlarını silkti.

"*Monsieur,* nazik davetiniz için çok teşekkürler, fakat rahatsızlık vermek istemeyiz..."

"Ne demek!" diye sözünü kesti Valençay. Bıyık altından güler gibi bir ifade vardı yüzünde. Balint ve Azelan'ı tartıyordu. "Sizleri konuk etmekten mutluluk duyarım."

"Pekâlâ, öyleyse çok teşekkür ederiz. Fakat öncesinde Pera Palas'a gidip eşyalarımızı yerleştirmemize ve akşam yemeği için giyinmemize müsaade edin. Çok geçmeden döneceğiz."

"Harika! Yolunuzu gözlüyor olacağım."

Valençay, misafirlerinin toparlanması ve Pera Palas'a gidip dönmeleri için hizmetçilere ve sürücülere emirler vermeye başladı. Bir saat içerisinde geri dönmelerini bekliyordu. Bu arada, Sophie çoktan ortadan kaybolmuştu. Bu kadar çabuk nereye kayboldu acaba, diye aklından geçirdi Balint.

Balint ve Azelan, Galata Köprüsü'ne varıncaya dek hiç konuşmadılar -Balint'in üzerinde hâlâ Gontrand de Valençay'ın evine davet edilmiş olmanın ve dahası Sophie'nin Valençay'ın kız kardeşi olmasının sersemliği vardı.

Galata Köprüsü'nden görünen Pera Palas'ın heybeti her ikisini de hayretler içerisinde bırakmıştı. Kırmızı mermer kolonları, ışığın dalga dalga yayıldığı damarlı mermer süslü duvarlarıyla Pera Palas muhteşem görünüyordu. Odaları da bir taraftan Haliç öbür taraftan Boğaz manzarasıyla hayli

24 (Fr.) Böyle iyi. (ç.n.)

etkileyiciydi. Eşyalarını yerleştirmek ve yemek için giyinmek biraz zamanlarını alsa da yeterince hızlı hazırlanabilmişlerdi. Fakat geri dönüş yolunda Galata Köprüsü trafiği onları biraz geciktirdi, Valençay'ın evine yarım saat kadar gecikmişlerdi. Yolda, Balint Azelan'dan en yakın kitabevini bulup Baron d'Holbach'ın mevcut tüm kitaplarından birer kopya almasını rica etmişti. Konağa vardıklarında avlunun baştan başa at arabalarıyla dolu olduğunu gördüler. Ayrıca, avluyu çevreleyen meşalelerin ışıltısıyla tüm bahçe toprak rengi bir aydınlığa bürünmüştü.

"*Cher monsieur* Morincz..." Balint avluya adım atar atmaz Gontrand de Valençay koluna girip götürmüştü. Azelan, kalabalığın arasında yakalamaya çalıştığı arkadaşını takip ediyordu.

"Sizi büyükelçinizle tanıştırayım; Marquis von Pallavicini... Marquis, beyefendi Balint Morincz, Morincz Konglomeratum'un temsilcisi, ismini duymuş olduğunuzu tahmin ediyorum."

Pallavicini, hafifçe aksayan bir yürüyüşle Balint ve Valençay'a yaklaştı.

"Büyükelçi, sizinle tanışmak bir onurdur. Babam Attila Morincz de ayrıca saygılarını iletmemi rica ettiler."

"Ben de çok memnun oldum, Bay Morincz. Babanız nasıllar?" Pallavicini, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun kişileşmiş hâli gibiydi âdeta; çok yönlü, karmaşık ve sükûnet hâlindeyken çok daha güçlü görünen. Aynı zamanda, kibarlığıyla da tanınırdı, o konuştuğu zaman dinleyicileri Metternich'i dinleyen Talleyrand[25] gibi hissederlerdi.

"Çok iyiler, teşekkür ederim."

Balint, gözlerini Gontrand de Valençay'ın üzerinde gezdirdi ve Tibor Illyes olayının izlerini aradı. Acaba hâlâ

25 Kitabın konu ettiği dönemden bir süre evvel yaşamış Alman ve Fransız iki diplomat. (ç.n.)

Morincz Konglomeratum adını duymak onu rahatsız ediyor muydu? Fakat Valençay'da böyle bir tavır görememişti.

"İstanbul'a ne zaman geldiniz acaba?" Pallavicini'nin uçları yukarıya kıvrılmış gri bıyıkları yüzünde ikinci bir gülümseme gibi duruyordu.

"İki saat kadar oldu yalnızca..."

"Ve şimdiden bir akşam yemeği daveti öyle mi? Hiç boşa vakit geçirmiyorsunuz..." Kırlaşmış bıyıklar tekrar gülümsedi. "Peki, sizi dünyanın bu köşesine getiren nedir Bay Morincz?"

Bu ufak sorulara üstünkörü cevaplar veren Balint, bir yandan da gözlerini büyük salondaki yüz kadar davetlinin üzerinde gezdiriyordu. 'Ufak bir akşam yemeği öyle mi!' diye düşündü. Gözleri Sophie'yi arıyordu. Tanıdık bir yüz görmenin onu rahatlatacağını düşündü. Konuklar, pembe duvarlı Osmanlı usulü döşenmiş salonun etrafında, ellerinde likör bardakları ve sigaralarıyla geziniyorlardı. Pallavicini, yanlarına gelen Alman Büyükelçisi Hans von Wangenheim'ı karşılarken Balint konukların arasına karışmak üzere yanlarından ayrıldı.

Kalabalığın arasında gezinirken merdiven taraflarından gelen bir kahkaha dikkatini çekti. Sesin geldiği yere doğru yönelmeye bahane teşkil etmek için, Pallavicini'nin yanına tekrar döndü ve ertesi gün saat 11'de görüşmek üzere sözleştiklerini teyit etti. Ve ardından, yarım düzine adamın gülüştüğü köşeye doğru seğirtti. Adamların oluşturduğu çemberin arasından, Balint tanıdık bir sesi seçmeyi başarmıştı.

"Gerçekten mi Stephane, o kız senin için biraz çirkin değil mi? Evliliği iptal etmek için geç kaldığına emin misin?"

"Tabii ki! Babamın ne diyeceğini tahmin edebiliyor musun?"

"O kızla hayatının sonuna kadar yaşayacak ve çocuk yapacak olan sensin, baban değil." Balint, kalabalığın şen

bir kahkaha patlattığını duydu yine. "Azıcık da olsa seviyor musun bari kızı?"

Stephane omuzlarını silkti:

"Daha geçen ay tanıştık. Ama babam bu evliliğin iki aile için de en iyisi olduğuna beni ikna etti. Ayrıca, üzerinde anlaştığımız çeyiz de servetimi neredeyse ikiye katlayacak."

"*Haute bourgeoisie*[26] ve aristokratların beni en çok şaşırtan huyları da bu! Altı üstü tek amacı servetlerini artırmak olan evliliklere sanki daha kutsal şeylermiş gibi davranıp olmadık şartlar koşmak. Muhtemelen evlenir evlenmez Pera'da bir ev de alırsınız? Ardından bir de yat alıp Prens Adaları'ndaki[27] sosyete toplantılarına ve Marmara gezilerine de gidersiniz? Oğlunuz doğar doğmaz da English Club'a yazdırırsınız ve İngiliz okuluna yollarsınız ki 'yanlış yollara sapmasın'. Sonunda da başka bir zengin ailenin kızıyla 'mantıklı' bir evlilik yapar. Ne kadar ironik..."

Söylediği her şey kulağına mantıklı gelse de Stephane Sophie'nin verdiği tüm örneklere katıldığını gizlemek ister gibiydi. Sophie bir yandan konuşur bir yandan da elindeki yelpazesini sallarken, bir an Balint'le göz göze geldiler.

"Ve evliliğin kutsallığı masalı bitince de karından sıkılıp kendine karının haberdar olduğu ya da olmadığı bir metres bulacaksın..."

"Senin yerinde olsaydım Stephane," dedi kalabalıktaki diğer adamlardan biri, "metres bulmak için o kadar beklemezdim, bir an önce bulurdum."

Kalabalıktan kopan şiddetli kahkaha, Stephane'ın müstakbel eşinin güzelliği hakkında Balint'in birtakım fikirler edinmesini sağlamıştı bile.

"Çok kabasınız!" dedi Sophie, yelpazesiyle az önceki şakayı yapan adamın omzuna vurarak, fakat gülümsemesini

26 (Fr.) Yüksek burjuvazi. (ç.n)

27 Büyükada, Heybeli Ada gibi İstanbul adalarının eski adı. (ç.n.)

de gizleyememişti. "Sosyal bir tespit yapıyorum ve siz hemen çirkinleşiyorsunuz."

Balint de tıpkı diğerleri gibi Sophie'nin yüzündeki alaycı gülüşü fark etmeden edememişti. Gülüşmeler durmuyordu ve Stephane'ın omuzları her saniye biraz daha mahcubiyetle çöküyordu.

"Söylemeye çalıştığım şey şu, arkadaşımız Stephane şu anda bile yarım ağızla kabul ettiği bir yemin etmeye hazırlanıyor, birkaç sene içinde bu yeminini bozacağı da muhakkak. Öyleyse bu uğraş neden? Servetini ikiye katlamak için mi? Ne garip. Bu kadar güçlü ve zengin bir adamın bu kadar dar düşünebileceğini ve kendini bu kadar ucuza satabileceğini tahmin etmezdim. Hayatınızı nasıl yönlendirmek istediğinizi kendinize hiç sordunuz mu, yoksa ebeveynlerinizin yönlendirmesiyle yaşamaya mı devam edeceksiniz?"

"Ne yapmamı önerirdiniz?" diye sordu Stephane, gruptaki diğerleriyle aynı fikirde olduğu için kendini suçlu hissediyordu.

"Stephane, bunu ben bilemem. Ben de düşmüş bir kadınım. Ailem Paris'te unutulana kadar İstanbul'da kalmamı istediklerini işittirdiler bana. Senin işine yarayacak ne diyebilirim ki ben? Bu meseleyi kendin çözmelisin."

Balint, arkadaşlarıyla konuşurken Sophie'nin onu fark edip etmediğinden emin değildi, fakat bahsettiği şeyler hayli kafasını karıştırmıştı. Sophie, arkadaş grubuyla beraber bitişikteki salona geçti. Balint, Azelan'ın yanına gitti ve Pallavicini'yle yarın yapacakları görüşmeye hazırlanabilmek için artık ayrılmaları gerektiğini söyledi. Azelan kendilerini Pera'ya götürecek bir araba bulmak için dışarı çıktığında, Balint müsaade istemek üzere Gontrand de Valençay'ı aramaya koyuldu. Onu görüp yanına yaklaştığında ise Valençay'ın gizleme çabasına rağmen konuşmalarına kulak misafiri oldu:

"...evet, İngilizlerin keyfi hayli kaçık. Arthur de Vere'den bir mektup aldım, benim İskenderiye, Şam, İzmir ve Selanik'teki Düyûn-ı Umûmiye müşavirliği pozisyonlarını dümen çevirerek aldığımı iddia ediyorlar. Dümenmiş... Sen söyle Hottinguer, İngilizlerin bu kadar yavaş davranması benim hatam mıydı?"

"Fakat ben senin Hirsch'le aranın soğuk olduğunu zannediyordum, İngilizlerle değil."

"Bu başka bir konu. Biliyorsun, Almanlar Osmanlı iktisadının hâlihazırda yarısını yönetmekle yetinmiyorlar, diğer yarısına da göz koymuşlar. Hirsch'ler bana kızgın, çünkü işlerini biraz da olsa zorlaştırdım. Düyûn-ı Umûmiye'nin sahip olduğu *Banque Ottomane* borçlarını İtalyanlara sattım."

Gontrand de Valençay heybetli bir kahkaha patlattı ve devam etti:

"Onları daha da kızdıran şey ise İtalyanların bu senetleri daha kârlı alma fırsatını dahi görmemiş olmaları, *Ottomane*'in çok büyük bir kâr edeceği ortada ve Almanlar bu fırsatı kaçırdılar. Wangenheim ve de Testa Hirsch'ten yana hayli büyük bir politik baskı kullandıklarını kabul ediyorum. Fakat lobicilik ve bağlayıcı teklif iki farklı şeydir. Ve İtalyanlardan ödemeyi de sterlin üzerinden aldık, yani Hirsch'in bizden hoşlanmamak için güçlü bir sebebi daha oldu."

Valençay'ın sohbet ettiği adam, Balint'in geldiğini ve konuşmak üzere onu beklediğini işaret etti. Valençay, arkasını döndü:

"Ee, şimdiye kadar nasıl buldunuz İstanbul'u Bay Morincz? Size Viyana'yı hatırlatmıştır sanıyorum, bu kadar farklı milletin bir arada temsil edildiği çok yer yok."

"Bir parça Viyana'ya benzediği konusunda haklısınız, Bay Valençay," diye cevapladı Balint. "Fakat Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun etnik geriliminin kilit

noktası. Burada gördüğüm ise, hakkını vermeliyim, çok daha barışçıl ve medeni bir ortam."

Valençay, dikkatli bakışlarla Balint'i süzdü:

"*Detrompez-vous, mon cher Monsieur Morincz.*[28] İstanbul, sandığınızdan çok daha gergin, çok daha mücadele dolu bir şehir. Fakat sandığınız türden bir kavga değil. Bu çekişmelerin müsebbibi buranın yerlileri değil, medeniyet kılıfında bu ülkeyi şirketlerimiz arasında paylaşmaya çalışan biz yabancılarız. Bugün burada konuğum olanların her biri, benim bir felakete uğrayıp iflas etmemden memnuniyet duyacaklardır ve şirketimden geriye kalanları mutlu mesut paylaşacaklardır şüphesiz. Ne yazık ki biraz daha beklemeleri gerekecek..." Valençay, muhatabına bir kâse şeker ikram etti.

Balint, yeteri kadar tanımadığı bu tehlikeli sularda yelken açmasına gerek kalmamasını umut ediyordu. Ertesi gün Valençay'la buluşmayı kabul etti, Pallavicini'yle görüştükten sonra kendisine ve Azelan'a olayları düşünüp sindirmeleri için bir parça zaman tanımak istiyordu. Ayrıca Balint, Gontrand de Valençay'ın neden kendisine karşı bu kadar dürüst ve açık olduğunu da öğrenmek istiyordu.

28 (Fr.) Bir daha düşünün azizim Morincz. (ç.n.)

10. BÖLÜM

Pazartesi, 20 Ekim 1913, sabah

Ne güzel bir ışık! Ne güzel bir güneş!' diye düşündü Azelan, Balint'le beraber elçiliğe doğru giderken. Şehrin havası son derece berraktı, hava ve su birbirinin mavisini yansıtıyordu. Önlerindeki sert mücadeleye rağmen, Avrupa'nın sınırına ayak basmış olmak kalbinin daha hızlı çarpmasına sebep oluyordu.

Azelan, önceki geceki davette Büyükelçi Pallavicini hakkında biraz daha bilgi edinmeyi başarmıştı, fakat herkes Pallavicini'nin aşırı ihtiyatlı olduğuna ve Osmanlı'nın geleceği hakkında çok kötümser düşündüğüne inanıyordu. Ya da en azından Habsburg İmparatorluğu'yla aralarındaki münasebet hakkında. Lakabı "Pera'nın Cassandra'sı"[29] idi. Elçiliğe varır varmaz içeri girdiler.

"Beyler, Boğaz'daki küçük memleketinize hoş geldiniz." Pallavicini onları odasına davet etti. "Birer Türk kahvesi alır mıydınız?"

"Evet, teşekkür ederim," diye cevapladı konukların her ikisi de. Odadaki hizmetçi birkaç dakika sonra fincanlarla geri dönmek üzere çıktı.

"Beyler," diye konuşmaya başladı Pallavicini; uçları kıvrılmış bıyığı dudaklarındaki gülüşü taklit ediyor gibiydi, "Osmanlı İmparatorluğu'na geliş sebebiniz hakkında beni biraz daha aydınlatarak başlamanızı rica edebilir miyim?"

Azelan, dosyasından Attila Morincz'in tavsiye mektubunu çıkardı ve Balint'e uzattı.

"Marquis von Pallavicini," diye söze başladı Balint, "babamın size hitaben yazdığı şu mektubu takdim edeyim.

29 Cassandra: Kötülük habercisi. (ç.n.)

Neden burada olduğumuzu da açıklıyor. Ya da isterseniz mektupta ne yazdığını size sözlü olarak da açıklayabilirim."

"Sözlü olarak açıklayabilirsiniz."

Bu görüşme, Balint'in görevinde yapacağı ilk resmî görüşmeydi ve Azelan Balint'in iş üzerindeki performansını merakla takip ediyordu. Balint, kendini tanıtarak söze başladı, çeşitli bakanlıklardaki deneyimlerinden bahsetti, İçişleri Bakanlığı'ndaki son görevini ve son olarak da Konglomeratum'daki hissedarlığını ve kendisinin yerine getirmek üzere seçildiği özel görevini açıkladı.

"Kısaca, Marquis, iki konuda sizden özel yardımınızı istiyoruz. İlk olarak almaya çalıştığımız ihaleleri almamız için tanımamız gereken insanlarla sıcak bir tanışma ortamı sağlamanız. İkincisi de ihalelere daha iyi hazırlanabilmemiz için buradaki rekabet ortamı hakkında bizi bilgilendirmeniz."

Azelan, dikkatle Pallavicini'yi takip ediyordu. Palavicini'nin dudaklarındaki gülümseme silinmişti, Balint'e cevap vermek için koltuğunda uygun bir oturuş arar gibi kımıldanıyordu.

"Beyler, bu konuyu burada, yabancı kulaklardan uzakta konuşabildiğimiz için çok mutluyum. Dün gece Valençay'ın davetinde şirketinizin Türkiye'yle ilgilendiğini tahmin etmiştim zaten, fakat başkaları kulak misafiri olur diye dillendirmedim. Ancak itiraf etmeliyim ki teşebbüsünüz bence, nasıl desem... pek mantıklı bir teşebbüs değil..."

Azelan ve Balint birbirlerine baktılar, her ikisi de Pallavicini'ye inanmadıklarını gizlemeye çalışıyorlardı. Pallavicini kısa bir an sessiz kaldı, bir şeylerden rahatsız olduğu çok belliydi.

"Marquis," diye söze başladı Balint, "şirketimizin Anadolu'da planladığı çalışmaların çok kötü bir fikir olduğunu mu söylemeye çalışıyorsunuz?"

Azelan, Balint'in açık konuşmasından belirgin biçimde rahatsız olan Pallavicini'yi takip ediyordu. Büyükelçi elini

umursamaz bir ifadeyle savurdu, Balint Morincz'le açıktan fikir ayrılığına girmek istemediğini gösteriyor gibiydi.

"Neden böyle düşündüğünüzü bilmek isterim. Bize, onca yoldan geldikten sonra hiç durmadan Budapeşte'ye geri dönmemiz gerektiğini mi söylüyorsunuz?"

"Hemen geri dönmenizi söylemiyorum tabii ki, İstanbul'un keyfini çıkartın biraz..."

Azelan, bu yersiz ve gereksiz tavsiyenin Balint'i hayli rahatsız ettiğini fark etmişti. Balint'i henüz yeterince tanımayan Pallavicini ise bu rahatsızlığı fark etmemişti ve sözlerine devam etti:

"...dürüst olmak gerekirse Osmanlı İmparatorluğu'nda iş yapmak için pek doğru zamanlar değil, özellikle de Avusturya-Macaristanlılar için. Boykot meselesi Bâb-ı Âlî'de hâlâ tartışılıyor, özellikle de ülkeyi kontrol eden İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde durumdan çok rahatsız olan çok sayıda insan var. Bosna-Hersek'i işgal etmemiz buralarda pek takdir görmüyor. Ve açıkçası, Osmanlıların elinden Avrupa'daki en büyük egemenlik alanlarından birisini aldık. Ve bu hâlâ Avusturya-Macaristanlılara karşı ciddi bir rahatsızlık doğuruyor. Üstüne üstlük, Fransızların bütün İstanbul rıhtımlarının kontrolünü ele geçirip limanlardaki çalışma usullerini değiştirerek bizim için işleri daha da zorlaştırdığını da duymuşsunuzdur. Liman işçileri birkaç grev yaptılar, Osmanlı hükûmeti de resmen Fransızların yanında olmak mecburiyetindeyken içten içe liman işçilerinin tarafında durdu. Fransızların başarılı olduğunu kabul ediyorum, fakat bunun götürüsü ne oldu dersiniz? Şehrin limanlarının işleme kurallarını değiştirip en azından kâğıt üzerinde limanları daha kârlı hâle getirdiler, fakat öte taraftan da sadece kendileri için değil, tüm Avrupalı işadamlarının işlerini zorlaştırdılar. İnsanlar Avrupalılar için çalışmayı

reddetmeye başladı. Hatta Almanlar bile, ülkenin yarısını kontrol etmelerine rağmen, şimdilerde Osmanlı Anadolu Demiryolları işçilerinin grevleriyle baş etmeye çalışıyor!"

"Berlin-Bağdat hattında mı?"

"Evet! *Baghdadbahn Gesellschaft!* Bu da yetmezse Balkan Savaşları'nda alınan mağlubiyetten sonra İttihat ve Terakki'nin ülkenin dizginlerini tekrar eline aldığını hatırlatayım. Talat, Cemal ve Enver Paşalardan ne beklememiz gerektiğini tam olarak kimse kestiremiyor, fakat Batılıların çıkarına olmayacağı kesin gibi. Bu üçlü İslamcıları, modernistleri ve milliyetçileri uzlaştırmak zorunda ve bundan iyi bir sonuç çıkması çok zor. İçlerinden size en çok tanıdık gelecek olanı, Dâhiliye Nazırı Talat Paşa, önceleri Posta ve Telgraf Nazırlığı'nda memurluk yaptığı için "postacı" diye alay konusu ediliyor açıkça, ama görünen o ki kendi nezaretini demir yumrukla yönetecek. Her neyse, sonuç olarak sizi temin ederim ki burası tam bir karmaşa, tam bir hengâme! Fransızlar ve İngilizler sürekli boğaz boğaza ve benim elimden gelen tek şey de her gün bana Valençay ve arkadaşlarının Hirsch ve diğer Almanları nasıl kızdırdığından şikâyet eden Wangenheim'ı sakinleştirmek. Diyorum size, burası bir savaş alanı. Sizi buraya nasıl bir düşünce getirdi bilmiyorum, size nasıl yardım edebileceğimi de bilmiyorum. Size emir verecek bir pozisyonda değilim şüphesiz, fakat sizin yerinizde olsam planlarımı değiştirir ve evime dönerdim. İşlerin bu kadar karmaşık olduğu bu ülkede yeni bir işe kalkışmak için hiç doğru bir zaman değil. Oyuna yeni oyuncuların girmesi tüm sistemi çökertebilir bile..."

Azelan, Pallavicini'nin tükürükler saçarak anlattığı bu kaosu dinlerken Balint'i uzun uzun süzmüştü. Büyükelçinin yaptığı son yorumun Balint'i çileden çıkardığını düşünüyordu.

"Marquis, tavsiyeleriniz için teşekkür ederim..." Balint'in sinirli hâli gitmiş gibi gözüküyordu, sesinde karşı koymaktan ziyade tahammül eden bir ton vardı, "...fakat ne yazık ki tavsiyelerinizi gerçekleştirmemiz mümkün değil. Morincz Konglomeratum'un Osmanlı İmparatorluğu'na dair geliştirdiği projeler aylar süren bir çalışmanın ürünü ve biz de burada bu projeleri hayata geçirmek için bulunuyoruz. Sizi bana Kont Leopold von Bechtold önermişti, çeşitli konularda bize yardım edebilecek en önemli pozisyondaki insanlardan birisi olduğunuzu söylemişti..."

Azelan, Balint'in Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı ve Pallavicini'nin amiri Kont von Bechtold'dan bahsetmesinin Pallavicini üzerinde yarattığı etkiyi görmüştü.

"...tabii ki demek istediğim şey..." diye araya girmek istedi Pallavicini, fakat Balint önemsemeden devam etti:

"...ve sizin yardımınıza ihtiyacımız var. Kont von Bechtold sizden çok iyi bahsetmişti ve şüphesiz ki buradaki uzun süreli görevinizde, altı yıl olmuştu değil mi, İstanbul'un tüm üst düzey memurlarını tanımışsınızdır. Bizim tanışmamız gerekenler ise elbette Talat Paşa ve onun emrindeki bazı memurlar, Gontrand de Valençay ve hatta Christoph von Hirsch..."

Balint'in konuşmalarını dikkatle dinleyen Azelan, Hirsch'le tanışmak konusunda ciddi mi olduğunu yoksa sadece bilgi mi sızdırmaya çalıştığını anlayamamıştı.

"...yani görüyorsunuz ki bu konularda ciddi nispette desteğinize ihtiyacımız olacak. Takdir edersiniz ki zamanımız çok değil ve hedeflerimiz de büyük. Fikrimce, Almanlar yenilmez değiller, hele Hirsch hiç değil. Hatta tam aksini düşünüyorum. Fakat bunu öğrenebilmek için, Valençay'la tanışmamız gerekiyor."

"Sanırım bunun için bana ihtiyacınız yok? Dün akşam kendisiyle tanıştınız, bizzat kendisine ulaşabilirsiniz."

"Tam aksine. Valençay-Morincz ilişkisini, yeni bir temel üzerinde yeniden inşa etmek istiyoruz ve bunun için de Valençay'a kız kardeşiyle tanışıklığımızı kullanarak ulaşamayız. İşte bu sebeple de sizin onu buraya, bizimle buluşmaya davet etmenizi ve sizin de toplantıda ev sahibi olarak bulunmanızı istiyoruz ki Valençay onunla konuşacağımız konunun ciddiyetine inansın. Uzlaşabileceğimiz birçok konu olduğunu düşünüyorum, fakat bunların bizim kontrolümüz altında olması gerekecek. Daha sonra da benzer toplantıları Talat Paşa ve İzmir vilayetinin valisi gibi davrandığına inandığımız Rahmi Bey'le de organize etmenizi rica edeceğiz."

Marquis von Pallavicini konuşmanın başında takındığı kendine güvenli ve katı tavrını bir kenara bırakmıştı ve daha makul davranması gerektiğinin farkına varmıştı.

"Valençay'la görüşmeye hazırlandığınıza göre, size bir tavsiye verebilir miyim? O adama dikkat edin, çekici olduğu kadar tehlikeli de bir adam ve ailesine düşkünlüğü kadar da kendi çıkarlarına düşkün. O adamı değerlendirirken, ailesinin yaklaşık iki yüzyıldır burada iş yaptığını da görmezden gelmemelisiniz..."

"İkazlarınız için teşekkür ederiz, Büyükelçi."

Pallavicini'nin diplomatik yetenekleri tekrardan su yüzüne çıkmaya başlamıştı:

"Bu kadar karışık bir ülkede ve ortamda tehlikeli işlere girmemenizi tavsiye etmek benim görevimdi. Fakat madem ısrar ediyorsunuz, öyleyse benim görevim de yardım etmektir."

"Nezaketiniz ve kibarlığınız için teşekkür ederiz, Sayın Büyükelçi."

Bu sözlerin ardından, Pallavicini, Attila Morincz'in mektubunu eline aldı ve göz gezdirmeye başladı. Bir noktaya gelince gözleri kısa bir an durakladı ve konuşmaya başladı:

"Burada, İzmir'den Eğirdir, Söke ve Bandırma'ya doğru demiryolu hattı döşeme ihalesine gireceğinizden bahsetmişsiniz."

"Doğrudur."

"Elbette siz de bunca yolu gelmeden önce Hirsch ve Osmanlı Anadolu Demiryolları hakkında araştırma yapmışsınızdır, fakat sizi, dâhil olmak üzere olduğunuz bu olayın içyüzü hakkında biraz daha bilgilendireyim. "

Azelan ve Balint dikkat kesilerek dinlemeye koyuldular.

"Almanların Berlin'den Bağdat'a uzanan Osmanlı Anadolu Demiryolları ya da *Baghdadbahn Gesellschaft,* hangisini tercih ederseniz, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki en büyük şirket. Almanların Osmanlı İmparatorluğu'nun içine sızma ve kontrol etme politikalarının, aynı zamanda da diğer ülkeleri buradan uzak tutma stratejisinin belkemiğini oluşturuyor. Bu diğer ülkeler arasında biz de varız. Alman dostlarımızla tanıştığınızda siz de göreceksiniz, *Dragoman* de Testa ve avanesinin, medeni görünüşleri ve tavırlarına rağmen, bize yukarıdan baktıkları her hâllerinden belli. Bir Avusturya bankası *Regie des Tabacs*'ın yüzde otuz hissesini aldığında, Almanlar bunu kişisel bir hakaret olarak algıladılar ve hisseyi geri alabilmek için her yolu denediler. Anadolu ve Osmanlı'nın doğusunun onlar için ne kadar önemli olduğunu anlamak için, Kayzer Wilhelm'in 1889 ve 1898'de iki defa ziyaret ettiğini de unutmayın. Başka hiçbir yabancı hükümdar buralara ayak bastı mı peki? Hayır. Ayrıca Almanlar, Balkan Savaşları sırasında da Osmanlı'yı destekleyen tek Avrupalı devletti. Kayzer'in iki defa Osmanlı'yı ziyaretinin sonucu olarak Almanlar Berlin-Bağdat hattını ve Haydarpaşa Garı'nı inşa etme hakkını alabildiler. Balkan Savaşları'ndaki desteklerinin sonucu olarak da General Liman von Sanders'in Osmanlı ordusunda önemli bir konuma getirileceği söyleniyor. Bunlar, Almanların Osmanlı İmparatorluğu'yla

kurduğu münasebetin ne kadar derin olduğunu gösteren yalnızca en bilinen iki örnek. Yani, firmanız İzmir hatlarına talip olduğunda, Hirsch ve sahip olduğu tüm gücün üzerinize geleceğini unutmayın.

Azelan ve Balint, karşılarındaki gücü şimdiye kadar biraz hafife almış olduklarını belli edercesine bakıştılar.

"Fransızların da bir o kadar etkili olduğunu düşünüyordum?" diye karşı çıktı Azelan. "Valençay'ın *Banque Ottomane*'ı onlara çok çeşitli firmalardan hisse ve söz hakkı sağlamıyor muydu?"

"Evet, elbette öyle," dedi Pallavicini kibirli bir edayla, "fakat Fransızlar İstanbul'da sadece özel sermayeleri temsil edebiliyorlar. Elbette ki bu da önemli ve *Banque Ottomane* gerçekten önemli birtakım hisseleri elinde tutuyor. Fakat Fransız hükûmeti, buradaki Fransız şirketleriyle Alman Devleti'nin Alman şirketleriyle ilgilendiği kadar ilgilenmiyor. Onun yerine, özel şirketleri, çoğunlukla da Valençay'ı, bu işler için görevlendiriyor. Ama Valençay'ın tüm yeteneklerine rağmen bu yöntem Almanlarınki kadar işe yaramıyor. Valençay gücünü genel olarak kendi şirketinin ticari aktivitelerinden ve bankacılıktan alıyor ve beş yıl kadar önce Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nde bir koltuk kapmayı da başardı. Bu konumu sayesinde de ülkedeki para akışını ve parlak iş fırsatlarını belki de en iyi görebilecek insan. Ek olarak Düyûn-ı Umûmiye'deki görevi sayesinde çeşitli zümrelerle yakın bağlar kurarak konumunu daha da sağlamlaştırabiliyor. Berlin-Bağdat demiryolundan sonra ülkenin en büyük şirketlerinden birisi olan *Regie des Tabacs de l'Empire Ottoman*'ın Yönetim Kurulu'nda da bir koltuğu var. Tekrar söylüyorum, bu bilgileri size neyle karşı karşıya olduğunuz hakkında gerçek bir fikriniz olsun diye söylüyorum. Fakat tekrar vurgulamak isterim ki Almanların toplu gücü kadar kudretli değildir.

"Peki ya İngilizler?"

Pallavicini'nin sesindeki kibir daha da belirginleşti.

"Fransızlardan bile daha dağınıklar. Umumiyetle mali alanlarda iş yapıyorlar. Türkiye'de hatırı sayılır bir endüstriyel aktiviteleri yok. Onlar için esas mesele Mısır. Mısır ve Hindistan'a giden kanalı korumak. İngilizlerin Orta Doğu politikasının merkezi uzun bir zamandır Kahire. Mısır çantada keklik olduğu sürece, Hindistan ticaret yollarının korunması konusunda İstanbul'un pek bir önemi kalmıyor. Yani özetle İngilizlerin buradaki politikası şu; neler olduğuna dair bir gözün hep burada olsun ki Mısır'ı ilgilendiren bir şey olursa kaçırma. Ama işlere de karışma.

Azelan, oyunun aktörlerini detaylarıyla anlatan Pallavicini'nin sözlerine Balint'in vereceği tepkiyi görmek için bakışlarını ona çevirdi.

"Yani..." Balint sorusunu toparlamakta zorlanıyor gibiydi, "bunlar arasından kime itimat edebiliriz?"

Cevap ani ve sert geldi:

"Kimseye!" ve kısa bir duraklamadan sonra da ekledi Pallavicini: "En az da Almanlara..."

Azelan, Balint'in birkaç dakika boyunca derin düşüncelere dalmasını seyretti.

"Büyükelçi, bu değerli bilgiler için size çok teşekkür ederim."

"Bay Morincz, dilerim bu bilgileri kendi adınıza bir işe yarayacak biçimde kullanabilirsiniz. Ve beni dinlemeyeceğinizden emin olsam da Budapeşte'ye geri dönüp bu işten vazgeçmenizin en doğrusu olduğunu tekrar hatırlatmayı da kendime görev sayıyorum."

Balint gülümseyerek cevap verdi ve Azelan arkadaşının büyükelçiye ısınmaya başladığını fark etti.

"Haklısınız Sayın Büyükelçi, ikazınızı dikkate alacağız." Balint, Azelan'a dönerek gülümsedi.

Toplantının geri kalanı boyunca Azelan Budapeşte'de edindikleri bilgileri teyit ettirdi. Pallavicini'nin İmparatorluk'taki Batılı etkinlikler hakkında detaylı bir bilgisi ve olaylara geniş bir hâkimiyeti olduğunu fark etmişti. Ve bilgileri doğrularken ya da düzeltirken büyükelçinin değindiği anekdotlar da hoşuna gitmişti. İsimler verildi, bilgiler teyit edildi ve Pallavicini eksik kalan malumatı da en kısa sürede temin edeceğine söz verdi.

"Son bir ikazda bulunabilir miyim müsaadenizle?" diye söze girdi Pallavicini.

Balint ve Azelan, Pallavicini'nin kendilerine verdiği kâğıtlardan başlarını kaldırıp dinlemeye koyuldular.

"Avrupalılar olarak İstanbul'daki en önemli insanların biz olduğumuzu düşünüyoruz hep. Bu çok yanlış ve Almanların da Fransızların da politikasındaki en hatalı nokta. Sizin için en önemli insanlar Osmanlılar olmalı. Buradaki Talat Paşa ve İzmir'deki Rahmi Bey dışında, hem Dâhiliye Nezareti'ndeki ulaşım ve altyapı konusundaki yetkililerle bağlar kurmalısınız hem de onların tabiiyetlerini ve eğilimlerini keşfetmelisiniz. Bir Türk, bir Rum'dan daha farklı motivasyonlarla hareket eder, Rum da Ermeni'den ve Yahudi'den farklıdır. Bunların her birinin, kendine göre dinine ya da milliyetine bağlılığı vardır ve bunları keşfedebilirseniz işiniz fevkalade rahatlayacaktır. Bu konu, İTC'nin de reformlar yaparken işini en fazla zorlaştıran şey oldu, İmparatorluk'un çeşitli yerlerinden, özellikle de Türk unsurlarından ciddi tepkiler aldılar. İTC'nin esas hedefi modernleşme yoluyla Avrupalı devletlerin ülkedeki güçlerini azaltmak, hatta kırmaya çalışmaktı. Bu gibi bilgileri size elimden geldiğince iletmeye çalışacağım, siz de onları hakkıyla kullanmaya çalışın."

İki konuğunu elçilik binasının çatısında öğle yemeğine davet eden büyükelçiye Balint tekrar teşekkür etti ve beraberce kalktılar.

Çatıdan, muhteşem bir güneşin altında, Boğaz'ın karşı kıyısında, Üsküdar'daki Haydarpaşa Garı görülebiliyordu. "Küçük Asya'da küçük bir Almanya," dedi Pallavicini, başını mutsuzca sallayarak.

Pallavicini'ye tekrar tekrar teşekkür ettikten sonra, Azelan ve Balint kâğıtlarını toplayarak Pera Palas Oteli'ne dönmek üzere ayrıldılar. Azelan, toplantının başlarından bahsederken Balint'e güldü:

"Dışişleri Bakanı'nı tanıyor olman ne kadar büyük bir şans oldu bizim için. Gülmemek için kendimi zor tuttum. Adını andığın anda Pallavicini'nin yüzü soldu!" Azelan hâlâ gülüyordu.

"Dışişlerini Bakanı'yla hiç tanışmadım," diye cevapladı Balint.

Azelan, karşıdan karşıya geçerken yolun ortasında durdu, Balint'i kolundan yakalayıp kendisine çevirdi ve iki adam bir faytoncu kendilerine bağırıp çağırana kadar sokağın ortasında kahkahalarla güldüler. Azelan'ın göğsüne çöken derin bir öksürük tüm akşam orada kaldı.

11. BÖLÜM

Salı, 21 Ekim 1913, akşam

Herkes oradaydı. Hector Bullingdon, English Club'ın locasında toplanmış olan, Osmanlı'nın kaymağını yiyen kalabalığı gözleriyle taradı. Bu insanlar nerede karşılaşırsa karşılaşsın, ziyafete davet edilmiş gibi, öte yandan da yemekte kendisinin de pişirilmesinden korkan bir tavırla bakınırlardı etraflarına.

Baron Hottinguer, gümüş başlı bastonunu bacağına dayamış, dört yıldır yanında bulunmuş herkesin ezberden okuyabileceği hikâyesini, *Compaigne des Eaux de Constantinople*'un[30] başkanlığına aday oluşunu, tekrardan anlatacak birilerini bulmanın yollarını arıyordu. Balkanlarda tırmanan gerilim yüzünden aksayan kıymetli Orient Ekspres'inin stresi Belçikalı kodaman Georges Nagelmackers'in kalın favorilerle çevrili yüzünden okunabiliyordu. ABD'nin yeni atanmış ve çok saygı gören büyükelçisi Henry Morgenthau, Türkiye'deki Avrupa etkisini, özellikle de İngiliz etkisini kırmak için elinden geleni yapması konusunda kendisine verilen emri saklamakla pek uğraşmıyordu. Aşırı derecede kaba oluyordu bu Yankiler. Von Pallavicini de oradaydı tabii ki. Christoph von Hirsch ve onun *eminence grise*'i[31] Alman Büyükelçisi Charles de Testa da oradaydılar.

Bullingdon, iki Alman'a bakarken -kel ve teknik konulara takıntılı Hirsch ile eski kafalı diplomatik üstat de Testa- Almanya'nın ne kadar çabalarsa çabalasın İngiltere'ye yetişemeyeceğini düşündü. İster ekonomik olarak isterse askerî olarak. Fakat Türkiye konusunda işler değişiyordu...

30 (Fr.) İstanbul Su Kumpanyası. (ç.n.)

İtalyan Büyükelçisi Markiz Garroni, neredeyse her gün akşam yemeğini English Club'da yiyen bu kodamanların bugünkü grubunun son üyesiydi.

"Macaristan'dan yeni gelenleri duydunuz değil mi *Herr* von Hirsch ve tabii ki *Dragoman* de Testa? Bay Morincz'i?" Baron Hottinguer dostane bir tavırla de Testa'ya baktı. "Sizin yerinizde olsam bu adama dikkat ederdim. Ben Gontrand'dan duydum, o da kardeşinden öğrenmiş. Ah, ne muhteşem bir hanımefendi o! Onlar da sizin treninizde tanışmışlar, Bay Nagelmacker, Morincz İzmir'de demiryolu hattı inşa etmek için gelmiş."

Hector Bullingdon, Hottinguer'in tam bir Fransız usulüyle ortaya bırakıverdiği haberlerin Christoph von Hirsch'in yüzünde bıraktığı etkiyi gözlüyordu. Gözleri açıldı ve parmakları deri koltuğun kollarını sıkmaya başladı. Şaşırmadım, diye düşündü Hector. Herkesin önünde meydan okunmuş olmanın öfkesiydi bu... Birilerinin *Hirsch Konzern*'e meydan okumaya cüret etmesinin öfkesiydi...

"Dua et de Gontrand kız kardeşi hakkında böyle konuştuğunuzu duymasın, Baron, yoksa dostluğunuz uzun sürmeyebilir." Markiz Garroni bir yandan bıyığını burarken, bir yandan da gülüşünün masaya yayılmasını takip etti.

"Bu gerçekten ilginç bir haber, Baron." Charles de Testa başını yavaşça çevirerek Baron Hottinguer'e baktı. "Bu konuya dikkatimizi çektiğiniz için teşekkürler, fakat Bay Morincz'in gelişinden haberdarız. Eminim ki her şey yolunda gidecektir."

Hector, masanın çevresindeki diplomatların ve iş adamlarının Christoph von Hirsch'i alaylı gözlerle süzdüğünü fark etti. Eğer ki Bay Morincz başarılı olursa genç Hirsch'in başına gerçekten büyük belalar açılacağı muhakkaktı. Charles de Testa'nın gözlerindeki soğuk ifadeye bakan Hector, Almanlara müsaade edilirse eğer, Morincz'in İzmir'e

bir tabutun içinde varmasının çok daha muhtemel olduğunu düşündü.

"Sizin vatandaşınız olduğuna göre, Marquis, Bay Morincz hakkında bize neler söyleyebilirsiniz acaba?" Charles de Testa, Pallavicini'ye doğru dönmüş ve sözlerinin sonunu genç Hirsch'e konuya odaklanması için gözlerini dikerek getirmişti.

"Hadi ama! *Ne faites pas la vierge eff arouchée...*[32] Arkadaş arasındayız burada, saklayacak bir şey yok."

Charles de Testa'nın gülüşü âdeta bir zehir ikram ediyor gibiydi. Bullingdon, Alman büyükelçinin Pallavicini'yi nasıl bir ikilemin içine bıraktığını fark etmişti. *Dragoman,* çok tehlikeli bir adamdı. Hector, İstanbul'a yalnız paranın peşinde koşarak değil, bir makam için gelmiş olmaktan çok memnundu. Bu vahşi avcıları kendi doğal ortamlarında gözleyebiliyordu. Londra'da kalmış olsaydı eğer, arkadaşı Stephen Noyes gibi hayatını bankerler ve borsacılar arasında geçirip gidecekti. Sabah 8.49 treniyle Beckenham'dan Liverpool Caddesi'ne, akşam 17.12 treniyle de aynı yoldan geri. Hâlbuki şimdi, İstanbul'da, Pallavicini'nin bir sonraki hamlesini yapmasını merakla bekliyordu. İki diplomatın birbirinden gerçekleri öğrenmek için verdiği savaşa bu kadar yakından şahitlik etmek büyük bir ayrıcalıktı. Morincz'in Pallavicini'nin güvenini kazandığı çok belliydi. Hector, Marquis'in *dragoman*'a nasıl bir cevap vereceğini merakla beklemeye başladı, fakat sessizlik beklediğinden de kısa sürmüştü.

"Bay Balint Morincz," diye konuşmaya başladı Pallavicini, "Budapeşte merkezli ve faaliyetlerinin çoğunu Avusturya-Macaristan'da yürüten Morincz Konglomeratum'un en büyük hissedarı ve patronu Attila Morincz'in tek oğlu..."

Yukarı kıvrılmış bıyıkları anlamlı bir şekilde kımıldadı, bu ziyadesiyle uzun ve fuzuli açıklamayı dinleyen Hector

32 (Fr.) Utangaç bir kız gibi davranma. (ç.n.)

Bullingdon, Pallavicini'nin tüm bunları daha dün öğrendiğinden emindi.

"Benim anladığım kadarıyla, Bay Morincz de, genç olanı, şirketin hissedarlarından birisi ve babasıyla amcasından kalacak mirasla şirketin en büyük hissedarı olacak... Yani, sizden biraz farklı bir durumda, *Herr* von Hirsch... Tabii bu, tamamen ayrı bir konu..."

Geniş masaya ve çevresindeki herkese bir sessizlik çökmüştü. Hector Bullingdon'ın içinden, ayağa kalkıp Pallavicini'nin performansını alkışlamak geçiyordu. Çok güzel bir hamleyle topu tekrar Almanların kucağına bırakmıştı. Masadaki herkes, gülen gözlerle Hirsch'e bakıyor ve *Dragoman* de Testa'nın söze girip onu kurtarmasını bekliyordu.

"Şahsen ben, bu tür dağınık aile holdinglerinin çağının kapanmakta olduğunu düşünüyorum."

Konuşan Amerikan elçisi Henry Morgenthau'ydu. Tüm gözler şaşkınlıkla ona döndü, bu uğursuz Amerikalılar her şeyin tadını kaçırıyordu! Hector, masadaki herkesin iş dünyasıyla ilgili kendince fikirleri olduğunu biliyordu ve kendisinin de bu pek sevilmeyen Amerikalının fikrine katıldığının bilinmesinin hoş olmayacağını düşündü. O sırada, Pallavicini diplomasinin gereğini yaptı ve Morgenthau'ya cevap verdi:

"Morincz'lerin tam manasıyla *dağınık* bir şirketler topluluğu olarak tanımlanabileceğinden emin değilim. Bu konuların mütehassısı değilim elbette, fakat anladığım kadarıyla Morincz'lerin aktif olduğu tüm alanlar birbirine bağlı; raylar, lokomotifler, vagonlar, Transilvanya ormanlarından demiryolu inşaatı için gelen keresteler ve benzerleri. Ek olarak da bildiğime göre Morincz ailesi Avusturyalı ve Çek şirketlerle iş birliği yaparak Habsburg ülkesindeki -ve tabii aynı zamanda dışarıdaki- konumlarını güçlendirme konusuna epey önem veriyorlar ve bu şirketlerle beraber değerlendirirseniz, güçleri en büyük Alman, İngiliz ya da Fransız

şirketleriyle rahatlıkla yarışabilir. Sizinle aynı fikirde olmamamın asıl sebebi ise Ekselansları, Morincz'lerin halkın arasından çıkmış bir aile olarak Macar aristokrasinin tüm muhalefetine rağmen hâlâ aristokrat gibi davranmamasıdır. Ne kadar zengin de olsalar, görmemişliğe ve şımarıklığa kaptırmadılar kendilerini. Bu kadar başarılı olmalarından da gördüğüm üzere, Morincz Konglomeratum'un önünde parlak bir gelecek olduğuna inandığımı belirtmek isterim."

"Benim kastettiğim şey ise bahsettiğiniz bu servet sahibi ve soylu aile kavramının biz Amerikalılar için geçmişin çöplüğünde kalan bir kavram olduğu."

"Yine de armut dibine düşer Bay Morgenthau."

Konuşan Christoph von Hirsch'ti ve masadaki herkes bu kadar güçlü bir tondan konuşmasına şaşırmıştı.

"Kusura bakmayın, ama Almanya'nın son otuz yıldaki üstün gücünü yaratan şey, neredeyse tamamen Prusya aristokrasisidir. Şu anda da ülkenin bel kemiğini biz oluşturuyoruz Bay Morgenthau ve tıpkı bugün olduğu gibi gelecekte de ülkemizi ileri götürmeye devam edeceğiz."

Hector Bullingdon, masadaki diğerlerinin de kendisi gibi düşünüp düşünmediğini merak ediyordu; esasında yalnızca yavan bir mühendis olan birisi gerçekten de politika mı konuşuyordu? Gözler de Testa'ya dönmüştü, Alman elçinin gözlerinde von Hirsch'i onaylayan bir bakış vardı.

Baron Hottinguer, dizine dayalı bastonuna yaslanarak koltuğunda doğruldu:

"Bununla beraber, *Herr* von Hirsch, sizin bu sözde üstün kanınız Kayzer'in sizleri gezgin birer tüccar gibi kullanmasına engel olamıyor. Belki kendisi sürekli üniforma giyiyor, savaştan bahsediyor ve İngiltere'ye karşı koymak üzere bir donanma inşa ediyor olabilir, ama herkes onun ne bir asker ne de bir denizci olduğunu biliyor, o yalnızca

Almanya Şirketi'nin bir temsilcisi olabilir. Yoksa neden Berlin-Bağdat demiryolunun ihalesi için iki defa kalkıp buraya kadar gelsin?"

Hirsch'in cevabı ondan beklenenden çok daha çabuk ve sert olmuştu:

"Baron, bu öfkenizin sebebi Fransa'nın Osmanlı'da bizim kadar başarı kaydememesi olmasın sakın? Biz Almanlar sizi rahatsız mı ediyoruz? Ettiğimizi görebiliyorum. Belki de bunun esas sebebi Sedan'da sizi mağlup etmiş olmamızdır. Hatta tüm Avrupa genelindeki başarımızın sizi rahatsız ettiğini de görebiliyorum. Fransa'yı mağlup etmemiz, Avusturya-Macaristan'ı Sadowa'da mağlup etmemiz, Berlin-Bağdat hattını ele geçirmemiz ve dolayısıyla Basra Körfezi'ne ve Afrika'daki kolonilerimize erişebilmemiz de sizi huzursuz ediyor... Hatta Britanya'nın da bu durumdan ne kadar endişe duyduğunu görebiliyorum, fakat belli etmemeye çalışıyorlar..."

Bullingdon, Charles de Testa'nın yüzündeki gülüşün gittikçe büyüdüğünü fark etmiş ve bunu Hirsch'in sözlerine katıldığı şeklinde yorumlamıştı. Bu küçük toplaşmada Britanya'nın gayriresmi temsilcisi olduğu için, tüm gözlerin kısa bir an ona döndüğünü fark etmişti. Almanları en çok rahatsız edecek iddialarını düşündü.

"Almanya'nın başarıları hakkında *Herr* von Hirsch'in sözlerine iştirak etsem de Britanya'yı Almanya'nın rakibi olarak göstermesine şaşırdım doğrusu... Britanya Türkiye gibi iflas etmiş ülkelerin bakıcılığını yapmakla pek ilgilenmiyor, hele ki borçları bir kez yapılandırılmış ve yönetimi de burası gibi yolgeçen hanına dönmüşse. Bizim ilgilendiğimiz tek şey, Düyûn-ı Umûmiye aracılığıyla bu ülkeden geriye kalan toplayabileceğimiz serveti de toplamak. Görünen o ki Türkiye'yi bir müttefik olarak değerli gören tek ülke Almanya, diğer tüm ülkeler burayı yakında yok olup

gidecek bir güç olarak görüyor. Eğer ki Almanya buradan hâlâ işe yarar bir şeyler çıkabileceğine inanıyor ve kendini bunun için para harcamaya mecbur hissediyorsa bu bizi ilgilendirmez..."

"İngiliz dostumuz acaba gerçekten de Britanya'nın burada yalnızca geçmiş hesaplarını kapatmak için bulunduğuna inanmamızı mı bekliyor?" diye söze atladı George Nagelmackers. "Boğazların kontrolünün Almanya ya da Rusya'ya geçmeyeceğinden emin olmak bile Britanya'nın buradaki mevcudiyeti için yeterli bir sebep. Almanya'nın dostu ve müttefiki Avusturya-Macaristan'ın gözünü diktiği Selanik'e hiç değinmiyorum bile..."

"Avusturya-Macaristan gözünü Selanik'e dikti, çünkü İtalya'nın yakında Adriyatik'te gücü ele geçireceği ve Trieste Limanı'nı işlevsiz bırakıp Habsburgların denizle bağlantısını keseceğinden korkuyorlar."

Markiz Garroni'nin söze girmesi Hector Bullingdon'ı Nagelmackers'e cevap vermekten kurtarmıştı. Garroni devam etti:

"Belçikalı dostumuza katılıyorum ve bir şeyler eklemek istiyorum. Rusya'nın Britanya'nın müttefiki olduğunu göz önünde bulundurursak, Almanya'nın ya da Osmanlı'nın Boğazları kapatmasının, Britanya'nın Rusya'yla olan tüm deniz ticaretini, hatta Rusya'nın tüm ihracatını tamamen durduracağı bir gerçek. Geçen temmuz ayında Boğazları kapatarak bunu gösterdiğimize inanıyorum. Rusya'dan yapılan tahıl ticareti durdu. Ruslar bankalara akın etti ve Rusya'da buğday fiyatları bir ayda üçe katlandı. Eminim ki Çar bunun olmasına bir daha müsaade etmeyecektir."

Garroni, kısa bir an gözlükleriyle oynadı.

"...Tüm bunları düşünürsek ve Rusya'nın Britanya'nın yalnızca müttefiki değil, aynı zamanda silah ticareti konusunda en büyük müşterisi olduğunu da düşünürsek,

İngilizlerin İstanbul'daki işler konusunda pek de sessiz kalmayacağı aşikâr..."

Hector Bullingdon, tüm bu sözlerin gayet iyi bilindiğinin farkındaydı, fakat yine de durumun bu kadar iyi resmedilmesinden rahatsız olmuştu. Umursamıyor gibi görünmeye çalıştı.

"Sanırım, bu anlattıklarınız Almanya'nın Britanya ve Rusya'yı zayıf düşürme planlarının bir parçası. Fakat bunlar kesinlikle Britanya'nın hedefleri değil. Kendi imparatorluğumuzu yönetmekle yeteri kadar meşgulüz..."

"Ve yine de Bay Bullingdon..." Pallavicini, aklına yeni bir şey gelmiş gibi söze girdi: "Osmanlı İmparatorluğu yaklaşık yüz yıldır ölmek üzere ve hasta adam olarak anılıyor, ama sizin de gördüğünüz gibi yüz yıldır ölüme direniyor. Acaba, buralarda Britanya'nın bir türlü göremediği fakat diğerlerinin hâlâ faydalandığı bir hayat belirtisi olabilir mi?"

"Anlamakta zorlandığım şey şu, Bay Pallavicini," Hector, şimdi söyleyeceklerinin Pallavicini'yi susturmaya yeteceğini düşünüyordu. "Neden Avusturya-Macaristan'ın, Osmanlı'nın genelinde çok farklı tasarıları olan devletinizin, Almanya'nın Sultan'a verdiği toprak bütünlüğü garantisini onaylamak zorunda olduğu. Franz Josef kendisinin Sırbistan ve Bosna-Hersek üzerinde iddia ettiği hakların, hatta Selanik üzerindeki emellerinin karşısında olan Almanya'yla mücadele ederken muhakkak uykusuz geceler geçiriyordur."

"Habsburgların Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğu'na yönelik planlarına karşı gösterdiği rızanın sebebi Avusturya'nın bir süredir büyük bir güç sayılmaması şüphesiz."

Açıkça hakarete uğrayıp bununla baş etme sırası Pallavicini'deydi. Yetkin bir diplomat olarak hiçbir şey belli etmedi. Sonuçta, bir diplomat ülkesinin hakarete uğramasını

kaldıramıyorsa yanlış bir iş yapıyordur. Koltuğunda doğrulup bacak bacak üzerine attı, söze girip cevap vermek için doğru anı kolluyordu, fakat Markiz Garroni sözlerini tamamlamak konusunda ısrarcıydı:

"Mesela, Afrika'nın kaderinin belirlendiği 1888'deki Berlin Konferansı'nda Avusturya var mıydı? Ben söyleyeyim isterseniz; yoktu! Ev sahibinin Berlin olmasına rağmen... Belçika bile oradaydı. Gerçekten de Avusturya'yı hâlâ kayda değer bir güç olarak kim görüyor ki? Kimse... Almanya kendisini Britanya'nın düzeyine çıkarmaya çalışıyor, Fransa ise umutsuzca büyük güçler arasındaki konumunu korumaya çalışıyor. Gururla belirtiyorum ki İtalya da bu merdiveni hızla tırmanıyor. On İki Ada'yı ve Trablusgarp'ı işgali de bunu gösteriyor. Bana öyle geliyor ki Almanya, Fransa ve İtalya, Avusturya-Macaristan'ın sahip olmadığı şeylere sahip. Biz bütünleşmiş ülkeleriz, gerçek milletleriz ve Franz Josef'in Polonyalılarla, Çeklerle, Hırvatlarla ve Macarlarla baş ederken sahip olmak için dilendiği, pazarlıklar yaptığı tüm kaynaklara sahibiz."

"Yine de kötü durumuna rağmen Avusturya-Macaristan Osmanlı'daki politikaları hâlâ belirleyebiliyor." 'İşte, yine Morgenthau,' diye düşündü Bullingdon. "Bu da Avrupa'nın Türkiye'deki etkilerinin bir göstergesi değil mi? Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan üzerine savaş vermesinin tek sebebi kendi iç dengesini koruyabilmek. Umarım siz Avrupalılar burada ne yaptığınızın farkındasınızdır..."

Hector Bullingdon, bu kalabalığın her birinin fikirlerini söylemesi hâlinde bu tartışmanın geceye kadar uzayabileceğini görüyordu. En azından kısa bir ara verebilmek için akşam yemeğine geçmeyi teklif etti.

12. BÖLÜM

Grup yemek salonuna doğru geçerken, Christoph von Hirsch, Charles de Testa'yı kolundan yakaladı ve koridorun sonundaki Büyükelçi von Wangenheim'a doğru götürdü. *Freiherr* Hans von Wangenheim, yabancıların Almanlardan nefret etmesine, Almanların da kendileriyle gurur duymalarına sebep olan tüm özellikleri taşıyordu; otoriter tavırları, irade güçleri, kabalıkları ve tabii ki vahşi doğaları. Wangenheim konuşmazdı, bağırırdı, vücut yapısı da ses tonuna uyacak kadar heybetliydi. Sürdüğü atların onu taşıyabilmesi için en az on sekiz karış olmaları gerekiyordu. Charles de Testa Almanya'nın neşteriyse Hans von Wangenheim da balyozuydu.

Büyükelçinin yanına vardıklarında, Christoph von Hirsch kendini daha fazla tutamayarak patladı:

"Tanrım, Morincz daha yeni geldi ama herkes onun planlarından haberdar! Hızlı davranmalıyız!"

Heyecanı, gizlilik duygusunu bastırmıştı ve von Hirsch âdeta bağırarak konuşmuştu.

"Haklısın," dedi Charles de Testa yumuşak ve yatıştırıcı bir sesle, fakat Christoph von Hirsch onları birilerinin duymasını umursamıyordu. 'Tam aksine' diye geçirdi içinden, 'Almanya'nın planlarını hepsinin duyması daha iyi olur.' Christoph aynı zamanda de Testa ve Wangenheim'ın kendisine destek olmak üzere verdikleri sözü de kesinleştirmek istiyordu.

"Destekçilerimizden emin olmalıyız. İzmir ihalesine müdahil olan herkesin *Hirsch Konzern*'in beklentilerinden haberdar olmasını istiyorum. Hiçbiri kafasına göre iş yapmamalı!"

"Ne yapmamı istersin?" diye sordu de Testa. Kendisiyle emir verilircesine konuşulmasından hiç haz etmiyordu.

"Bunu sizin bana söylemeniz gerekiyor, *Dragoman* de Testa ve Büyükelçi Wangenheim."

Heybetli Wangenheim tek kaşını kaldırdı ve mavi gözlerini kıstı:

"İzmir'e yeni atanacak vali Sultan tarafından seçildi ve iki gün sonra resmî olarak açıklanacak. Resmî açıklama yapıldıktan sonra kendisiyle görüşürüz."

"Bizzat ben görüşeceğim," dedi Christoph. "Peki, neden hemen gidip görüşmüyoruz?"

"Çünkü İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin hükûmetinde, onayı beklemek en doğrusu. İstanbul'da şu sıralar iki gün çok uzun bir süre."

"Yani, öylece bekleyecek miyiz? Bu arada başka ne yapabiliriz?"

"*Herr* von Hirsch, kendinize bir meşgale bulmanız için benim tavsiyelerime ihtiyaç duymadığınızdan eminim. Ayrıca, *Hirsch Konzern*'in yasal temsilcisi sizsiniz. Ben yalnızca babanız adına bir arabulucuyum."

"*Dragoman*, şirketimizin günlük işleri hakkında yorum yapmıyorum, Balint Morincz'i durdurma yolları hakkında konuşuyorum."

Chirstoph von Hirsch elinde tuttuğu ve ısrarla yakmadığı sigarasını gerginlikle parmaklarının arasında çevirmeye devam etti. *Dragoman* konuşmasını sürdürdü:

"Belki de Balint Morincz'le tanışmak işinize yarayabilir?" diye önerdi de Testa.

"Yani, neyi kabul edip neyi etmeyeceğimiz hakkında kendisini uyarmayı mı kastediyorsunuz?"

"Evet."

"Haklısınız, *Dragoman*. Sonuçta, bu tip görüşmeleri Fransızlarla, İngilizlerle ve İtalyanlarla da yaptık. Sanıyorum şimdi de görüşme sırası Macarlara geldi."

"Evet ve Bay Morincz'in *Hirsch Konzern*'in sessizliğini teşebbüslerine verilmiş bir onay gibi görmemesini açık ve kesin bir dille belirtirsiniz."

Chirstoph'un aklında onu hâlâ rahatsız eden fikirler dolaşıyordu.

"Peki, ya bu yeterli olmazsa? Ya ihalenin içindekilerden birisi birtakım işler çevirmeye karar verirse? Ya Balint Morincz ikazlarımıza kulak asmazsa? Bunları nasıl engelleyeceğiz?"

"Bunlara endişelenmek için henüz çok erken," dedi Wangenheim. "Ama eğer böyle bir şey olursa Fehim Paşa'ya birtakım direktifler veririz."

Fehim Paşa'nın adı Hirsch'i şaşırtmıştı. 'Bu rekabeti çok başka bir boyuta taşımaz mı? Sonuçta, bu Macar henüz bir Fehim Paşa'nın adını bile duymamıştı muhtemelen... Ama babasının ve Kayzer'in talimatları yeterince açıktı. *Hirsch Konzern*, Morincz Konglomeratum'u satın almak istiyordu ve bunun için de Balint Morincz başarısız olmalıydı. Osmanlı İmparatorluğu'nda gösterecekleri herhangi bir başarı, *Hirsch Konzern*'in işini zorlaştıracaktı.' Birkaç saniye sonra, Christoph'un yüzü ılımlı bir ifadeye büründü. Karar vermişti.

"Haklısınız, Wangenheim. Babamın emirleri ve Kayzer'in dilekleri yeterince açık."

Hem de Testa hem de Wangenheim Hirsch'in sözlerinin ve talimatlarının bitmesini bekliyorlardı.

"Peki öyleyse," Christoph sesindeki kendinden emin tavra kendisi bile şaşırmıştı. "Büyükelçi Wangenheim, rica etsem Fehim Paşa'yı haberdar edebilir misiniz? Ve özellikle de eğer bir sorgu olursa onunla bizim aramızda herhangi bir bağ yok, tamam mı? Kimsenin *Hirsch Konzern*'in İzmir ihalesini alabileceğinden şüphe etmesini istemediğim gibi, aleyhimizdeki eleştirilerin artmasını da istemem."

Hirsch, sesindeki keskinliğin kendisini şaşırttığı kadar de Testa ve Wangenheim'ı da şaşırttığını görmüştü. Nihayetinde, kendisiyle şimdiye kadar genellikle teknik konular hakkında konuşmuşlardı. 'Artık işlerin değişme zamanı,' diye geçirdi içinden. Hiçbir şeyi şansa bırakmak istemediği gibi, muhataplarına işlerin artık değiştiğini de göstermek istiyordu. Balint Morincz durdurulmalıydı. *Hirsch Konzern* amacına ulaşmalı ve Morincz Konglomeratum'u bünyesine katmalıydı. Amaçlarına erişeceklerdi. 'Sonuçta ben bir Prusyalıyım' diye geçirdi içinden. Ve kendisinden beklenenlerin de farkındaydı.

13. BÖLÜM

Çarşamba, 22 Ekim 1913

Azelan Révécz, Pallavicini'yi sevdiğine karar vermişti. Tarzındaki yumuşaklığı ve sessizce sergilediği marifetlerini takdir ediyordu. Muhtemelen, Balint büyükelçinin cazibesine onun kadar kanmamıştı, sonuçta yıllardır bu tip adamlarla muhatap oluyordu. Ama Azelan, yaşlı Marquis'in eski kafalılığında çok hoş bir şeyler bulduğunu kendine itiraf ediyordu. Bıyıkları, bastonu, takım elbiseleri ve elbisesinin iliklerindeki çiçeklerle Pallavicini sanki 19. yüzyılda unutulmuş gibiydi. Marquis'le iki gün önceki resmî görüşmelerinden sonra, Balint'in Sultan ve Talat Paşa'yla yapacağı görüşmenin hazırlıklarını da tamamlamıştı. Balint kendi referanslarını, Morincz Konglomeratum'un İmparatorluk'taki hedeflerini anlatacak ve Anadolu ihaleleri için resmî başvuruyu yapacaktı. Bir zorluk çıkmayacağına inanıyordu.

Yıldız Sarayı'na vardıklarında saat öğleden sonra dörttü. Birkaç sessiz ve büyük avludan geçirildiler, birtakım konakların yanından geçtiler ve nihayet Dîvân toplantılarının yapıldığı Malta Salonu'na geldiler. Azelan'a küçük bir resepsiyon salonunu andıran bekleme odasında beklemeleri söylendi. Arnavut kapıcıların açık bıraktığı kapıdan içerideki salon da görülüyordu. Azelan, iç salonun duvarında Osmanlı'nın eski zaferlerini tasvir eden tablolar gördü, tavanda da hâlâ Prens Adaları'nda hapis tutulan sabık padişahın işlediği söylenen oymalar vardı. Odanın en ucunda, dinleyicilerine göre yukarıda kalan kadife bir tahtta oturan Sultan V. Murad'ı görebiliyordu. Taht seviyesinin biraz aşağısından, gri üniformalı, ağır donanımlı ve sert suratlı korumalar çevresini sarmıştı.

En beklenmedik anlarda insanlara gülümseme huyunun aksine, Talat Paşa kabinenin en acımasız üyesi olarak biliniyordu. Beş yıl önce Bâb-ı Âlî'ye yapılan darbe teşebbüsünde de yer almıştı ve 1909'da yapılan karşı-darbeden sağ kurtulmayı da başarmıştı. Elbette, geçen ocak ayında yapılan ve Nazım Paşa'nın ölümüne sebep olan darbeye de yardımcı olmuştu.

Araplar, Ermeniler ve hatta Yahudiler arasından dostları olduğu bilinen bir gerçekti ve bu dostları birtakım iyilikler istemek için Talat Paşa'yı sık sık evlerine davet ederlerdi. Ülkenin tüm yönetim usulünü ıslah etmişti ve söylenene göre bugünlerde artık eli İmparatorluk'un her köşesine uzanabiliyordu. Daha az bilinen gerçek ise Enver ve Cemal Paşaların aksine, Talat pek savaş yanlısı bir adam değildi. Talat Paşa'ya göre, yeni bir savaşa girmeden önce ülkedeki büyük hasarlar tamir edilmeliydi. Enver ve Cemal'in savaş tehditlerini çok tehlikeli bir kumar olarak görüyordu, fakat elbette bu görüşlerinden en yakın dostları dışında kimse haberdar değildi.

"Peki, Rahmi Bey'i ne kadar tanıyorsunuz?" Talat Paşa'nın sesi patlar gibi çıkmıştı, Avusturyalı üçlü, yalnızca fesli bir başı arkadan görebiliyorlardı, ama Azelan, bu sesin frak giymiş ve şişman bir adamdan çıktığına kendini inandırmıştı.

"Yeterince tanıyorum, efendim."

Pallavicini, Balint ve Azelan'a doğru eğildi ve fısıldadı:

"Bu uzun sürmez. Yeni İzmir valisinin resmî ataması yapılıyor. Muhtemelen İzmir'e gittiğinizde siz de tanışacaksınızdır kendisiyle. Vali vekili Hüsrev Vaghinag, Ermeni." Görüşmenin içeriğini Balint ve Azelan'a tercüme ediyordu. "Saint Petersburg'da okuduğunu biliyorum ve ailesinin işleri sayesinde çevresi de bayağı geniştir... İşte biz buna 'siyasi bir adam' diyoruz."

"Ne kadar *yeterince* tanıyorsunuz?"

Talat Paşa gibi bir hükûmet bakanının, Padişah'ın yanında bu kadar buyurgan ve katı bir tondan konuşabilmesi Macarları şaşırtmıştı.

"Farklı toplantılarda kendisiyle bir araya geliriz; yemekli davetler, Giraud'un yeri, Whittal'da öğle yemekleri, Van der Zee'de çay toplantıları ve tabii ki verilen ziyafetlerde..."

"Evet evet, biliyoruz Rahmi Bey İzmir'in Levanten aileleriyle hayli samimi, belki de gereğinden fazla samimi... Sultanımız Hazretlerinin Memalik-i Osmaniyye'deki gücüne meydan okuyan yabancı görevlilerle de fazla samimi. Siz de Avrupalıların o bölgedeki gereğinden fazla yoğunlaşmış varlığından haberdarsınızdır eminim ki. Bu da yakın gelecekte değişecek. İzmir vilayeti, İmparatorluk'un en zengin ikinci vilayeti ve İzmir Limanı da yabancıların en önemli transit ticaret kanallarından birisi. Sultan Hazretlerinin amacı, bu ticari aktivitelerin kendi temsilcilerinin kontrolü altında olmasıdır, yabancıların değil! Ve bununla alakalı talimatlar da tarafınıza iletildi. Bu arada da bir gözünüz her daim Rahmi Bey'in üzerinde olacak, onun Levantenler ve diğer yabancılar lehine çalışabileceğine inanıyoruz. Hükûmetimizin beklentilerinden haberdar olduğundan ve bunlara göre davrandığından emin olunuz."

Kapının sağ kenarındaki açısından, Azelan Hüsrev Vaghinag'ın gözlerinin Sultan'a döndüğünü ve Talat Paşa'nın sözlerine onay vermesini beklediğini görebiliyordu. Fakat Sultan'ın ifadesiz yüzü değişmedi, bu tavrı, Talat Paşa'nın Sultan'ın pasifliğini İttihat ve Terakki'nin politikalarını rahatça uygulamak için kullandığı intibaını uyandırıyordu. Sultan'ın siyah kadife ceketindeki altın sırmalar ve şeritler, Sultan'da bir canlılık emaresi gösteren tek şeydi ve yüzünde her daim hareketsiz bir uysallık ifadesi vardı. Talat Paşa, Vaghinag'ın gözlerindeki bakışı yakaladı ve sesini biraz da

olsa yumuşattı. Fakat ses tonunda tehditkârlık hâlâ mevcuttu.

"Unutma ki senin vazifen ve bağlılığın her daim ilk olarak Sultan'adır ve bu yüzden de herhangi bir şüphede kaldığın zaman ilk uygulaman gereken onun ve hükûmetinin emirleridir. Eğer ki Rahmi Bey bunlardan başka bir plan yapmaya kalkarsa acilen bilgilendirilmeliyiz."

Hüsrev Vaghinag, uzun boylu, sarışın ve frakının içinde jilet gibi bir Türk olan yardımcısına döndü ve Azelan o kısa anda Vaghinag'ın yüzünde hemen bastırıp saklamayı başardığı bir kafa karışıklığı gördü. Pallavicini'nin daha önce söylediğinin aksine bu toplantı uzayacak gibiydi, salondaki gerginlik herkesin üzerine çökmüştü.

"İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne hiç katılmamış olmanıza rağmen bize karşı bir sempati beslediğinize inanıyorum... Öyleyse bir zorluk yaşamamalıyız, öyle değil mi?"

Hüsrev Vaghinag kravatını düzeltti. Konuşmaların çevirisini yaptıktan sonra, Pallavicini Azelan ve Balint'in kulağına eğilerek fısıldadı:

"Gördüğünüz gibi, Talat Paşa aynı cümle içerisinde hem övüyor hem de tehdit ediyor. Size, herhangi bir görüşme anında bu ikisi arasında yanlış tarafa düşmemenizi tavsiye ederim. Sizin de gördüğünüz gibi, valinin tahtın altında yatan güçten emin olmasını sağlamaya çalışıyorlar. Ya da en azından tahtın altında yattığına inandığı güçten."

Aynı türden bir grup meselenin ardından, müstakbel vali birtakım formalitelerden geçirildi ve kendisine Talat Paşa ve Sultan tarafından mühürlenmiş yığınla kâğıt imzalatıldı. İmzaladığı kâğıt yığınını yardımcısına verdi, iki kez yere eğilerek el etek öptü ve yavaşça Sultan'ın huzurundan ayrıldı. Kapıya geldiğinde, yardımcısı ve kendisi Arnavut korumaların ardına takılıp boş avlulara doğru yollandılar.

Azelan, salona önden Pallavicini ve Balint'in girmesine izin verdi ve az önce Hüsrev Vaghinag'ın durduğu yere gelip durdular. Pallavicini, ikisinin gelme sebeplerini anlatır ve Balint'in referanslarından bahsederken her ikisi de sessizce beklediler. Büyükelçi konuşmasını bitirdiğinde, kâğıtların üzerinde gezinen kalemler de durdu ve bütün gözler Talat Paşa'ya döndü.

"Yani, siz de buralardan kendi payınıza düşen parçayı yontup almaya geldiniz öyle mi? Bosna-Hersek, İmparatorunuz Franz Josef için yeterli olmadı mı?"

Azelan, Talat Paşa'nın Fransızcasının bu kadar kaba birisi için fazla iyi olduğunu düşünmüştü. 'Selanik'te geçirdiği onca yılın sayesinde mi acaba?' diye geçirdi içinden ve Balint'e kısa bir bakış attıktan sonra, Pallavicini'yle göz göze geldiler.

"Ekselansları, demiryolu inşaatı konusunda uzmanlaşmış bir Macar firmasını temsil ediyorum ve belirtmeliyim ki İmparatorluk'la ya da İmparatorumuzla alakalı herhangi bir temsiliyet taşımakla görevlendirilmedim. Bunlar büyükelçimiz Pallavicini'nin görevidir. Benim teklifim ise çok daha basit ve ümit ederim ki işe yarar: Şimdiki tedarikçilerinizden daha ucuz fiyatlarla Osmanlı Devleti'ne mevcut en kaliteli demiryolunu sağlamak. Yani kısacası, daha düşük fiyata daha kaliteli ürünler."

Talat Paşa'nın gözlerinde buz gibi bir ifade vardı ve koltuğunda kımıldamadan oturuyordu. Masada hafifçe ritim tutan parmakları, hareket eden tek yeriydi. Azelan, Paşa'nın beyninde devasa bir makinenin dişlilerinin döndüğünü hayal etti; yüzdeler, kesintiler, hediyeler, Cemiyet'e yapılan bağışlar, iyi niyet göstergeleri, sterlin üzerinden tahminler... Acaba, Talat Paşa *Société de raccordement des chemins de fer de la Turquie d'Europe*'tan[33] istediği söylenen meblağı mı isteyecekti onlardan da? Odada huzursuz edici

33 (Fr.) Avrupa'daki Türk Demiryolları Bağlantıları Kumpanyası. (ç.n.)

bir sessizlik vardı, fakat Balint hiç de rahatsız olmuşa benzemiyordu.

"Ne kadar daha ucuza? Fiyat nedir?" Talat Paşa'nın yüz ifadesi değişmemişti.

Azelan da Balint kadar şaşırmıştı, ama Balint kendi şaşkınlığını saklamayı başarmıştı.

"Neyle karşılaştırırsak, Ekselansları?"

Talat Paşa tekrar sessizleşti ve parmakları da ritim tutmaya devam ettiler. Azelan, Balint'i yeterince tanımasaydı onu aslan kafesindeki masum bir ava benzetebilirdi şu an. Türklerin Avrupalılara karşı mütenakız tavırları hakkında daha önce çok şey okumuş ve duymuştu. Bu tenakuzlara İttihat ve Terakki'nin tutumları da dâhildi. Acaba, Talat Paşa'nın aklından da bu tip düşünceler mi geçiyordu?

"Bay Morincz, sizin şirketiniz misali yeterince başka şirket Osmanlı İmparatorluğu'nda iş yapıyor zaten. Ve her biri de Sultanımızı hadlerinden fazla endişelendirecek işler yapıyorlar. Daha geçen hafta *Corporation des Quais d'Istanbul*[34] büyük bir greve sebep oldu. Ve ne içindi bu? Osmanlı limanlarındaki Fransız hissedarların menfaatlerini korumak için! Sizin şirketiniz de benzer faydalar mı getirecek bize?"

"Ekselansları, ümit ediyorum ki bahsettiğiniz şeyin tam aksini yapacağız ve ek olarak da ham maddeler için birden fazla alternatif kullanacağız, ki bu da rekabeti artıracak ve İzmir hat eklentilerinin Osmanlı İmparatorluğu'na daha ucuza mal olmasını sağlayacak."

Tekrar kısa bir sessizlik oldu.

"Ne kadar ucuza?"

"Eğer hatların detayları hakkında daha ayrıntılı araştırmalar yapmamıza izin verirseniz, zira şu an bilgimiz çok

34 (Fr.) İstanbul Rıhtımları Şirketi. (ç.n.)

kısıtlı, Ekselanslarına en iyi tekliflerden birini sunacağımız konusunda şüpheniz olmasın."

Azelan, verilebilecek daha iyi bir cevap düşünemiyordu, fakat Talat Paşa hâlâ koltuğunda sessizce oturuyor ve cevaptan memnun olmuşa benzemiyordu.

"Bay Morincz," diye konuşmaya başladı yumuşak bir sesle, "kendimi tekrar etmeyi sevmem, cevap alamadığım bir soruyu ikinci kez sormayı da sevmem, ama yine de soruyorum; ne kadar ucuza?"

Azelan, konuşma boyunca Balint'in ilk kez kendisine baktığını fark etti, görüşmenin gidişinden ve sorudan hayli şaşkına dönmüştü. Pallavicini de her ikisi kadar şaşkın gözüküyordu ve omuzları bitkin bir ifadeyle çökmüştü.

"Ekselansları, korkarım ki bugün size münasip bir cevap veremeyeceğiz. Fakat sizden temsilcilerimin ve kendimin İzmir'deki yetkililerle iletişime geçmesine ve daha detaylı bir analiz yapmamıza izin vermenizi rica ediyorum ki bir sonraki görüşmeye çok daha detaylı rakamlarla gelebilelim..."

Talat Paşa elini bıkkın bir ifadeyle salladı, ayağa kalktı ve eğilerek Sultan'ı selamladı. Sultan da bu arada ayağa kalkarak salonu terk etti, Sultan'ın ayrıldığı kapının tam karşısındaki kapıdan da Talat Paşa üç konuğuna bir bakış dahi atmadan çıktı. Arnavut korumalar, görüşmenin bittiğini gösterircesine bir adım öne çıktılar. Çok geçmeden Balint, Azelan ve Pallavicini kendilerini Yıldız Sarayı'nın boş avlularından birinde, sıcak akşam güneşinin altında bulmuşlardı.

14. BÖLÜM

Hüsrev Vaghinag ve muavini Özdemir Bey, Malta Salonu'ndan çıkıp Yıldız Sarayı'nın çıkışına doğru yürüdüler. Saray kapısının hemen dışında, zayıf, orta boylu ve sert duruşlu bir adamla karşılaştılar. Bu adamın hemen arkasında saygılı bir ifadeyle duran uşağı, adamın bastonunu ve şapkasını aldı ve adam gri eldivenlerini çıkardı. Özdemir Bey, adamı ilgiyle takip ediyordu, adam tokalaşmak üzere elini uzattığında, bu garip adam tahmininden çok daha sert bir tavırla sıktı elini.

"Bay Hüsrev Vaghinag, ben Christoph von Hirsch, *Hirsch Konzern*'den."

Özdemir, Hüsrev Vaghinag'ın adamla tanışmasını sessizce takip etti.

"Bay Vaghinag, sizinle biraz yürüyebilir miyim?" Vaghinag başıyla tasdikledi.

Bundan yaklaşık on beş yıl önce, Girit'te Yunan milliyetçilerinden gördükleri muameleden ve İzmir'e kaçmak zorunda kalmalarından beri Özdemir Bey Avrupalılardan pek hazzetmiyordu. Özellikle de İzmir'i dahi Frankfurt, Leipzig ya da Dresden gibi kendi şehirlerinden birisi olarak gören bu kibirli Almanlardan hiç hoşlanmıyordu. Burada, İstanbul'da bu adamlar çok daha cüretkâr oluyorlardı. Özdemir, kendisi ve Türk dostlarının bu adamları ülkeden atmaları için gün sayıyordu. Almanları defetmek bir başlangıç sayılacak, ardından da diğer Avrupalılar gelecekti. Sonrasında Yunanlılara, o köpeklere günlerini göstereceklerdi. En sonunda da yanında vazifelendirildiği Hüsrev Vaghinag gibi Ermenilere gelecekti sıra. Sonrasında da Yahudilere, belki. Bütün bunların onu ve ailesini Yunan Devleti tarafından

kovuldukları Girit'e geri döndürmeyeceğini biliyordu, fakat umurunda da değildi. İstediği şey adaletin yerini bulması ve Türkiye'nin yabancılardan temizlenmesiydi.

"Öncelikle, vali vekili olarak atanmanız dolayısıyla tebriklerimi iletirim. Yanlış bilmiyorsam az önce resmen vali vekili oldunuz."

Özdemir Bey, Vaghinag'ın daha yeni tanışmalarına rağmen kendisi hakkında bilgili olan bu adama karşı savunmaya geçtiğini fark edebilmişti.

"Teşekkür ederim... *Herr* von Hirsch."

"Anladığımız kadarıyla yetkileriniz İzmir demiryolu hattı ihalelerinin idaresini de kapsıyor, yanılıyor muyum?"

"Doğrudur."

"Muhtemelen sizin de bileceğiniz üzere, bunu söylemekten gurur duyarım ki *Baghdadhbahn Gesellschaft* bu demiryollarının inşaatı için tüm gerekli malzemeyi sağlayacağına dair *Hirsch Konzern*'e güvence verdi."

"Evet, tahmin ediyorum ki *Hirsch Konzern*'in ülkemizde oynadığı rolün herkes farkındadır."

Hirsch, bu çift anlamlı yorumu duymazdan geldi. Özdemir, Hirsch'in henüz kendi kafasında da netleştiremediği birtakım şeylerden bahsedeceğini sezinledi.

"Ve bildiğiniz gibi, Adana'ya kadar olan hattı da tamamlamak üzereyiz, böylelikle Halep, Hicaz ve Nusaybin'e giden hatları da birbirine bağlamış olacağız."

Hüsrev Vaghinag da, Özdemir Bey de artık mevzua gelmesini bekliyorlardı.

"Evet..." dedi yeni vali vekili.

"Elbette ki İzmir'den Söke, Bandırma, Denizli ve Eğirdir'e inşa edilecek demiryolları için de teklif vereceğiz."

Hirsch konuyu süründürdükçe süründürüyordu, Ermeni ve Türk muhatapları iyice sabırsızlanmışlardı.

"İhaleye vereceğimiz tekliflerin sadece formalite olmasını bekliyoruz. Nezaret'teki en yüksek yetkililerle, Enver Paşa da dâhil olmak üzere tabii ki görüştük ve İzmir ihalesinde *Hirsch Konzern*'in yanında olacakları hususunda muvafakatlerini aldık. Fakat ne yazık ki ihaleye teklif verecek başkalarının da olduğunu öğrendik. Yani söylemek istediğim, kendi teklifimizi verdikten sonra, kabul edilmesi hususunda herhangi bir zorluk yaşamayı beklemiyoruz."

"Sizi anlıyorum *Herr* von Hirsch..."

'İşte!' diye içinden geçirdi Özdemir, 'bakalım bu Ermeni şimdi ne yapacak.' Daha iyi gözlemek için bir adım geri çekildi. Cevap vermeye hazırlanan Hüsrev Vaghinag, önce kravatını düzeltti, sonra ellerini ovuşturdu:

"...ancak, sizin de bildiğiniz gibi, daha yeni atandım. Rahmi Bey'le herhangi bir konuda görüşmek için henüz vaktim olmadı, bahsettiğiniz konuda da henüz herhangi bir bilgim yok. Belki de bu konuyu ben İzmir'e döndükten sonra, orada bir toplantı yapıp tekrar konuşuruz? Böylelikle ben de önce konunun detaylarını öğrenmiş olurum."

Özdemir Bey, Alman'ın bu Ermeni'den bu kadar içi boş bir cevap beklemediğini fark etmişti, ama Hirsch belli ki yalnızca bir konuyu vurgulamak ve bir mesaj vermek üzere bu konuşmayı yapmıştı zaten.

"Elbette, elbette!" dedi Alman, sesinde ince bir gerginlik vardı şimdi. "Ben yalnızca şirketimizin bu ihaleyi alma konusundaki kararlılığını size göstermek istemiştim. Diğer tekliflerin güzel yanları olsa da İzmir ihalesini kazanacağımızı ümit ediyoruz. Bu yolda bize yardımcı olanlar mükâfatlandırılacaktır elbette, mâni olanlar da karşılığını görecektir..."

Özdemir Bey, uşağından eldivenlerini ve bastonunu alırken, Hirsch'in neden bu kadar rahatlamış gözüktüğünü merak etmişti.

"Ekselansları, bana güvenen insanlarla gerekli bilgileri paylaşabilmek adına soruyorum, acaba, bu ödüllendirmeden kastınız tam olarak nedir öğrenebilir miyim?"

"Elbette."

Christoph von Hirsch, cevap verirken iyice koltuklarını kabartmış, âdeta boyu uzamıştı:

"Çeşitli noktalarda bize yardımcı olan kişilere dağıtılmak üzere elli bin Türk lirası. Tahmin edeceğiniz gibi, bu yatırımımızın bize somut getiriler sağlamasını istiyoruz. Daha da önemlisi, bu şartları kabul etmenin ve beklentilerimizi yerine getirmenin size de yararı dokunacağına inanıyorum."

"Peki ya yardımcı olmayanların karşılığı ne olacak?"

Christoph von Hirsch, olması gerekenden daha da sakin gözüküyordu. 'İşte, tam bir Ermeni gibi belasını arıyor.' diye geçirdi aklından Özdemir Bey.

"Bay Vaghinag... birbirimizi yeterince anladığımıza eminim ve işlerin o noktaya gelmemesi için elimizden geleni yapacağımızı da."

"Ekselansları, size saygılarımı sunuyorum ve taleplerinizin lüzumunca karşılık göreceğini ümit ediyorum."

Christoph von Hirsch, uşağından aldığı şapkasıyla vali vekilini selamladı, şapkayı başına taktı, topuklarının üzerinde dönerek iyi akşamlar diledi ve uzaklaştı. Özdemir Bey ve Hüsrev Vaghinag, ikili, sarayın dışına uzanan yolda köşeyi dönüp gözden kaybolana kadar arkalarından baktılar. Ancak o dakika, Özdemir Bey Ermeni amirine döndü ve ceplerinde sakladığı sıkılmış yumruklarını ve yüzündeki öfkeyi fark etti.

"Kibirli Alman!" diye fısıldadı kendi kendine, fakat Özdemir'in duyamayacağı kadar bastıramamıştı öfkesini.

Özdemir, Vaghinag'ın gözlerinden sinirlendiğini rahatça görebiliyordu, fakat Ermeni yüz hatlarına hiçbir şey yansıtmıyordu. Vaghinag kendisini sakinleştirmeyi başarmıştı.

"Elbette ki Sultan Almanların teknik üstünlüğünden faydalanmak istemekte haklı. Fakat bu kadar aşağılayıcı tavırlar göstermek konusunda hiç çekinmemeleri yok mu..."

'İlginç' diye içinden geçirdi Özdemir Bey, 'bu Hristiyan Ermeni kendi dindaşı Alman'ın yanında gibi gözükmüyordu... Acaba, teşkilata verdiği destek yalnızca kendi atamasını sağlama almak için olmayabilir miydi? İzmir'deki ilk İttihat ve Terakki Cemiyeti toplantısında bu konuyu tartışmaya açacaktı.' Bu tip bilgiler ileride muhakkak işlerine yarayacaktı.

Özdemir Bey, Ermeni'nin yüzündeki ifadenin büyük nispette silindiğini fark etti, şu an herhangi bir duygu belirtisi yoktu adamın yüzünde.

"Haydi gidelim. İzmir'e dönmeden halletmemiz gereken çok iş var daha."

15. BÖLÜM

Pazartesi, 27 Ekim, Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği

Pallavicini'nin davetiyle, Balint ve Azelan öğle yemeğinin ardından Gontrand de Valençay'la bir görüşme yapmaya hazırlanıyorlardı. Tüm sabah boyunca Balint'in sesi soluğu çıkmamıştı ve şimdi de yeni alışkanlığını yerine getiriyor, yemek sonrası Türk kahvesini yudumluyordu. Balint'in sessizliğinin sebebi Talat Paşa ve Sultan'la yaptıkları fevkalade başarısız toplantının ardından geçen günlerde sarf ettikleri aşırı çaba olabilir, diye düşünüyordu Azelan. Balint o günden beri Pallavicini'nin memurlarını Osmanlı yönetimiyle direkt iletişim kurmaya gerek duymadan işlerini halledebilen özel şirketlere dair bilgi toplamaları için çalıştırıyordu. Büyük bir kumar oynuyor, diye düşünüyordu Azelan, fakat Morincz Konglomeratum'un geleceği Türkiye'de şekillenecekse eğer, başka pek bir çareleri de yok gibiydi. Her ihtimale karşı, bu taktiklerini büyükelçi ve memurlarından gizliyorlardı. Bir sızıntı olmamalıydı.

Geçen haftaki o kara gün, Pallavicini dahi Talat Paşa'nın kabadayı tavırlarına şaşırmıştı, ama bu işin çok zor olacağını en baştan söylediğini de hatırlatmadan geçememişti. Ki bu da Balint'in hem öfkesini alevlendirmiş hem de başka aracılar üzerinden kurduğu yeni taktiğinde karar kılmasına vesile olmuştu. Balint'in o günden beri gösterdiği müthiş enerjiden yalnız Azelan etkilenmemiş, elçilik memurları da kendilerine yüklenen işlerden dolayı tükenmişlerdi. Azelan, bir noktadan sonra Pallavicini de dâhil olmak üzere elçilik çalışanlarının Valençay'la yapılacak toplantı yüzünden fevkalade gerginleştiğini fark etmişti. Toplantı gününün nihayet geldiği bu sabah da tüm elçilik binası yine bir keman

yayı gibi gerilmişti ki bu, Balint'in anormal sessizliğini daha da şaşırtıcı yapıyordu.

Balint'in sessizliğini, Valençay'la konuşacağı konuları kafasında toparlama çabasına yoran Azelan, bir teklifte bulundu:

"Neden yalnızca Konglomeratum'dan ve Anadolu'daki planlarımızdan bahsedip gerisini Valençay'ın dökülmesini beklemiyoruz? İlk teklifi onun yapmasına izin verelim ve görelim bakalım elinde neler varmış, ona göre davranalım."

"Hmm..." dedi Balint cevap olarak. "İngiliz, İtalyan ve Belçikalı şirketlerin ve elçilerin listesini tekrar gösterebilir misin?"

Balint, ceketinin cebinden saatini çıkardı, saat üçe geliyordu. Valençay neredeyse yarım saat gecikmişti. Azelan, üzerinde bir düzine ismin yazılı olduğu kâğıdı Balint'in önüne bıraktı. O sırada kapı açıldı, Pallavicini içeri girdi ve hızlı adımlarla Balint'e doğru yaklaştı. Fakat söze girmek için yanına kadar varmayı beklemedi:

"Gontrand de Valençay az önce geldi. Alt katta bekliyor."

"Nihayet! Yukarı alabilirsiniz."

Devasa Valençay, çok geçmeden toplantı salonunun kapısında tüm heybetiyle belirmişti, Pallavicini ona eşlik ediyordu.

"*Veuillez excuser mon retard, Messieurs,*[35] fakat zor bir sabahtı benim için. Paribas ve Générale'den arkadaşlarım yeni şirketleri *Crédit Foncier Ottoman*'dan yüzde yirmi hisse almamı rica ettiler. Şirket henüz kuruluş aşamasında. Türkiye'de emlak ve inşaat işi yapmayı planlayan en ilginç teşebbüslerden birisi bu yeni şirket."

Valençay'ın kendine güveni ve toplantı salonunda estirdiği hava öyleydi ki sanki kendisi ev sahibi, Avusturya-Macaristanlılar da onun konuklarıydı.

35 (Fr.) Geç kalışımı bağışlayın, baylar. (ç.n.)

"Rica ederiz, *chevalier*. Bizi ziyaret etmek için zaman ayırdığınız için asıl biz size teşekkür ederiz." Azelan, Balint'in konuşmaya başlamak için çok saygın bir dil seçtiğini fark etmişti.

"Babanızın bana yazdığı mektup ve yetki belgesi için teşekkür ederim, Bay Morincz." dedi Valençay ve daha önceden kendisine iletilmiş olan Attila Morincz'in mektubunu uzattı. "Benim de kendisine en derin saygılarımı sunduğumu iletin lütfen."

"Muhakkak iletirim."

"...fakat İstanbul'a geliş sebebinizi, nasıl desem... biraz sıra dışı buldum."

"Neden sıra dışı buldunuz?"

"Ah, İstanbul'a yeni gelenleri sevmediğimiz için falan değil, yanlış anlamayın! Hatta tam aksine. Aslında, ailem 17. yüzyılda Fransa Osmanlı'dan ilk Kapitülasyonlarını aldığından beri İstanbul'da bulunuyor. İtiraf etmeliyim ki..." Valençay'ın yüzünde alaycı bir gülüş vardı, "atalarım bu topraklara XIV. Louis tarafından Habsburgların Fransa karşıtı politikalarına engel olmak üzere gönderildi..."

Valençay'ın sözleri hiç de şaka gibi durmuyordu. Azelan, Balint'in yüzündeki ifadeye rağmen, onun da Fransız'ın bahsettiği bu geçmiş çatışmalar bahsini ciddiye aldığını hissetmişti.

"Fakat bunun üzerinden yeterince zaman geçti ve ailem Doğu'nun kapısı sayılan bu topraklara gelen tüm Hristiyan ziyaretçilerine ve dostlarına yardımcı olmaktan onur duyuyor. Ve bu imparatorluk konusundaki tüm bilgilerini onların hizmetine sunmakla da tabii ki..."

Balint, konuğunun sözü nereye getireceğini merakla beklemeye başladı.

"...ama şu sıralar Türkiye'de çok fazla sayıda Avrupalı var ve çok büyük bir kısmı İstanbul'da toplanmış durumda,

bu da elbette ki rekabetin giderek daha da arttığını hissettiriyor... Ve eminim ki bunun böyle olduğunu düşünen İstanbul'daki tek kişi ben değilim."

"Eğer ki endişeniz buysa, *chevalier*, endişenizi gidermeme izin verin. Sizinle özellikle buluşmak istedik, çünkü ortak menfaatlerimiz olduğuna inanıyoruz ve bu menfaatleri eşit bölüşebileceğimizi düşünüyoruz."

Gontrand de Valençay kısa bir an durakladı ve Balint'e baktı. Ardından bakışlarını yavaşça Azelan'a çevirdi.

"Gerçekten mi? Babanızın mektubundan öğrendiğime göre şirketinizin aktiviteleri demiryolları ve buna bağlı konular üzerine. Benim işlerim de bildiğinizi tahmin ediyorum ki genel olarak finans, ticaret ve altyapı hizmetleri üzerine. Menfaatlerimizin kesişeceğini nasıl düşünüyorsunuz?"

"Birkaç, muhtemelen yeterince çok noktada kesişeceğini düşünüyoruz. İsterseniz, izin verin de öncelikle Osmanlı demiryollarının mevcut durumunu nasıl gördüğümüzü anlatayım size, ardından menfaatlerimizin nasıl ve nerede kesişeceğini göstereyim."

"Pekâlâ öyleyse, *Je suis tout ouïe*..."[36]

Valençay koltuğuna kuruldu, Azelan Pallavicini'nin dahi Balint'in sözlerini iyice dinlemek için öne doğru eğilip kulak kesildiğini fark etmişti.

"Hepimizin bildiği üzere, geçtiğimiz yirmi beş yıl içerisinde İmparatorluk'taki tüm demiryolu inşaatları Almanların kontrolüne geçti. Bu pazara daha önceden girmiş Fransızlar, İngilizler ve diğer Avrupalılar, Almanlar tarafından *Bagdadhbahn*'ın ufak tefek bağlantı hatlarını inşa etmeye ve bununla yetinmeye mecbur edildiler. Şimdilerde onları dahi vermiyor Almanlar, kendileri inşa ediyorlar ve finansmanını da sizin hâkim ortak olduğunuz *Banque Ottomane* sağlıyor. Bu gelişmeler yüzünden, Osmanlı hükûmeti de Anadolu'da ihtiyaç duyduğu demiryollarının inşaatı için Almanlardan

36 (Fr.) Can kulağıyla dinliyorum. (ç.n.)

başka bir tercih bulamıyor. Fakat ne yazık ki Almanlar artık kendi başarılarının kurbanı olmaya başladı. Osmanlılar, Almanların kurduğu tekel sayesinde demiryolu inşaatları için dayattığı fahiş fiyatlardan bıkmış durumdalar."

Valençay başıyla tasdikledi.

"Ve başka bir gerçeklik de *Banque Ottomane*'ın çok sayıda altyapı şirketinde hissesi var, kimisinde azınlık, çoğunluğunda ise hâkim ortak olarak. Bu şirketler arasında İstanbul Su İdaresi, tramvaylar, limanlar, *Régie des Tabacs* gibi fabrikalar, İzmir Limanı ve *Consortium des Ports de l'Empire Ottoman*'ı da kapsayan deniz ticaret şirketleri ve son olarak da bizim esas ilgilendiğimiz taşımacılık şirketi *Société Maritime d'Héraclée* var. Ayrıca..." Balint önündeki kâğıt yığınını karıştırdı. "*Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* isimli hizmet şirketi de bu ortaklıklar arasında. Sanırım, *Banque Ottomane*'ın İmparatorluk genelinde iş yapan en kârlı ve başarılı şirket olduğunu söylemem abartı olmayacaktır. Sizi tebrik ederim."

Yaptığı tüm işlerin, bir entomologun tahtaya iğnelediği kelebekler gibi gözünün önüne serildiğini gören Valençay'ın neşesi biraz kaçmış gözüküyordu.

"Şimdi, demiryollarınıza bakacak olursak, *Banque Ottomane*'ın Trabzon ve Samsun'u Batı Anadolu'ya bağlayacak demiryolu hattını inşaat için fırsat kolladığını görebiliyoruz, muhtemelen en erken önümüzdeki yıl... Ayrıca, bu işi yapacak olursanız, servis şirketiniz *Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* üzerinden Avrupa'dan, özellikle de Fransa'dan mal getirtip satacağınızı da tahmin edebiliyoruz."

Balint, bilgilerinin doğruluğunu tasdiklemesi için göz ucuyla devasa Fransız'a baktı, fakat Valençay bir şey söylemedi. Balint devam etti:

"Bu söz ettiklerim, Fransız hükûmetinin *Ottomane*'ı Türkiye'nin ticari meselelerinde daha ön planda görme ve Almanlara bu topraklarda karşı koyacak gücü toplamalarına destek noktası yapma planına da uyuyor. İtiraf etmeliyim ki Karadeniz demiryolu planını çok zekice buldum. Rusya ve Türkiye'yi birbirine bağlayacak ve Almanların da hiç ilgisini çekmeyecek, dolayısıyla da hiç rekabeti olmayan bir hat."

Valençay, Balint'in Osmanlı ekonomik dünyasına ve *Banque Ottomane*'ın stratejisine dair yaptığı çıkarımların doğruluğundan açıkça etkilenmişti. Fakat küçük bir gülüşle etkilendiğini saklamaya çalışıyordu.

"Dahası," diye devam etti Balint, "Osmanlı hükûmetinin daha ucuza inşa edilecek bir demiryolu fırsatını kaçırmayacağına inanıyoruz, özellikle de bizim gibi bir şirketten. Almanların giderek artan masraflarını muhakkak düşürmek isteyeceklerdir..."

"Fakat anladığım kadarıyla Talat Paşa ihaleye teklif verebilmeniz için şirketinize izin vermiş değil. Bu meseleyi nasıl çözmeyi düşünüyorsunuz?"

Azelan, Valençay'ın işi kasti olarak yokuşa sürerek Balint'i yıldırmaya çalıştığını düşündü. Fakat Balint, kolay vazgeçmeyen türden bir adamdı:

"Talat Paşa'nın verdiği tepkiden dolayı her ne kadar hayal kırıklığına uğramış olsak da bir izne ihtiyacımız olduğunu düşünmüyoruz, *chevalier*."

Pallavicini dahi, şaşkınlığını gizleyememişti. Masadaki herkes soran gözlerle Balint'e bakıyordu ve herkesin aklındaki soruyu Valençay sordu:

"Gerçekten mi? Nasıl olacak o?"

"Beraber bir ortaklık kuracağız, resmî başvuruyu da sizin Karadeniz hattını inşa etmek isteyen şirketiniz *Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* yapacak. Morincz Konglomeratum da tüm malzemeyi ve mühendisliği sağlayacak. Şirketiniz *Société Maritime d'Héraclée*

ve İzmir Limanı gibi sizin elinizde bulunan nakliyat yollarını kullanarak da Varna'dan Batı Anadolu'ya malzemeleri taşıyacağız, böylelikle de Almanların yakalaması mümkün olmayacak bir teklif verebileceğiz."

Azelan, Valençay'ın yüzünden bu fikrin hoşuna gidip gitmediğini anlamaya çalıştı, fakat Valençay hiçbir şey belli etmedi. Balint, Konglomeratum'un teklifini tamamladı:

"Sizin de görebileceğiniz üzere, bu plan sayesinde *Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* ve elbette nihayetinde *Banque Ottomane,* sadece var oldukları için güzel kârlar elde edecekler, işin çoğunu biz yapacağız. İşe dâhil olacak diğer teşebbüsleriniz de elbette dâhil oldukları ölçüde kâr elde edecekler. Tüm anlaşmalarımız ve işlemlerimiz Varna'da yapılacak, hâliyle Türkiye'de Morincz Konglomeratum hiçbir şey yapmayacak, bir izne de ihtiyacı olmayacak."

Balint durdu ve bekledi. Pallavicini'nin gerginliği her hâlinden belli oluyordu.

"İlginç bir teklif... Evet, Osmanlılar demiryollarının bu kadar yavaş ilerlemesinden dolayı çok sinirliler, bu yavaşlığın ve gerginliğin sebebi de Almanların ta kendileri."

Valençay, cevabını kafasında toparlamak için kısa bir an durakladı.

"Ve Fransız hükûmetinin Almanların buradaki etkilerini kıracak teşebbüsler için hazırda beklediği konusunda da haklısınız. Buradaki ekonomik gücümüz Almanların yanına yaklaşamıyor. Doğal olarak çok daha dağınık iş yapıyoruz, çünkü biz Fransız'ız, onlarsa Alman... Fakat yine de aynı şey için mücadele ediyoruz."

Valençay tekrar durakladı. Azelan, Fransız'ın cevabı neden sürekli geciktirdiğini merak ediyordu. Neden sürekli alelade bilgiler verip duruyordu?

"İlginç bir teklif..." diye devam etti Valençay. "Fakat daha önce de bahsettiğim üzere, siz de biliyorsunuz ki başka

projelerimiz var. Ve ne yazık ki sınırsız kapasitemiz de yok. Aynı anda hem Karadeniz demiryollarını hem de sizin İzmir bağlantılarını finanse etmeye *Crédit Foncier Ottoman*'ın gücü yetmez."

"Kesinlikle haklısınız. Fakat hatırlatırım ki Karadeniz hattı henüz planlama aşamasında ve en erken önümüzdeki yıl başlayacak. Ayrıca, deneyimlerimiz gösteriyor ki bu tip projelerde gecikmeler neredeyse her zaman oluyor. İzmir hatlarının çok daha erken inşa edileceğine inanıyoruz. Hem, Karadeniz hattı İzmir kadar kâr getirecek mi? Ayrıca, sizden ihtiyaç duyduğumuz destek miktarı da çok fazla olmayacaktır. Daha önce bahsettiğimiz gibi, tüm malzemeyi ve ekipmanı biz sağlayacağız ve hâlihazırda mevcut olan gemilerimizi, limanlarımızı ve altyapımızı kullanacağız. Sizin herhangi bir ekipmana yatırım yapmanıza gerek olmayacak."

"Umarım planlarınız dâhilinde, geçmiştekinden daha ehil personel kullanmanız gerektiğini de hesaplamışsınızdır?"

'İşte, sonunda mevzua geldik,' diye aklından geçirdi Azelan.

"Bay Tibor Illyes konusundaki endişelerinizi anlıyorum, fakat..."

"Sonuçta, lüzumsuz ve yanlış kişilere rüşvet vererek yeniden boşuna para harcamak istemezsiniz sanıyorum ki..."

Balint dahi yüzündeki şaşkınlığı gizleyememişti bu sefer.

"Ah, haberiniz yok muydu yoksa? Evet, yetkiliniz, Bay Illyes, *Hirsch Konzern*'den birilerine rüşvet teklif etmeyi kendine vazife bildi. Buradaki herkese göre komik derecede saçma bir teşebbüstü elbette, şirketinizin sermayesini bir daha böyle fuzuli şeylere harcamak istemezsiniz sanırım?"

"Hayır, elbette istemeyiz." Balint, Illyes'in gösterdiği beceriksizlikten dolayı şaşkındı. "Bu anlaşmaların ve projenin başında duracak insanlar hemen karşınızda duruyor, Azelan Révécz ve ben. Her şeyi bizzat yöneteceğiz."

"Yeni gelenleri ikaz etmeyi unutacak kadar uzun zamandır burada yaşıyorum, fakat sanırım işlerin burada nasıl yürüdüğünden yeterince haberdar olmalısınız. Bu işe dâhil olacak yetkililere Türk lirası cinsinden 'ikna edici sebepler' sunmanız gerekecektir, sterlin, frank ya da mark kabul edilmiyor. Eğer hazırlıklı gelmediyseniz bu işleri halledebilecek Baltazzi gibi insanlarla tanıştırmalıyım sizi."

'Yine fuzuli cümleler...' diye düşündü Azelan. Ama *chevalier* önceki hâline göre bir anlaşmaya kapıyı aralamaya çok daha yakın gözüküyordu şimdi.

"Her neyse, eğer ki projeye dâhil olacak teşebbüslerimin de yeterli nispetlerde kâr edebileceği bir anlaşma yapacaksak daha detaylı bir teklifle gelmeniz gerekiyor."

Sonunda, Valençay ağzındaki baklayı çıkartmıştı.

"Bunu duyduğuma çok memnun oldum," dedi Balint. "Fakat, yeterli nispetten kastınız nedir acaba?"

"Öyle sanıyorum ki sizin firmanızın aktivitelerine bir maske olmanın yanında, İzmir vilayetindeki görüşmelerinize ve anlaşmalarınıza da destek olacağız. Sonuçta, orada da yeterli mevcudiyetimiz ve kadromuz var ve Osmanlı yönetimiyle bağlantı hâlindeyiz. Şahsen ben, Rahmi Bey'le birkaç defa görüştüm..."

"Evet, elbette. Teklifiniz için teşekkürler. Eminim ki bu çok işimize yarayacaktır."

Azelan, Valençay'ın bu 'soyut' faydasına biçeceği değeri merak ediyordu ve Balint'in de bu soruyu merak ettiğine adı gibi emindi.

"Şimdi, tıpkı sizin Karadeniz demiryoluyla kendi işinizi kıyasladığımız gibi, ben de sizin ihraç edeceğiniz mallarla kendi görevimi kıyaslayabilirim sanırım. Şöyle bir hesap yapalım ve diyelim ki benim iştiraklerim -elbette *Banque Ottomane*'ın iştiraklerini kastediyorum- İzmir eklentilerinden elde edilecek kârın yüzde yetmiş beşini alsın."

"*Mon cher chevalier*, sanırım hâlâ boykot zamanlarındaki durumda olduğumuzu düşünüyorsunuz?"

Balint'in bu kadar çabuk cevap vermesi Azelan'ı şaşırtmıştı.

"Değil misiniz, Bay Morincz? Neticede, Dâhiliye Nezareti'nin aldığı kararın aksini uygulayacak bir yetkili bulmak zor olacaktır, öyle değil mi? Ayrıca, size ihaleye girme izni vermeme kararından geri dönmelerine de pek ihtimal vermiyorum açıkçası..."

"Belki de..." diye söze girdi Balint, yüzünde memnun bir gülümseme vardı. "Ama *Société franco-ottomane*'in yapacağı işi bizim için yapacak başka iştirakler bulmak da zor olmayacaktır, kâr paylaşımında daha hakkaniyetli davranacak iştirakler elbette. Sizin iştiraklerinizin sağlayacağı faydanın hakkını versem de işin büyük kısmını halledecek olan taraf biziz. Elimdeki listede bu konuda bize yardım edebileceğine inandığımız İngiliz *SCP*, Belçikalı *G. Nagelmackers & Cie*, İtalyan *Pregilo e Associati* ve birtakım başka firmalar var.."

"Peki öyleyse, *Monsieur* Morincz, Anadolu'daki planlarınız için farklı bir ortak bulma konusunda hazır olduğunuza göre, sizi daha fazla meşgul etmeyeyim."

"Üzüldüm," dedi Balint. "Yarın SCP ile yapacağımız görüşmede bizim için görüşmeyi ayarlayan Bay de Vere ve Bullingdon'a saygılarınızı iletirim. Fakat bizimle tekrar iletişime geçmekten çekinmeyin lütfen. Daha öne de söylediğim gibi, sizin şirketinizle çalışmak her zaman önceliğimiz..."

Gontrand de Valençay bir şey söylemeden ayağa kalktı, hafifçe eğilerek muhataplarını selamladı ve kendisine kapıya kadar eşlik eden Marquis Pallavicini eşliğinde odadan ayrıldı. Kapı kapanır kapanmaz, Azelan ve büyükelçi soran gözlerle Balint'e baktılar:

"Evet, başladığımız noktaya bakarsak, sanırım bu da bir şeydir. Haydi, yarın için belgelerimizi toparlamaya başlayalım!"

16. BÖLÜM

Hector Bullingdon
English Club
Cadde-i Kebir
Pera, İstanbul

Stephen Noyes
Dent, Palmer & Company
London Wall
Londra
İngiltere

Pazartesi, 3 Kasım 1913,

Sevgili Stephen,

Önümüzdeki ay çıkartılacak olan Osmanlı tahvillerine dair tüm hazırlıklarımızın tamam olduğuna dair tekrar güvence vererek mektubuma başlıyorum. Planladığımız gibi 20 Kasım'da başlıyoruz. Mısır'ın Osmanlı'ya yaptığı senelik bağışın ipoteği konusunda Fransızları ve Almanları alt ettiğimiz için kendimizle gurur duymalıyız. 5.700.000 sterlinlik bonolarımız 550 milyon frank değerindeki Pinard tahviliyle güvenceye alınmış durumda. Porte'nin sunabildiği kısıtlı güvencelere bakarsak bu büyük bir başarı. Deutsche Bank Mısır bağışlarından alacakları konusunda herhangi bir teminat bulamadı. Zavallı Piçler. Mektubun ekinde tahvillerimizin derecelendirmeleri ve teminatları da bulunuyor. Eğer tüm bunlardan mutmain olduysan benim için bu anlattıklarımı Dent'e münasip bir dille aktarabilir misin?

Dent ve Palmer'la konuşmamız gereken birtakım acil meseleler var ve bu konuları gündeme getirmeni istiyorum. İstanbul'un yeni Kaliforniya olduğunu düşündüğünü biliyorum ve Hirsch, Vickers, diğer silah tüccarları, Galata Bankerleri ve hatta biz bile buradan bir servet kazanıyoruz, fakat daha fazlasını kazanabiliriz, inan bana! Sadece iki gün önce, ki kendim de şaşırdığımı itiraf etmeliyim, İzmir demiryolu hatları için bir anlaşma teklifi önümüze geldi. Diğer herkes gibi biz de en başta Hirsch Co.'ya karşı bir şansımız olmadığını düşündük, zira buralarda Almanya'nın nerede bittiği ve Osmanlı'nın nerede başladığı pek belli olmuyor.

Geçen hafta, bir Macar beyefendi kendi şirketinin İzmir hatlarına teklif verebilmesi için izin talebinde bulundu. Bu talebi Talat Paşa tarafından reddedilince, İstanbul'daki tüm potansiyel iş ortaklarına beraber çalışma teklifi sundu, Almanlar hariç tabii ki. Ve senin de tahmin edeceğin üzere, Almanlar hayli kızdılar! (Wangenheim'ı bu kadar öfkeli hiç görmemiştim. Hatta dediklerine göre Charles de Testa bile sesini yükseltmiş.) Bu adam, Bay Morincz, Fransızların, Belçikalıların, Hollandalıların, İtalyanların ve hatta bizim bile desteğimizi kazanabilmek için sürekli görüşmeler yaptı.

Bizim açımızdan bakacak olursak, SCP'nin Yönetim Kurulu Başkanı Bay Seymour'la beraber toplantıya katıldık. Bay Seymour dikkatle dinledi ve notlar aldı. Bay Morincz ayrılır ayrılmaz, Seymour bana Hirsch'lere karşı bu işe girişmek için Londra'ya teklif götüreceğini iletti. Kendisi de bazı Osmanlı Paşalarının (Talat Paşa hariç, elbette) Almanların dayattığı yüksek fiyatlardan ve kibirli tavırlarından hayli rahatsız olduğundan haberdarmış. (Ki bu konuda onlara ben de tamamen katılıyorum.) Bay Seymour, başta isteksiz olsalar da G. Nagelmackers & Cie ve Pregilo e Associati'nin bu ihaleye

Macarlarla beraber girmeyi ciddi şekilde değerlendirdiklerinin kulağına çalındığından bahsetti. Macarların ilk temas kurduğu taraf ise Valençay ve Banque Ottomane'dı. Valençay'ın Bay Morincz'i neden reddettiğini anlamadım. En potansiyelli işleri yakalamakla övünür dururdu sürekli. Eğer ki o reddettikten sonra bu anlaşma başkalarıyla büyük bir başarı sağlarsa Valençay'ın saygınlığı da yara alacaktır. Ve senin de bildiğin üzere, bu Fransız buna katlanamaz... Söylediğim gibi, şu an İzmir ihalesiyle ilgilenen en az üç taraf var ve görünen o ki Fransız Valençay kapı dışarı edilmiş durumda. Sence de bu çok güzel değil mi?

Biz de bu ihaleye SCP aracılığıyla girme şansına sahibiz ve üçte bir nispetinde başarılı olma şansımız var. (Seymour'un kendine güvenen tavrına bakılırsa üçte birden de fazla.) SCP şirketinin mali ihtiyaçlarına bakacak olursak tahminlerime göre (iki numaralı eke bak) bu ihale SCP'ye hem önemli miktarda borç verme imkânı sağlayacak hem de projede hissemiz olmasına vesile olacak, eğer ki kartlarımızı doğru oynayabilirsek. Bu ihalede yer alma ihtimalimizden ne kadar etkilendiğimi sana anlatamam. Bugünlerde her yeri ele geçirmiş gibi gözüken Fransızları ve Almanları buradan defetmeye başlayabiliriz sonunda. Bazen, Türklerin bize yalnızca kibarlıktan ve Haliç'te hâlâ demir atmış duran gemilerimizden duydukları korku yüzünden kulak verdikleri intibaına kapılıyorum.

Geçen hafta çok ilginçti ve başkentin esas gündemi de bu ihale görüşmeleriydi. İtiraf etmeliyim ki Bay Morincz'in deli mi yoksa çok mu akıllı olduğuna ben de karar verebilmiş değilim henüz. Akıllı, zira İzmir valisi ve vali vekilinin dahi onunla görüşmek istediğini işittim. Deli, çünkü çok tehlikeli bir oyun oynuyor. Almanları hiç bu kadar öfkeli görmemiştim, hele ki bir Avusturya-Macaristanlıya karşı. Pallavicini Wangenheim'la

saklambaç oynuyor âdeta. Kaiser Wilhelm'in ise Franz Josef'i vatandaşlarını kontrol etmesini öğütlediğini işittim. Valençay'ı da dün gece kulüpte gördüm, kendisinin Fransız gururu incinmişe benziyordu; Almanlar Bay Morincz'in kalkıştığı işler için onu suçluyorlar sanırım ve buna asla anlam veremiyorum. Kesin olan bir şey var, o da şu ki Almanlar fiyatlarını düşürmenin yollarını aramaya başladı ve bu da Baba Hirsch'i kızdırdığı kadar Oğul Hirsch'i de yerin dibine sokuyor.

Lütfen, Dent ve Palmer'ın Londra'da SCP ile yapacakları görüşmenin sonuçlarını bana telgrafla ilet, Bay Seymour ve ben bu işe girişebilmek için senden güzel haberler bekliyoruz.

En derin saygılarımla,

Hector

Not: SCP'nin teklifi başarısız olursa Macar-Belçikalı-İtalyan ortaklığıyla bir teklif verme ihtimalleri var, hiç belli olmaz. Bu işi biraz daha araştıracağım ve gerekli bilgileri edinir edinmez ileteceğim.

17. BÖLÜM

Balint Morincz
Pera Palas Oteli
Cadde-i Kebir
İstanbul

Bay Attila Morincz
Morincz Konglomerátum
Ülloi út
Budapeşte
Macaristan

İstanbul, 1 Kasım 1913,

Sevgili Baba,
Şu anda yaşadığım ve sizi de hüsrana uğratacağım için üzgün olduğum şiddetli hayal kırıklığını nasıl aktaracağımı bilmiyorum. Bütün hazırlıklarımıza ve Büyükelçi Pallavicini'nin yardımlarına rağmen Sultan'ın müşaviri ve Dahiliye Nazırı olan Talat Paşa ile yaptığımız görüşme kelimenin tam anlamıyla büyük bir başarısızlıktı.

Yeterlilik belgelerimizi sunabildiğimiz kısıtlı zaman içerisinde Talat Paşa'nın "Fiyatlarımızı nasıl daha da indirebiliriz?" sorusunu muhtemel sonuçlara zarar vermeden cevaplayamayacağımı hissettim. Konu hakkında bilgi sahibi olmadan fena derecede kârsız olan bir anlaşma yapmaktansa kendisine kabiliyetlerimizden emin olduğumuzu ve rekabet edebilecek fiyatları sunabileceğimizi, böylelikle de İzmir hat eklentilerinde pay sahibi olacağımızı açıkladım. Endişelendiğim bir diğer husus ise sunmuş olduğumuz fiyatların hangi kıstaslara

göre kıyaslanacağıydı. Fiyatlandırma nasıl belirlenecek, teklifimizin nispi maliyetlerinin değerlendirmesini kim yapacak gibi binlerce soru aklımdan geçerken yapabileceğim tek tanım Talat Paşa'nın tabiatın bir yansıması gibi güçlü olduğudur.

Uzun lafın kısası görüşmemiz resmen tanınmamıza dair soruyu yöneltemeden sonlandırıldı. Daha sonradan anladığım üzere söyleyeceğim herhangi bir rakam doğru cevap olacaktı, lakin zihin kıvraklığımın yavaşlığı sebebiyle cezalandırılmıştım. Öte yandan belirtmem gerekir ki bahsi geçen korkunç öğleden sonra avarelik yapmadım ve her ne kadar kusurlu da olsa bir plan kurdum. Bu plan Osmanlı tarafından tanınmış olan tedarikçi ve üretici firmalar üzerinden hareket etmek şeklinde, aracılar sayesinde kârdan pay elde edilebilir.

Bunun yanı sıra ben -eğer masanın karşı tarafında bulunmasa hoş bir müttefik olurdu- Valençay'dan daha başarısız değilim. Bunu duymak belki sizin için sürpriz olmayacak ama Valençay Osmanlı Bankası teşebbüsümüzden elde edilecek kârın % 75'inin garanti edilmesi karşılığında İzmir demiryolu pazarında bizle müttefik olmayı önceden tasarlamıştı. Daha önceki başarısızlıktan ötürü bu defolu işe girmeme konusunda tabii olarak kararlıyım. Bu noktada konuşmamızı bir sonuca bağlamadan oradan ayrıldım ve İstanbul'da bulunan Avrupalı diğer firmaların ağzını aradım.

Başlangıçtaki varlığımız iş ortağı arayışında güçlük yaratmış olsa da şu anda G. Nagelmackers ve Cie and Pregilo e Associati ile bir konsorsiyum kurma konusunda ilerlemiş müzakereler içerisindeyiz. Ben bu konsorsiyumda yer alacak ortakların oynayacakları rol konusunda bir tasarı hazırlamaktayım. Görmüş olacağınız üzere Konglomerátum şu anda dahi İzmir ile ilgili imzalanacak olan kontratlarda % 70

nispetindeki kâr payını kazanabilecek güçtedir. Konsorsiyumun planı tam olarak hazır olduğu zaman ve Talat Paşa ile gerçekleşecek olan görüşmede başarısız olmazsam kendimden daha emin olacağım.

İzmir için yapacağımız diğer teklifin ne zaman olacağını bilmemekle birlikte bu süreç Belçikalı ve İtalyanlarla yapacağımız görüşmelere göre değişebilir. Öte yandan belirtmem gerekir ki bu iki grup da manasız bir şekilde son derece açgözlüler, fakat tasarı konusunda onları ikna edebildim. Süreç aynı zamanda İzmir vilayetine verilecek olan teklife göre de değişebilir. Elimden geleni yaptığıma inanıyorum, fakat gelecekte gerçekleşebilecek olan başarısızlıklardan da korkuyorum.

Burada, İstanbul'da, aynı zamanda Hirsch Konzern'i temsil eden Christoph von Hirsch ile de görüşmeye çalıştım, fakat kendisi çağrılarımı ve davetlerimi cevapsız bıraktı.

Lütfen oğlunuzu kendisine dikkat etmediği için çok fazla azarlamayın.

Oğlunuz,

Balint

Not: Annem ve Markus amcaya en içten sevgilerimi ve eğer görüşürseniz Bakan Bey'e de saygılarımı iletin lütfen.

18. BÖLÜM

Cumartesi, 1 Kasım, Pera Palas Oteli'nin dışı

Saat akşam dokuza doğru yaklaşırken Sophie kardeşinin onu akşam yemeğine zorla çağıracağından endişe ediyordu. Kuvvetle muhtemel son derece *fâcheux*[37] ve *ennuyeux*[38] insanlar bulunacaktı. Firma için şu anda yapabileceği en iyi şey uyumak iken en kötüsü birilerini gururlandırmaktı. Sophie'ye göre en iyisi -her ne kadar erkek kardeşi "doğru insanlar grubu" olarak tanımlamış olsa da- iş merkezli oluşan bu grupla olan münasebetleri kesmekti... Ailenin aracı Galata Tepesi'ne ve Pera Palas'a doğru yaklaşırken Sophie,

"Dis moi,[39] Gontrand, otelin dışında yürüyen Bay Morincz değil mi?" dedi. Aracın sağ cam kenarına yakın oturuyordu. Gontrand cevap vermeyince de "Ne oldu ki bir anda yüzün asıldı; onun yüzünden, değil mi?" diyerek üsteledi.

Gontrand de Valençay iri omuzlarını Sophie'ye doğru çevirdi ve Pera Palas Oteli'nin önünde uzun adımlarıyla yürürken sigara içen Balint Morincz'i gördü ve hafif ümitli sesiyle,

"Evet" dedi.

"Cocher,[40] lütfen burada dur!"

"Sophie, napıyorsun?"

Gontrand itiraz edecek zamanı kazanmadan Sophie arabanın kapısını açtı ve Balint'e doğru yürümeye başladı.

"*Bonsoir*, Morincz Konglomerátum'dan Bay Morincz." Aslında Sophie böyle derken bütün ticari faaliyetler ile alay ettiğini vurgulamak istemişti. "Size burada, yani Pera sokaklarında ne işiniz olduğunu sormamda bir mahzur var mı?"

37 (Fr.) Şanssız.

38 (Fr.) Sıkıcı.

39 (Fr.) Söyle bana.

40 (Fr.) Arabacı.

Sophie, Balint'in cevap vermeden önce, kendisini dalıp gittiği rakamlar ve şartnameler dünyasında rahatsız eden bu insan da kim dercesine baktığını gördü.

"*Mademoiselle* de Valençay (Sophie'ye göre Balint'in "mademoiselle" demesi onun merakı için fazla vurgulayıcı bir nitelikteydi) dikkat dağınıklığımı bağışlayın, bu haftaki meseleler üzerine kafa yoruyordum," dedi ve sigarasını sokağa attı. "Sizi Haliç'in bu yakasına hangi rüzgâr attı?"

Sophie aracın gölgesinden gözüken kardeşine suçlayıcı bir bakış attıktan sonra cevapladı:

"Bay Morincz, yardımınıza ihtiyacım var! Kardeşimin beni götürdüğü sıkıcı akşam yemeğinde bana eşlik eder misiniz?" Balint'in şaşkınlığını gören Sophie daha fazla bilgi vermeye başladı. "Kardeşimin beni kendisiyle *ataşe* ve şirketin ticari mümessili arasında hapsedeceğine ve bundan da kurtulamayacağıma eminim. İncelik gösterip bana katılır mısınız?" derken bir elini Balint'in koluna koymuş diğer eliyle de ona arabayı işaret ediyordu.

"Bak Gontrand, Bay Morincz Tokatlıyan'ın davetinde bize eşlik etmeyi kabul etti."

Balint ve Gontrand birbirlerine başları ile selam verdiler.

"*Chevalier* de Valençay..."

"*Monsieur* Morincz."

Valençay'ın selamı Sophie'nin umduğundan daha soğuk ve kötüydü;

"Sophie lütfen!" dedi fısıltıyla kardeşine, "Kendimizin düzenlemediği akşam yemeğine bir başkasını davet edemeyiz."

"Komik olma," diye cevapladı Sophie. "Restorana gittiğimizi söyledin ve restoranlarda her zaman birileri için fazladan oda bulunur."

Yeniden Balint'e dönen Sophie,

"Bay Morincz, bize katılma lütfu gösterir misiniz?" dedi.

"Evet tabii ki," diye anında cevapladı Balint, "paltomu almam ve arkadaşlarıma sizlerle olacağımı söylemem için müsaade edin lütfen."

Sophie, Balint'in, kardeşi ile iş konuşma fırsatı yakalamak için mi teklifini kabul ettiğini düşünüyordu. Kendisine itiraf ettiği diğer şeyse Balint'in kolay kolay kural ihlallerine karşı gelmeyeceği, bu duruma karşı çekingen olduğuydu. Balint ise birkaç dakika sonra paltosunu giymiş, Valençay'ların karşısında arabada oturuyordu.

"Cocher, en avant!"[41] Tokatlıyan Oteli!" Sophie kardeşinin sebep olduğu üzüntüyü kırmış ve durumu dengeleyebilmiş olduğu için rahatlamıştı, zira şu anda o sıkıntılı hâle kardeşi de ortak olmuştu.

Araçta bulunan kırmızı koltuğa geçen Sophie yaptığı şey için kendisine şaşırıyordu. Paris'te olsaydı Balint Morincz gibilerinden kaçınır, ne yapıp ettiğiyle alakalanmaz, en fazla birkaç saniye geçirir ve şu anki gibi yüzüne bakıyor olmazdı. Daha da ilginci teklifinin kabul edilmesiydi. Balint'in soğukkanlı zarafeti, metaneti ve inceliğinin karışımını hissederken gözleri de onun üzerindeydi.

"*Mademoiselle* Sophie, üniversitede dersleriniz nasıl gidiyor?" dedi Balint.

İlginç, yeniden *"Sophie"* olmuştu. Ayrıca onun ders verdiğini hatırlatarak pohpohluyor muydu?

"Sorduğunuz için teşekkür ederim Bay Morincz, bu sabah profesörler kurulu ve talebeler ile tanışma fırsatım oldu, bir de beklenmedik misafirlerle."

"Beklenmedik misafirler?"

"Evet, protestocular. Yanılmıyorsam trendeyken size bu konudan biraz bahsetmiştim."

41 (Fr.) Arabacı, ilerleyelim. (ç.n.)

"Evet, hatırlıyorum. Neyi protesto ediyorlardı?"

"Derslerimi ve cinsiyetimi tabii ki! Fakat sizi temin ederim ki protestolar son derece barışçıldı."

"Bitene kadar barışçıldır tabii ki," dedi söze giren Gontrand.

Yaptığı yorumla Sophie ve Balint'in bakışlarını üzerinde toplayan Gontrand'ın sözleri kardeşler arasında da gerginlik yarattı.

"Kardeşimin dediklerine aldırış etmeyin Bay Morincz, o küçük kız kardeşi için endişe ediyor; yoksa beni daima desteklemiştir."

Gontrand de Valençay ise başka fikir beyan etmedi ve boş gözlerle önüne bakmaya devam etti.

"Demiryolu işiniz nasıl gidiyor Bay Morincz?"

Sophie göz ucuyla baktığı kardeşinin gözlerini aracın dışına dikmiş olduğunu fark etti, demiryolu konusu ile şu anda ilgilenmediği sonucunu çıkardı. Oysa Balint Morincz'in söyleyeceklerinin öncelikle kardeşi Gontrand'ın ilgisini çekeceğini düşünmüştü.

"*Mademoiselle* Sophie, söylememe izin verirseniz belirtmem gerekir ki ilk günlerim olaylarla doluydu. Pek çok insanla tanıştım, bunlardan bazıları düşündüklerimi imkânsız bulurlarken bazıları da bol keseden söz veriyorlardı. İtiraf etmem gerekir ki benim buradaki misyonum kuvvetle muhtemel başarısızlıkla sonuçlanacak ve iş adamı görevim de yakın zamanda sona erecek. Belki de yakında eski meşgalelerime geri dönerim..."

Kardeşine yalnızca kendisinin sıkıntı verebileceğini düşünen Sophie aynı şeyi Bay Morincz'in de yapabildiğini görünce 'Bay Morincz Gontrand'ı hangi kategoriye koyuyor acaba?' diye düşündü.

"Eğer ticarete dair işlerden kendinizi sıyıracaksanız bunu yaptıktan sonra bizi evimizde ziyaret etmelisiniz," dedi Sophie.

"İşte, geldik!" dedi Gontrand de Valençay. "*Cocher* burada dur ve tramvaya dikkat et."

Hep birlikte Tokatlıyan Oteli'nin şaşaalı kemerinin altından geçip meşhur restoranına doğru ilerlerken Balint antrenin merkezinde pek çok insan gördü ve aralarından Arthur de Vere ile Georges Nagelmackers'i seçebildi. Britanyalı ve Belçikalı Düyûn-ı Umûmiye temsilcileri Balint'i görünce sözlerini kestiler.

"Bay Morincz, sizi görmek ne güzel, itiraf etmeliyim ki bu bir sürpriz!"

"Teşekkür ederim Bay Nagelmackers, açıkçası benim için de bir sürpriz; burada olmamın sebebi *Mademoiselle* de Valençay'ın lütuf göstermesi."

"Beni şaşırtan bu değil. *Chevalier* sizi davet etme konusunda gönülsüzdü ve söylemem gerekir ki benden de sebebini bilmediğim bir şekilde hoşnut değil. Bay de Vere'yi sanırım tanıyorsunuz?"

"Evet, tanıyorum. Nasılsınız?" diye cevapladı Balint.

"Bay Morincz," dedi Arthur de Vere, "aynı anda pek çok yerde bulunmanızdan ötürü söylemem gerekir ki şaşkına dönmüş durumdayım. İstanbul'daki ilk iki haftanız içerisinde ziyaret etmediğiniz bir yer yok sanırım ve açıkçası *chevalier* ile birlikte buraya gelmiş olmanız son derece sıra dışı..."

"Aslında ben *Mademoiselle* Sophie de Valençay'ın daveti üzerine buradayım," diyerek cevabını tekrarladı Balint.

"Bu daha da dikkat çekici..."

On beş kişiden oluşan kalabalık koyu yeşil renkte boyanmış kadife koltuklu özel yemek salonuna doğru ilerlerken

Balint Sophie'nin yanında kendisini onun koruması olduğuna inandırmış bir şekilde duruyordu, sonra da kendini solunda Sophie sağında ise Fiona de Vere'nin arasında buldu. Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin Britanya temsilcisinin eşi etkinliğin İstanbul cemiyet hayatında mühim bir yere sahip olduğunu ve sık aralıklarla gerçekleştiğini ona anlattı.

Yemek on dört günde bir İtilaf Devletleri'nin elçileri olan kişiler -Britanya Büyükelçisi Sir Louis Mallet, Fransa Büyükelçisi Bay Bompard ve Rusya Büyükelçisi olan Bay de Giers- tarafından organize edilmekteydi. Diğer Avrupalılar nadiren görülürken zaman zaman Osmanlı erkânı da etkinliğe iştirak etmekteydi.

"Bay Nagelmackers ve Hüseyin Cahit Bey, ki Jön Türk gazetesi olan *Tanin* gazetesinin editörüdür, bu yüzden buradalar," diye fısıldadı temsilcinin eşi. "Diplomatik içeriğini tam olarak bilmesem de Hüseyin Cahit Bey bize bugün Almanya'nın planları hakkında fikir verebilir."

"Peki Hüseyin Cahit Bey böyle bir bilgiye neden sahip olsun ki?"

Masanın karşısında bulunan Aleksandra de Giers -Rus büyükelçisinin eşi- diğerleri duymasın diye Balint'e doğru eğilerek, "Çünkü eşim bana Alman hükûmetinin *Tanin*'i satın almak için teşebbüslerde bulunacağını söyledi, böylece propagandalarını daha etkili yapabilirlermiş," diye cevapladı onu Rus aksanıyla.

Fiona de Vere ise konuğunun sorusunun Aleksandra de Giers tarafından cevaplanmasından hoşnut olduğunu belli ederek Balint ile olan konuşmasını sürdürdü.

"*Tanin* İstanbul'da bir Alman yanlısı gazete olmakla birlikte Hüseyin Cahit Bey de Alman teşebbüsleri konusunda son derece destekçidir, ki bu teşebbüslere ordunun reformize edilmesi de dâhil. Enver Paşa bu işte son derece

Alman yanlısı bir tutuma sahip ve Hüseyin Cahit Bey de onu destekliyor."

"İlginç," dedi Balint. "Bu durumu Pallavicini ile de konuşmalıyım."

Bunun üzerine iki hanım da kahkahalarını bastırmaya çalıştı.

"Bu yaptığınız geçmiş ayın gazetesini okumak gibi olur," dedi Aleksandra de Giers. "Wangenheim'ın -eğer teşebbüsü başarıyla sonuçlanırsa- bilgi vereceği son kişi Pallavicini olur."

"Üzgünüm, ama tam olarak kavrayamadım," dedi Balint.

"Birisi kendi gizlerini diğerleri ile paylaşmıyor," dedi Bayan de Giers. "Kayzer Wilhelm planlarından İmparator Joseph'i haberdar etmiyor, Wangenheim da planları gerçekleşene kadar Pallavicini'ye bilgi vermez. Bu durumda Bay Pallavicini'ye bizler gibi beklemek ve gelişmeleri *Tanin*'de okumak kalıyor..."

Fiona de Vere ise ilgisini Sophie'ye yöneltmişti.

"Bayan Valençay, kardeşinizin bize verdiği bilgiye göre üniversitede ders vermeye başlamışsınız. Ne hoş ve ne kadar cesurca bir hareket! Hiç korkmadınız mı?"

Balint sağ uyluğu üzerinde komşusunun dizini hissetti. Kuvvetle muhtemel Fiona de Vere'nin diziydi; kendisi Sophie'ye doğru dönünce dizi de uyluğuna gelmişti, hareket etmemeye karar verdi. Bayan de Vere'nin dizi de bulunduğu yerde kaldı.

"Hayır," dedi Sophie. "Üniversitenin son derece etkili emniyet kuralları var ve protestolar da gayet barışçıldı, sizi temin ederim," diye de ekledi.

"Peki ne öğrettiğinizi sorabilir miyim?"

"Tabii ki, anti-Platonculuk dersleri veriyorum."

Balint içten bir tebessümle güzel Bayan de Vere'ye bakarken onun dizinin yavaşça hareket ettiğini hissetti.

"Anti-Platonculuk benim sevdiğim bir laf, bu sayede Platon ve ondan hareketle inşa edilmiş olan idealizm ya da felsefi sistemleri eleştirmeme yardımcı oluyor ki bu sistemler bana göre bütün örgütlü dinleri de kapsamaktadır. Yani anlayacağınız üzere ben 'materyalist' olarak tavsif edilen kişiyim."

Belki Sophie'nin ses tonundan belki de ağzından çıkan her kelimedeki şevk ve muktedir havadan dolayı masadaki ses gitgide alçaldı.

"Tam olarak ne dediğinizden emin değilim," dedi Fiona de Vera.

"Basitçe söylemek gerekirse dünya hakkında anlamamız gereken şeyler burada ve şu andadır. Bugün, şu an yani. Başka bir ifadeyle söyleyecek olursam hayat ideal bir dünya üzerine kurulmadı. Ve bize açıkça göstermektedir ki hayat kendine mündemiçtir. Burada ve şu anda, başka da bir şey yok." Bunları söylerken bir tane çilek yemiş, dudakları kırmızıya bulanmıştı.

"Fakat, fakat," diye söze başladı Aleksandra de Giers, "eminim ki siz de yüksek bir güce, bizleri yönlendiren güce inanıyorsunuzdur?"

Balint içten içe koyu bir Ortodoks olan ve aristokrat kimliğine sahip Bayan de Giers'in içgüdüsel yorumundan etkilenmişti.

"Ben inanıyorum ki yaşadığımız dünya Mendeleyev'in Tablosu'nda bulunan elementlerin bir araya gelip bitkileri, hayvanları, nesneleri oluşturması sayesinde kurulmuştur. Siz de hidrojen, oksijen, karbon, demir gibi elementlerden oluşmuş bulunuyorsunuz. Bu arada bana biraz daha şampanya uzatır mısınız? Tahmin ediyorum ki siz bir Tanrı'ya inanıyorsunuz. O zaman bana *onun*[42] hangi elementlerden müteşekkil olduğunu söyleyebilir misiniz?"

42 Burada dişil bir o kullanılmış, dilimizde olmayan bir özellik. Tanrı, İngilizce ve çoğu diğer dilde, erildir, geleneksel olarak eril zamirlerle anılır. (ç.n.)

Bayan de Giers de en az Bayan de Vere kadar şaşırmıştı, zira ikisi de akşam yemeğinin bu geç saatlerinde bu kadar kompleks bir konu hakkında tartışmayı beklemiyorlardı.

"Şaşırdınız, çünkü Tanrı'yı feminen bir varlık olarak adlandırdım; yoksa şaşkınlığınızın sebebi onun maddi olduğunu ima etmem mi?"

Masanın sonunda ticari konular tartışılmakta iken Balint konuşulanlara kulak kesilmişti. Düzenli olarak Sophie'den tarafa bakıyordu, fakat Gontrand de Valençay kardeşinin ikonakırıcılığından[43] rahatsız olmuşa benzemiyor, bilakis onun konuşmasından eğlenmişe benziyordu... Balint Budapeşte'de iken Gontrand hakkında duyduklarını aklına getirdi; kültürlü, kurnaz ve hafif ahlak dışı olduğuna dair hakkında çıkmış söylentileri. Onun yeteneği zihnini menfaat için kullanabilmesiydi. Bütün Avrupalılar ona, kontrat elde etmektense en yüksek fiyattan Osmanlı memurlarını satın aldığı için içten içe diş bilerlerdi. Duygusal hisler beslediği tek kişi kardeşi ve bazı söylentilere göre kimsenin görmediği Yunan hizmetçisiydi. Kendisinin koymadığı kurallar dışında herhangi bir kurala bağlı olmayan Gontrand hakkında 'Ne gariptir, böylesi bir adam yalnızca kız kardeşine düşkün!' diye düşündü Balint.

Fiona de Vere, "Fakat anlamıyorum" diye söze girdi. "Tanrı her yerdedir ve her şeydedir, *o* bizim çevremizdedir."

"Sahiden mi? Buna inanıyor musunuz? Örneğin biz bu odada sıcaklığı 5000^{0} C'ye kadar çıkarsak ve vücutlarımız en temel bileşenlerine ayrılsa *Tanrı*'yı bulabilir miyiz? Ya da *ruh* denilen şeyi?"

43 İkonoklazm, ikonakırıcılık, Bizans döneminde yerel İsa, Meryem ve diğer önemli figürleri tasvir eden ikonalara karşı yürütülmüş kampanya. Daha sonra "putkırıcılık", "alışıldık şeylere eleştirel bakış" anlamında kullanılmıştır. (ç.n.)

Balint birbirlerine dik dik bakan elçi eşlerine doğru gülümsedi ve tartışmayı daha rahat edebilecekleri bir ortama taşımaları için onları yönlendirdi.

"Ve şu anda," diye araya girdi Balint, "eğer yanlış anlamadıysam *Monsieur* d'Holbach -ki kendisi de koyu bir materyalisttir- yüksek bir varlığın var olma *ihtimalini* dışlamaz, başka bir ifadeyle Tanrı'nın varlığını."

Sözlerini söylerken Sophie'yi takip ediyordu ve onun kendisine hayretle baktığını gördü.

"Hayır, Bay Morincz," dedi yavaşça Sophie. "Bir bakıma haklısınız. Kavramsal olarak var olma ihtimalini dışlamaz. Fakat yazdıklarından hareketle düşünülebilir ki bu durumu kuvvetle muhtemel imkânsız bulmuştur. Bir tüccar için sürprizlerle dolusunuz Bay Morincz. Sizinle zaman geçirmek doğru bir tercihmiş."

Sophie'nin gülümseyişinde Balint kardeşinin kararlılığını ve kendine güveni gördü. Balint'e göre Sophie diğer kadınların, yani Bayan de Giers ve de Vera'nın aksine daha fazla özgürlüğe düşkündü, bu gözlerinden de belli oluyordu, mücevherattan çok daha kolay feragat edebilirdi. Bu kadın kendi ideallerine dış görünüşünden, mirastan ve sosyal âdetlerden daha fazla ehemmiyet veriyordu. Kendisine çizmiş olduğu yol ve Balint gibi kontratlar, şirket, işletme, gelişen Osmanlı pazarı gibi konulara ehemmiyet vermeyişiyle onu büyülemişti. Şu an için tam olarak bilmese de Sophie'nin hayatı Balint için henüz keşfedilmemiş bir kıta gibiydi.

Elçi eşleri ise Fransız bayanın oyununa geldiklerini düşünüyorlardı. Bu durumu fark eden Sophie keyiflendi.

"Siz de bir bakıma haklısınız," derken gülümsüyordu. "Hadi danteller, şatafat, güzel adalar, Müslümanların sözlerini yerlerine getirmemesi, Anadolu yakası ve rıhtımlarda yanan gaz lambaları hakkında konuşalım."

Masanın kendi bulunduğu tarafında müzakerenin bitmek üzere olduğunu sezen Balint bunu bir avantaj olarak algıladı ve yeniden konuşmaya müdahil oldu.

"*Mademoiselle* Sophie itiraf etmem gerekir ki d'Holbach'ın kitaplarından bazı sayfaları kesmiştim; fakat bana bu adamın felsefesi konusunda yol gösterebilirseniz size gerçekten minnettar olurum, çünkü her ne kadar kitaplarını sipariş etmiş olsam da kendisinin bazı düşüncülerini algılamak son derece güç."

Yine aynı doğrudan bakışla karşılaşan Balint Sophie'nin elini kulaklarının arkasındaki saçlara götürdüğünü gördü.

"Neden olmasın," dedi Sophie, "dersler arasında boş zamanım var..."

Balint'in uyluğundaki ağırlık kalkmıştı, zira Fiona de Vere sağ tarafında bulunan Bay Nagelmackers ile koyu bir sohbete dalmıştı.

Masanın öbür tarafında ise Gontrand de Valençay'ın bakışları yaşadığı duygusal işkenceyi gizliyor olsa da Sophie ve Balint üzerine dikilmişti. Bu esnada masanın öte yanından canlı sesler işitiliyordu.

"Hayır, hayır, hayır!" Hüseyin Cahit Bey'in gürleyen sesi Valençay ve diğerlerinin dikkatini çekmişti. "Nazım Bey'in ölümü bir cinayet değildi, tam aksine politik bir gereklilikti!"

Fransa Büyükelçisi Mr. Bompard dikkatsizlik sonucu bir *mayına* basmıştı.

"Ben Sultan'ın hükûmetinde yer alan kişilerden birisinin soğukkanlılıkla öldürülmesinin nasıl bir gereklilik olduğunu anlamıyorum..."

"Eğer Bulgarlara Edirne'yi verseydik söylemiş olduğumuz gibi bütün bir vatan dağılmaz mıydı?"

Üç büyükelçi ile yabancı tüccarlar birbirlerine kısa bir bakış attılar.

Hüseyin Cahit Bey, "Siz belki de bunun iyi bir şey olacağını düşünüyordunuz?" diye sordu tiz bir sesle. "Fakat siz Avrupalılar bu imparatorluğun kanını emmeyi onun hâlâ hayatta olmasına borçlu değil misiniz? Peki ya İmparatorluk parçalara ayrılırsa şirketleriniz ve bankalarınız ne yapacak? Birbirlerinden farklı pek çok devleti kontrol edebileceğinizi mi sanıyorsunuz? Türkler, Kürtler, Araplar, Rumlar, Ermeniler... Devlet-i Aliyye'nin tek vücut olmasının daha yararlı olacağını düşünmediniz mi? Enver, Talat ve Cemal kontrolü ele almasaydı bu şehir yeniden alevler içerisinde olurdu, size söyleyeyim! İmparatorluk silahlanıyor. Belki Avrupalılar -ve hatta Amerikalılar- açgözlülüklerine gem vurmayı öğrenirler."

Hüseyin Cahit Bey'in tiz sesi gittikçe yükselirken fırtına dinene kadar masaya sessizlik çökmüştü.

"Eğer Nazım Bey hayatta olsaydı bütün Avrupa topraklarımızı Sırplara, Yunanlara ve Bulgarlara terk edecektik. Enver Paşa sağ olsun ki bazı topraklarımızı korumayı başardık, bilhassa Edirne'yi!"

Tanin başyazarının enerjisi ilginç bir şekilde uçup gitmişti.

"Ve şu anda..." diye şeytana uyup söze girdi Bay Bompard. "Ve şu anda duyuyorum ki Enver ve Talat Paşalar nasıl ileri gidileceği konusunda farklı görüşlere sahipler."

"Talat Paşa," dedi Hüseyin Cahit Bey, "bunu size söylediğim için üzgünüm Bay Bompard, fakat Fransa aşkıyla sarhoş olmuş vaziyette, Allah aklını başına getirsin. Üzülerek söylüyorum ki biz Fransa'dan bir şey ümit edemeyiz ve maalesef Sir Mallet, İngiltere'den de bir şey bekleyemeyiz. Rusya'ya gelecek olursak," diye devam etti, bu arada Bay de Giers'e doğru dönmüştü, "sizin de kabul edebileceğiniz gibi Çar İstanbul ve Boğaz'ı kontrol etmek istiyor, bunda

gizli saklı bir şey yok. Öte yandan bu konuda bir anlaşmaya varıldığını zannetmiyorum."

Büyükelçi de Giers bu yorumu yalanlama ihtiyacı hissetmedi. Balint ise Talat Paşa'nın Fransa'nın İstanbul'a yardım edeceğini beklediğini anlamıştı... fakat Fransa'nın düşmanlarına yapılan yardımların bu ümidini sürdürmesine pek yardımcı olmayacağı da pek aşikârdı...

"Enver Paşa bu durumu çok iyi biliyor," diye devam etti Hüseyin Cahit Bey. "Bu yüzden Almanya ile münasebetleri geliştirmeye çalışıyor ve sizlere üzülerek söylüyorum ki bu süreç neredeyse tamamlandı."

"Bunu nasıl söyleyebiliyorsunuz?" diye sordu Sir Mallet.

"Ah, şu anda kesin olarak hiçbir şey gerçekleşmedi ya da imzalanmadı; fakat yakın bir zamanda gerçekleşecek, bunu son derece sağlam temeller üzerinden söyleyebiliyorum. Mesela ordunun reformizasyonunu Alman bir general yapacak, Liman von Sanders."

Masanın etrafında bir endişe dolaşırken Balint'in aklından Pallavicini'nin bu kadar bilgisiz olmayacağı geçmişti, zira birkaç gün önce Avusturya-Macaristan büyükelçisi tarafından bilgilendirilmişti.

"Belki de sigara içme odasını restore etmeliyiz," diye önerdi Sir Mallet.

Sandalyelerin hareketlerinden konunun bu akşam için bittiği anlaşılıyordu. Bayanlar kahve odasına doğru geçerlerken erkekler de arkalarındaki şöleni geride bırakıyorlardı. Bu esnada Fiona de Vere sandalyesinde oturmaya devam ediyordu, Balint 'Acaba benim bakışımı mı yakalamaya çalışıyor?' diye düşündü. Ardından da yemek odasını terk etti.

"*Monsieur* Morincz," dedi Valençay. "Sanırım kardeşim sizden hoşlandı..."

Balint suskun kalmaya devam etti ve *chevalier*'in konuşmayı nereye çekeceğini görmek istedi.

"Belki de yeniden görüşmeli ve İzmir'i tartışmalıyız..."

"Belki..."

"Yarın öğlen neden yemeğe gelmiyorsunuz? Sizi alması için araç da yollarım."

"Davetiniz için teşekkür ederim, fakat yarın Pallavicini'nin davetine gideceğim. Pazartesi ve salı günleri ise konsorsiyumla iş hakkında görüşeceğim, çarşamba gününe ne dersiniz?"

Gontrand de Valençay daha yakın bir tarihi umuyormuş gibi Balint'in yüzüne baktıktan sonra

"Tabii ki olabilir, sizi görmekten şeref duyacağım," dedi.

Balint ve Valençay çizim odasındaki erkek grubuna yeniden katılmışlardı. Balint akşamın sonunda Nagelmackers, Mallet, de Vere ve eşleri ayrılırken Sophie'ye yaklaşmıştı.

"*Mademoiselle,* beni çok aydınlatıcı bulduğum bu davete çağırdığınız için teşekkür ederim."

"*Monsieur* Balint, yemeği daha eğlenceli hâle getirdiniz. Tekrar gelmekten ve ziyaret etmekten çekinmeyin tamam mı?"

"Çarşamba günü öğlen yemeğine evinize davetliyim, belki o gün görüşebiliriz?"

Sophie de en az İngiliz büyükelçisi kadar şaşkındı, çünkü Balint İstanbul'da büyük bir hızla çevre edinmişti.

"Belki..." dedi Sophie.

Pera Palas Oteli'ne döndüğünde Balint'in aklından Sophie ile başka bir *tête-à-tête*[44] yapmak geçiyordu.

44 (Fr.) Özel konuşma, baş başa konuşma. (ç.n.)

19. BÖLÜM

Çarşamba, 5 Kasım 1913

Zaman neredeyse öğlene doğru yaklaşırken Özdemir Bey İzmirli bir meslektaşının teklif etmiş olduğu İTC toplantısından dönüyordu. Süleymaniye Camii'nin muhteşem kütlesi ve dört minaresinin yanından geçti. Üç yıl önce katılmış olduğu seküler parti, dinin Türkler üzerindeki etkisini kırmak için devasa bir çaba harcamalıydı... İslâm'ın izleri İstanbul'un zerrelerine kadar işlemişti. Bu şehirde kaç tane cami vardı acaba? Bin? Sorduğu hiçbir insan tam sayıyı bilmiyordu.

Aynı mesele Gâvur İzmir için söz konusu olsa ne olacağını merak etti. Oradaki Türk azınlık çok daha önceden farklı ırktan ve dinden insanlar ile bir arada yaşamaktaydı ve Rahmi Bey kesinlikle namazında niyazında bir Müslüman değildi. Levantenler ya da yabancılar tarafından düzenlenen çay partileri veya akşam yemeklerine katılmadığı tek gün bile yoktu ki oralarda alkol de alınırdı. İtalyan konsülü olan Orsini'nin evinde şampanya şişesine bakan Rahmi Bey aklınca gelince Özdemir ister istemez güldü.

İttihat ve Terakki Partisi'nin gelecekteki planları üzerine düşünen Özdemir Bey'in aklına Hüsrev Vaghinag gibi birisinin Jön Türk hareketini nasıl sempatik bulabileceği geldi ve bunun üzerine kafa yordu. Onun Ermeni olduğuna aldırmayacak kadar kör müydü teşkilat? Hüsrev Vaghinag, Rahmi Bey'e yakın duruyordu ve bu yüzden Özdemir Bey adımlarını dikkatli atmalıydı, Rahmi Bey İzmir eyaletindeki en güçlü kişiydi. Ve şu anda, İstanbul'da, Özdemir Bey'e Rahmi Bey'in yabancılara tam olarak nasıl itimat edebildiği sorulmuştu. Rahmi Bey, Türkiye'nin menfaatlerini gönülden arzulayan Enver, Talat ve Cemal Paşaları

"kabadayı takımı" olarak mı görüyordu? Zamanı geldiğinde Rahmi Bey'in sadakati nereye yönelecekti?

Akşamüzeri vapurunu beklerken Özdemir Bey üniversiteye ulaşana kadar şehirde dolandı. Ana girişin önünde iki kalabalık gruba ayrılmış protestocular bulunmaktaydı, arada ise polis vardı ve zaman zaman copunu da kullanmaktan çekinmiyordu. Ana kapının sağında ise çalışanlar, tüccarlar ve kapalı kadınlardan oluşan bir grup, Avrupalılar aleyhine slogan atıyordu. Birkaç dakikada bir üniversiteye taşlar atılıyor ve bunlardan bazıları camları kırıyordu.

'Bu belki de benim duyduğum, ders veren yabancı kadına karşı gerçekleşen protestodur,' diye düşündü Özdemir Bey. Kapının sol yanında ise fraklı erkekler, üniversiteli talebelerden genç olanların bulunduğu bir grup ve az miktarda da olsa *alafranga* giyimli kadınlar bulunmaktaydı. Özdemir Bey sağ tarafa doğru yürüdü ve kolundan tuttuğu liman işçisine benzer birine protestoların sebebini sordu.

"*Frenk* kadını kâfir fikirlerini üniversitede öğretiyor! Bir kadın!"

"Peki bu düşüncelerin ne olduğunu biliyor musun, seni sersem?"

"*Frenk* kadını!" diye tekrar etti denizci, yüzünde bir şok ifadesiyle.

"Ahmak!" diye cevapladı Özdemir Bey ve polis kordonu sayesinde güvenliği sağlanmış olan anayola doğru yürüdü.

Kalabalığın açılması esnasında üniversite kapısının önünde gerilimin arttığını fark etti. İki zabit kapatılmış kapılardan geriye doğru çekiliyordu. Yarım düzine polis ise şemsiye ve kitap çantası taşıyan yazlık kıyafet giymiş bir kadının çevresinde çember oluşturmuştu. Sağ taraftaki kalabalıktan gelen ses daha da yükseldi, fakat polisler yolu açtı ve kadının acele etmeden ayrılmasını sağladılar. Sol cenahtaki genç talebeler ve kadınlar ise kadını kalabalıktan

korumak için sağ tarafa doğru bağırarak yüklendiler ve onları biraz daha geri çekilmeye zorladılar. Kadın ve küçük koruma grubu kazasız belasız avluya uzanan yola ulaşmayı başarmışken kalabalık iki grup birbirine karıştı, iki taraf da birbirlerinin suratına bağırmak istiyordu.

Yolun yanındaki boşluk polis tarafından emniyete alınmıştı. Özdemir daha önce durduğu yere kadının geldiğini gördü. Kadının yüzü sakindi, sarı saçları omuzlarına düşüyordu. İki Arap atı tarafından çekilen siyah lake kaplı arabaya doğru yaklaşıyordu; kadının arabaya ulaşmasıyla birlikte kalabalığın çıkardığı gürültü de azaldı.

Aniden Özdemir'in yakın olduğu kalabalıktan birisi polisin gevşek bırakmış olduğu kordondan fırlayıp kadına doğru atıldı. Olayın şaşkınlığını atlatan birkaç kişi adam kadına vuramadan araya girdi, adam yalnızca kadının sol omzuna dokunabildi, bu arada kolundaki çantayı ve saçını yakalamayı da başarmıştı. Müdahale için hamle yapan Özdemir Bey henüz bir şey yapamadan bej kıyafetli kadın olayın şokunu üzerinden atmış ve adamın suratına şemsiyesini geçirmişti bile. Üsküdarlı tacirlere benzeyen adam aldığı darbeyle sendeledi ve yere düştü.

Yol ile üniversitenin kapıları arasında birbirine karışmış olan kalabalığa sessizlik çökerken iki güruhun arasında kalmış olan polis gergin bir şekilde etrafa bakıyordu. Avaz avaz bağıran kadının sesi sağ taraftaki kalabalığı sessizliğe boğmuş, adamın suratı ise bir kadın tarafından düşürülmenin utancıyla kızarmıştı. Derken iki taraf birbirlerine daha yüksek sesle bağırmaya başladı ve Özdemir Bey itişen insanlar gördü. Polis koruma çemberini yeniden oluşturmaya ve kadını sağ salim arabasına götürmeye çalışıyor, kadın ise tersine adımlarını atarken hiç telaş etmiyordu.

Üsküdarlı tüccar yeniden doğrulmuş ve yumruğunu sıkmış bir vaziyette kadına doğru yaklaşırken kadın da

Özdemir Bey'in yanından geçip arabanın kapısını açmış, Fransız arabacıya emirler veriyordu.

Adam hamle yapamadan araya giren Özdemir Bey çenesine sert bir yumruk indirdi ve sakin bir sesle,

"Bu kadını rahat bırakman senin hayrına olur. Bas git!" dedi; bütün bakışların kendisine doğru döndüğünü hissediyordu.

"Eğer Nazım Bey yaşasaydı senin gibilerle nasıl uğraşacağımızı bilirdik..." diye cevap verdi Üsküdarlı tüccar.

Adamın niye böyle bir tehdit savurduğunu bilmeyen ve tehdidine pek de aldırış etmeyen Özdemir Bey kadını koruyan polislere doğru bir bakış attı, bu esnada tüccar da sıkılmış yumruğuyla arabasına binen kadına sövüyordu. Kadının arabaya binmesiyle, kalabalığın çıkardığı gürültü de düzensiz bir şekilde azaldı.

Özdemir Bey kadına döndü:

"Gelecek sefer için çok dikkatli olun, polis sizi korumak için yeterince kalabalık değil."

"Yardımınız için teşekkür ederim ve sizi temin ederim ki ileride her şey daha iyi olacak. Neden yardım ettiğinizi sorabilir miyim?"

"Çünkü siz bizim ülkemizde misafirsiniz ve yeni düşünceler getirdiniz. Belki bu düşünceleri getiren bir Türk ve erkek olsaydı daha farklı olabilirdi, fakat işte... Lütfen kendinize dikkat edin."

Arkasını dönen ve üniversite bölgesinden ayrılan Özdemir Bey Arap atlarının nal sesini ve arabacının havayı yaran kamçısının sesini duydu.

20. BÖLÜM

Çarşamba, 5 Kasım 1913

Azelan yeniden Gontrand de Valençay ile görüşmeye hevesli değildi, lakin Balint'in davete icabet etmemenin akılsızca olacağı düşüncesini kabul etmişti. Bir diğer meseleyse Belçikalı ve İtalyanlarla olan müzakerelerin gittikçe içinden çıkılamaz bir hâle gelmesiydi. İkili, öğle yemeğinden hemen önce konağa vardı, misafir salonuna geçtiklerinde Gontrand de Valençay onları samimi ve neşeli bir şekilde karşıladı.

"Buyrun, oturun," dedi Gontrand koltukları göstererek. "İzin verirseniz yemekten önce sizi şaşırtacak olan aperitiflere geçelim?" Bir hizmetli, altın renkli bir sıvıyla dolu üç bardağın bulunduğu küçük bir tepsiyi önlerindeki alçak sehpaya sessizce bıraktı. Hep birlikte yudumladılar.

"Tokaj?![45] Ne hoş sürpriz! Sonuncuyu uzun zaman önce tüketmiştik."

Balint de Azelan da bardaklarını tatlı Macar şarabıyla tazeliyorlardı.

"*Et bien, Monsieur* Morincz,"[46] dedi Gontrand. "Görüldüğü kadarıyla işleriniz İstanbul'da hiç de fena değil..."

"Teşekkür ederim, *chevalier,*" dedi Balint. "Her yerde işlerimiz yerinde gidiyor diyemem, fakat Belçikalı ve İtalyan ortaklarımızla uyum içerisindeyiz ve iş birliğimiz onları da tatmin ediyor. Yeni lokomotiflerimiz sayesinde Almanlarla rekabet de edebileceğiz, değil mi Azelan?"

Azelan daha önce tartışmış oldukları konuyu başıyla tasdikledi.

"Bizim tarafımızdan bakılacak olursa Nagelmackers liman işlerini hallediyor. İtalyan ortaklarımız ise her ne kadar

45 Bir çeşit Macar şarabı. (ç.n.)

46 (Fr.) Pekâlâ, Bay Morincz. (ç.n.)

filoları Midilli'de mayından dolayı zarar görmüş olsa da ustalıkla işlerini yapıyorlar. Bu sayede Varna'dan İzmir'e kadar her çeşit yükü biraz daha yüksek maliyetli de olsa taşımayı planlıyoruz."

Balint konuşmasını bitirdiğinde Azelan Valençay'ın yüzünde beliren tebessümü fark etti, bu belki de onun menfaat elde edebileceği bir konuyu öğrendiğinde verdiği bir tepkiydi.

"İyi, çok iyi; sizin adınıza sevindim... Belki de daha önce reddettiğim teklifi konuşabiliriz, böylece ben de iş ortaklarınızdan birisi olurum?"

Birbirlerine bakan Azelan ve Balint sessizliklerini korudular.

"Konu hakkında size *aperçu* vermem için müsaade edin. Böylece size nasıl bir katkı sağlayacağımdan bahsetmiş olurum. Ardından da yemeği konuşuruz."

"Pekâlâ," dedi Balint. "Öte yandan bu konuşmanın farazi olduğunu varsayın, zira ortaklarımızla da görüşmemiz gerecek."

Valençay Balint'in saf protestosuna gülümserken avludan faytonun sesleri geliyordu.

"Başlamam için bana izin verin ve tam olarak açık olmayan hususlarda sözümü kesmekten çekinmeyin."

Azelan bu açıklamanın bir çeşit kendini yüceltme alıştırması olacağını sezdi.

"Atalarımın yolu ta XIV. Louis zamanında İstanbul'a düştü, fakat ben bunu size yanılmıyorsam son görüşmemizde söylemiştim?"

Azelan da Balint de jest ve mimikleriyle duymadıklarını belirttiler. Azelan konuşmanın uzun olacağı konusundaki tahmininin doğru olacağını hissediyordu.

"Ailemizin üyesi olan François Valençay 1755 senesinde Comte de Vergennes ile birlikte Bursa'da Sultan III. Osman'ın huzuruna çıkmıştı. Ziyaretin asıl amacı Bursa'dan

Fransa'ya oradan da tüm Avrupa'ya dağıtımı gerçekleştirilecek olan halı ticaretini görüşmekti. Bunu ailemizin kuruluşu olarak düşünebiliriz, ben en azından öyle yapıyorum. Devrim sonrasında da Directoire tıpkı Fransa Krallığı gibi Avusturya-Macaristan'a karşı Osmanlı'yı güçlendirme stratejisi uygulamıştır, zira Fransa krallık da olsa cumhuriyet de olsa Avusturya-Macaristan onun düşmanıdır... Her neyse, Devrim sonrasında modernist bir sultan olan III. Selim tahta çıktı ve Avrupa'nın dört bir yanına Fransız İhtilali'ni nasıl bir Avrupa Gücü'ne dönüştürebileceği konusunda bilgi almak için elçiler yolladı. Bu elçilerden birisi, Murad Bey, 1793 yılında Paris'ten ülkesine döndü, Paris'te iken bir otobiyografi de yazmıştı. Tavsiyesi ise Avrupa standartlarında bir ordu oluşturmaktı, bu amaçla Fransa da dâhil olmak üzere pek çok ülkeden subaylar reformizasyon için Osmanlı'ya geldiler. Belirtmem gerekir ki imtiyazlı antlaşmalar sayesinde ailemiz 50.000 kişilik bir orduyu üniformalarından ayakkabılarına, çantalarından silah ve şapkalarına kadar donatmayı başarmıştır."

Azelan tarih dersinin ne kadar uzun sürebileceğini düşünürken Balint konuyu sakince takip etmekteydi.

"XVI. Louis'nin idamı Sultan adına bir sıkıntı yarattı. Öte yandan bu Napolyon'un Mısır Seferi ile kıyaslanabilecek bir sıkıntı değildi ve sefer sonrasında Osmanlılar ilk defa Fransa ile köprüleri attılar. Bu durum da ailemizin sergilemiş olduğu çabanın yok sayılması anlamına gelmekteydi."

"Fransız Devrimi'ni biliyorum, *chevalier*," diye araya girdi Balint. "Belki hoşunuza gidecektir, Sorbonne'da iki sene okudum."

"J'en suis fort aise, Monsieur Morincz.[47] Fakat devam etmem için lütfen izin verin, böylece değinmek istediğim konuyla temas edeceğim. Napolyon'un Mısır'ı işgal etmesi Sultan için pek hoş karşılanacak bir şey değildi, bunun

47 (Fr.) Çok güzel, Bay Morincz. (ç.n.)

üzerine bütün Fransız tüccarlar tutuklandı; mal varlıklarına el konuldu. Bu arada Osmanlı İmparatorluğu da İngiltere ile müttefik olmuştu ki devamını da bildiğinizi söylediniz. Büyük büyükbabam Bursa'da üç ay hapiste kaldı ve yüksek meblağda rüşvet vererek işkence görmekten kurtuldu. Öte yandan onu kurtaran asıl şey, Osmanlı'nın, ordu donatımı için gerekli malzemeyi bulmakta zorlanmasıydı. Böylece serbest kaldı ve yeniden ticaret yapma hakkı kazandı. Her ne kadar eskisi kadar kârlı ticaret yapamıyor olsa da ailemiz Osmanlı pazarından faydalandı ve bu maksatla başta İstanbul olmak üzere Selanik, İzmir, Trabzon gibi şehirlerde de ticari şubeler açıldı. Kısmetimiz Sultan II. Mahmud'un Yeniçeri Ocağı'nı kaldırıp yerine yeni bir ordu kurması sayesinde iyice açıldı. Yeni ordular, yeni kıyafetler... Sizlerle detayları paylaşabilirim, fakat şimdilik bu kadar yeter. Aktif olduğumuz alanları özetlemem gerekirse; finansal konular, halı ihracatı, tütün ve yiyecek sektörleri, ordu için donatım malzemeleri. İstanbul, İzmir, Bursa, Trabzon, Selanik gibi farklı şehirlerde şubelerimiz var. Geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinde ticari faaliyet yapan şubelerimizin bazıları satıldı, bazıları ise *Osmanlı Bankası* ile tüzel bir kişilik kazandı ki bu banka bizim en değerli varlığımızdır."

"Kardeşim tarihî hatırlatmalarda bulunmayı ve ailenin bu topraklardaki etkinliğini, başka bir ifadeyle nasıl kanını emdiğimizi, göstermeyi çok seviyor."

Azelan, Gontrand de Valençay ve Balint şaşırmış bir hâlde sesin geldiği yere doğru döndüler ve elinde şemsiye içeri giren Sophie'yi gördüler.

"Teşekkür ederim kardeşim. Bay Morincz, kardeşim her ne kadar 'iş yaparak daha fazla para kazanmayı' reddediyor olsa da ailemizin parası sayesinde pahalı Akdeniz ve Avrupa seyahatlerine çıkabiliyor," dedi Gontrand.

"Lütfen not ediniz Bay Morincz, kardeşimin tek görüş dayanağı *ad hominem*[48] olduğu için olayları yalnızca kendi bakış açısına göre yorumluyor."

"Bay Morincz, kardeşim bir başkasının görüşünü açığa vurmadan eleştiri yapmaz. Doğruyu söylemem gerekirse kendisinin şu anda ne düşündüğünü bilmiyorum. Belki de bir sofist olarak yeterince filozof değildir?"

Balint bir yorum yapma riskini göze alamadı. Sophie ona dönerek, "Bay Morincz," dedi, "bu ülkeyi kardeşimle beraber yağmalayacak mısınız?"

"Henüz değil, *Mademoiselle.* Fakat evet..."

Sophie duraksadı. "Rezalet!" dedi ve odadan ayrılmak için ayağa kalktı.

Bir an için kapıda durdu ve ardından kayboldu. Gontrand de Valençay ise konuşmasına devam etti.

"Size açıklamak istediğim ve biraz da uzun süren konu ailemizin fırsatlardan istifade edebildiğiydi. Avrupa'nın Hasta Adamı diye tabir edilen Osmanlı İmparatorluğu en az iki yüzyıldır Edirne'den Mekke'ye kadar ayakta ve ne yapacağı önceden kestirilemez. Yıllarca rüya görmeden uyuyan bu devlette bir anda reformlar patlak veriyor ve ona karşı olaylar gelişiyor. Peki hangi taraf kazanacak? Reform? İslam? İkisinin bir sentezi? Buna cevap verebilmek çok güç. Benim tutumum her iki tarafta da güçlü kişiler ile dost olmak ve yeni münasebetlerle muhitimi geliştirmek şeklinde; böylece kaçınılmaz sona hazırlıksız yakalanmayacağız. Ben ailemizin tetikte bekleyen ve fırsatları anında kullanabilen üyelerinden biriyim, kendi kuşağımı temsil ediyorum. İsmimiz sayesinde Bâb-ı Âlî'de kapılar açılabiliyor, devlet erkânıyla, mülki erkânla irtibat kurabiliyor, dostluklar geliştirebiliyoruz. Şu an ise İmparatorluk için zor bir dönem... ne

48 Kişisel özellikleri eleştirerek bir fikri çürütmeye çalışmak. Klasik mantıkta geçersiz bir argüman oluşturur. (ç.n.)

olacağı önceden kestirilemeyen bir dönem. Ve bu yüzden bu şehirde nasıl hayatta kalabileceğinizi benden iyi kimse bilemez. Bay Morincz, yüz elli yıllık geçmişimiz sonrasında ailemizin kazanmış olduğu güç de budur, fırtınalı denizde kâr elde etmeyi başardık ve İmparatorluk'un bütün büyük şehirlerinde temsilciliklerimiz var."

"Etkileyici..." diye başladı Balint.

"Katılıyorum," diye araya girdi Valençay. "Buradaki soru şu: Siz bize ne katabilirsiniz ve biz size ne katabiliriz?"

Azelan, Balint'in konuşmadan etkilendiği hususunda şüpheliyse de, Valençay ailesinin Osmanlı'daki yükselişinin, âdeta resmedercesine anlatılan hikâyesi karşısında ikisi de hayranlıklarını gizleyemedi.

"*Chevalier*, önerdiğiniz yardım için çok teşekkür ederim. Öte yandan ben sizin gibi düşünmüyorum, Osmanlı İmparatorluğu özelinde tabii ki."

İyi, diye düşündü Azelan, çünkü Balint baştan beri *Morincz Konglomeratum*'un diğer şirketlerden altta kalır yanı olduğunu kabullenmiyordu.

"Yine de" diye devam etti Balint, "ticarette önemli olan geçmiş değil şu an ve gelecektir. Yüz elli bir yıllık geçmişe sahip olmak şu an için çok önemli değil, çünkü firmamızın sahip olduğu teknoloji sayesinde bütün kapılar birazcık dürtüklemeyle açılacaktır. Bilhassa rekabetçi fiyatlandırmayı sağladığımızda olacaktır bu. Dolayısıyla diyebilirim ki bizim tek rakibimiz *Hirsch Konzern*'dir. Onun dışında hiç kimse Osmanlı Devleti'nde altyapıdan ötürü bu kadar geniş bir yelpazede ürün tedariki yapamaz. Bir diğer husus ise Anadolu'da Türk ya da yabancı olsun üretim kapasitesinin azlığı. Biz Osmanlı pazarına en yakın olanız, Tuna üzerindeki herhangi bir limandan ürünümüz Varna'ya gelebilir, oradan da İzmir'e; ki bu da herhangi bir Alman Demiryolu'ndan daha ucuza mal olmaktadır ve ondan daha hızlıdır.

Benim hesaplarıma göre sizin sahip olduğunuz anlaşmalara beş yıl içerisinde sahip olabiliriz, sizinle birlikte çalışırsak bu süre belki birkaç ay ya da hafta daha kısalır. Bizim için manzara bu şekilde."

"İlginç bir tahayyülünüz var," dedi Gontrand de Valençay. "Size zıt gitmeyeceğim, çünkü hayat kısa ve özdür. Ana hatları tartışalım mı?"

"Katılıyorum. Dürüst olmak gerekirse ben enerji ve hayal gücü dışında bir şey yaratamayanlardan her zaman korkmuşumdur. Ayrıca yapmış olduğunuz açıklamalardan hareketle firmamızın hangi alanlarda iştiraklerde bulunduğunu bildiğinizi tahmin ediyorum, bu yüzden uzun bir *exposé* yapmayacağım."

Valençay doğru bir tahminde bulunan Balint'e gülümsedi.

"Tahkikatlarınızın ne ölçüde olduğunu bilmiyorum," dedi Balint. "Son otuz yıldan fazla bir süredir Morincz Konglomeratum, demiryolu alanında daha kapsamlı bir faaliyet göstermektedir: lokomotifler, mühendislik hizmetleri, sistem değişiklikleri, demiryolu kurulması, çeliğin ergitilmesi. Bizler Avusturya-Macaristan'ın en büyük üç demiryolu firmasından birisiyiz. Mühendislerimiz Avrupa'nın en iyisidir ve Almanlara, İngilizlere ve hatta Fransızlara karşı pek çok anlaşmayı kazanan biz olduk. En büyük rakibimiz ise Hirsch ailesi," diye ekledi ve gülümsedi.

Valençay da gülümsedi. Azelan Fransız'ın Balint'ten hoşlandığını düşünüyordu.

"Bay Morincz, kısıtlı Macar parasıyla Osmanlı'dan pek çok şey almaya çalışıyorsunuz; bu ne iştah!"

"Belki tahkikatlarınız bizim teknolojik alandaki üstünlüğümüzü yansıtmıyordur. Abartmak gibi olmasın ama son beş yıl içerisinde yeni lokomotif motoru ve otomatik değiştirme sistemi gerçekleştirdik, geçen sene de Fas ile

Kazablanka arasına döşenecek olan demiryolu ihalesini kazandık. Biz Avrupa'nın en iyi teknolojisini teklif edebileceğimiz iddiasındayız."

Gontrand de Valençay Balint'in sözüne karıştı.

"Mevcut tartışmayı şu an için bir kenara bırakıp muhtemel teşebbüsleri tartışmak ve daha mühim konulara odaklanmak belki daha doğru olur?"

'Mevcut konuyu saptırmak için ilginç bir teşebbüs,' diye düşündü Azelan.

"...Ve izin verirseniz sizin daha ileriye gidememe sebebinizi izah edeyim, *benim yardımım* olmadan teşebbüslerinizin başarıyla sonuçlanması konusunu kastediyorum."

Balint Gontrand de Valençay'a başıyla dinlemekte olduğunu belirtti.

"Sanıyorum ki siz Talat Paşa ile müzakere etmeden de Nagelmackers ya da Pregilo gibi yabancı firmalarla işlerinizi yürütebileceğinizi düşünüyorsunuz. Bu konuda size katılıyorum, bu uygulanabilir. Öte yandan bir adım ileriye gitmek ve kabul edilmek için Rahmi Bey'in onayını almanız gerekecektir. Ve belirtmem gerekir ki kendisi ve ekibi İTC içerisinde geçmişte daha bağımsız hareket etmiştir, gelecekte de aynı şekilde hareket edebilir; şu anda ise cemiyet içerisinde alışık olunulmayan bir tutuma sahipler. Pek bilinen bir sırrı ifşa edecek olursam Rahmi Bey Almanlardan ve bilhassa Büyükelçi Wangenheim'dan hoşnut değil, daha çok İngilizler ile, olmadı Fransızlar ile çalışmak istiyor, kendisi İtilaf Devletleri'ne daha yakın. Rahmi Bey'in gücü İmparatorluk'un en büyük ikinci şehrinin valisi olmasında, bundan daha önemli olan nokta ise şehrin devlet için en büyük ihracat mahalli ve yabancı sermayenin en yoğun olduğu yer olmasıdır. Dolayısıyla Rahmi Bey'in desteğini almadan projelerinizi kabul ettirebilmeniz son derece zordur ve buradan hareketle de denilebilir ki sizin asli rakibiniz Almanlar değil,

bilakis İngilizler ve onların sağladığı daha ucuz imkânlardır. Ben benimle çalışırsanız ve tatmin olursam sizlere Rahmi Bey'in desteğini sağlayacağımı garanti edebilirim."

Azelan bu çeşit bir aba altından sopa gösterilmesine karşı şaşırmıştı, Gontrand'ın konuşmasının nereye gideceğini az biraz kestirdiğini düşünüyordu ve bu tarz bir saldırıyı beklemediği için hazırlıksız yakalanmış Balint'e baktı.

"Her ne kadar Valençay Ailesi'ni takdir ediyor olsam da" diye başladı Balint, "Garroni ve Bay Emanuele Pregilo bize İzmir Limanı'nın bütün imkânlarını kullanabileceğimizi ve İtalyan filosunun da yardım edeceğini garanti ettiler -ki bildiğiniz üzere filo da Midilli'de demirli bulunmaktadır. Bir diğer husus da Bay Pregilo ve İtalyan Konsolosu Orsini'nin de Rahmi Bey ile yakın münasebetler içerisinde olduğudur, dolayısıyla teşebbüslerimizi ve menfaatlerimizi koruyacak imkânlara sahipler..."

Azelan suratı beyaza dönen, Balint'in doğru noktalara değindiğini düşünen Valençay'ı takip ediyordu.

"Mesele bu olabilir ya da olmayabilir..." diye konuşmasına başladı Valençay. "Asıl konu Almanları saf dışı edebilmek değil İngilizlere karşı zafer kazanmaktır, zira söylemiş olduğum üzere Rahmi Bey üzerinde güçlü bir nüfuza sahipler ve sizler İzmir için İngiliz SCP Şirketi'nin ne kadar önerdiğini sanırım bilmiyorsunuz."

Azelan konu hakkında Balint'in bir fikri olmadığını biliyordu ve görüldüğü kadarıyla Valençay İngilizlerin yapmış olduğu teklifi biliyordu.

"Biz konuyu iyi anladığımızdan ve ona göre analizimizi doğru yaptığımızdan neredeyse eminiz, dolayısıyla rakibimizin İngiliz veya Alman olması pek mühim değil. Öte yandan neden iki tarafı da endişelendiren meseleler üzerine konuşmuyoruz," diye sordu Balint.

'İyi iş' diye düşündü Azelan, en azından gelecek seferde neyi araştırmaları gerekeceğini bileceklerdi.

"Katılıyorum," diye cevapladı Valençay ve Balint'in yeni bir teklif yapıp yapmayacağını merak edercesine bekledi.

"Pekâlâ," diye başladı Balint, "mademki Nagelmackers ve Pregilo ile olan kâr bölüşümünü biliyorsunuz neden bize bir teklifte bulunmuyorsunuz?"

Valençay kendisini övmekle birlikte aynı zamanda geri adım da attırabilen Balint'in saygıyı hak ettiğine ve onun aradığı ortak olduğuna kanaat getirdi.

"Pekâlâ, tüm kârı yarı yarıya bölüşmeyi teklif ediyorum."

'Ne?' diye içinden geçirdi Azelan ve bu teklifi reddeceğinden emin olduğu Balint'e hızlıca göz ucuyla bir bakış attı.

"*Chevalier,*" diye yavaşça söze girdi Balint, "bu teklif için teşekkür ederim, düşünmemiz için lütfen zaman verin."

Gontrand de Valençay şaşkınlığını gizlemeye çalışırken Azelan bu tahrike karşı bir teklif yapılmamasını anlamıyordu.

"Tabii ki," dedi Valençay. "Yakında cevap almayı ümit ediyorum."

"Evet," dedi Balint. "Konukseverliğiniz ve Tokaj şarabı için size teşekkür ederiz."

Ardından salonu terk edip dışarı çıkarlarken Azelan açık kapılarda Balint'in birini aradığını fark etti.

21. BÖLÜM

Cuma, 7 Kasım 1913

Mevsim normallerinin üzerinde bir sıcaklık vardı ve Sophie cuma günleri ders vermiyordu. Valençay Malikânesi'ndeki sıcaktan sıkılan Sophie öğle yemeğinden sonra Pera üzerinden Haliç'e doğru bir gezintiye çıkmaya karar verdi. Cadde-i Kebir'den yürüyerek vardığı Tokatlıyan Oteli'nin yeşil bir paravanla ikiye bölünmüş terasında kendine olabildiğince gölge bir yer seçti ve bir süre elinde açmadan tuttuğu kitabıyla oturdu, ardından da kitap okumaya başladı.

Garsonun getirdiği nane çayından bir yudum alan Sophie tembelce bulvardaki insanları seyretti, kalabalığın arasındaki Osmanlı, Levanten ve Avrupalı hanımları birbirinden ayırt etmek son derece güçtü. Paris'teki Montaigne Bulvarı'nda olduğunu hayal ederken güneş asmaların arasından Sophie'nin elbisesine şekiller çiziyordu.

Yolun karşısında gezintiye çıkmış olan Aleksandra de Giers ile Fiona de Vere'yi gördü. 'Ah, hayır,' diye düşündü Sophie, 'bırak geçip gitsinler...'

Fiona de Vere ise arkadaşı Aleksandra'ya Tokatlıyan Oteli'ni göstermişti. Oraya doğru yürümeye başladıklarını gören Sophie şapkasının kenarını yüzünü siper etmek maksadıyla aşağı indirdi, sandalyesine iyice gömülüp görünmez olmaya çalışırken bir erkek sesi duydu.

"Bayan de Vere, Bayan de Giers; nasılsınız?"

"İyiyiz, Bay Morincz, ne hoş bir sürpriz!" dedi Fiona de Vere. "Biz de tam sizden bahsediyorduk, değil mi Aleksandra?"

"Aa, niçin, görüşmeyeli nasılsınız?" dedi Balint.

Sophie iltifatların takas edildiğini duydu ve daha bir dikkatle kulak kesildi. Aniden Aleksandra de Giers arkadaşının kolunu tuttu

"Fiona, neredeyse unutuyordum! Lütfen affet," dedi. "Bon Marché'deki *couturier*'le[49] olan randevum aklıma geldi, gitmezsem beni öldürür. Cidden, gelecek ay eşimin vereceği baloda o elbiseye ihtiyacım olacak, acele etmeliyim."

Bir öpücük fırlatarak Aleksandra de Giers ortalıktan kayboldu.

'Her şey apaçık ortada...' diye düşündü şapkasının altından Fiona de Vere ve Balint'i seyreden Sophie. Bu arada ikili paravanla ayrılmış olan terasta karşılıklı birer sandalyeye oturmuşlardı. Vere'nin sırtı Sophie'ye dönüktü ve Balint'in yüzünü görebiliyordu. Garson Balint'in önüne bir kadeh şampanya, Fiona'nın önüne de ufak bir kadehte Porto şarabı bırakmıştı. Balint şapkası ile eldivenlerini masaya koymuştu.

"Ne kadar tuhaf!" dedi Balint büyülenmiş bir sesle. "Garsonlar ne içeceklerini müşterilere sormuyorlar mı?"

"Ah, Balint," dedi Fiona de Vere, "bu arada size Balint diyebilir miyim? Buranın garsonları müşterinin ne içeceğini tahmin etmeleri ile ünlüdürler. Yoksa gerçekten de bir kadeh şampanya istemiyor musunuz?"

"Bir düşüneyim, sanırım istiyorum... İstanbul hakkında beni bilgilendirdiğiniz için teşekkürler Bayan de Vere."

"Lütfen, Fiona de..."

Balint cevap vermedi, fakat kadehini masadaki hanıma doğru kaldırdı; Sophie'nin kalbi sıkıştı, yanaklarına al bastığını hissetti. Elindeki fincanı bıraktı, fincan mermer yuvarlak masaya düştü, kulaklarında bir sıcaklık hissetti. Güneş miydi, diye düşündü ama tamamen gölgede olduğu aklına geldi. Oradan ayrılmak istedi, fakat bunu yapacak cesareti kendinde bulamadı. Kendisine açıklayamadığı bir

49 (Fr.) Kadın terzisi. (ç.n.)

meraktan dolayı orada kalakaldı, fakat ikilinin konuşmalarını da duymak istemiyordu.

'Fiona de Vere nasıl kendini bu kadar afişe edebilirdi, hem de eşi Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunan en güçlü nüfuz sahiplerinden bir İngiliz iken! Ve bir de bu rahatsız edici gülüş...' diye düşünürken Sophie kendisinin haksız olduğunu fark etti. 'Ne zamandan beri evliliğe değer veriyorum? Kadın özgürlüğünü savunduğum için Paris sosyetesinde dışlanmadım mı? Ahlaki değerlere hiçbir saygım yokken nereden başlayabilirim?' Nane çayından bir yudum daha aldı ve dikkatini başka şeylere vermeye çalıştı. Birkaç dakika sonra farkına varmadan ikiliyi yeniden dinlemeye başlamıştı.

"Ah, bir gün sizinle buluşmalı ve size Bizans'tan kalma sarnıçları göstermeliyim. Son derece harika ve *glauque*."

Fiona de Vere öne doğru eğildi:

"Söylentiye göre Aleksius Komnenos cariyelerini oradaki su tanklarına gömmüş," diye fısıldadı. "Onları görürsem taş kesileceğime eminim. Ne kadar muhteşem!"

Fiona de Vere gittikçe eğilmiş ve Balint'in ön kol hizasında bulunan eldivenlerin hizasına gelmişti. Sophie'nin ağzına kadar gelen pek çok kelime dudaklarından bir yol bulup çıkamıyordu.

'Seni cüce seni!' diye düşündü Sophie. 'Aleksius Komnenos'un herhangi bir cariyesi yoktu ve katı mermerin altına birini gömmek imkânsızdır. Eminim ki o sarnıçlar evinin altına kadar geliyor ve acaba Balint bu palavraları nasıl dinliyor?'

Vücudunu yeniden bir ateş sardı ve bakışlarını tekrar onlara çevirmeye cesaret edebildi. Balint dikkatlice Fiona de Vere'yi dinliyordu. 'Ya da nazikçe mi? Cahil birisiyle muhabbet ettiğini nasıl bilemez? Bu kadın ne kadar mankafa!'

Tokatlıyan Oteli'nin terası yeniden hareketlenmişti, insanlar oturuyorlar, kalkıyorlar ve garsonun kendilerine ne

getireceği konusunda tahmin yürütmeye çalışıyorlardı. Gittikçe artan ses bir şelalenin çağıltısını andırıyordu. Gelen geçen herkes Fiona ve Balint'i tanıyormuş gibiydi. 'Nasıl? Bu adam nasıl böyle tanınır, şehre daha yeni geldi?'

Balint bir anlığına Sophie'nin bulunduğu tarafa baktı, fakat onu tanıyamadı. Balint ne zaman Fiona de Vere'nin bir nüktesine tebessüm etse Sophie bulunduğu köşede iki büklüm oluyordu.

'Bu işkence daha ne kadar sürecek?' diye kendi kendine sordu Sophie. Derin derin nefes alıyordu. Fiona de Vere güzel bir kadın olduğu için mi rahatsız olmuştu? Yoksa Fiona de Vere sakince Balint'i tutsak alıp onunla sohbet edebildiği için mi? Ve ahmak adam Fiona'nın tuzağına düştüğünü bilmiyordu...

"Fakat siz Londra'da iken Cecils ile tanışmadınız mı? Bannermann-Campbell'lar ile? Spencer'lar? Son derece hoş ve harika insanlar. Onlarla tanışmalısınız, aksi kabul edilemez!"

"Hayır, üzgünüm, bir avam ve yabancı olarak Londra sosyetesindeki çoğu kapı yüzüme kapandı..." Balint'in sesindeki mekanik tını barizdi, aynı tonda kadmiyum atomları iyodyum atomları ile reaksiyona girmez diyebilirdi.

"Ah, tabii, geçmişiniz sebebiyle, fakat demek istediğim..."

"Hayır, üzgün değilim... Beni rencide etmedi. Aristokratlar farklı sosyal ilişkilere ve bir sosyolojiye sahipler belli ki."

Balint'in gözleri Fiona de Vere'den ayrıldı ve bakışlarını begonvil ile paravana yöneltti, doğrudan Sophie'nin bulunduğu yerde durdu. Sophie başka bir yöne bakmadığı için kendine şaşırdı, fakat kafasını hafifçe eğmeyi başardı.

"Ne demek istiyorsunuz?" Fiona de Vere Balint'in sesindeki alaycı tonu fark edememişti.

"Bildiğiniz üzere," diye başladı Balint, "soyun hastalıklı büyüleyiciliği zamanla nesebin kaybolacağı konusunda

bir endişe yaratıyor. Bu endişenin gitgide artması insanların kendi aralarında evlenmesine, dolayısıyla aynı endişeyi paylaşanların sayıca artmasına yol açıyor."

"Ah, anladım..."

Balint'in bakışları yeniden Fiona de Vere üzerinde durdu.

"Evet, dediğim gibi, ben bu konuyu sosyolojik bir görüntü olarak ele alıyorum..."

Begonvil ve paravanın arkasındaki sohbet geçici bir süre için durdu, Balint şampanyasından, Fiona de Vere ise Porto şarabından birer yudum aldılar.

Balint sandalyesinde iyice geriye yaslandı ve bacak bacak üstüne attı. Sophie onun konuşmayı daha az ihtilaflı ve çekişmeli bir minvale taşıyacağını fark etti. Fiona de Vere her ne kadar mağlup görünüyorsa da Sophie muhaverenin bitmesini istiyordu. 'Neden, niçin burada duruyorum?' diye sordu kendi kendine. 'Bırakayım da Balint naparsa yapsın. Sonuç olarak beni değil Gontrand'ı ilgilendirir.' Çıkan sesler onu dalmış olduğu derin düşüncelerden uyandırdı.

"Bayan de Vere, üzgünüm..."

Fiona, eldivenli elini uzattı.

"Fiona," diye tekrarladı Balint ve elini dudaklarına götürdü, "benim ilgilenmem gereken birkaç işim daha var. Beni işimden alıkoyduğunuz ve dikkat dağınıklığına yol açtığınız için size teşekkür ederim."

"Bir daha dikkatini dağıtabileceğim zamanı bana haber ver."

"Elbette..."

Başıyla hafif bir selam verdi. Şapkasını başına koyarken Fiona de Vere'nin fark edemeyeceği şekilde Sophie'nin olduğu tarafa birkaç saniye boyunca baktı -ki bu süre Sophie'ye çok uzun gelmişti. Ağzına bir gülümse takıldı Balint'in.

22. BÖLÜM

Salı, 11 Kasım 1913

Balint otel odasının kapısının tıklandığını duydu ve Azelan'ı içeri buyur etti.

"Az önce Bay Pregilo'nun kalem müdürü ile denk geldim ve kendisi görüşmeyi neden ertelediğimizi anlamadığını söyledi. Söylediğine göre konsorsiyumu nihayete erdirmek için her şey hazırmış; fakat görüşmeyi gelecek haftaya almamız onlara anlamsız gelmiş. Bu konu hakkında bayağı kızgınlarmış ve Georges Nagelmackers de Emanuele Pregilo ile aynı fikirdeymiş. Son olarak bana geçen hafta Valençay ile yaptığımız görüşme hakkındaki söylentileri sordu..."

"Ne cevap verdin?"

"Son soruya bir şey demedim, onun yerine Budapeşte'nin bizden işi nihayete erdirmeden önce onay için çeşitli şeyler istediğinden bahsettim."

"Güzel cevap, düşündüğüm de babamı süreçten haberdar etmekti."

"Neden beklediğimizi ben de anlamıyorum. Valençay bize bir teklifte bulundu, fakat hâlâ cevaplamadık. Onun yeni bir hamle yapmasını bekliyorsan neden Pregilo ve Nagelmackers'i de onunla görüştürmüyorsun? Bu Valençay'ın iki ayağını da bir pabuca sokacaktır."

"Eğer gelecek görüşmeyi düzenlersek o noktadan sonra bir geri dönüş olmayacaktır. Valençay ile devam edersek o zaman da güvenilmez olarak görülürüz."

"Bence konsorsiyumda da aşırı uçlarda tartışmalara girmiştik."

"Belki," dedi Balint. "Fakat hâlâ bir şey imzalamadık ve 'yalnızca anlaşmaya çalışıyoruz' diyebiliriz."

"Pregilo ve Nagelmackers durumu böyle görmek istemeyeceklerdir. Herkes biliyor ki yeni yıldan sonra teklif verme süreci başlayacak ve bu yüzden sinirler de gergin."

"Belki de ama teklif verme sürecinde de Valençay ile birlikte olmak daha avantajlı."

"Tamam, fakat sen gerçekte hangi iş ortağını tercih ediyorsun?"

Balint ayağa kalktı ve odada dolanmaya başladı.

"Bence İtalyan-Belçika konsorsiyumu ile kazanma konusunda iyi bir şansa sahibiz, fakat Valençay ile de harika bir şansa sahip olabiliriz. Eğer Valençay'ın söyledikleri doğruysa, ki bence doğru, kazanma konusunda her zaman şansımız var ve söylenildiğine göre Talat Paşa Fransız hayranı."

"O zaman neden ona bir karşı teklifte bulunmuyoruz?"

"Bulunmuyoruz, çünkü bizim ona ihtiyacımızdan çok onun bize ihtiyacı olduğunu anlamasını beklememiz gerekiyor; zira yüzde elli payı başka türlü düşürmenin bir yolu yok."

Bu sefer Azelan ayağa kalkıp odayı turlamaya başlamışken Balint oturdu.

"Balint, Fransız'ın bize en iyi şansı sağlayacağı konusunda sana katılıyorum, fakat bu meyanda çok saldırgan olduğumuzu düşünüyorum. Talat Paşa ile olan görüşmeden sonra neredeyse eve dönmek üzereydik. Şu an ise iki seçeneğimiz var, başka da yok; ilki konsorsiyum ile beraber hareket etmek iken diğeri Valençay. Valençay konusunda ise biraz cimri davranırsak onun tarafından hayır cevabını alabiliriz. Daha kötüsü, konsorsiyumdan uzaklaşmamız olacaktır ki bu da Talat Paşa ile görüştükten sonraki durumumuza dönüş demek."

"Fakat ben babama ve amcama yüzde yetmiş kâr payı ile anlaştığım konsorsiyum yerine kârı Valençay ile yarı yarıya paylaşacağımı nasıl açıklayabilirim?"

"Peki sen Valençay'ın da Pregilo ya da Nagelmackers gibi payını yüzde otuza düşüreceğini düşünebiliyor musun?"

"Hayır," diye kabullendi Balint. "Fakat Talat Paşa'yı safımıza koyup Fransız bayrağı altında iş yapmakla konsorsiyumdaki ortaklarımızın memnuniyetsizliği arasında sıkışmış durumdayım. Bir diğer konu ise konsorsiyumdaki ortakların vereceği tepki..."

"Eğer Talat Paşa safımızda olacaksa ben çekinmeden onu tercih ederdim! Ve kâr ile ilgili hususu babamla amcama açıklayacak olsaydım yüzde yetmişlik şansın daha düşük olduğunu, bu yüzden böyle bir tercihte bulunduğumu söylerdim."

Balint cevap vermedi ve bir süre için bulunduğu labirentten çıkışı en iyi nasıl sağlayabileceğini düşündü. Başarısızlık korkusu ve Morincz Konglomeratum'a göstereceği etkiyi düşünmesi birkaç gece boyunca uykusuz kalmasına sebep olmuştu.

"Valençay ile bir görüşme düzenlemek için gereken teşebbüslerde bulunmanı rica ediyorum," dedi Balint sonunda.

Ertesi günün öğleden sonrasında Balint ve Azelan Galata Köprüsü'nden geçerek Ayvansaray'a doğru yola çıkmışlardı. Günler daha da kısalmaya ve hava sıcaklığı düşmeye başlamıştı.

"*Monsieur* Morincz sizi bir daha göremeyeceğimi düşünmeye başlamıştım."

"*Chevalier* sizi beklettiğim için en kalbî özürlerimi lütfen kabul edin, gecikmemizin sebebi Budapeşte'den gelecek olan cevabı beklememizdi."

"Peki görüşmelerin sonucu nedir?" diye sordu Valençay misafirlerine oturmaları için koltukları gösterirken.

Nagelmackers ve Pregilo ile oluşturduğu konsorsiyumu düşünen Balint'in aklından o esnada *Osmanlı Bankası*

gibi yeni bir iş ortağı kazanmak ve ocak ayında başlayacak olan teklif verme süreci geçiyordu. İtalyan ve Belçikalı ortaklarına yapmış olduğu ihanetin ağırlığı altında ezilen Balint yine de Konglomeratum için en iyisini yaptığını düşünmeye çalışıyordu.

"...Kısacası babam ve amcam ile yaptığım görüşmeler sonucu kâr payınızın yüzde otuz olması şartıyla sizinle çalışmayı kabul ediyoruz." Balint bunları derken kendisini Azelan'a bakmaktan da alıkoymaya çalışıyordu, zira arkadaşı odanın ortasına bırakılmış bir bomba gibi duruyordu.

Gontrand'ın alışkın oldukları yüzü bu sefer tebessüm etmedi, daha çok yüzde elli payını nasıl geri kazanacağını düşünüyor gibi bir ifadeye sahipti.

Balint'in aklı 'Ocak ayı son tarih mi? Sonuçta galip çıkamama korkusu ya da gurur sebebiyle yüzde yirmilik paydan vazgeçilir mi?' gibi sorular ile doluydu.

Valençay puro kutusunu açtı ve misafirlerine uzattı, sonra bir tane de kendine aldı ve kesmeden önce inceledi. Arkasına yaslanarak konuşmaya başladı.

"Bay Morincz, Türkler, Ermeniler, Levantenler ve Rumlar ile birlikte yaşamama rağmen pazarlık etmek benim alışkanlığım değildir. Söyleyeceğim rakam son rakamdır. Eğer kabul etmeyecekseniz bir daha iş konusunda görüşmeyiz."

Balint ve Azelan ayağa kalkmamak için kendilerini tuttular.

"Lütfen devam edin," dedi Balint.

Gontrand de Valençay purosunun dumanını üfledikten sonra,

"Yüzde kırk." dedi.

23. BÖLÜM

Perşembe, 13 Kasım 1913

Christoph von Hirsch tedirgindi: Charles de Testa neredeydi? Düyûn-ı Umûmiye İdaresi temsilcilerinin *Cercle d'Orient*'teki toplantısı öğleden sonranın ilk saatlerinde başlamıştı ve neredeyse akşam yemeği saati gelmiş olmasına rağmen de Testa ortalıkta gözükmüyordu. Toplantıda her zamanki katılımcıların olmasına rağmen -Avrupalı iş adamları, Türk, Avusturya-Macaristanlı ve Alman bazı subaylar- Düyûn-ı Umûmiye'den herhangi biri yoktu. Oturduğu bardan sigara içme odasının bir köşesinde gazete arkasına saklanmış olan Emanuele Pregilo'yu, diğer köşede ise Morgenthau ve Wangenheim'ın koyu bir muhabbete daldığını gördü. Aslen Alman Yahudisi olup vatandaşlığa kabul edildikten sonra büyükelçilik görevine atanan Morgenthau ile aslen Junker[50] olan Büyükelçi Wangenheim nadiren göz göze geliyorlardı.

Sonunda barın kapıları açıldı ve Charles de Testa içeri girip Christoph von Hirsch'in yanına oturdu. Wangenheim ise konuşmayı bırakarak ikiliye katıldı.

"Ee?" diye sordu von Hirsch.

"Cavid Bey endişelerimizi anlıyor."

"Bu ne anlama geliyor?" Wangenheim söze girmişti. Charles de Testa ise Alman'a önceden alışmış olduğu için konuşmaya devam etti.

"...Bu durumun sebebi olarak Talat Paşa'yı görüyor. Ya da belki de Enver Paşa'dır, uzun zamandır düşündüğümüz gibi."

50 Prusyalı asiller sınıfı. (ç.n.)

"Fakat yabancı firmaların Türkiye'de illegal iş yapmaları Maliye Nazırı'nı endişelendirmiyor mu?" diye sordu Wangenheim.

"Bütün söyleyeceğin bu mu?" Wangenheim'ın rahatsız edici tavırları von Hirsch'in sinirlerini bozmuştu.

"Tartıştığımız noktalar hep fazladan rekabetin faydaları vs. hakkında. Cavid Bey bunun Osmanlı için güzel bir şey olduğuna inanıyor."

"Allah belasını versin! Bu Türklerde cidden sağ elin sol elden haberi yok."

Christoph von Hirsch'in huysuzluğu ayyuka çıkmıştı.

"Bence Erzurum hakkındaki konuşmamızdan sonra Cavid Bey Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'nin ve diğer vilayetlerin gelirlerini arttırdığımızı kabullenemiyor," dedi de Testa.

"Peki Talat Paşa?" diye sordu Wangenheim.

"Bir zarar veremez, fakat yararı olacağını da sanmıyorum; zaten geçtiğimiz günlerde Macarların teklifini de reddetti. Bize söylediğine göre Balint Morincz resmen tanınmadığı için bir iş adamı olarak görülmüyormuş. Öte yandan Talat Paşa bizimle Rahmi Bey üzerinden savaşabilir. Dolayısıyla şu anda görüşmelerin İzmir'de Rahmi Bey ile olması gerekli."

"Ben sözü geçen valiyle buradayken tanıştım."

"Belki birazcık da üstelemeli... radikal olmalıyız."

Christoph von Hirsch ve Charles de Testa büyükelçinin neyi ima ettiğini anlamak için ona baktılar.

Barın diğer köşesinde ise aperitif sipariş etmiş bir başka üçlü ümitsizce oturuyordu.

"Bay Morincz ile konuştun mu?" diye Emanuele Pregilo'ya sordu Georges Nagelmackers.

"Evet." Somurtkan sessizlik devam etti.

"Ben İtalyan donanmasının İzmir'in önünü kesmesine önayak olabilirim..." diye başladı Büyükelçi Garroni.

"Ya da Valençay'ın gemileri hakkında uzun bir araştırma yapabiliriz?"

"Bu durumda Fransa sessiz kalmaz ve Fransızların Akdeniz'de İtalyanlara göre daha fazla gemisi var," dedi Nagelmackers. "Hayır, bu işe yaramaz; fakat yetkililere Bay Morincz'in resmen tanınma işlemlerinden kaçtığını söyleyebiliriz."

"Peki kullanabileceğimiz ne var? Morincz Konglomeratum'un olmaması hâlinde malzememiz yok ve teklifte de bulunamayız."

Kalabalık içeri girerken önemsemeden içkilerini içmeye devam ettiler. Tek bir seferde içkisini bitiren Nagelmackers, "Bu kadarı bana yeter, iyi akşamlar," dedi.

Bu esnada üç İngiliz, Seymour, de Vere ve Bullingdon içeri girmişti.

"Hayır," diye başladı Pregilo, "en iyi yol İngilizler ya da Almanlar ile çalışmak. Taşıma kapasitemiz eğer Almanlar da Varna yolunu kullanacaklarsa işlerine yarayabilir, çünkü demiryolu ya da gemi ile yük taşımacılığı pahalıya geliyor. En kötü ihtimalle, zorlayıcı bir teklifte bulunuruz."

"Evet, tartışmaya değer bir konu... Peki ya İngilizler?"

"Emin değilim, niçin onlara sormuyoruz?"

Hector Bullingdon ise Seymour'dan ve de Vere'den gelen haberleri dinlemekteydi; Stephen Noyes birkaç gün önce de Vere ile iletişime geçmişti ve SCP rekabet edebilir nakliye ücretlerini sağlayamamıştı. SCP'nin teklifi von Hirsch'in teklifine yaklaşırken daha da kötüsü Morincz Konglomeratum ile *Osmanlı Bankası* arasında bir anlaşma gerçekleşmiş ve Macar-Belçika-İtalyan konsorsiyumunun dağıldığı duyulmuştu. Dolayısıyla Dent, Palmer & Co alternatifinin de ortadan kalktığını idrak etti. Hector'a göre mevcut bütün alternatifler kaybolmuştu.

Hector kalabalığın arasından kendine yaklaşmakta olan elçi Garroni ve Pregilo'yu gördü.

"*Signori*," diye başladı Emanuele Pregilo, "konuşmanızı bir süreliğine kesebilir miyim? Bence hepimiz aynı mevzuu düşünüyoruz, belki de konsorsiyumun başına gelenlerden haberiniz vardır."

İngilizlerden "hmm" ve "evet" sesleri geldi.

"Görüldüğü üzere bana bir ortak, daha doğrusu teklif yapabilecek bir iş ortağı gerekiyor." Sözünü, başıyla onaylayan Seymour'a bakarak söylemişti.

"Çok iyi. Peki size spesifik bir eksperlik sağlayabileceğim ya da problemi çözmenize yardımcı olabileceğim konular tam olarak nelerdir?"

Hector ve Arthur de Vere Bay Seymour'a bir göz attılar, o ise içkisine bakmayı sürdürüyordu. Hector keşfedilmeye değer başka fırsatların da olduğunu düşündü.

"Nakliyat..."

Bay Seymour şaşırmış bir şekilde Hector'a baktı.

"Nakliyat?" diye tekrarladı Emanuele Pregilo.

"Evet," dedi sonunda Seymour, ona göre Bullingdon yeni bir konu açarak iyi etmişti. "Bize rekabetçi nakliye fiyatları gerekli."

Herkes kısa bir süre sessizliğe büründü. Emanuele Pregilo Büyükelçi Garroni'ye baktı; ellerini çapraz kavuşturmuş, yüz ifadesinden zararsız olduğu okunuyordu.

"Beyler, size nakliye için fiyat teklif edemem, ama gemi teklif edebilirim..."

Hector o anda Emanuele Pregilo'nun herkesin ilgisini çektiğini fark etti.

"...evet," diye devam etti Pregilo, "size bir fiyat teklif edemem çünkü Valençay'ın gemileri Varna'dan nakliye yapacaklar, siz ise Liverpool'dan ya da başka bir yerden, dolayısıyla bu da ek maliyet getirecektir. Öte yandan emrinize

gemi verebilirim ve kârdan pay alabilirim, bu ilginizi çekmez mi?"

"Belki de; tabii ki kâr yüzdesine göre değişir..."

"O zaman düşünmek için zaman rica edebilir miyiz? Ah, *Eccellenza* Garroni, az önce Christoph von Hirsch buralarda değil miydi? Bağışlayın beyler, bize müsaade."

Hector iki İtalyan'ın kuvvetle muhtemel aynı teklifi yapmak üzere Almanların yanına gittiklerini gördü ve dönüp Bay Seymour'a baktı.

"Buradan görebildiğim kadarıyla aynı teklifi Almanlara yapmaya gitti."

"Bana biraz izin verir misiniz beyler? Yapmam gereken birkaç şey var."

Ve Bay Seymour kalabalığın arasında kayboldu.

24. BÖLÜM

Salı 18 Kasım 1913

"İşte burada," dedi Balint Gontrand'a, "bunu okudunuz mu?"

Blachernae'deki evin çalışma odasında Azelan, Balint ve Gontrand ile kalem müdürü oturuyorlardı. Gontrand kendisine doğru uzatılmış olan gazeteyi aldı.

Deutsche Levant Zeitung
17 Kasım 1913
Sultan V. Mehmed Reşad'ın vermiş olduğu buyruk doğrultusunda Osmanlı Ordusu'nun ve komuta kademesinin düzenlenmesi, Çanakkale Boğazı'nı koruyan tabyaların sağlamlaştırılması, Osmanlı kuvvetlerinin Almanya tarafından sağlanan modern silahlar ile donatılması ve askerin eğitimi vazifeleri Alman General Liman von Sanders'e tevdi edilmiştir. General aynı zamanda enspektör[51] *general olarak da vazife ifa edecektir.*

General Liman von Sanders'in mareşal rütbesiyle Osmanlı Ordusu'nu reforme etmesi hususunda elçi de Vere bir protesto bildirisi yayınladı, yayınlanmış olan bildiride bu durumun Rusya'nın tarafsızlığına zarar vereceğini ve Osmanlı Ordusu'nun da Almanya kontrolüne girdiğini öne sürüyordu.

Almanya Dışişleri Bakanı Gottlieb von Jagow ise von Sanders'in atanmasını "Almanya Mısırı'nın" oluşması için atılmış olan bir adım olarak değerlendirdi.

51 Müfettiş. (ç.n.)

"Bu kuvvetle muhtemel Charles de Testa'nın mahareti," dedi Gontrand. "Bizim için iyi bir haber değil, Almanlar ellerinin güçlendiğini düşünecekler, bilhassa Hans von Wangenheim."

Bunları derken düşünceli gözüküyordu, ardından elinde tuttuğu gazeteyi Balint'e uzattı.

"Belki bana İzmir'deki Dussaud'dan haberler verirsin?" dedi Gontrand.

"Evet, tabii, tabii..."

"Meslektaşın bize katılıyor mu?"

"Aslında şu anda burada olmalıydı. Onu neyin tuttuğundan tam olarak emin değilim," diye cevapladı Balint.

"Her neyse başlayalım. Daha önceden de konuşmuş olduğumuz gibi *Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* teklif yapma hakkına legal olarak sahip. François Dussaud ise şirketin temsilcisi ve gerekli olan bütün güçleri teşebbüs için kullandı. Bence olması gereken, şirketin ürünleri direkt Morincz Konglomeratum üzerinden alması değil, tam aksine *Osmanlı Bankası* aracılığıyla almasıdır; bu sayede firmanın tam olarak egemen olmadığını da göstermiş oluruz. Hem ayrıca teşebbüs başarıyla sonuçlanırsa gelecekte iş yapabileceğini de ispatlamış olur."

"Alışlar aynı fiyata olduğu müddetçe bizim için bir mesele yok," dedi Balint.

"Harika," dedi Gontrand. "Bu durumda sizin herhangi bir resmî tanınma belgesine ihtiyacınız olmayacak, önemli olan gerekli miktarda malzemeyi uygun zamanlarda sağlamak. François'dan sağladığım bilgiye göre demiryolu *için* seçilecek firmadan beklenilen ilk şey bu. Firmanız bu programa uyum sağlayabilir mi?"

Balint daha önce incelemiş olduğu dokümanları Gontrand'a uzattı.

"Bunun olmaması için bir sebep görmüyorum fakat resmî bir tasdik almak için Budapeşte'ye telgraf yollamalıyız," dedi Balint.

"Şimdi diyebilirim ki François tam anlamıyla güvenebileceğiniz bir insan. Bunu kardeşiyle birlikte İzmir'de kurdukları firmalarının yirmi senelik bir mazisi olduğu için söylemiyorum, *Ouvrages Dussaud Frères*'in yirmi sene kadar önce *Osmanlı Bankası* tarafından satın alındığı ve uzun zamanlardan beri tanıdığım için söylüyorum. Sadece gelecek haftanın başından itibaren Rahmi Bey'e ve bilhassa Hüsrev Vaghinag'a tanıtımlarınızı yapmanızı, organizasyonu netleştirmenizi bekliyor..."

Gontrand'ın kalem müdürü sessizce kapıyı açtı ve ihtiyatlı bir şekilde onun ilgisini çekmeyi başardı.

"Bazı durumlar sebebiyle acil ilginizi bekleyen konular var efendim..."

"Bekleyemezler mi?" dedi Gontrand sinirli bir sesle.

Kalem müdürünün sesinden anlaşıldığı kadarıyla bu sorunun cevabı hayırdı.

"Bağışlayın beni, kısa zamanda dönerim," dedi Gontrand.

Gontrand'ın geri dönüşünü beklerken Balint evin içinde yürümeye başladı, pencereden önce Galata'ya, ardından Bursa ve Anadolu'ya ulaşımı sağlayan Haydarpaşa Garı'na doğru baktı. Koridora doğru yürürken arkasından ayak sesleri işitti.

"*Mademoiselle* Sophie, nasılsınız?" dedi Balint.

Üzerinde ince vücuduna yakışan mavi bir elbise, omuzlarında sonbaharın da sonunun geldiğini gösteren kalın bir şal vardı.

"*Monsieur* Morincz, iyi günler."

'İlginç!' diye düşündü Balint. 'Rahatsız olmuşa benziyor, ama neden?'

"Umuyorum ki iyisinizdir ve üniversitedeki olaylar işinizi yapmanızı engellemiyordur?"

"Hayır, herkes ortalığı yaygaraya veriyor, fakat *trois fois rien,*[52]" dedi baştan savar bir şekilde.

"Bunu duyduğuma sevindim," dedi Balint. "*Mademoiselle* Sophie, size söz vermiş olsam da arayamadığım için kusura bakmayın ve öğrettiğiniz konuları da tam olarak öğrenemediğim için bir kez daha özür dilerim. Öte yandan haftaya iş için şehirden ayrılmak zorundayım ve uzun bir zaman buralarda olamama ihtimalim var."

Konuşmasını kesti, fakat Sophie bir yorumda bulunmayı göze alamamıştı. Balint çekinerek devam etti.

"Eğer izin verirseniz..."

Neden böyle bir cümleyi söylemesi bu kadar uzun sürmüştü?

"...size yazmama izin verir misiniz? Böylece ben İstanbul'a dönmeden de iletişim hâlinde oluruz ve size bazı sorular yöneltebilirim."

Sophie'nin yüzündeki ifade okulda talebesinin yöneltiği soru karşısında hocasının takındığı tavrı andırıyordu, Balint daha önce böyle bir ifade ile karşılaşmamıştı.

"Bay Morincz," diye başladı, "size bir soru sorabilir miyim? Belki iki?"

"Elbette."

"Neden buradasınız? İstanbul'u değil dünyayı kastediyorum, hayatınızdaki amaç nedir?"

Balint soru karşısında şaşırdı ve cevap vermeye çekindi, Sophie ise devam etti.

"Dünyayı daha yaşanılabilir kılacağınıza dair bir inancınız var mı? Hayattan ne bekliyorsunuz ve size verilen zaman içerisinde nasıl bir katkıda bulunacaksınız?"

52 "*Neredeyse hiç.*" (ç.n.)

"Mademoiselle, bu sorulara cevap vermek için zaman gerek ve hatta öncesinde hazırlanmak da gerekli."

"O zaman farklı sorular sormama izin verin. Bu ülkenin insanlarının sizin ziyaretinize müteşekkir olacağını düşünüyor musunuz? Osmanlı İmparatorluğu'ndan ne kadar kâr elde etmeyi amaçlıyorsunuz? Buradaki insanlardan alınan parayla neler yapılabileceğini düşündünüz mü? Ya da âdeta bir çakal gibi fırsatçılık kollamakla ilgili vicdanınız rahat mı?"

Balint sessizlik içerisinde geçen birkaç dakika boyunca Sophie'nin delici bakışlarına karşı koymuştu.

"Tekrar..." diye başladı Balint.

"Tam beklediğim gibi," dedi Sophie ve merdivenlerden inmeye başladı.

Balint onu durdurdu.

"Mademoiselle, yalnızca iki defa konuşmuş olduğunuz birisini tam anlamıyla çözdüğünüzü bilimsel aklınız kabullenebiliyor mu? Ben, eğer sizinle paylaşmış olsaydım, bu dediklerinizden çok daha fazlasıyım ve bunu da anlardınız. Öte yandan son kararınızı verdiniz mi?"

Sophie'nin çekingenliği Balint'e hedefi tam on ikiden vurduğunu hissettirdi, onun bam teline basmıştı ve yüzünü saran kızarıklık erken yargılamadan mütevellit duyulan pişmanlığın işaretiydi sanki.

"Bayan de Vere ile mektuplaşmayı tercih etmiyor musunuz?"

Yüzündeki kızarıklığın sebebi yoksa bu muydu? 'Ah ne kadar aptalım!' diye düşündü Balint.

"*Mademoiselle* Sophie, bütün samimiyetimle söylüyorum ki Fiona de Vere hakkındaki fikrimi herkes bilir."

"Fiona?" dedi Sophie zorla gülümseyerek.

"Evet, Fiona," dedi Balint gülümseyerek. "Ve itiraf etmek isterim ki Tokatlıyan'da benim asıl konuşmak istediğim kişi sizdiniz."

Sophie gözlerini önce yere indirdi, sonra yeniden Balint'in yüzüne baktı.

"Evet," dedi. "Evet, bana yazabilirsiniz..."

"Kesinlikle yazacağım. Ve belki de sizi burjuvazinin bir üyesi olmaya ikna edeceğim, zira kısıtlı zamanımda kendimi de aristokratların toplum içinde asalak olmadıklarına ikna ettim..."

Sözlerine tebessümü de ekleyen Balint esprisinin anlaşılıp anlaşılmadığını öğrenmek istiyordu.

"Touché," dedi Sophie alay edercesine sırıtarak. "Bu arada sizi temin ederim ki... -siz işadamları nasıl diyorsunuz?..- hah, mektuplarınızı okurken teşebbüslerinize de uygun şekilde bir geri bildirimde bulunacağım."

Konuşmayı aşağıdan gelen gürültü kesti, ikisi de tırabzandan sesin geldiği yöne doğru baktılar. Kapıyı gürültüyle açan Azelan elleri dizlerinde, soluklanmak için duvara dayanmıştı. Balint merdivenleri ikişer üçer atlayıp onun yanına vardı, kısa bir zaman sonra Gontrand da çıkagelmişti.

"Pera Palas Oteli'nden henüz geldim," dedi Azelan güçlükle nefes almaya çalışırken. Sarf ettiği efordan dolayı burnu kanıyordu ve konuşmak için nefesini toparlaması zaman alıyordu."

"N'oldu!" dedi Balint, yüzünde endişeli ifadeyle.

"Polis, polis..."

Gelecek olan soruları engellemek için elini kaldıran Azelan diğer eliyle ceketinin cebinden mendilini aldı ve ağzının köşesinden akan kanları sildi.

"Konuş Tanrı aşkına, n'oldu?" Balint'in neler döndüğüyle alakalı hiçbir fikri yoktu.

"Senin istediğin belgeleri almak için odaya girdiğimde onlarca jandarma gördüm, belgeler ellerindeydi ve odalarımızı aramaya devam ediyorlardı. Temizlikçi kadına kim olduklarını sorduğumda 'Fehim Paşa' cevabını aldım..."

"Ne?"

Gontrand da en az Balint kadar şaşırmıştı.

"Tahmin edebileceğin üzere hemen merdivenlerden aşağı indim ve onbaşıya Fehim Paşa'nın bunu neden yaptırdığını anlatması için on kuruş verdim. Onun dediğine göre iki yabancı dolandırıcıyı yakalamak üzere emir almışlardı. Neyle suçlandığımızı sorduğumda ise bilmediğini söyledi."

Balint dehşet içinde Gontrand'a baktı.

"Yine Almanlar," dedi Gontrand. "Bu onları nasıl korkuttuğumuza dair bir işaret, hatta Fehim Paşa işin içine girmeseydi bu habere iyi bile diyebilirdim."

"Fakat bizi tutuklayamazlar," dedi Balint ateşli bir şekilde. "Avusturya-Macaristan ile imzalanan Kapitülasyon'un koruması altındayız."

"Teorik olarak evet," dedi Gontrand. "Fakat İttihatçılar gücü eline aldığından beri Kapitülasyonları da göz ardı etmeye meyilli. Size dokunamayacakları tek yer elçilik binası, oraya gidin ve siz oradayken ben de İzmir'e gitmeniz için gerekli işleri halledeyim. Siz İzmir'de güvendeyken biz de Hirsch ve ekibinin Fehim Paşa'yı nasıl ikna ettiğini anlayabiliriz."

"Fakat İzmir'de ne yapabiliriz ki, hele de Fehim Paşa arkamızda iken? Bu konuyla daha önce ilgilenmemiz gerekiyor."

"Birkaç sebepten dolayı hayır," dedi Gontrand. "İlk olarak Fehim Paşa'nın gücü İzmir'de Rahmi Bey'in gücüne

erişemez, ikincisi ise altı hafta sonra başlayacak olan teklif süreci için zaten İzmir'e ne kadar önce gidilirse o kadar iyi. Son olarak bu konuyla benim bizzat ilgilenmem gerekli..."

Balint, Gontrand'ın cümleyi kendisini de katmadan bitirmeyeceğini görmüş ve aklına Tibor Illyes'in makûs kaderi gelmişti.

Temel konularda mutabakata varıp hemen ardından arabayla Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'ne giden Balint ve Azelan durumdan Pallavicini'yi de haberdar ettiler. Pallavicini de Testa ve Wangenheim'a birer protesto mektubu yönlendirdi, ardından da konuyu İmparatorluk'un Dışişleri Bakanı olan von Bechtold'a iletti, ondan da von Jagow'a baskı yapmasını bekliyordu.

İstanbul'da geçirmiş oldukları birkaç hafta ve Avusturya-Macaristan ile Almanya arasındaki münasebetlerin durumunu gördükten sonra Azelan ve Balint Pallavicini'nin teşebbüslerinden pek fazla bir şey ummuyorlardı, fakat bu düşüncelerini kendilerine saklamayı daha yararlı gördüler. Kendilerini korumalarını sağlayacak olan herhangi bir şey, hiçbir şeye sahip olmamaktan daha iyiydi, bir de Balint şu anki durumda Gontrand'ın büyükelçiden daha faydalı olacağını anlamıştı. Pallavicini ise onların kalacağı yer hakkında bilgi vermiş, sonrasında da jandarma karakoluna, Alman Büyükelçiliği'ne ve Pera Palas Oteli'ne yollanan görevlilerden bahsetmişti. Ardından da Sultan'la ve peşinden Talat Paşa ile görüşmeye çalışacağını söylemişti ki bu Balint ve Azelan'a az da olsa Pallavicini'ye ümit bağlayabileceklerini düşündürdü. Öte yandan ikilinin dört hafta önce Talat Paşa ile görüşmelerinden anladıkları, Sultan'ın herhangi bir gücünün olmadığıydı, o sadece İTC'nin sözcülüğünü yapıyordu ve bu gerçeği hemen hemen herkes biliyordu.

Ertesi sabah saat yedide hiçbir Türk jandarmasının kendilerini durdurmayacağına dair olan talimatı öğrendikten sonra Balint ve Azelan Haliç'e geçtiler. Orada limana uzak sayılabilecek bir noktadan kayıkla *Société Maritime d'Héraclée*'ye ait olan yük gemisine bindiler. Güvertede onları kaptan karşıladı ve Gontrand'ın mektubunu uzattı. Mektupta Gontrand onlara iyi yolculuklar diliyor, François Dussaud'u da yolculukları hakkında bilgilendirdiğini ve kendisine talimat geldiği zaman İzmir'e geçeceğini söylüyordu.

Gontrand'ın mektubunda ayrıca Fehim Paşa'nın Büyükelçi Wangenheim ve Christoph von Hirsch'ten yüklü miktarda rüşvet aldığı yazmaktaydı. Gontrand bu durumu uluslararası Kapitülasyon anlaşmalarına aykırı olduğundan dolayı protesto etmiş, az miktarda bir rüşvet karşılığı Azelan ve Balint'e isnat edilen suçlara dair evraklara ulaşmış, daha sonra Fehim Paşa'dan rüşvet mukabilinde ikiliye ait bütün belgeleri geri almayı başarmış ve her ne kadar ümitsiz bir teşebbüs olarak görüyor olsa da paşayı Almanlara bu işten bir menfaat elde etmediğini söylemeye ikna etmişti. Böylece en azından kısa bir zaman için de olsa vakit kazanmayı ümit ediyordu.

Ertesi günün sabahında İzmir'de olacaklarını öğrenen Balint mektubu katlayıp cebine koydu ve Pallavici'nin teşebbüsleri ile Gontrand'ın teşebbüslerini kıyaslayınca büyükelçinin böylesine bir bilgi toplayamayacağını fark etti. Ayrıca Gontrand İzmir'de bulunan Avusturya-Macaristan konsolosunu ve Hüsrev Vaghinag'ı haberdar etmiş, gerekli olan eşyaları da yollamıştı. Yollanmayan tek şey yeni silahlarıydı...

25. BÖLÜM

İZMİR

Perşembe, 20 Kasım 1913

François Dussaud rıhtımın hemen karşısında, Hotel Krämer Palace'ta kalan Azelan ve Balint'in yanına gelmişti, planına göre daireye geçmeden önce öğle yemeği yiyeceklerdi. Daha önce İzmir hakkında bir fikri bulunmayan Azelan ise denizden, sahil kıyısında bulunan lokanta ve kafelerle, Avrupa tarzı inşa edilmiş olan binalardan etkilenmişti. Modern görünümlü rıhtıma demir atmış olan tekneler Brindisi, Liverpool, Barcelona, Marsilya, Londra, Odessa, Cenova gibi şehirlere gidebilmek için yükleme işlemlerinin bitmesini bekliyorlardı. İnsanlarsa başka başkaydı, yerel kıyafetler giymiş Türkler kadar alafranga giyinmiş olanları da vardı, Avrupalı işadamları ve görevliler, yerel Genç Erkekler Hristiyan Birliği (YMCA) üyelerinin oluşturduğu futbol takımı oyuncuları... -görünüşe göre her sokak dünyanın farklı bir köşesine açılıyordu.

Azelan burada, İzmir'de, kendisini İstanbul'dan daha rahat hissediyordu. Bu bir düş müydü, yoksa akciğerleri temiz havayla dolduğu için miydi? Ya da başkentte yaşamış olduğu stresli günleri arkasında bıraktığı için?

François rıhtıma bakan Spor Kulübü'nün terasında rezervasyon yaptırmıştı. Kulübün bahçesi sonbahar güneşi ile aydınlanırken masaları da Ermeni, Rum, Levantenlerden saygın insanlar ve işadamları ile dolmuştu. Azelan, François da dâhil olmak üzere yemeği bekleyen insanların nargile tüttürmesine şaşırmıştı.

"Önünüzde görünen limanı ben ve kardeşim inşa ettik" dedi François nargile fokurtusu ve dumanları arasından. "Şimdi burasıyla kuzeyde, Ayvalık'ta bulunan limanı *Osmanlı Bankası* adına işletiyoruz."

François içeri yeni girmiş olan uzun boylu ve redingotlu kişiyi tanıtmak için arkasını döndü.

"Arkanızdaki kişi, Herbert Octavius Whittal, buranın en önemli Levantenlerinden birisidir. Beş yıl önce buradaki yüzüncü yıllarını kutladılar. Sizinle tanıştırmam için bana müsaade edin."

Ayağa kalktı ve birkaç dostu ile konuşmakta olan Whittal'ın yanına giderken Balint ve Azelan'a refakat etti. Konglomeratum çalışanları Bay Whittal ve Bay Giraud ile tanıştılar, Britanya ve Fransız kökenli fakat Osmanlı vatandaşlarıydı bunlar. Daha sonra da Baltazzi, Düzian, Zarifi, Mavrocordato, Camondo gibi Türk, Ermeni, Rum, İbrani asıllı kişilerle tanıştılar. Takriben yarım saat sonra gelen yemeğe otururlarken Azelan isimlerin çoğunu unutmuştu bile. Kafasını kurcalamakta olan soruyu sordu.

"Bay Dussaud, neden Rahmi Bey burada kendi otonomluğuna sahip ve Talat Paşa'nın gücü ona erişemiyor?"

Azelan sormuş olduğu sorunun cevabının Balint tarafından da merak edildiğini gördü. François Dussaud gülümsedi.

"Basit bir soru," dedi, "fakat cevabı karmaşık. Öncelikle İzmir'in nüfusu yaklaşık olarak yarım milyon ve bunun yüzde altmışı Rum, yüzde otuzu Türk. Geri kalan ise Ermeni, Levanten, Yahudi ve diğer yabancılar. Bu yüzden İzmir'in adı '*Gâvur İzmir*'. Sizin gibi yabancılar ya da ben, Bay Whittall, Giraud gibi Levantenler çocuklarını yabancı okullarda okutuyorlar. Burada okullar iş hayatı için önemli bir basamağı oluşturuyorlar."

"Ne? Rumlar çocuklarını Katolik ve Protestan okullarına mı yolluyorlar?"

"Ve hatta Türkler?" diye sordu Balint.

"Eğer çocuklarının ticarette, iş hayatında başarılı olmalarını istiyorlarsa evet. Biliyorum kulağa ilginç geliyor, lakin doğrudur bu. Hatta tahmin ediyorum ki bu durum İzmir'in gâvurluğunu iki kat arttırıyor, hem İslam'a hem de Rum Ortodoksluğuna karşı..." Dussaud -belki de yapmış olduğu İzmir esprisine- gülümsedi. "Herkes değil ama büyük bir çoğunluk böyle düşünüyor. Bazı İzmirli çocukların tamamen seküler olan Fransız okullarına kaydolması, durumu daha da kötüleştiriyor. Tabii ki Müslüman Osmanlı İmparatorluğu'nun bakış açısıyla böyle diyorum."

Terasa ve rıhtım üzerinde parlayan güneşe bir göz atmak için sözlerini kesti.

"Bir diğer husus da burada doğan Levantenlerin aynı zamanda yabancı pasaportu taşıması ki bu durum Kapitülasyonlar sebebiyle Sultan'ın yargısının karşısına çıkmamayı da sağlıyor. Yabancılar ve Levantenler Osmanlı yargısında değil, taşıdıkları ülke pasaportunun hukukuna tabi olarak yargılanıyorlar. Yani bir bakıma dokunulmazlar, bu da İzmir'i diğerlerinden farklı kılıyor."

Her ne kadar çok uluslu bir imparatorluktan geliyor olsalar da Balint de Azelan da durumun karmaşıklığı karşısında şaşırmışlardı.

"Bu vilayeti yönetmek çok hassas bir iştir ve Rahmi Bey bunu kendinden öncekilere göre çok daha başarılı bir şekilde yapmakta. Levanten, Ermeni ve Yahudilerin rahatça ticaret yapmalarını sağladı, bunu yapmasaydı onlar bölgeyi terk edecek ve vilayet ekonomik olarak harabeye dönecekti. Kaldı ki Ermeniler on beş yıldan beri Amerika'ya göç ediyorlar... Talat Paşa'nın temel çekincesiyse bu ekonomik güce zarar gelmemesi. Eğer bu güç zarar görürse

İmparatorluk da kendisine kredi açan ülkelerin merhametine kalır."

"Zaten öyle değil mi?" dedi Balint.

"Bir dereceye kadar yeni kurulmuş olan İTC hükûmeti kurallarla oynamaya çalışıyor. Fakat geleceği kim bilebilir? Borçları ödeyemeyebilirler..."

"Fakat gelir ve giderler Düyûn-ı Umûmiye'nin kontrolünde değil mi?" diye sordu Azelan.

"Beş bin kişilik Düyûn-ı Umûmiye çalışanları ile Osmanlı ordusunun gücü bir mi? Bilhassa Ermenistan, Suriye ve Anadolu'dan elde edilecek gelirlerin toplanması mukayese ediliyorsa."

"Beş bin görevli artı Avrupa orduları," dedi Azelan.

"Borçlar için savaşa gitmeyi mi kastediyorsunuz?"

"Öyle farz ediyorum," dedi Azelan; fakat yüzleşilecek meselenin büyüklüğünü de fark etti.

"Almanya dışında bütün Avrupa ülkeleri Türkiye'yi tarafsız tutmaya çalışıyorlar. Osmanlı'ya karşı yapılacak olan silahlı bir müdahale devleti Almanya'nın kucağına iter, bu da İngiltere, Fransa ve Rusya'nın çekindiği bir durum. Daha da kötüsü Osmanlı ile yapılacak bir savaş gelirlerin yok olmasına da sebep olabilir, bu da Düyûn-ı Umûmiye'nin çekindiği bir durum..."

Azelan da Balint de sessiz kaldılar.

"Gördüğünüz üzere bu soru kimsenin cevabını henüz bilmediği, dolayısıyla ortaya koymak istemediği bir soru, ne biz, ne Osmanlı hükûmeti. Ne de Rahmi Bey; onun ilgilendiği vilayetinde işlerin düzgün gitmesi. Bu yüzden burada onun kendine göre prensipleri hüküm sürüyor ve kimse bunu değiştirmek istemiyor, Talat Paşa da, Enver Paşa da. Kimse Rahmi Bey'in sorumluluğunu üstlenmek istemiyor..."

Azelan edinmiş olduğu bilgi denizinde boğulurken Balint'e bir bakış fırlattı. İkisi de rahatlamış hissediyordu.

"Peki bize Hüsrev Vaghinag hakkında ne söyleyebilirsiniz? Ermeni'ymiş, doğru mu?"

"Doğru," diye cevapladı François Dussaud. "Ve bilmelisiniz ki Ermeniler İmparatorluk'ta en az gücenen gruptur. Onlarca iş ağı, işletme kurdular ve Türk nüfusunu beslediler. Baltazzi, Düzian, Mavrocordato, Camondo ve tanıştırdığım diğerlerini hatırlıyor musunuz? O masada şehrin zenginliğinin, işlerin yüzde onu vardı... İmparatorluğu düşünün artık."

Balint ve Azelan devamı için beklediler.

"Bunu İstanbul'da mı öğrendiniz?"

Balint bunu nasıl bilebildiğini düşünürken aklına 'Gontrand' geldi.

"Evet," dedi Balint.

Azelan onun Talat Paşa'ya yapmış olduğu nahoş ziyareti tekrar hatırlamak istemediğini fark etti.

"Hüsrev Vaghinag çocukken öksüz kalmıştı ve amcası Dzeron Vaghinag tarafından büyütüldü, amcasının iş ağı bölgedeki Ermenileri sarıp sarmalamıştı. Birkaç yıl önce Hüsrev amcasının işinden ayrılıp Osmanlı adına çalışmaya başladı. Dâhiliye Nezareti'nde göreve başladıktan sonra pek çok kişi bunun standart bir manevra olduğunu düşünmüştü, fakat amcası hiç iş alamadı... Pek çok kişi, bilhassa Ermeniler bu duruma çok şaşırdılar."

Azelan Balint'e bir bakış daha fırlattı, o esnada Balint kendisiyle şu bilinmeyen Ermeni arasında bir benzeşim kurmaya çalışıyordu. François devam etti:

"Hüsrev Vaghinag'ın zengin olması demek... teşvike ihtiyaç duymayacak demek değil. Hatta tam tersi. Fiyatının daha yüksek olacağı anlamına geliyor. Ve bildiğimiz üzere Almanlara karşı olan rekabette o da kendi fiyatını arttırmaya çalışıyor. Bu durumu organize edebilmek için

Baltazziler ile çalışmalıyız. Tahmin ediyorum ki Gontrand size bahsetti?"

"Evet," diye cevapladı Balint. "Gerekli ayarlamaların hepsini yaptık."

"Vaghinag hakkında söylemem gereken son bir şey varsa onun da İTC'ye yakın olduğu ve Osmanlı otonomisini savunduğudur."

"Peki bunun bizim teşebbüslerimize etkisi nedir?"

"Bunun anlamı onun kontrat hakkında son derece acımasızca bir pazarlığa gireceği. Bildiğimiz kadarıyla toplumun menfaatini kendi menfaatinden üstün tutuyor."

Diğer konulardan da bahsederek öğle yemeklerini bitirdiler ve tam çıkarlarken,

"İşte şuradaki Rahmi Bey, İtalyan konsolosuyla yemek yiyen..." dedi François.

Azelan ve Balint uzun boylu, şık giyimli adamı görmek için o tarafa doğru döndüler.

"Onunla tanışmak kimseye zarar vermese gerek," diye de ekledi.

26. BÖLÜM

Stephen Noyes
Dent, Palmer & Company
London Wall, Londra
İngiltere

Hector Bullingdon
English Club eliyle
Cadde-i Kebir
Pera, İstanbul

Cuma, 21 Kasım 1913

Sevgili Hector,
Bu mektubu SCP Co.'nun Yönetim Kurulu toplantısından gelir gelmez yazıyorum. Her ne kadar zor olsa da işlemler tamamlandı. Sizin değerlendirmiş olduğunuz gibi SCP Co. ortak teşebbüste yüzde seksen beş nispetinde hisse sahibiyken Pregilo e Associati'nin payı yüzde on beş. Ayrıca yeni ortaya çıkacak firma için banker de bulduk, İtalyanların kendi bankerlerini kullandırmaya çalışmalarına rağmen...

Anonim ortaklıkta İtalyan gemilerine ayrılacak olan yüzde on beşlik pay için pek çok tartışma döndü. Yeni gemilerin inşasına ayrılacak mali kaynak ve kendilerini amorti etmeleri hususunda Bay Dent ve Bay Palmer'ı sizin söylediklerinizden hareketle İtalyan filosunun Midilli Adası'nda demir atmış olduğu gerçeğinden yola çıkarak ikna ettik...

Churchill ile yapılan görüşmelerden hareketle kimsenin sahip olamayacağı kadar çok dost edinmeye çalıştık. Bunda da

sayıca çok olmasalar da Fransızları yanımıza çektik, fakat buradaki mesele Almanlar ile Osmanlıların birbirlerine çok yakın olmaları. Dolayısıyla diyebilirim ki herhangi bir teşebbüs silahlı mücadeleye de yol açabilir.

Jeopolitik düşüncelerime son verirken yeni kurulacak olan anonim şirketin Britanya yasalarına göre kurulacağını bildirmem gerekir. İzmir için yapılacak olan bir teşebbüste SCP'nin Birmingham ve Manchester'da bulunan fabrikaları yeterli kapasitede üretimi sağlayacaklardır.

Mali alanda ise iki tane şube açacağız. Bunlardan ilki Londra'da her çeşit üretim, ham madde, nakliyat ve İtalyan gemilerine personel alımı hususunda çalışacakken İzmir'de açılacak olan şube liman masrafları, yük boşaltımı, yerel nakliyat ve "ehemmiyetsiz işler" ile ilgilenecek. Sözleşmeyi imzalayan taraflar ise siz ve Bay Seymour olacak.

SCP'nin kuruluşu için gerekli olan tasdiki sizden aldıktan sonra Bay Dent ve Bay Palmer sizden ve Bay Seymour'dan aylık öngörülerinizi bekleyecekler.

Saygılarımla,

Stephen

Not: Almanların neden İtalyan gemilerini reddettiği hususunda bir malumatınız var mıdır? Buradaki herkes bu durumu şaşırtıcı buldu, zira İtalyan gemilerini kullanmaları hâlinde maliyeti düşürecekleri aşikâr.

İSTANBUL ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

27. BÖLÜM

Cuma, 28 Kasım 1913

Akşam çöküyordu ve üçlü mavi gökyüzünün altında, rıhtımda yürüyordu. Hüsrev Vaghinag'ın evinin güney cephesi denizi görüyordu, Rahmi Bey ile komşuydu ve Türk ile Yahudi mahallelerinin kesiştiği noktadaydı. Eve girdikten sonra François Macarları Hüsrev'e takdim etti. Hüsrev'in teni koyuya çalmaktaydı, siyah gözleri enerjik bakışlar atmaktaydı ve kıvırcık saçlıydı. Azelan ile Balint'i bir süre süzdükten sonra

"Zannediyorum ben İstanbul'da iken siz de oradaydınız?" diye söze başladı.

Balint o anda Yıldız Sarayı'nda görmüş olduğu Hüsrev'i hatırladı, kendisini tanımayacağını düşünmüştü. Sinirleri gerildi.

"Evet."

"Yanlış hatırlamıyorsam o gün Talat Paşa şirketinizin *patent* müracaatını reddetti değil mi?.."

Soru aslında pek bir cevap beklenmiyormuş gibi sorulmuştu. 'Bu ülkede sır saklamak mümkün değil mi?' Balint herhangi bir eziklik göstermemeye çalıştı.

"Lütfen endişelenmeyin," diye devam etti Hüsrev Vaghinag. "Rahmi Bey'in Osmanlı İmparatorluğu'nu modern altyapı ile donatmak hakkındaki görüşleri Talat Paşa'dan çok daha farklı. Masraflara bakıldığında Rahmi Bey vilayet için en düşük fiyat vereni istiyor ve bildiğiniz gibi Almanların fiyatları son derece yüksek..."

Hüsrev Vaghinag üçlüden bir tepki gelir mi diye bir süre bekledi, ardından da devam etti.

"Her hâlükârda biz -bu bizden vilayetin mülki erkânını kastediyorum, Rahmi Bey dâhil- sizin gerekli tedbirleri alarak teklifte bulunduğunuzu görmekten mutluluk duyuyoruz, Talat Paşa'nın Konglomeratum'un çalışmasını kısıtlamasına rağmen," dedi Balint'e bakarak, sonra Dussaud'a döndü: "*Société franco-ottomane d'études industrielles et commerciales* İmparatorluk içinde çalışabilir. Bu da son derece güzel bir inisiyatif."

"Yine de" diye devam etti Hüsrev Vaghinag, "sizi, her teklif verenin, kendinden beklenenleri karşılamakla mükellef olduğu konusunda uyarmalıyım. Bu yüzden firmanız hakkında sizlerle yüz yüze görüşmeliyim, Bay Morincz, Bay Révécz ve anladığım kadarıyla firmanız tedarikçi görevini üstlenecek Bay Dussaud?.."

Ağırlığından dolayı iyice yaslanmış olduğu sandalyesi gıcırdadı.

"Bu doğru," diye cevapladı Balint.

"Şu anda vilayet üç tane teklif aldı bile..."

"Üç?" dedi şaşkınlığını gizleyemeyen François Dussaud.

"Evet, üç. Siz, *Bagdhadbahn Gesellschaft* ve *SCP-İtalyan* ortaklığı."

Duyduğu rakam ve şehirde dolaşan söylentiler Balint'i ürkütmüştü. İtalyan ortak şüphesiz ki *Pregilo e Associati* idi, geçtiğimiz günlerde SCP ile anlaşmışlardı. İtalyanların teşebbüsü Konglomeratum-Valençay ortaklığına bir zarar verebilir miydi? Balint hızlı bir şekilde düşünmeye çalışıyordu, şüphesiz ki Vaghinag uzun zamandan beri François Dussaud'u tanıyordu. Öte yandan bu yeni gelen Macarlar hakkında bu kadar bilgiye nasıl sahip olabilmişti?..

"İzmir Limanı'nın aktivitesi sıklıkla elde edilen mahsule, sebze ve meyvelere göre değişir..."

Hüsrev Vaghinag'ın kaşları çatılmıştı, dikkatini konuşmaya teksif etmeye çalışıyordu. Balint ve Azelan ise François'nın açtığı yolu takip ettiler ve bir tepki vermediler.

"...ticaret sezonu haziranın başında başlar eylülün sonunda biter. Bu dönemde İzmir'in ihracatı da en az ithalatı kadardır. Mahsuller, canlı hayvanlar ve et ülkeyi terk ederken üretilmiş ürünler ve makineler ülkeye girer. Temel ihraç maddeleri sultan üzümü, incir, koyun, pamuk, inek, keçidir. İthal ürünler ise dikiş makineleri, tarım ekipmanları, altyapı malzemeleri ve sairdir. Deve kervanlarının geldiği son nokta buradan pek uzakta değil," diyerek parmağıyla dışarıda belirsiz bir yerleri gösterdi.

Üçü de hayalî noktayı görmeye çalıştılar.

"Evet, burası ilginç bir vilayet..." dedi düşüncelere dalmış olan Hüsrev.

Bakışlarını Azelan'ın endişeli görünen yüzüne çeviren Balint Hüsrev'in konuşmalarındaki şifreyi çözmeye çalışıyordu.

"Ah! Sizleri Özdemir Bey ile tanıştırmama müsaade edin lütfen."

Üçü de sessizce içeri girmiş, gölgede durmakta olan uzun boylu adama baktılar. Balint adamın sarı saçları ve mavi gözlerine dikkat kesildi.

"Rahmi Bey gibi Özdemir Bey de bölgeye İmparatorluk için çalışma adına geldi. Her ne kadar daha yeni tayin olduysa da Nafia Nezareti adına Girit'te uzun yıllar çalıştı, ta ki nasıl desem, Girit'in Yunanistan tarafından ilhak edilmesine kadar. Kendisi bizim gelecek vaat eden bürokratlarımızdan birisidir."

Elindeki bazı kâğıtları Özdemir Bey'in eline tutuşturdu, bu esnada ötekinin yüzünde tek bir ifade ya da tepki yoktu. Girdiği gibi sessizce odadan ayrıldı.

"Onun yarı Çerkes olduğunu düşünüyorum," dedi Hüsrev. "Sarı saç ve mavi gözlerinin tek açıklaması bence bu."

Balint konudan konuya geçmelerine alışmıştı artık.

"Bildiğiniz gibi Rahmi Bey de şu anda Bükreş Antlaşması uyarınca Yunanistan'a ait olan Selanik'ten gelmiştir..."

Hüsrev Vaghinag tekrar sandalyesine oturdu ve gıcırdattı.

"Şu dışarıdakiler Rum olsa gerek..."

Balint herhangi bir işaret için François'ya göz attı, ama Fransız sakin bir şekilde sandalyesinde oturuyordu.

"Girit'i alanlar Yunan'dı, Selanik'i de. Ve İzmir nüfusunun yüzde altmışı Yunan, burada ne olacak sizce?"

Balint Vaghinag'ın bir cevap aramadığının farkındaydı.

"Yunanlılar ilginç bir *fenomen*dir. Onlara göre Küçük Asya'daki Yunan varlığı en az dört bin yıllıktır, fakat günümüzdeki durum bu kadar açık ve net değil. Antik devirdeki Yunanlar ile günümüzdekiler en fazla uzak dereceden kuzenler. Bu durum benim gibi Ermeniler, Yahudiler ve hatta Araplar için de geçerlidir. Yunanlar İzmir'in en eski ve en modern yerleşimcileri olduklarına inanıyorlar, Ortodoks olanlar Rusya'ya sempati duyarlarken diğerleri genellikle İngiltere'ye sempati duyuyorlar. Diğer etnik gruplar Fransa, İtalya, Almanya ve hatta bazıları Birleşik Devletler'e sempatiyle yaklaşıyorlar. Burada çok fazla millet var... Öte yandan bu konuyu benden ziyade muavinim Özdemir Bey ile konuşmanız daha yararlı olacaktır, kendisi son derece tarafsızdır. Bir Türk için tabii ki..."

'Neden bize bunları anlatıyor?' diye düşündü Balint ve monoloğun devam etme ihtimalinden huzursuzluk duymaya başladı.

"Özdemir Bey İTC üyesidir, tıpkı Rahmi Bey gibi ve burada yapılan her şey teşkilata rapor edilir. Bugün bizleri bilinmeyen yüzler yönetiyor..."

'Ah, mesajlar şekil almaya başladı' diye düşündü Balint. 'Ama ne zaman kontrat hakkında konuşacağız?'

"Görebileceğiniz üzere benim pozisyonumda olan birisi seçimlerini dikkatle yapmalıdır, zira yapılabilecek bir seçim diğer milletleri kızdıracaktır; tıpkı Bandırma gibi, Söke gibi, Eğirdir gibi. Bir tarafı seçen diğer taraflarla mücadele etmeye hazır olmalıdır."

Durakladı ve ağırlığını başka yere verdi, sandalye tekrar gıcırdadı. 'Sonunda bulutlar dağılmaya başladı' diye düşündü Balint.

"Yunanlar İngiliz ya da Rus firması seçilmezse mutsuz olacaklar, Türkler Alman firması seçilmez ise, öte yandan bazı Türkler de İtalyan firması seçilmezse kızgın olacaklar. Yahudiler ise malzemeler Selanik üzerinden gelmezse rahatsızlık duyacaklar, Ermenilerse..."

Vaghinag bir süre düşünmek için durdu. Balint onun da bu cümlenin sonunun gelmeyeceğini anladığını fark etti.

"Görmüş olduğunuz üzere yapılacak teklif başa çıkılamaz bir teklif olmalı. Üçüncü bir grup tarafından yapılmalı ve öyle bir teklif olmalı ki... kimse eleştirmemeli. Mükemmel olmalı. Hayır... mükemmelden de öte olmalı. Ve herkesin beklentilerini de karşılamalı..."

Bu sonuncusunu François Dussaud'a bakarak söylemişti, beriki başıyla hafifçe onayladı, fakat yüzü kayıtsızdı.

"Yarın Özdemir Bey dairenize gerekli olan dokümanları getirecek. İnanıyorum ki iş birliği yaparsak temel meseleleri aşabiliriz ve bir noktaya varabiliriz. Bize firmanız hakkında bazı bilgiler gerekli Bay Dussaud. Yine belirtmeliyim ki Bay Morincz'in Konglomeratum hakkında sağlayabileceği bilgiler de bizim için son derece önemli..."

Hüsrev Vaghinag ayağa doğruldu ve konuklarını kapıya kadar yolcu ederken François Dussaud ile sohbet etti. Tam ayrılacakları esnada ise,

"Bay Morincz ve Bay Révécz, bildiğiniz üzere amcam benim adıma gelecek hafta bir davet tertip ediyor. Belki katılmak istersiniz, hem bu sayede İzmir eşrafıyla da tanışabilirsiniz. Davet edildiniz değil mi Bay Dussaud?"

"Evet efendim, heyecanla bekliyorum, teşekkürler."

"Çok teşekkür ederim, bizim için zevk olacak," dedi Balint.

"Harika, davetiyeleriniz için amcama bilgi vereceğim, Hotel Krämer Palace'ta kalıyordunuz değil mi?"

Hüsrev Vaghinag'ın onların hakkındaki son ifşası Balint'i şaşırtmadı. Hüsrev hepsiyle tek tek tokalaştı ve yüzlerine manasız bir tebessümle baktı.

Üçlü tekrar rıhtım kıyısındaydı, rüzgârdan dolayı hava soğumuştu, fakat Balint vücuduna zarar veren zehirden temiz hava sayesinde arındığını düşünüyordu. François'ya döndü:

"Bence Vaghinag bize onu nasıl ikna edebileceğimizi açıkladı. Finansal olarak diyorum."

"Evet, düşündüğümüzden daha karmaşık bir adam çıktı," diye cevapladı François.

"Fakat neden konu dışına çıkıp Yunanlar ve diğer azınlıklardan bahsetti?"

"Bu bir testti ve başarıyla geçtiniz; herhangi bir yorum yapmadınız."

"Bu yüzden mi Özdemir Bey'in de ayrılmasını bekledi?"

"Elbette. Bir İzmirli asla bu tarz konuları bilinmedik ve çok farklı kişilerle konuşmaz. Ermenilerin, Yahudilerin ve Rumların kendilerine dair ikna edici iddiaları var; gerçi ne kadar ikna edici oldukları tartışılır."

"İnanıyorum ki" dedi Balint, "Özdemir Bey'in söyleyeceklerini dinlemek ilginç olurdu."

"Tabii ki," dedi François. "Öte yandan kendisi bir İTC üyesi ve düşüncelerini tahmin etmek çok güç değil. Dzeron

Vaghinag'ın davetinde Türklerin de görüşlerini duyabilirsin, lakin dikkatli ol. Bugün de fark ettiğin üzere onlar senin hakkında çok şey biliyorlar ve o davet senin İzmir eşrafıyla tanışmanı sağlayacağı kadar onların da senin hakkında fikir sahibi olmasını sağlayacaktır. Bu yüzden her adımına, her hareketine, her sözüne dikkat et. Yarın sana daha fazla bilgi veririm, şimdi bir toplantı için ayrılmak zorundayım..."

Amerikan Konsolosluğu önünde François Dussaud Osmanlı Bankası şubesine doğru ayrılırken Azelan ve Balint de kendilerini Avusturya-Macaristan Konsolosu August Ritter von Kral'a takdim etmek üzere konsolosluğa doğru yola çıktılar. Balint Fransız kitabevinin önünde dururken Azelan pazarlarda ve sokaklarda dolanıyordu.

"Daha fazla felsefe kitabı mı?" diye sordu Azelan konsolosluğun önünde tekrar bir araya geldiklerinde. d'Holbach'ın iki kitabına bir göz atıp, "Balint, okuyabilmen için zamanın olduğunu zannetmiyorum," dedi. "Ya da teklif hazırlamak için zamanın olduğuna..."

Balint gülümseyerek cevapladı.

"İnsanın ufkunu genişletmesi için daima zaman vardır."

Ardından ikili konsolosluğa doğru yürüdüler.

28. BÖLÜM

Cumartesi, 6 Aralık 1913, akşam

Christoph von Hirsch, General Mordtmann ile olan sohbetinden sıkılmaya başlamıştı. İzmir'deki Alman konsolosu, şöhret basamaklarını bir bir tırmananlardan biriydi. Eğer bir asilzade veya mühendis olmuş olsaydı, Christoph konsolosla sohbet edebileceği müşterek bir zemin bulabilirdi, ama olmadığından Dışişleri Bakanı von Jagow'un konsolosluk için nasıl bu adamı seçtiğini merak ediyordu... Dzeron Vaghinag tarafından tedarik edilmiş lüks yiyeceklerin tadına varırken Konsolos Mordtmann'la sohbetini sürdürdü. Hirsch, kendi aile geleneğinde pek sefih kabul edilecek, israfın ve şatafatın kol gezdiği resepsiyonları hoş görmemesine rağmen, Ermenilerin misafirperverlik duygusunun hayli gelişmiş olduğunu kabul edebilirdi. Ve bu Anadolu şarabı, pek de kötü sayılmazdı. Hayır, hiç de kötü sayılmazdı...

Birden durdu ve başının döndüğünü hissetti. 'Bunlar burada ne yapıyor!?' Avusturya-Macaristan konsolosunun Balint Morincz ve ortağını Dzeron Vaghinag ile tanıştırdığını görünce donup kaldı... 'Gerçekten o mu?' diye sordu kendi kendine. Balint Morincz'in, daha önce dikkatini çekmiş olduğunu hatırladı; neredeydi, English Club'da mıydı? Kahrolsun, önemli değildi. Ama sonuçta planları Wangenheim yapmıştı, meselenin etraflıca halledildiğini düşünmüştü! Wangenheim kendinden çok emin duruyordu. 'Ne oldu? Niye İstanbul'da hapiste değil bunlar?'

Christoph bir açıklama beklercesine Wangenheim ve de Testa'yı arandı ama onlar İstanbul'daydı. Bu pazar Mordtmann'ın telgrafçısını konsolosluğa getirmeliydi ama

büyük ihtimalle pazartesiye kadar ne büyükelçi ne de *dragoman*'dan hiçbir şey öğrenemeyecekti...

Çenesinde dişleri gıcırdıyor, tüm vücudunu sarsan öfke ve hayal kırıklığı, bu meseleyle burada -İzmir'de- başa çıkmakla alakalı yaşadığı acziyeti daha da katlıyordu. Burada, Almanlardan nefret eden Rahmi Bey gibileri de dâhil, en güçlü destekçilerinden hiçbirine bel bağlayamayacağını biliyordu... Ve eğer Wangenheim ve de Testa İstanbul'da başarısızlığa uğradıysa İzmir'deki muhtemel çabalarına ne olacaktı? O Macar, varlığıyla onu aşağılıyorken orada öylece durmaya karar verdi.

Balint Morincz selamlaşma sırasından ayrıldıktan sonra, Christoph yanına gitti ve en resmî tonuyla konuştu.

"Bay Morincz? Şimdiye kadar tanışmadık ama kendimi tanıtmama izin verin. Christoph von Hirsch."

Verdiği tepkiyi görmek için Balint Morincz'in yüzüne baktı ama Macar selamlaşmak için basit bir şekilde elini uzattı.

"Nasıl gidiyor? Hakkınızda oldukça fazla şey duydum. Aslında sizinle İstanbul'da tanışmayı umuyordum..."

Müstehzi gülümsemesi ve isteksizce elini sıkması tedirginliğini daha da artırdı.

Vaghinag'ların devasa balo salonunu geçip tenha bir köşeye yöneldikleri esnada, "Bay Morincz, bir şey söyleyebilir miyim?" dedi ve Balint Morincz'in cevabını beklemeden de ekledi: "Bay Morincz, anladığım kadarıyla, İzmir hat eklentileriyle ilgili anlaşma yapmak için Anadolu'da bulunmaktasınız, değil mi?"

"Bay von Hirsch, bunun sır olduğunu düşünmüyorum. Ama sorduğunuza göre, evet, burada Morincz Konglomeratum'un İzmir hat eklentilerine dair müzakerelerini yürütmek üzere bulunmaktayım."

Christoph kısmen rahatladı. Bu adam diğer iş adamlarından farklı değildi. İstanbul'dan 'kurtulmayı' başarırsa bu büyük bir şans olurdu. Christoph asıl meseleye odaklanmaya çalıştı: *Baghdadbahn Gesellschaft*'ın üstünlüğünü Macar'ın gözüne sokmak. Sesinin daha temiz ve kontrollü olduğunu hissetti.

"Bay Morincz, acaba, 1892'de Ankara demiryolunu bitirmemizin ardından, *Hirsch Konzern*'in Eskişehir'de demiryolu atölyeleri kurduğunu ve Sultan'dan Eskişehir'le Konya'nın güneyi arasındaki demiryolunun şirketimiz tarafından yapılacağına dair izin aldığımızı biliyor musunuz?"

Balint Morincz'i izliyordu. O da belli ki konu hakkında düşünmekteydi.

"Aslında, evet, biliyordum," diye cevapladı.

"Pekâlâ. O zaman büyük ihtimalle Hicaz demiryolunun Alman mühendislere emanet edildiğini de biliyorsunuzdur. *Hirsch Konzern* mühendisleri. Değil mi?"

"Evet, biliyorum."

"*Mükemmel.* O zaman *Baghdadbahn Gesellschaft* ve *Hirsch Konzern*'in, iş birliği içinde çalışarak Üsküdar-Nusaybin ve Halep-Kudüs demiryollarının her kilometresini beraber inşa ettiğini söylememe gerek yok herhâlde?"

"Hayır, zaten farkındayım," dedi Balint Morincz.

"İyi, iyi, iyi..."

Karşısında duran adamı gözlemlemek için duraksadı. Hiç şaşırmış görünmüyordu -neredeyse sadece bekliyordu... Christoph devam etti.

"Bunlardan *Hirsch Konzern'in* Osmanlı İmparatorluğu'ndaki rolünden emin olmanızı sağlamak için bahsettim. Osmanlı Dâhiliye Nezareti, ülkenin modern çağa ayak uydurmasını sağlayacak altyapıyı kurma konusunda bize güveniyor. Yıllardır, çok zorluklar atlattık. Çok da başarılar kazandık ama daha yapılacak çok şey var."

Meselenin bir an önce açığa çıkmasını beklediğini gösteren bir ifadeyle onu seyreden Balint Morincz'e baktı.

"Size söylemek istediğim şey Bay Morincz, *Hirsch Konzern* Osmanlı karar mercilerinin itimadını kazanmış durumda. Dâhiliye Nezareti, Harbiye Nezareti, Nafıa Nezareti ya da Adliye Nezareti, kısacası hükûmetin tamamı..."

"Ama buna rağmen, İzmir vilayeti hâlen anlaşma için rekabet etmeye uygun..."

Christoph kendini kontrol etmek adına durdu. Öfkesini zorlukla dizginledi ama hayal kırıklığını engelleyemedi.

"Öyleyse ne olacak? Çok iyi biliyorsunuz ki Türkler kendi başlarına böyle bir altyapıyı tesis edebilecek durumda değiller. Bunu onlar için, bizim yapmamız icap ediyor! Biz en iyi olanı biliyoruz. Bizde teknoloji var. Bizi taklit etmekten başka ne yapabilirler ki? Ve nasıl yapacaklar bunu? Hangi sermayeyle? Hayır, Bay Morincz, bu insanlara bu işin nasıl yapıldığını..."

Christoph, Balint Morincz'in yüzünde ihtiyatlı bir ifade gördü. Bundan emin olmak istedi.

"Konuşmamızın hatırına, diyelim ki siz haklısınız..."

"Evet, tabii ki."

"Bu ülkede görevde bulunduğunuz birkaç yıllık süre zarfında meydanın size kaldığını mı ima ediyorsunuz?"

"Evet, tam da öyle. Tam olarak söylemek istediğim şey bu."

"Evet..." Balint Morincz düşünceleriyle boğuşuyor gibi görünüyordu. "Osmanlıların gerekli altyapıyı sağlamaya muktedir -en azından bugün- olmadıklarını düşünüyorum. Farz edelim ki bu altyapının *Hirsch Konzern* tarafından sağlanması elzem değil ve bu altyapıyı sağlayabilecek mühendis gücüne ve teknolojiye sahip, devletin ihtiyaçları doğrultusunda demiryolu döşeyebilecek başka bir şirket var. Yine de anlaşma için uğraşamaz mıyım?"

'Neden anlamıyor?' diye düşündü Christoph, sinirden yanakları titriyordu. Dişlerinin gıcırtısı duyulmaktaydı.

"Hayır, uğraştırmayız!"

Sesini alçaltarak ani çıkışı dikkatleri üzerlerine çekti mi diye kontrol etmek için bakındı. Sıkıntı yoktu -devam etti.

"Sonradan görme birinin gelip... kazanması yıllar, on yıllar süren her şeyi elimizden almasına izin vermeyiz! Her şeyi allak bullak etmek, sadece buna karar verdiği için... Yirmi yılı aşkın bir süredir bu ülkedeyiz! Şunu içtenlikle söyleyebilirim ki bu ülkenin ihtiyaçlarını biliyoruz! Ve bunun için en iyi konumdayız..."

Christoph Balint Morincz'in suratındaki ifadeyi gözlemlemek için bakındı. Ama o sakin kalmaya devam etmekteydi... Christoph devam etti.

"Bay Morincz, görüyorum ki açık olmam gerekmekte. İzmir eklentileri *Hitsch Konzern* tarafından inşa edilecek. Anadolu'daki neredeyse bütün demiryollarını biz yaptık ve bundan sonra da öyle olacak. Devam etmeme gerek olmadığını düşünüyorum. Bu iyi niyetli uyarımı dikkate alacağınızı düşünmüştüm ancak bana öyle geliyor ki öyle yapmıyorsunuz... Bay Morincz, ihaleden geri çekilseniz iyi olacak."

Christoph, Balint'in nefeslenmeye çalıştığını fark etti. Ona baktı, yüzünde ifade yoktu. Macar da sanki anlamaya çalışıyormuşçasına ona bakıyordu.

"Bay von Hirsch, 'sonradan görme' kelimesine ve ne yapmam gerektiğinin söylenmesine pek ehemmiyet vermem. Burada bulunmam hususunda bir derdiniz varsa ve benim gibi sıradan biriyle buluşmanın sizi küçülteceğinden korkmuyorsanız, ben varım. Sahadaki husus hakkında karar verebiliriz. Aşağılanan taraf olarak piştov tercihimdir,

ancak itiraf etmeliyim ki tedarik konusunda size güvenim tam. Görüyorsunuz ya, benimkiler İstanbul'daki Gizli Polis tarafından çalındı. Ama tüm bunları zaten bildiğinizi düşünüyorum."

Christoph gözlerini, kendisine dik dik bakan Balint Morincz'e dikmişti. 'Bu adam dayak yiyebileceğinin farkında değil mi?' Balint'e hayal kırıklığıyla karışık öfkeli bir bakış attı. 'Bu adam savaş mı istiyor? İyi. İstediğini alacak.'

"Bay Morincz, teklif konusunda mesafe katedeceğinizi mi düşünüyorsunuz? İzmir ihalesini asla alamayacağınız şekilde düzenlemeler yapılabileceğinin farkında mısınız? Buradaki herhangi birinin sizinle gerçekten iş yapmak istediğine inanıyor musunuz? Neye karşı geldiğinizin farkında mısınız? Yakında öğreneceğinize eminim!"

Christoph cevap beklemeden topuklarının üzerinde döndü ve küçümser bir tavırla uzaklaştı.

Hüsrev Vaghinag devasa balo salonunu turlayarak ve etraftaki konuşmalara kulak kabartarak kalabalığı bir süre müşahede etti. Bu onun en gözde uğraşlarından biri ve ayrıca yeni pozisyonundan çıkar sağlamaya çalışanlarla dalkavuklarından kaçmak için en iyi yoldu. George Horton ile dostane bir sohbet hâlinde olan Konsolos August von Kral'ı, Amerikan konsolosunu ve dedikoducuları geçti. Yüksek sesle konuşan ve kuzey kıyıları boyunca yapacakları yat gezisi hakkında planlar yapan Whittal ailesi üyelerini, Giraud Van der Zee ve etrafındakileri... İtalyan donanma gemilerinin 'ne kadar da göze battığı hakkında' sızlanıyorlardı. Tabii ki onur konuğu Rahmi Bey, gümüş kaplama bastonuyla etrafını saran dalkavuk Avrupalıların da bulunduğu topluluğa önemli bir şeyden bahsediyordu... Onlara yaklaştığında, Rodoconachi, Düzüoğlu, Zarafi ve Baltazzi

sanki bir şeyler düşünüyormuşçasına kibarca konuşmayı bıraktılar. Bu bankacılar, Dzeron Vaghinag'ın yeğeninin, o ünlü kâr getirecek anlaşmaları hakkında bilgi çalmasına müsaade etmeyeceklerdi. 'Sanki umurumda...' diye kendi kendine güldü Hüsrev.

Salonun ücra bir köşesinde Christoph von Hirsch'in, yanından ayrıldığı Balint Morincz'in arkasından sessizce yaklaştı.

"Sanırım pek popüler değilsiniz, Bay Morincz..."

Balint Morincz kendisine sesleneni görmek için arkasını döndü. Yeleğinin üzerine bir de İstanbul usulü siyah ipekten ceket giymiş olması Hüsrev'i şaşırttı.

"Ah! Bay Vaghinag. Sizi tekrar gördüğüme çok memnun oldum."

"Ben de, Bay Morincz. Şunu söylemeliyim ki Avrupalı birinin Osmanlı eşrafından biri gibi giyinmesi hiç alışılmadık bir durum... Eğer bunu bizim gözümüze girmek için yapıyorsanız, başarmış sayılabilirsiniz..."

Balint Morincz'in ona gülümsemeyle karşılık verdiğini gördü.

"Korkarım ki çok şanslı değilim. İstanbul'daki bir hadise. Gardırobumun geri kalanının gönderilmesini beklerken bunu satın almak zorundaydım. Maalesef hâlen beklemekteyim."

Hüsrev Balint Morincz'e bir bakış daha attı -'matrak...' diye düşündü, 'çoğu Avrupalı Osmanlı kıyafeti giymeye tenezzül etmez, böyle eşraf kıyafeti olsa bile'. Hatta itiraf etmeliydi ki bir Avrupalının üzerinde alışılagelmiş fraktan çok da farklı durmuyordu... 'Bununla birlikte, İzmir'deki tüm terziler ona uygun takım elbise dikebilecekken neden İstanbul usulü ceket?' diye de merak etti.

"Evet, öyle duydum. Siz de benimkine benzer siyah ipek kumaştan bir tane almalısınız. Çok rahatlar. Çuhadan değiller."

Hüsrev, bu yakın takipten duyduğu memnuniyetin ifadesiyle tebessüm eden Balint Morincz'e baktı. O da tebessümle karşılık verdi.

"Bay Vaghinag, İzmir'de bulunmam ile ilgili bilmek istediğiniz herhangi bir şey var mı?"

"Hayır, pek değil, ama itiraf etmeliyim ki Macarlar bizim buralarda Habsburg İmparatorluğu'nun diğer üyelerine göre daha az bilinir..."

"Habsburg'da barınan ırkların farklılıklarının bu kadar farkında olmanız beni etkiledi."

"Nasıl desem, Bay Morincz... Ön Asya'da olduğumuzdan, biz Ermeniler kendimizi Avrupalı olarak görürüz... Ve sonuç olarak burası İzmir -Avrupa ticaret ve kültürünün kaynaştığı yer. Şunu söylemeden edemeyeceğim, Batılıları her zaman olmaları gerektiği gibi görmüyoruz" dedi Konsolos Mordtmann ile Christoph von Hirsch'in girişin oralarda bir yerde yeniden bir araya gelmesine küçük bir bakış atarak.

Balint, onun bakışlarını takip etti.

"Ne demek istediğinizi anlıyorum."

Hüsrev konuşmayı hangi yöne çekeceğini düşünürken oluşan boşlukta Balint Morincz erken davrandı.

"Bay Vaghinag, size bir soru sorabilir miyim?"

"Tabii ki."

"Dâhiliye Nezareti'ne girmek için amcanızın işinden ayrıldığınızı anlıyorum... Neden diye sorabilir miyim?"

"Pekâlâ, Bay Morincz, benim sizin hakkınızda bildiklerim kadar sizin de benim hakkımda bildikleriniz var gibi," diye gülerek cevapladı.

"Eh, sonuçta, bu ülkeye gönderilmeme sebep olan müstakbel kararın alımında çok mühim bir role sahipsiniz. Duyduklarıma göre, Rahmi Bey bu konuda size tam yetki vermiş."

"Tam olarak değil ama beni bu şekilde gururlandırdığınız için size teşekkür ederim."

Balint sessizliğini korudu ve cevabın içindeki bir şey onu gerçekten meraklandırmıştı. Hüsrev Balint Morincz'den etkilenmişti. Bu onun samimi tarafı mıydı? Yoksa Balint Morincz'in bütünüyle alakasız durması... ağır ve ciddi meselelerin üstesinden gelebilmesi miydi? Neydi? Daha da önemlisi, bu itimat edilebilecek bir adam mıydı? Daha gelmesinin üzerinden bu kadar az geçmişken, her şey kontrolünde gözüküyordu -alışılmışın dışında...

"Bay Morincz, uzun zamandır Osmanlı İmparatorluğu'nda bulunmuyorsunuz ancak burasının sıradan bir ülke olmadığını şimdiden anlamışsınızdır. Bununla anlatmak istediğim bağımsız değiliz -kendi kaderimiz üzerinde tam yetkili değiliz... Yunanistan ve Karadağ gibi bir asır önce var olmayan iki devlete karşı daha yeni savaş kaybettik. Daha neredeyse yeni elli yıllını dolduran ve On İki Ada'yla ilgili bize kafa tutmaya çalışan İtalya'ya Libya'yı kaptırdık. Mısır hâlen İngiliz işgali altında ve Rusya İstanbul'u kendine almaya çalışıyor. İç maliyemiz karmakarışık ve düzelmeyecek gibi görünüyor çünkü Batılı güçler ayağa kalkamayacağımızdan emin olmak için ellerinden geleni yapacaklar. En önemli kaynaklarımız başkalarına devredilmiş durumda ve ekonominin çok büyük bölümü denetimimiz dışında. Düyûn-ı Umûmiye Maliye Nezareti yerine geçer olmuş. Bizim olması gereken imparatorluk, böyle söylememe izin verirseniz, sömürge pastası hâline gelmiş. *Deutsche Bank*, *Osmanlı Bankası*, Rotschilds, Barclays ve

diğerleri bazı nezaretleri fazlasıyla yönlendirici durumda. Bunun normal olduğunu mu düşünüyorsunuz? Böyle bir durumda başka bir ülke daha biliyor musunuz?"

Hüsrev sessiz duran muhatabına baktı. 'Çok akıllıca' diye düşündü, Hindistan, Fas, Çin gibi birçoğu için bu benzerlikler tehlikeli biçimde aynıydı ve bunu Balint Morinz'in de bildiğini düşündü.

"Bazen bu durum beni düşündürüyor. Yıllar sürdü ama şu sonuca vardım; ticaret bir ülkenin can damarı -büyümesi ve ülkenin çıkarları için kullanılması gerekiyor. Amcamla beraber yürüttüğümüz işlerden, ticaret ve gerçek hayatın nelerden oluştuğuna dair öğrendiğim kadarıyla ve ticaret ve politika arasındaki münasebeti anladığımı düşünerek sonunda İmparatorluk'un reform hamlesine yardım edebilmek adına Nezaret'e geçiş yaptım. Amcam dışında ailemden hiç kimsenin son on yıldır planladığım bu teşebbüsümün arkasında durmaması benim için sürpriz olmadı."

Bu, Hüsrev'in, kararını ailesi ve yakın arkadaşları dışında birine ilk kez açıklayışıydı. Belki de daha önce kimse doğrudan sormayı aklından geçirmemişti, muhtemelen bu kararı yerine Maliye Nezareti ya da Hazine'de çalışmayı seçmeyişi garip bulunmuştu.

"Size sorsam..." dedi Balint tereddüt ederek. "...başarmayı umduğunuz şey nedir?"

Kravatını düzeltti ve Balint'in gözlerinin içine baktı. Bu soru gerçek miydi? Öyle olduğunu varsaydı.

"Reform. Yenilenme. Yeniden doğuş. Kendi ayaklarımız üzerinde durabilecek gücü yeniden kazanmak. Batı'nın hâkimiyetini dalkavukça kabul etmektense size denk bir duruş sergilemek -tabii ki siz dediğim özel olarak siz değil, tüm Batı. Kurtuluşun sadece Trieste, Venedik, Amsterdam, Marsilya, New York ve daha niceleri gibi daha kârlı şehirlere göç etmekten geçtiğini düşünen genç Ermenileri engellemek. Mısır bile, lütfen unutmayın, bazıları tarafından iş hayatına

atılmak için buradan daha elverişli bir yer olarak görülüyor! Ve orası, ne kadar, yirmi seneden az bir süredir mi İngiliz yönetimi altında? Eğer İngilizler Mısır gibi bir yeri yenileyebiliyorlarsa bizim burada reform gerçekleştirmememiz ve yeniden doğuşumuzu sağlayamamamız için hiçbir sebep yok. Bu yola baş koymamız ve fuzuli müdahalelerle önümüzün kesilmemesi kaydıyla."

Hüsrev söyledikleri karşısındakinde bir şeyler uyandırdı mı diye bakmak için duraksadı. Balint kendinden geçmiş bir biçimde dinlemekteydi.

"Avrupalıların bu imparatorlukta çok zamanı kalmadı ve de böyle olmasını kesinleştirmek istiyorum. Söylemeye çalıştığım şey şu, bize verdiğiniz her şeyi burada bırakarak gittiğinizden emin olduktan sonra, bilgi ve sermayenizden sonuna kadar faydalanacağız, yani anlayacağınız muasır ve gelişen bir ülke olacağımız ümidindeyim. Çok yakında değil, içiniz rahat olsun ama yakın zamanda olmasını istiyorsak bugünden hazırlıklara başlamamız gerekiyor. İşte, Bay Morincz, bu yüzden Dâhiliye Nezareti'ne katıldım. Bu sizi şaşırttı mı?"

"Hayır..."

Hüsrev'in gözleri Balint Morinz'in düşüncelerini okuyabilmek için beyninin içine kadar girmek ister gibiydi. Konuşurken aşırıya kaçmış olabileceğinin farkındaydı ve dengelemesi gerekiyordu.

"Hayır..." diye devam etti Balint. "Hayır, ikimizin farklı yönlere doğru yönelmiş olmamızdan dolayı biraz şaşkınım sadece..."

"Gerçekten mi, nasıl yani?"

"Pekâlâ," dedi ve durakladı Balint. "Müsaade ederseniz izah edeyim; ben kendi ülkemin İçişleri Bakanlığı'ndaki görevimi aile şirketi adına çalışmak üzere bırakmışken, sizin siyasi ve iktisadi reformu desteklemek için kendi aile şirketinizden ayrılmanız beni fazlasıyla etkiledi..."

Hüsrev Balint'in gülümsemesindeki alayı yakaladı, neydi, durumun ironisi miydi? Balint Morincz'in yüzünde bir an beliren pişmanlık emaresi yerini tekrar pişkin sırıtışa bıraktı. Hüsrev baskıya ve entrikaya devam etti.

"Gerçekten mi? Ne kadar da sıra dışı? Siz ve arkadaşınız hakkında her şeyi bilmeme gerek olmadığını biliyorsunuz. Tabii ki siz bana anlatmayı seçerseniz..."

Hüsrev fazlasıyla ses çıkararak sandalyenin birine çöktü ve Balint Morincz'e karısındaki sandalyelerden birine oturmasını işaret etti. Bir garson içki servisi için etraflarındaydı. Balint Avusturya-Macaristan'daki mesleki kariyerinin safhalarını anlatmayı sürdürdü. Bu, konuşmanın sonuna kadar sürdü. Hüsrev, Balint'in başarılarının, itibarı hak ettiğini düşündü ve onun 'kendi' reform programına geçmeden önce Bakanlık'taki işini bırakmak zorunda kalışından dolayı onun adına gerçekten pişmanlık duydu. İkisi de, pek de farklı olmayan sıkıntılarla karşılaştıklarının ve hem Osmanlı hem de Habsburg İmparatorluklarının benzer meselelerle boğuştuklarının farkına varmışlardı: Milliyetçilik fikri, etnik gruplar arasındaki güvensizlik, Almanların ticarî menfaatlerinin gasp edilmesi, kurumsal zayıflık, korumasız sınırların artışı... günlerce sohbet edebilirlerdi.

Dahası, Hüsrev ayrıca ikisinin de kendi ülkelerinde azınlık durumunda olduğunun farkına vardı: Balint Morincz Almanca konuşan çoğunluğun hâkim olduğu bir ülkede bir Macar olarak ve kendisi Türklerin hâkim olduğu bir ülkede Hristiyan bir Ermeni olarak...

Vedalaşmalarının akabinde, gecenin sonunda yatağa girmek için hazırlanırken, Hüsrev vilayetin muhtemel tedarikçisinden bu kadar bilgi elde ettiği için memnundu. Bununla beraber, sorular sormuş olmasına rağmen, Balint Bakanlık'tan ayrılışı ile ilgili teferruat vermekten kaçmıştı. Bilinçli olarak mı yapmıştı? Sebebini bulması gerekmekteydi.

29. BÖLÜM

Çarşamba, 7 Ocak 1914, öğleden sonra

Balint ve Azelan teklif hazırlıklarıyla ilgili önemli aşamalar katetmişlerdi. Özdemir Bey vasıtasıyla aldıkları beyanname açıktı ve onlar veya François Dussaud'un ekibi teknik açıdan ne zaman bir soru ile karşı karşıya kalsa Hüsrev, Özdemir Bey ya da alakalı başka bir görevli yoluyla cevapların elde edilmesi için düzenlemeler yapıyordu. Bu süreçteki tek sıkıntılı nokta Alman, İngiliz ve İtalyanların aynı bilgiye ulaşmak için aynı makama giriyor olmasıydı...

O gün, Amerikan elçilik heyetinden yeni tanıştıkları birileri tarafından verilen kokteyl partisine davet edilmişlerdi. Demiryolu numunelerini inceledikleri, şehrin güneyindeki bir depodan dönerken Türk bölgesinden geçtiler. Öğlenin sonlarıydı ve François, üzerinde küçük dükkânların, mezbahaların ve kahvehanelerin bulunduğu dar bir yoldan rahatlıkla geçip gitti.

"Balint," diye başladı François, "bahsetmeyi unutmuştum: Gontrand'dan bir telefon geldi. İstanbul'da seninle ilgili oldukça fazla eleştiri varmış."

"Eleştiri? Nasıl yani?" diye sordu Balint.

"Pekâlâ, genelde Almanlar, özellikle Nagelmackers ve Pregilo. Bilhassa Nagelmackers, tekliflerle başa çıkacak ortağı bulamamanla ilgili."

"Anlayabiliyorum..." dedi Balint. "Bunun beklenen bir şey olduğunu sanıyorum... Her şartta, babam Yönetim Kurulu tarafından tasdiklenmiş bütün tedbirleri aldı, istikameti değiştirmek adına bir şeyler yapmak için artık çok geç."

"Evet. Ama gelecekte iki misli ihtiyatlı olmalıyım," dedi François. "Bu adamların hepsi oldukça güçlü ve iyi bağlantıları olan adamlar."

Köşeyi dönerek çoğunlukla Türklerden oluşan birkaç yüz kişinin toplandığı orta büyüklükteki meydana vardılar. Meydanın sonunda, üzerinde Fransızca ve Türkçe yazılar ile İttihat ve Terakki Partisi'nin simgeleri bulunan kürsüde üç şahıs durmaktaydı. Biri topluluğa seslenmekteydi. Aralarında bir hayli mesafe olmasına rağmen, üçü de boyunun uzunluğu ve sarı saçlarıyla temayüz eden Özdemir Bey'i tanıdı. Meydanın köşelerindeki gaz lambaları birbiri ardına yanıyordu.

Özdemir Bey iyi fakat hızlı konuşuyordu ama François çabucak konuşmayı yakaladı ve meselenin ruhunu Balint ve Azelan'a tercüme etmeye başladı.

"...tütün işleyen çiftçilerimizin, mamullerini, *Regie des Tabacs* dedektiflerini alt etmek için Anadolu'dan gayr-i kanuni yollardan dışarı kaçırması normal mi? İmparatorluk'un en bereketli icraatlarının Düyûn-ı Umûmiye tarafından teminat olarak alınmış olması ve ülke dışına sızdırılması normal mi? Ülkemizde bulunan yabancıların bizim kanunlarımıza değil de pasaportunu taşıyıp aslında orada bulunmadıkları kendi ülkelerinin kanunlarına tabi olması normal mi? Neden, -size soruyorum- neden ülkemizde yaşayan yabancılar, Levantenler, burada yaşamalarına rağmen buranın kanunları onları bağlamıyor? Kendi ülkelerinin bayrağından uzak, bu ülkeye olan görevlerinden ve nesillerdir memleketleri olan Osmanlı İmparatorluğu'na vergi ödemekten kaçmak için Fransa hakkında hiçbir şey bilmeyen Fransız vatandaşları, İsveç, İngiliz ve Hollanda vatandaşları olması normal mi?"

Kalabalık, Özdemir Bey'in ateşli nutkunu onaylayan yumuşak başlı bir seyirci kitlesiydi. Bazı başlar arkadaki Batılı giyimleriyle dikkat çeken Avrupalı üçlüye bakmak için geri döndü.

"Bu yabancılar, Osmanlı İmparatorluğu'ndan çıkarabilecekleri ne varsa çıkarmaya çalışmaktadırlar. Hepsi ülkemizin güvenlik ve bütünlüğünü korumak ister gibi görünmekteler, ama hiçbiri, size söylüyorum aralarından bir tanesi bile, bunda fiilleriyle samimi değil! Hepsi bizim iyiliğimizi düşündüklerini iddia ediyorlar ancak sadece Makedonya'da zulmettiğimizi söyledikleri Hristiyanları ciddiye alıyorlar. Ama onların elinde acı çeken Türkleri kim düşünüyor? Kim? Soruyorum, Türklerin aramızda her zaman hoş karşılanan Rum ve Ermenilerden daha muhtaç durumda olması normal mi? Asırlardır onlara memleketlerinde bir yuva veren kim?"

Toplanan kalabalıktan derin bir homurtu yükseldi. Batan güneş meydanın sonunu kırmızıya boyamıştı ve Özdemir Bey'in kararmış silüeti şimdi kürsüsünün arkasında daha görkemli yükseliyordu.

"Ne demek istediğimi anladınız! Ermeniler, Rumlar, Makedonya'daki Bulgarlar, Yahudiler... Hepsi ve daha fazlası! Aranızdan biri hepimizin tek bir millet gibi yaşadığımızı söyleyebilir mi? Hayır! Onlar sadece biz Türklerin arasındaki yabancılar. Daha da kötüsü -hırsızlar! Bizim inandığımıza mı inanıyorlar? Hayır! Aynı hayat görüşünü mü paylaşmaktayız? Hayır! Kaç tanesi sizi çok yakından tanıdığını söyleyebilir? Hiçbiri! Beş yüz yıldır dil, din, gelenek ve politika duvarları tarafından ayrı bırakılmış durumdayız. Bu neden değişmeli? Birlikte yaşıyor olmak bize hiçbir şekilde birlik ve beraberlik getirmedi -ve bunu değiştirmediğimiz müddetçe her zaman olduğu gibi kalacak! Tüm bu yabancı unsurlar, kendileri zengin kalsın ve açlıktan ölmek üzere olan Türklerin ağzından ekmeklerini çalmaya devam edebilsin diye Batılı güçlerin iç işlerimize müdahale etmeye devam etmesini istemekteler. Ve kim Türkleri umursuyor ki soruyorum size? Biz, zorbalığın

elinden çok acı çekmiyor muyuz? Biz, bize sözde yardım çağrısı yapanlara "anavatan" oluyor muyuz? Biz, işler bize uymadığında bu ülkeyi Londra, Paris veya New York'a gitmek için terk ediyor muyuz? Hayır, burası bizim ülkemiz ve onun için savaşacağız! Bu durumu kendimiz değiştirecek, ihtiyaçlarımızı karşılayacağız! Bundan sonra bize ne yapmamız gerektiğini söyleyen yurt dışı doğumlu devlet görevlilerinden memnun olmayacağız. Çalışma yerlerini kendi arkadaşlarından satın alan, çalışma yerlerinde kalabilmek için yolsuzluğa ve rüşvete başvuran, kısacası kanımızı emen Levantenlere müsamaha göstermeyeceğiz!"

Kalabalıktaki gerilim artmıştı ve Özdemir Bey nutkuna karşılık filizlenmekte olan hareketi devam ettirmek adına sesini daha da yükseltti. Balint aldırış etmiyor gibi görünen François'ya baktı, konuşmayı aktarırkenki konsantrasyonu hikâyedeki ciddiyeti gizlemekteydi. Kalabalığın gürültüsünün arasından Özdemir Bey'in güçlü sesi yükseliyordu.

"...hayır! Üzerine basa basa söylüyorum ki Türkiye Türklerindir! Osmanlı'nın eski ihtişamına tekrar ulaşmak istiyorsak biz Türklerin şuursuzca yabancılara devrettiği kontrolü geri kazanmamız icap ediyor. Bizi yoksullaştırmak isteyen yabancıların... Rumların, Ermenilerin, Yahudilerin ve evet... hatta Avrupalıların ellerindeki ticari faaliyetlerin kontrolünü elimize geçirmemiz şart! Ancak o zaman tam olarak özgürleşmiş olacağız! Burada, İzmir'deki Rumlar, Ege'nin karşı kıyısındaki Yunan hükûmeti ile alenen iş birliği içinde ve tek istekleri Yunan savaş gemilerinin bu kıyıları bombardımana tutması! İşte bu Rumlardan bazıları, bu savaş gemileri için, burada, finansman sağlıyor! Hainler! Diyorum ki Rum dükkânlarını boykot etmemiz gerek! Diyorum ki ancak böyle onlardan kurtuluruz!"

Kalabalığın içinde yumruklar havaya kalktı ve Özdemir Bey'in ayakları altındaki insan halısı homurtular ve sesler eşliğinde dalgalandı.

"Otuz yıldan beridir, birbiri ardına birçok toprak kaybettik... Eğer Türk imparatorluğunu elimizde tutmak istiyorsak içinde bulunan tüm yabancı unsurlardan kurtulmamız lazım. Eğer bunu en kısa zamanda başarabilirsek Yunanistan, Romanya, Bosna, Hersek, Sırbistan, Bulgaristan ve Mısır'ı elimizde tutabiliriz. Ülkemizin çökerek yok olmasını engellemek istiyorsak bugün bu gelgiti durdurmak zorundayız! Rumları durdurmak zorundayız, Ermenileri durdurmak zorundayız, yabancıları durdurmak zorundayız! Şunu söylemeliyim ki; kim ki Yunan, Ermeni veya yabancı işletmelere veya bankalara yatırım yaparsa Türkiye'ye karşı vatan hainliği yapmış olur!"

O esnada, François tedirgin hareketlerle Balint ve Azelan'ı, kimsenin onları fark edemeyeceği ama onların kalabalığın artan gerginliğini takip edebilecekleri meydanın ücra bir köşesine çekti. 'Türk olmayanlara karşı bu güruhun galeyana gelmesini sağlamak zor olmaz,' diye düşündü Azelan, ancak bunun için fazla sayıda ve silahlı olmaları gerekirdi.

"Burada kalmak akıllıca mı?" diye sordu Azelan François'ya. Öksürüğünü bastırmak için ağzını mendiliyle kapadı.

François birkaç saniye düşündükten sonra konuştu:

"Endişelenmeyin, bunlar sadece yaygara. Türkler herhangi bir şeye cesaret etmek için sayıca yeterli değiller. Bu sadece kışkırtma amaçlı. Bunu göz ardı etmeliyiz demiyorum -bu yeni bir gelişme. Lakin büyütülecek bir durum yok. Rahmi Bey bu bölgedeki herhangi bir olayı bastıracaktır... Gelin, Amerikan elçiliğine gidelim! Geç kaldık!"

30. BÖLÜM

Le Moniteur Oriental
2 Şubat 1914
İstanbul

30 Ocak Cuma günü, İstanbul Üniversitesi'nde çıkan karışıklık, rektörü, tartışmaya yol açan felsefe derslerine dair belirsiz bir süre için tedbire dönük adımlar atmaya zorladı. Maddeci felsefe konusunda misafir öğretim üyesi Sophie de Valençay tarafından verilen bu dersler, çok güçlü bir takipçi kitlesi edindi ve dersi resmî olarak alan talebelerin iki katı fazla iştirak sağlandı. Felsefe Şubesi'ndeki talebe ve hocalar Sophie de Valençay'ın yaptığı iş konusunda övgülerinde neredeyse hemfikirler.

Bunun yanında, Üniversite dışındaki karışıklıklar, felsefe derslerinin geçici olarak durdurulmasına sebep oldu. Ekim 1913'ten beri Sophie de Valençay'ın verdiği bu dersler tartışmalara sebep olmuş, tutucu Müslümanların derslerin iptalini ve Felsefe Şubesi'nin kapatılmasını istemesine yol açmıştır. Üniversite'nin emniyeti sağlaması için şehir polisini çağırmasına rağmen, kalabalıklar düzenli olarak Üniversite'nin kapısında, inançlarına ters düşen "kâfirce" kavramların öğretilmesini protesto etmek için toplanmaktadır. Müdafiler ise düzenli olarak protestocuların gösterilerine karşı durmak için toplanmaktadır. Birkaç haftadır devam eden bu muhalif gruplar arasındaki protestolar gittikçe daha şiddetli bir hâl almaktadır.

29 Ocak Perşembe günü, Üniversite talebeleri ve Karagümrük Medresesi talebeleri arasındaki kavgaya karışan yirmi

dört yaşındaki bir erkek talebe hayatını kaybetti. Maktulün medrese talebesi olduğu düşünülmekle birlikte henüz teyit edecek bir bilgiye ulaşılamadı.

Üniversite rektörü "önünde koca bir hayat olan genç bir ferdin vefatından duyduğu üzüntü" ve "bağnazlıktan kaynaklanan ölüm sahnesinin gerçekleştiği yerin, İstanbul Üniversitesi gibi muteber bir tahsil yuvası olmasından duyduğu pişmanlığı" ifade eden bir bildiri yayınladı. Sophie de Valençay'a olan desteğini ve yaptığı işin kalitesini ifade etmesine rağmen; Felsefe Şubesi reisinin asistanına göre, Üniversite derslerini "yüreklere su serpmek için" askıya almaya karar verdi. Derslerin birkaç hafta sonra, muhtemelen yeni bir konumda yeniden başlaması bekleniyor.

Sophie de Valençay, verdiği derslerin bir adamın ölümünün dolaylı sebebi olmasından duyduğu derin üzüntüyü dile getirdi ve merhumun ailesine baş sağlığı diledi.

Ahmed Midhat

'O adamcağız...' diye düşündü, 'ölesiye dövülen! Ve ne için!' Kendini, ideolojik şiddete karşı hiç bu kadar güçsüz hissetmemişti. Güçsüz hissetmekten hüsrana uğramıştı. 'Tüm uğraşım tam da şiddetten kaçınmak içindi... Yirmi dört yaşında... ve önünde koca bir hayat olan genç biri...'

Sophie, kâğıdı önündeki kahve masasına yavaşça bıraktı. Kendini en iyiye olduğu kadar en kötüye de hazırlamış olsa da bunu beklemiyordu. 'Ve şimdi, kendimle ne yapacağım?' diye düşündü. Boş gözlerle dışarıya, Boğaz'a, cevap ararcasına baktı.

'Başka bir şey yapabilir miydim? Derslerin muhtevasını daha yumuşatmak mesela?' Birçok dersi gözünün

önünden geçirdi. Tam tersine -hiçbir şey talebeleri beyninden vurulmuşa döndürmemişti. 'Dışarıdaki kalabalıklardı... Ve onlar derse katılmamışlardı... Yani, İstanbul'a hiç gelmemiş olmak dışında ne yapmış olabilirdi?' Tatmin olmadı, içini şahlanan bir hayal kırıklığı sardı - 'Sadece kadın olduğum için! Bir erkek bu sıkıntılarla karşılaşmazdı.'

Hatalı olduğunun -ve cinsiyetinin sadece ilaveten rahatsız edici unsur olduğunun- farkına vardı. 'Tartışma yaratması, bu derslerin doğasında var...' Onu hoş karşılayan Osmanlılara karşı müsamahalı olmak istemişti. Hâl böyle olunca, beyninin kıvrımlarında bir yerlerde, kesin cevabın olmadığını biliyordu. Burası karışık bir yerdi ve bunun sebebi muhtemelen birbirinden ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlı birçok unsurun birleşimiydi: yeni üniversite, putkırıcı -din dışı dersler, Osmanlı toplumundaki gerilim ve evet, kesinlikle kadın olması...

Başını salladı, gözlerini odakladı. Blachernae köşkünün manzarası çok huzur dolu görünüyordu! Ve şehir çok sessiz sakindi. Uzakta, arı bulutu misali Haliç sularında çalkalanan kayıklar, Üsküdar'dan gelen arabalı vapur, arıların tenor sesine eşlik eden büyük uçağın bas sesi. Güneş çoktan doğudan yükselmiş ve Anadolu yakasına doğru suyu gümüş rengine boyamıştı.

'Sanıyorum ki İzmir'e giderken Gontrand'a eşlik etmeliyim -bu zihnimi boşaltmama yardımcı olabilir... Ve belki, Balint Morincz çalışmalarını ilerletmişse görebilirim...'

Beyninin düzgün çalışmadığını hissederek kendini başka bir konuya geçmeye zorladı: 'Bir ihtimal Sirenayka'ya, sonrasında Trablusgarp'a gitmeye zaman bulur, Leptis Magna'yı görür, Sokrates öncesi dönemde yaşayan filozofların yaşadığı yerleşim yerlerini ziyaret ederdi. Aristippos, Eratosten, Arete...' O ve Robert bu gezi hakkında çok

konuşmuşlardı. O hatıraların, içinde hiçbir his uyandırmaması garipti. Kalbi hiçbir şey hissetmez olmuştu.

'Trablusgarp. Deniz yoluyla İstanbul'dan beş gün mesafe? Sirenayka, dört gün? Ama İtalyan donanması geçmeye müsaade eder mi? Tabii ki, kendi kontrollerindeki bölgede, Sirenayka'yı gezmeme izin vermemeleri için sebep yok...'

Erkek kardeşinin kısıtlamasını şimdiden hayal edebiliyordu. "Ne? Delirdin mi? Bazı taşları incelemek için savaş bölgesini ziyaret etmek mi istiyorsun? Eğer İtalyanlar Fransa'nın müttefikleri ise bir şeyler ayarlanabilir -tek başına gidemeyeceğinden, Allah bilir kim eşlik edecek sanaama kimse onların hangi taraftan olduklarını bilmiyor!.. Hayır, hayır, hayır, nasıl ayarlanabileceğini düşünemiyorum. Demek istediğim, keşke..."

Kendi kendine güldü. Eğer bu konuyu açarsa dört saat boyunca konuşabilirlerdi. Çünkü kardeşi onu çok mühimsiyordu ve o bunun farkındaydı. İşte onu da bu yüzden seviyordu.

31. BÖLÜM

Pazartesi, 2 Mart 1914, sabahın geç saatleri

Balint ve Azelan teklif için tüm evrakları teslim etmişler ve bu kâğıt dağına benzeyen şeyi Avusturya-Macaristan postası vasıtasıyla göndermişlerdi. Şehri didik didik araştırdıklarından, valinin köşkü ve Hüsrev Vaghinag'ın makamının bulunduğu mahalleyi tanır hâle gelmişlerdi. Bugün, Yahudi ve Türk bölgeleri, dükkânlar ve hatta kışlanın etrafındaki alan onlardan sadece birkaç sır saklamaktaydı. Muhtemelen, birçok yöndeki caddelerde olduğu gibi, Kuzey Noktası'nın güneyindeki askerî eğitim alanından rıhtımın yukarısına doğru her gün yürüyen şehrin tek sakinleriydiler. İstanbul'daki gerginliklerin ardından ve körfezde havaların adamakıllı ısınmasıyla birlikte, onlar -komşuluklarıyla, kenar mahalleleriyle- bu sıra dışı şehri sevdikleri konusunda hemfikirdiler.

Maalesef, son birkaç gündür, Türk jandarmasının rıhtımdaki otellerin etrafında dolaştığının farkına vardılar, zaman zaman da Krämer Palace'ın içinde. Bundan François'ya bahsettiklerinde, Rahmi Bey'e haber gönderdi. Resmî bir cevap da, onları kimin gönderdiğine dair bir açıklama da yoktu ama jandarmaların varlığı tamamen sona ermiş olmasa da azalmıştı.

Geçen birkaç haftada sarf ettikleri çabanın faturası Azelan için ağır olmuş, Balint Azelan'ın bir hayli takatsiz kaldığını düşünmeye başlamıştı. Azelan bunu göstermemeye çalışsa ve asla yakınmasa da artık gece geç saatlere kadar iş işleyemez olmuş, yabancı ve Levantenlerden aldıkları ve kaçırmamaları gereken davetlere gidememesi daha sık yaşanır hâle gelmişti. Balint bu davetlere tek başına katılıyor ve bazı yabancılarla oldukça yakın münasebetler kuruyordu.

Bugün, Balint Azelan'a bir sonraki toplantıyı elmaslarla dolu bir çanta için dahi olsa kaçırmaması gerektiğini söyleyecekti. Hüsrev Vaghinag, François Dussaud'un katılmaması gerektiğini "talep ederek" -bunun elzem bir durum olduğunun altını çizmek suretiyle- onları yanına çağırdı.

Odasına girdikleri zaman, Hüsrev devasa cüssesiyle oturduğu yerden kalktı.

"Ah, Bay Morincz, Bay Révécz! Sizi gördüğüme ne kadar da sevindim. Lütfen oturun."

Balint ve Azelan, onları gördüğü için gerçekten de memnun gözüken Hüsrev'i selamladılar. 'Yoksa bu tavır, toplantının kendi menfaatlari için faydalı geçeceğini düşündüğü için mi?' diye düşünerek endişelendi Balint. Koltuğu her zamanki gibi şikâyet edercesine gıcırdayan Hüsrev'in karşısına oturdular.

"Biliyor muydunuz," diye sanki hepsini endişelendiren ve iki Macar'ı çağırmasının sebebi olan konuda konuşmaya başladı Hüsrev, "geçen yüzyılda tarımı geliştirmek adına, Osmanlı Devleti tarım okulları ve örnek çiftlikler kurdu, çiftçiler için vergi sistemini yeniden düzenledi ve *Ziraat Bankası*'nı kurdu. Muhtemelen bildiğiniz üzere, bu birçok tarımsal kuruluşu birleştirmekteydi..."

Balint, meslektaşının konuya girişinden endişelenmeyi bıraktı. Hüsrev'in birkaç saatliğine çizeceği büyük resmin parçalarını şimdiden net bir biçimde görüyordu. Aksine, sohbetin gidişatından hoşlanmaya başlamıştı, ancak iletilmeye çalışılan mesajı kaçırmaması için dikkatlice dinlemesi gerekiyordu. Tarımsal finansmanın bir şekilde İzmir eklentilerine bağlanacağından emindi ama zaten konu birazdan açıklığa kavuşacaktı.

"Hayır," diye Azelan'a dönerek cevapladı. "Bildiğimizi düşünmüyorum."

Hüsrev, bilgi birikimleri sayesinde yüksek mevkilere yerleştirdiği insanlar tarafından yüzüstü bırakılmış olmanın verdiği hayal kırıklığıyla ikisine birden baktı.

"Peki, mesele değil. Daha enteresan olan, Anadolu'daki endüstriyel faaliyetlere mali destek temini için tesis edilmiş *Anadolu Bankası*'nın kuruluşunda da benzer bir şeyin gerçeklemiş oluşu. Bu bankanın tüzüğü Rahmi Bey ve Anadolu'nun başka vilayetlerindeki mevkidaşları tarafından geçen perşembe tasdiklenmiş. Artık şirketlerimize gerçek bir Osmanlı Bankası'nın mali destek sağlayacak olması iyi bir haber. Bundan böyle, verdiklerini son damlasına kadar alan, doymak bilmez Batılı bankalara bel bağlamak zorunda değiliz. Aynı şekilde, işbu Anadolu vilayetleri, Osmanlı denetimindeki şirketler için ithalat gümrük vergisi muafiyeti kararına vardılar."

Şu ana kadar, ne Balint ne de Azelan Hüsrev'in sözünü kesme teşebbüsünde bulunmuştu.

"...velhasıl," diye devam etti, "bir mecburiyet olacak mı, olmayacak mı?.. Şunu biliyoruz ki ülkenin kalbinin endüstrileştirilmesini finanse edebilmek için Baltazzi, Düzian, Zafiri, Rodoconachi ve Düzüoğlu gibi -isim vermiş olmak için değil- belli başlı aracılara bel bağlayamayız. Sadece aldırış etmediklerinden değil, aynı zamanda zaten olabildikleri kadar zengin olduklarından... Vazifeyi başarıyla tamamlamak için sermayemizse son derece yetersiz... Eğer onları tanıdıysanız şunu fark etmiş olmalısınız ki onların tek derdi spekülasyon ve hızlı kâr sağlama, uzun vadeli gelişim değil... Şeffaf olmayan pazarlarda küçük oyunlar, bir ekonomiyi ayağa kaldırmaz... Yazık, gerçekten."

Kış başında ölmüş olması gereken uyuşuk bir sinek Ermeni'yi iki Macar'dan ayıran güneş ışınının içinde tembelce vızıldıyordu. Hüsrev ağırlığını dirseklerinin üzerine

verdi ve masasına yaslandı. Gözlerini önündeki birkaç evraka dikip onları toparladı.

"Muhtemelen biliyorsunuzdur, *Baghdadbahn Gesellschaft* ve SCP de sizin gibi ön tekliflerini sunmuşlar."

"Bunu tahmin ediyorduk," dedi Balint sakin bir biçimde.

"...Enteresan... enteresan..."

"Enteresan olanın ne olduğunu sorabilir miyim?" dedi Balint, sırf Hüsrev'in bunu beklediğini bildiği için. Oyundaki rolü buydu.

Hüsrev Vaghinag, üç dört belgeyi güya onları karşılaştırırmış gibi karıştırdı.

"Enteresan olan şey üç teklifin de aşağı yukarı aynı fiyattan gelmiş olması..."

Balint ve Azelan birbirlerine bakmamaya çalıştılar ve sabırla beklediler.

"İngiliz arkadaşınızın belirttiğine göre, teslimatın İtalyanlar aracılığı ile yapılacak olması çok enteresan... Ve Christoph von Hirsch ile Konsolos Mordtmann, beni ilk düşündükleri fiyatın yarısına indirdikleri tekliflerini kabul etmem konusunda sıkıştırmada oldukça güçlüler... İzmir ihalesini kazanmayı gerçekten de istiyor gibi görünüyorlar ve sizin teklifinizden daha düşük bir teklif vermeyi deniyorlar... Bana da mantıklı geliyor... Başarısız olurlar, sizin az da olsa üstünüzde kalırlarsa ama aradaki fark da çok az..."

'Biraz daha bekle...' diye düşündü Balint, 'biraz daha bekle' ve renk vermediğinden emin olmak için kendini çok zorladı.

"Bu beni zor bir duruma sokuyor... çok zor bir durum."

Hüsrev güçlükle ayağa kalktı, odayı karartmak ve dışarıdan görülmesini engellemek için pencereye yöneldi.

"Evet, çok zor bir durum... Bu üç teklif arasında nasıl seçim yapacağım? Daha önceden söylediğim gibi, hatasız olmalıyım. Seçimim su götürmez olmalı..."

'Ah, işte geldik,' diye düşündü Balint.

"Belki size nasıl yardımcı olabileceğimiz ile ilgili görüşlerinizi paylaşırsınız?" diye yemi attı.

"Bu kontratla ilgili her yönden inceleme altında olduğumu biliyorsunuz. Astlarım tarafından, Özdemir Bey tarafından ve şimdi Almanlar, yakında da İngiliz ve İtalyan konsoloslukları tarafından her hareketim izlenmekte. Evet, açıkçası çok zor..."

'Hayır, henüz değil,' diye düşündü Balint ve yeniden sessizliğe büründü.

"Astlarımın kontratı kazanan konusunda benden beklentilerinden bile size bahsedemem. Sonuçta, bunlar... sağlıklı düşünceler. İşlerin gerekli düzeni. Hayır; sizi, vali vekili olarak kendisinden borç aldığım, aylık yüzde iki faizle bana bu hatamın cezasını ödettiren Düzüoğlu'na nasıl geri ödemem gerektiğiyle ilgili teferruatla da sıkmayacağım. Hayır, bu hesaplar alakasız..."

Durdu, düşüncelerini toplayacak kadar değil. Balint, Hüsrev'in çıkarımlarını doğru sıraya koyabilmek için, onun düşüncelerini çok açık bir şekilde bilmesi gerektiğini düşündü.

"Elbette biliyorsunuz ki benim için kolay olan Hirsch'in teklifini seçmek. Sonuçta, Anadolu'da Bağdat tren yoluna bağlanan tüm demiryollarını onlar inşa etti. İzmir hat eklentilerini de onlar yapsa kimse şaşırmaz... Ama teklifi... Almanlara... vermemem için güzel bir sebep akıl etmek istiyorum..."

Belirginliğin sağlanması için bir duraklama daha.

"...İngiliz ve İtalyanlar?.. Hım... Neredeyse Fransızların resmî tekliflerini gerekçelendirmek kadar zor..."

Balint, Hüsrev'in, verecekleri tepkiyi görmek için tertip ettiği dümeni sekteye uğratmak maksadıyla hamlesini yaptı.

"Fransızların, *Osmanlı Bankası* aracılığıyla, vilayetin en eski ve mali olarak en mutemet ortağı olduğunu kimse düşünmeyecek mi?"

"Bazılarının bunu düşünebileceğini düşünüyorum... Ve bazı insanlar bunu bu şekilde yorumlayacak... Ama bunlar sadece varsayım... Beni ilgilendiren şey her şekilde daha önemli..."

'Ne zaman olacak?' diye düşündü Balint, gerginliğini göstermemeye çalışır biçimde. 'Söyle bize, söyle de bilelim!'

"Bu davanın maliyetini -şimdilik- bir kenara koyarsak... demek istediğim iş arkadaşlarıma yapılan küçük ödemeler, vilayetin çıkarı için en iyisini yaptığıma ikna olmam gerekiyor. Bu da demiryolunun gerekli hususiyetlerde belki de daha üstü, ama... daha uygun bir fiyata teslim edilmesinden emin olmam demek oluyor... Ve bunu elde etmek için iki yol var."

Balint ve Azelan bu sürekli duraklamalara alışmışlardı. Hüsrev tekrar yerine oturdu ve İstanbul tarzı ceketinin eteklerini o ağır bacaklarının altına sıkıştırdı.

"Teklif verenlerden biri fiyat düşürüyor..."

Balint, Azelan'ın itiraz etmek için öne eğildiğini gördü:

"Yanılmıyorsam hâlen bizim en düşük fiyatı verdiğimize inanıyorum, çok büyük farkla olmasa bile..."

"Kısmen doğru, kısmen doğru, Bay Révécz" Hüsrev tartışmadan kaçınırcasına elinin birini havaya kaldırarak cevapladı, "ama dediğiniz gibi çok büyük farkla değil. Mecbur bırakmaya yetecek kadar değil... Diğer bir yol tamamıyla bir Osmanlı teşebbüsünü kullanmak olacak. Mesela, *Anadolu Bankası*'na bağlı bir kuruluş."

"Niçin diye sorabilir miyim?"

"Henüz geçtiğimiz hafta yeni yayınlanan ve Osmanlı şirketlerinin, *Société franco-ottomane d'etudes industrielles et commerciales,* SCP ve *Baghdadbahn Gesellschaft*'ın ithal ürünler üzerinden ödediği yüzde on beş ithalat vergisinden muaf tutulmasını buyuran yasadan dolayı."

"Sizi takip edebildiğimden emin değilim" diyerek Hüsrev'in onları hangi yöne doğru çektiğini anlamazlıktan geldi Balint.

"Biz Osmanlıların ihtiyacı olan şey, Avrupa'nın teknolojisi ve uzmanlığı. Rekabetçi bir fiyattan, Avrupa teknolojisi tarafından desteklenen bir Osmanlı şirketi! Şimdi, bununla rekabet etmesi zor olurdu!"

Hüsrev devasa ellerini bir araya getirdi; Balint Hüsrev'in kendilerini asıl meseleden yeniden uzaklaştırmaya çalıştığını fark etti, en iyisi sonradan yeniden baskı yapmaktı.

"Böylesine bir tasarı, bunun vilayetin menfaatleri için en doğru tercih olduğuna herhangi birini inandırmama imkân sağlamakla birlikte, aynı zamanda paramızı akıllıca kullandığımızı da gösterir."

Balint için bazı şeyler daha da netleşmeye başlıyordu.

"Şimdi, pazarlığı sevmem ve umarım ilerleyen görüşmeler olabildiğince sıkıntısız geçer. Bu savın devamı adına, sizin Fransız-Macar birliğiniz ve *Anadolu Bankası*'nın iştiraki arasında bir teşebbüs yaratabilme konusunda bir tasarı planlayabileceğimizi düşünüyorum. Şirketi sermaye artırımına götürebilirsiniz ve biz de, yani *Anadolu Bankası*, bu şirketin üçte birine sahip olabiliriz. Bu ancak siz ve *Osmanlı Bankası*'nın, yeni anonim şirketin resmî kontrolünü elinde bulundurmanız ile adil olur..."

Balint, resmiyeti korumak adına, şok ve itiraz göstergesi olarak sadece kaşlarını kaldırmakla yetindi. Asıl meselenin henüz ortaya dökülmediğini ve henüz tartışmanın yeri olmadığını hissetti.

"...bu anonim şirket İzmir eklentileri için teklif verip kazanabilir. Buna ilaveten nakit olarak elli bin Türk lirası değerinde bir ödeme isteyeceğim. Lütfen şaşırmayın. Unutmayın ki toplam miktarın yanında önemsiz kalan bu miktarın benim için olmadığını tahmin etmişsinizdir, kontrattan alınacak komisyondan kendi paylarını bekleyen ve tabii ki kendilerini üzemeyeceğim astlarım için... Ve tabii ki bana kredi sağlayan kimseleri memnun edebilmem için de küçük bir miktar..."

Hüsrev öksürdü ve kravatını düzeltti. Balint sessizliğini korudu ve Hüsrev'in de sessizliğini koruduğunu gördü. Şimdi tam zamanı -konunun etrafında dolaşabileceğini düşündü.

"Almanlar ve İngilizler bu teklif için şiddetle yarışmayacak mı? Sonrasında, bizim de dâhil olduğumuzu bilecekler ve hiç duymadıkları dördüncü bir tarafın iştirakinden şaşkınlık duyacaklar. Osmanlı tarafı."

"Çok doğru ve üzerinde çokça düşünmemiz gereken bir nokta. Hayır, öyle olmayacak ve neden olmayacağını söyleyeyim. Her şeyden önce, siz onlar gibi kaybetmiş görünmenize izin vereceksiniz. İkinci olarak biz ihaleyi kazananla iletişim kurmakla mükellef değiliz. Bir üçüncüsü, biz iş birliği içinde davranarak İzmir eklentileri için yapılacak görüşmeleri ağırdan alacağız. 'İş birliğimiz' derken, *Anadolu Bankası* ile *Société franco-ottomane d'etudes industrielles et commerciales* dayanışması; eklentiler derken de Morincz Konglomeratum ile yaptığı anlaşmayı kastediyorum. Taşeronumuz tarafından, burada İzmir vilayetinden bahsediyorum, yapılan değişiklikler ile ilgili nasıl sorumlu tutulabiliriz ki?"

Balint planın korkusuzluğundan etkilenmişti ve içyüzünü tamamıyla öğrenebilmek için şeytanın avukatı rolünü oynadı.

"Bu, infiale sebep olmaz mı? Sonuçta, Hirsch, Seymour ve elçiler aptal değiller. Muhtemelen ters giden bir şeylerin olduğunu anlayıp Rahmi Bey'i protesto etmezler mi?"

"Belki, ama gerçekten ne yapabilirler ki? İhalenin bir Osmanlı şirketine düşük fiyattan bağlanmasına itiraz mı edecekler? Hayır, siyasi ve maddi konulardan dolayı, bunu yapmaları zor olacaktır."

Balint bilgiyi aldı ve düşüncelere daldı.

"Az önce bize sunduğunuz bilgilere dayanarak bahsettiğiniz miktar da olmak üzere, Yönetim Kurulumuza teklifinizi iletmem gerektiğini anlayacaksınızdır. Konglomeratum'un Osmanlı İmparatorluğu'nda meşruiyeti olmadığından faaliyetlerimizi yürütmeyi üstlenmiş *Osmanlı Bankası* yetkililerine de."

"Bay Balint -size Balint diyebilir miyim? (gülümseyerek sordu)- sadece bu çeşit bir ticari işlemi halletmek için görevlendirilen şirket yetkilisi olarak İzmir'e gelmek zorunda kalmanızı anlıyorum. İhtiyacınız olan, mali destek sağlamaksa sizin de oldukça iyi tanıdığınız Baltazzi'ye bu konuda size yardım etmesi için danışmaktan mutlu olurum. Eğer sahip olduğunuz güçlere karşı kötü bir intiba altında çalışıyorsam lütfen rakiplerinize ayırmam gereken değerli zamanınızı çaldığım için beni mazur görün..."

Sessizlik. Balint, protestonun bu en saf hâlinin ilk dalgasını önemsemedi. Hüsrev en sonunda elini açık etmişti. Para istemiyordu, herhangi bir yüzdeyle küçük bir miktar değildi; amcası ve onun istediği şey *sermaye* idi. *Anadolu Bankası* aracılığıyla İzmir eklentilerinin yarı ortakları olmak istiyorlardı... Eğer teklif aşamasını başarıyla geçmek istiyorlarsa böylesine bir plandan dikkatlice bahsedilmesi gerekmekteydi. Balint, Hüsrev'in planındaki güzelliği ve ayrıca Konglomeratum ve *Osmanlı Bankası*'na sağlayabileceği devasa potansiyel faydayı anında yakaladı. Küçük

miktarda para el değiştirecek, küçük bir yolsuzluk yapılacak ve sonrasında Hüsrev'in amcasının *Anadolu Bankası* aracılığıyla kurulmasını önerdiği yeni Osmanlı Anonim Şirketi'nin kârlarından pay almaya çalışan bir sivil hizmetli suçlu durumunda bırakılacaktı. Dahası, bu plan, teklif veren teşekküle kârdan vazgeçmeden fiyat seviyesini düşürme imkânı verecekti. Eğer Balint ve Gontrand bu konularda anlaşabilirse bu geri dönülmez bir biçimde Hüsrev'i, Dzeron Vaghinag'ı ve kaçınılmaz olarak Rahmi Bey'i Fransız-Macarlara bağlayacaktı -Balint bu tezgâhın Rahmi Bey'in izni olmaksızın tertiplenmediğinden emindi, hatta muhtemelen onun da iştirakiyle tertiplenmişti. Tüm bunlar, Konglomeratum için yıllar sürecek ve anlaşmalarının garanti altında olacağı bu teşebbüsü su götürmez bir hâle getiriyordu. Geriye kalan tek mesele ise bu yeni kuruluş içinde, paranın Konglomeratum Yönetim Kurulu ve Gontrand de Valençay'ı memnun edecek bir biçimde dolaşımının sağlanmasıydı...

"Bay Vaghinag -yani Hüsrev, diyebilir miyim?- şunu açıklığa kavuşturmama izin verirseniz, Konglomeratum'a bağlı bir şekilde pratik olarak uygun gördüğüm, sermaye yapısında değişikliğe yol açacak olanlar dışında her şeye yetkim bulunmakta. Aynı güçler, her ikisi de şirket hisselerinin çoğunluğuna sahip olsa da, tıpkı *Osmanlı Bankası* ve iştiraklerinde Gontrand de Valençay için olduğu gibi, Morincz Konglomeratum dâhilinde babam için de geçerli. Benim pozisyonum da onların pozisyonundan farklı değil ve bunu anlayacağınızdan eminim..."

Şimdi sıra Hüsrev'den saçma bir cevap gelmemesinden emin olmak adına Balint'in sessiz kalmasındaydı ama tabii ki Ermeni çok akıllıydı. Balint'in haklı olduğunun idrakindeydi.

Yüksek bir teklif almış ve stratejisini hisselerinin düşmesini engellemek üzerine kurmuştu. Balint'in ilk kurşununu dinlemek üzere beklemekteydi.

"...Bahsettiğiniz adanmışlık seviyesinde ve bizi de amcanızın icraatlarına bağlamanızda -*Anadolu Bankası*'ndan bahsediyorum- özür dileyerek güçlerimizi aştığınızı söyleyeceğim."

Balint, Hüsrev'in karşı teklifi duymak için sabırsızlandığını ve gözlerinin, sanki biri kendisine aşırı zor bir matematik sorusunun çözümünü anlatıyor da o da dinliyormuşçasına dikkat kesildiğini söyleyebilirdi.

"Amcanız anonim şirketindeki payını yüzde beş seviyesine kadar indirmekte gönüllüyse muhtemelen biz de buradaki ticari işleme evet deriz. Gontrand de Valençay'ın ise takdirine kalmış. Öte yandan, daha önceden bahsettiğiniz gibi daha büyük bir payda diretiyorsanız, korkarım ki Budapeşte ile zaman alacak görüşmelere başlamak zorunda kalacağım... Bahsedilen nispetlerdeki paylar Konglomeratum Yönetim Kurulu için kabul edilebilir seviyede... Ve muhtemelen *Osmanlı Bankası* Yönetim Kurulu için de. Daha çok nakit için bir şeyler yapabiliriz, belki."

Hüsrev'den tüm odaya bir sessizlik dalgası yayıldı.

"Bay Balint," dedi küçük bir gülümsemeyle, "rakamlar konusunda birbirimizden oldukça uzaktayız ve -haklı olarak üzerinde durduğunuz gibi- bir esas konusunda anlaşamadık, yani Bay de Valençay. Belki de siz onu konuşmamızın anafikri hakkında bilgilendirirsiniz ve sonrasında başka konularla ilgili görüşmek için yeniden buluşabiliriz? Belki bu esnada da siz şirketinizin durumunu tekrar muhasebe edersiniz ve bu konuşmaları bir dahaki buluşmamızda sonuçlandırırız?"

"Akıllıca bir teklif, her zamanki gibi. Dediğiniz gibi yapacağım."

"Bu sırada, anonim şirketin birleşmesi için gerekli olan evraklar hakkında amcamın noterini tavsiye etmeme izin verin. Göreceksiniz, beraber bir sonuca ulaşacağımızı düşünüyorum... Lütfen, aynı zamanda diğer taraflarla böyle bir konuşma yapabilmemin imkânsız olduğunu fark ettim -bu seçim için seçilenler sizlersiniz... Alışılmamış ve hırslı plan."

"Farkına vardım ve bu iyi niyet gösteriniz için teşekkürlerimi sunuyorum. Bununla birlikte, Konglomeratum'un belirttiğim hedefleri ile uyumlu olduğundan emin olmamız için evrak işlerini gözden geçirmemize izin vereceğiniz konusunda size güveniyorum?"

"Tabii ki, tabii ki. Ve lütfen bunu bir iyi niyet göstergesi olarak anlamayın -bu işlemlerin tamamen gizli ve aramızda kalması daha çok benim... yani *Anadolu Bankası*'nın yararı için, sizin için olduğu kadar. Bu sadece güvenilir bir noter şubesinde mümkündür. Şirketiniz ve sahadaki mühendisleri araç gereç ile malzemeleri *Société franco-ottomane*'a gönderecek ve sonrasında onlar da anonim şirketine gönderecekler. Tüm doküманlar, konşimentolar, faturalar ve bunun gibi şeyler, şirketinizin anonim şirketi yerine tüm işi yerine getirdiğini belirten ek mektuplar. Tüm bunlar sadece tarafımdan görülebilir ve imzalanabilir ve noterde saklanabilir olacak. Anlaştık mı?"

"Anlaştık."

"Ziyaretiniz için teşekkür ederim. Yakında yeniden buluşacağımıza inanıyorum."

"Teşekkürler, aynı şekilde ben de."

Çıktıklarında güneş tam tepedeydi ve rıhtım açık Ege semalarının altında ısınmaktaydı.

"Buna inanıyor musun?!" Azelan duyulamayacakları bir uzaklığa geldikleri gibi patladı. "Sırada ne var? Yani, Türk'ün bitiyle ortaklık!"

"Bir Ermeni," diye düzeltti Balint.

"Umarım teklifini düşünmeyeceksiniz? Kârımızı Valençay ile paylaştıktan sonra bir de... onlarla paylaşamayız?"

"Korkarım pek de fazla seçim şansımız yok Azelan. Bu anlaşmadan teknoloji ve kâr sağlamayı amaçlıyorlar -ve onları anlayabiliyorum. Ayrıca onların bu isteğini yok edemeyiz. Ek olarak Hirsch'ten hatta SCP'den daha iyi fiyat veremeyeceğimiz gibi, komisyon ile teklif savaşına da giremeyiz..."

"Onları anlayabiliyorum derken, ne demek istiyorsun? Teknolojimizin onlara gitmesine rıza gösteriyor musun?.."

"Azelan, tüm söylediğim oyunun tabiatı bu. Ya oynamayı seçeriz ya da yakında bizim için her şey biter. Toplam kârın yarısını elimize geçirebilmeyi başarırsak babamı bunu Yönetim Kurulu'na sunmak için ikna edebileceğimi düşünüyorum."

"Peki," dedi Azelan düşünceli bir biçimde, "yüzde on - on beş arası bir şey?"

"Emin değilim, hesaplayalım ve sonra babama ve Gontrand'a karşı kendimizi hazırlayalım."

Tartışmaya gizli bir biçimde devam etmek için, *Osmanlı Bankası* şubesine gitmek yerine Hotel Krämer Palace'a doğru yöneldiler. Görüşmenin en büyük sonucu, Balint'in Hüsrev'in İzmir için büyük önem teşkil eden böylesine bir yarar elde etmedeki kabiliyetinden etkilenmesiydi. Hüsrev ile yaptığı önceki konuşmalardan anladığı kadarıyla, Balint biliyordu ki o, hatta Dzeron Vaghinag ve Rahmi Bey, alenen *Osmanlı Bankası*'nın kontrolündeki kârdan çok teknoloji için fazladan sermayenin ve kontrolün kendilerinde olmasının peşindeydi. 'Avrupalıları kendi oyunlarında yenilgiye uğratmak için akıllıca bir yöntem...'

İçinde bir yerlerde ve Azelan'a karşı asla kabul edememesine rağmen, Balint bu değersiz gayeyi, Hüsrev'in gayesini... aklına takmıyordu. Balint şunu da biliyordu ki babası ve Gontrand'ı ikna ederse çoktan kazanmışlardı. The Morincz Konglomeratum'un Anadolu'daki varlığı öngörülebilir gelecekte garantilenmiş ve bölgedeki en güçlü insanlar tarafından korunuyor olacaktı. Her açıdan mükemmel bir sonuç. Şimdi önemli olan tek şey kabul edilmekten emin olmaktı...

32. BÖLÜM

Pazartesi, 30 Mart 1914

Fransa'dan gelmiş bir misafir olarak Giraud ailesi Sophie'yi sıcak karşıladı. Onu kendi çocuklarıymış gibi benimseyiverip Levanten camiasına dâhil ettiler. İzmir'deki ilk iki haftası sayfiyede öğle yemekleri, Whittal'larda çay ziyafetleri, Van der Zee'lerde akşam yemekleri ve konsolosluktaki çok çeşitli kokteyl partileri ve etkinliklere koşuşturmakla geçti. Hatta Ortodoks kiliselerinden birindeki seremoniye katılma ve ertesi gün yat ile açılmaya bile kendine izin verdi. Bu şekilde sosyalleşmek tabiatında olmamasına rağmen, Sophie İstanbul Üniversitesi'ndeki eylemcinin ölümünü -kendisinin öğretmenlik kariyerine karşı yapılan kaba müdahaleyi- böyle sosyalleşme faaliyetlerinin içine çekilerek unutmaya çalıştı. Dinlenmeye zamanı yoktu.

Gontrand, İtalyan işgali altındaki Cyrene şehrine yapılacak geziye katılmaması için Sophie'yi ikna etmenin pek mümkün olmayacağını düşünmüştü. Balint'in İzmir'e gelmesini talep etmesi ve *Osmanlı Bankası*'nın İzmir Limanı'nda yeni bir deniz feneri için yaptığı teklif dolayısıyla, Gontrand onunla birlikte İzmir'e gelmesini istemişti. Sophie de kolayca ikna olmuştu.

Yapraksı Bournabat[53] varoşlarından İzmir'in zenginliğine geçiş, Sophie'ye Nice ya da Saint-Tropez'de zaman geçiriyormuş gibi geldi. Tüm o partiler, alımlı insanlar ve çok da yorucu olmayan düşünceler... Tabii ki felsefi meşguliyeti yoktu ama en azından ölü eylemciler de...

53 Bornova. (ç.n.)

Gontrand ve Balint arasındaki bir önceki günkü akşam yemeğinde şahit olduğu tartışma aklına geldi. O ikisi Hotel Krämer Palace'ta kaldığından, Macar ile birçok kez karşılaşmış ve yemek yemişlerdi ama bunun nedeni sadece erkek kardeşi ve Balint'in iş konusunda görüşmeleriydi. 'Orada çok mu zaman harcıyorum? Sonuçta, öyle düşünmesini istemem...'

Balint Türkiye'deki bazı Avrupalıların irdelemek istediği, Osmanlıların kendi ülkelerinde sömürülmesi ile ilgili alınganlıkları mevzuuna parmak bastığında, erkek kardeşinin sesi emin gelmiyordu.

"Katılmıyorum, önemli bir şeyler elde etmek için bugün küçük bazı şeylerden vazgeçebilmeniz tek yol... Ve muhtemelen sonrasında da biraz daha."

Akşam yemeği boyunca orada kalmak Sophie'yi şaşırtmıştı. Balint'in böylesine hevesli olması ve yanıp tutuşması bulaşıcıydı ve o İzmir eklentileri ve Türkiye'nin yeni iktisadi ve siyasi modeli hakkında tartışırken Sophie henüz söyleyemezdi. Sonraki öğlen, Gontrand'ın söylediklerine bakılırsa, Balint'in tartışmayı müteakip kardeşinin dostluğunu kazanmış olması Gontrand kadar Sophie'yi de şaşırtmıştı.

'Harika, bu yeni gelen, kardeşini nasıl isterse yönetmesini biliyor! Tüm konuşma siyaset olsa bile!' Blachernae'deki malikânede Balint ile olan tartışmasını hatırladı. Kesinlikle çok yönlü bir kişiydi...

Merakı içinde büyüyordu; Balint'in görünen tarzının aksine bu kontrat işine nasıl dâhil olduğunu onun ağzından dinlemek istiyordu... Belki de ona yaklaşma ihtiyacı hissedecek ve konusunu açacaktı? Nihayetinde, oldukça iyi bildiği İzmir'de kendisini bir yürüyüşe davet ettirmek için onu ikna etmek o kadar da zor değildi. Belki de bir kitapçı dükkânı bulurlardı?

33. BÖLÜM

Bay Attila Morincz
Morincz Konglomeratum
Ülloi ut
Budapeşte

Balint Morincz
Hotel Krämer Palace
Rıhtım, İzmir
Osmanlı İmparatorluğu

Budapeşte, Cuma 1 Mayıs 1914

Sevgili Balint,
Öncelikle başardığınız işten dolayı seni ve Azelan Révécz'i kutlamak istiyorum. Markus ve ben, Gontrand de Valençay ve Hüsrev Vaghinag ile üzerinde uzlaştığınız projenin Yönetim Kurulu tarafından onaylandığı bir toplantıdan döndük. Gyorgy Magröthy senden övgüyle bahsetti ve hatta Osmanlı Anonim Şirketi'ne yüzde on biri "ses getiren bir başarı" olarak değerlendirdi. Sonrasında bana sen gitmeye karar verdikten sonra başarılı olup olamayacağınla ilgili hiçbir şüphelerinin olmadığından söz ettiler... Bu olaydaki ironiyi bir kenara bırakırsak, paylarını Baron von Hirsch'e satmaları konusunda endişe etmeyi bırakmamız gerektiğini düşünüyorum.

Yeni Alman Dışişleri Bakanı Arthur Zimmermann'ın geçen hafta Kont von Bechtold'u Viyana'da ziyaret ettiğinin ve İzmir eklentilerine iştirakimizden haberdar olduğunun farkında olmalısın. Bu sadece bir yorum ama von Bechtold beni Viyana'dan arayarak benden bazı bilgiler istedi ve beni Baron

von Hirsch'in İzmir'deki devam eden varlığımız hakkındaki hoşnutsuzluğu ile ilgili uyardı. Lütfen, geçen kasım ayında Fehmi Paşa ile olan meselemiz gibi başka bir meseleyle karşılaşmamak adına gerekli tedbirleri al ve dikkatli ol. Bu Almanlar kesinlikle bize benzemez. İngilizlerden hoşlandığımı söyleyemem ama onlar böylesi kötü niyetli de değiller. Von Bechtold'a göre Viyana'daki İngiliz büyükelçisi efendiliğini daima muhafaza etmiş ama Almanların daha önce İzmirli yetkililer kararlarını açıkladıktan sonra yaptıkları gibi kırgınlık ve kızgınlık duyacağından eminim.

Von Bechtold'dan resmî itirazlarımızı Zimmerman'a aktarmasını ve İmparator'dan Kayzer'e Almanların bu konuda medeni kalacaklarının teyidini talep eden bir mektup yazılmasını arz etmesini rica ettim. Sonuçta, biz müttefikiz! Sadece bunun Hirsch Konzern'in tepkisine yol açmasından korkuyorum, ama bu bile hiçbir şey olmamasından iyidir.

Novi Pazar'ın Sırbistan'a geri verilmesi bizim Selanik demiryolu için ehemmiyetsiz. Osmanlılar bu kararla alakalı olarak bize çok büyük bir kin gütmekte ve demiryolunun Selanik ayağının tamamlanmasının önüne devamlı engel koymaktalar. Novi Pazar tarafında ise Sırplar açıkça Avusturya-Macaristanlılara karşı düşmanlık beslemekteler. İki çalışanımız Sancak bölgesindeki Sırp çeteleri tarafından ciddi şekilde yaralandı, ayrıca bir tanesi de Selanik'te Türkler tarafından soyuldu. Bu sebeple yavaşlayan tamirat çalışmalarımızın devamı için gönüllüler aramaktayız. Şu anki duruma göre, önümüzdeki yılın ortalarına kadar tamirat işlerini tamamlayabilmemiz zor görünüyor.

Bunlara binaen Konglomeratum demiryolu gelirlerinin akışının devamlılığı için sizin Anadolu'da yapacağınız işler daha da önemli hâle gelmiştir. Markus ve ben bankalar konsorsiyumunu sıkıntıların kontrol altında olduğu konusunda ikna etmeyi başardık ve itimatlarını tekrar kazandığımızın teyidini aldık. Eğer işler planlarımız dâhilinde giderse Konglomeratum'un önümüzdeki birkaç yıl için daha parlak bir geleceğe sahip olacağına inanmaktayım. Tebrikler evladım.

İzmir'de sosyal münasebetler geliştirmedeki muvaffakiyetinden dolayı çok memnunum ve evet, ağustos ayında annenle ziyaret etmeyi planlıyoruz. Herbert Octavius Whittal hakkında söylediklerin onunla tanışmak için can atmamı sağladı. Eğer ikaz mahiyetinde bir şey söylememe izin varsa: Hüsrev Vaghinag ile geliştirdiğin bu derecedeki saygılı ve samimi münasebeti tasvip ediyorum. Ama şunu da unutma ki siz öncelikle iş ortağısınız, sonra arkadaş. Çalışma tarzının senin Viyana ve Budapeşte'de yaptıklarınla benzerlikler göstermekte olduğunu görüyor ve diyorum ki lütfen unutma, her şeyden önemlisi o bizim müşterimiz ve biz onun taşeronuyuz.

Azelan'ın sağlık durumunda bir gelişme olmamasından dolayı üzgünüm ve Dr. Brussalis'in bu rahatsızlığı gidereceğine güveniyorum. Dediğin gibi eğer İzmir'deki en iyi doktorsa Azelan'ın hızla iyileşmesini dört gözle bekliyorum. Bunu söylememe gerek yok biliyorum ama harcamalardan kaçınma. Çünkü o hem senin arkadaşın hem de eğer sağlığını geri kazanırsa ve resmî onayı alırsak İzmir'deki inşaat operasyonumuzun başına getireceğimiz kişi. Bu konudaki düşüncelerini memnuniyetle karşılarım.

Artık gelişmelerle ilgili bilgi almak isteyen Sendika ile toplantı yapmak için ayrılmak zorundayım.

Annen seni çok sevdiğini söylememi ve ara vermeksizin seni düşündüğünü iletmemi istedi.

Baban

Almanlar hakkında babasından aldığı ikazlar Balint'i çok da tedirgin etmedi. Türk jandarmalarının varlığına rağmen İzmir onun için İstanbul'a nazaran daha güvenli bir ortamdı.

Tabii ki askerî harekât şayiaları geçmekteydi ama bu Balkanlar içindi. Osmanlılar artık dâhil olamazdı. Ayrıca, bu da Almanları oyalardı...

'Azelan hakkında ne söyleyebilirim ki? İzmir açılımının yöneticiliğinden daha büyük işlerin altından kalkabilir ama sağlığı ona izin verecek mi?' Brussalis ümitli gözüküyordu.

Şunu kabul etmeliydi ki babası çok doğru bir noktaya dikkat çekmişti -Hüsrev ile arasındaki profesyonel mesafeyi korumak. Bunu uygulayabilmenin zorluğu bir yana bu ikaza kulak asmayı da düşünmüyordu. Azelan artık ona eşlik edemediğinden, Balint'in koşuşturması daha da artmıştı. Dışarı çıkmanın sosyalleşmek anlamına geldiği bu orta büyüklükteki şehirde, Hüsrev'le düzenli aralıklarla buluşabilirdi. O ve Ermeni yakınlaşmışlardı. 'Arkadaş diyebilir miyim? Belki de daha değil.' Fakat birbirlerinin arkadaşlığından hoşlanmışlardı.

Balint, Hüsrev'de, kendi tabiriyle, ideallerini takip eden ve bunların hayata geçirilmesine çabalayan birini görmüştü. Ve ona gıpta etmişti. Her müzakerenin ardından Balint daha çok ikna oluyordu. Avrupalıların tesiri azaltılmalıydı. Ortadan kaldırılmamalı, ama basitçe seyreltilmeliydi.

Durumunun tezatlığı onu etkilememişti. 'Peki ben burada ne yapıyorum?.. Tam tersini.' Belki de bu yüzden o

ve Hüsrev derin müzakerelerle ve notlarını karşılaştırarak bu kadar zaman geçiriyorlardı.

Mektubu okuyup bitirdiğinde, Sophie ile olan yakınlığı her buluşmalarında artıyor olmasına rağmen Balint mektuplarında ondan hiç bahsetmediğinin farkına vardı. 'Ne diyebilirdim?' diye makulleştirmeye çalıştı. 'Eğer aramızdaki şey konuşulup ilan edilecekse buna karar verecek olan Sophie'dir!'

Kendi kendine güldü. 'Kesinlikle ilk kez bana böyle bir şey oluyor!'

34. BÖLÜM

Cuma, 15 Mayıs 1914, Cercle d'Orient

"Üzgünüm, ama gerçekten umurumda değil! Peki, neden Charles de Testa burada değil? İzmir'den ona yazdım, üç kez telgraf çektim ve hiçbir cevap alamadım. Senin *dragoman* hâlâ kontrolün altında mı?"

Christoph von Hirsch, Hans von Wangenheim'ı daha önce hiç bu kadar sinirli görmediğini söyleyebilirdi ve sürprizin "kendi" büyükelçisinin üzerindeki etkisi onu eğlendiriyordu. Önlerindeki iki bardak *schnapps*'ı ihtiyatlı bir biçimde alan garson sessizce geri çekilerek fırtınayı beklemeye başladı.

"Lütfen, Bay von Hirsch, insanlar bizi duyabilir," diye salondaki başların kendilerine dönmüş olduğunun farkındayken yapabileceği en sessiz biçimde cevapladı Wangenheim.

"*Freiherr*"[54] diye seslendi Christoph onun Alman asilzadeleri arasındaki üstünlüğünü ön plana çıkarmak adına. "İnsanların ne duyup ne duymadıklarıyla birazcık bile olsa ilgilenmiyorum. Beni ilgilendiren Almanya'nın Türkiye üzerindeki tam kapsamlı nüfuzunun Hirsch Konzern'e olan faydaları, şu anda olmadığı gibi!"

"Bay von Hirsch, lütfen izin verin, birkaç haftayı aşkın süredir Davud Paşa'ya beş milyon dolarlık bir borç teklif etmek üzere buraya gelmiş bulunan Amerikan milyoneri Mr. Billings ile uğraşmaktayız. Osmanlıların böylesine bir miktarda borç almaması için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz, aksi takdirde Deutsche Bank'tan para sağlamayı

54 Baron eşdeğeri bir Alman asalet unvanı, "özgür lord". (ç.n.)

İSTANBUL ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

bırakacaklardır. Dolayısıyla Osmanlı hükûmeti üzerindeki nüfuzumuz zayıflayacaktır..."

Christoph ellerini tabağının iki yanına masanın üzerine koydu ve sakince şöyle dedi:

"*Freiherr*, bu hususlar sizin zamanınızı çalıyor, benim değil. İzmir vilayetinin projeyi bir Osmanlı şirketine vermeyi planladığıyla ilgili söylentileri biliyor musunuz?"

"Bir Osmanlı şirketi? Hangi Osmanlı şirketi? Sizin teklifinize ne oldu? Peki, Fransızların ve Macarların? Peki, İngiliz ve İtalyan seçenekleri?"

Wangenheim gerçekten şaşırmış görünüyordu, bir Osmanlı şirketinin teklif vermesi fikri hayal gücünün dışında gibiydi.

"Tam olarak *Freiherr*, neler dönüyor? Eğer, dediğiniz gibi Osmanlı hükûmeti üzerinde bu kadar nüfuzunuz varsa bittabi İzmir vilayetini de kontrol edebilirsiniz. Ya da en azından maksatlarının ne olduğunu öğrenebilirseniz? Sabırsızlıktan da öte o beceriksiz Mordtmann'a kızgınım ve onun kaba davranışlarından hiç bahsetmeme gerek yok... Peki, Türk jandarmaları ne yapıyor?"

"İyi, İzmir güçsüz olduğumuz bir nokta -Rahmi Bey zor bir vali... Talat Paşa bana sıklıkla Edirne'deki Hacı Adil ile de benzer sıkıntılar yaşadığından bahsediyor."

"*Freiherr*, bazı şeylerin sizin için ne kadar zor olduğunu müzakere etmek istemiyorum. Meselelerimizi nasıl çözeceğimizi duymak istiyorum. Bugünkü meselemiz, İzmir eklentilerine dair ihaleyi nasıl kazanabiliriz. Babama Şansölye Bethmann-Holweg ve Arthur Zimmermann'dan bu konuyu öne çıkarmasını isteyen bir mektup yazmış olduğumu bilmenizi isterim... Eğer icap ederse Kayzer ile de konuşacağız..."

Christoph von Hirsch sözlerinin anlaşılıp anlaşılmadığından emin olmak için Wangenheim'a bir süre dik dik

baktı. Thüringen'li dev asilzade kıpırdamadan oturmakta ve mesajı kavramaya çalışmaktaydı.

"Bay von Hirsch, sizi temin ederim ki bu gereksiz. Yarın Amerikan Büyükelçiliği binasında Talat Paşa'nın da iştirak edeceği bir öğle yemeği var. Sonrasında Enver Paşa gibi onu da görme niyetindeyim. Eğer tensip buyurursanız, bu mevzuu yeniden öne süreceğim ve gereğinin yapılmasını rica edeceğim."

Christoph arkasına yaslandı ve "kendi" büyükelçisine baktı. 'Bence bu da bir şeydir... ve umarım yakında olur. Başka yapılacak bir şey kaldı mı?..'

"İyi, iyi" dedi, sadece kısmen tatmin olmuş gibi.

"Benden ona sormamı istediğiniz daha hususi bir şey var mı?"

"Yo, sadece Rahmi Bey'in İzmir projesinin alınmasının bizim açımızdan ne kadar önemli olduğunu net bir şekilde anladığından emin ol."

"Pekâlâ..."

Christoph bir süre düşündü ve sonra ekledi:

"Ve belki de -Türk jandarması faydalı olmadığını ispatladığından- onu Fehmi Paşa'nın... arkadaşlarından birinin meseleyi çözmesi için doğrudan İzmir'e gönderilmesi konusunda ikna edebilirsin? Mesele derken bahsettiğim şey Macar... Bay Balint Morincz."

35. BÖLÜM

Cumartesi, 23 Mayıs 1914, Giraud'ların Bornova'daki evinde akşam balosu, İzmir banliyösü

"Eldon amca geçen baharda Nymph Dağı'na avcılık oyunları için gittiğinde haydutlar tarafından takip edildiğini biliyor musun?"

"Yine aynı elbiseyi giydiğine inanamıyorum!" -iki ay önce Yunan Büyükelçiliği'ndeki Paskalya balosunda giymişti.

"Vardah! Vardah!" İnsanlar farkına varsın diye avazı çıktığı kadar bağırıyordu. "Arabayla korkutuldular! Daha önce hiçbirini görmemişlerdi senin anlayacağın. Hepsi lokomotifin raydan çıkacağını düşünmüşler. Köşedeki Türk bakkal anında mahzenden fırlamış ve buğday raflarına sinmiş. Onu oradan çıkarmak bir saatlerini almış. Çok komik! Tabii ki babama bir dahaki sefere şehrin dış tarafından gelmesini söyledik..."

"Evet, Herbert Octavius'un Danimarkalı kadınla bir ilişkisi olduğunu düşünüyorum."

"İncirler? İncirler? Elbette incir ticareti yapmıyor! Vilayetteki en büyük şeftali tüccarı! Son on yılda neredeydin? İstediğin incirse Rodoconachi kardeşlere sormalısın."

"Hayır, Stephanie. Üzgünüm ama Söke'ye Julie ile tek başına gidemezsin. Evet, biliyorum, yol yapıldı ve manzara nefes kesici ama erkek kardeşin sana eşlik edecek, o kadar."

Sophie masanın öbür ucundaki Balint'e bakıyordu. O ise kıza gülümsememeye çalışıyordu. Her ikisi de etraflarında cereyan eden barok tartışmalarına kulak kesilmişti. Avrupai havalardaki Levanten topluluğunda Fransızca, İngilizce ve İtalyanca konuşanların sesleri çok canlı ve hayat dolu geliyordu. 'Kesinlikle o can sıkıcı Paris yemeklerinden

daha eğlenceli,' diye düşündü Sophie. Balint'in gülümsemesi onun da aklından benzer düşünceler geçtiğini gösteriyordu.

"Babamın yatını gördünüz mü? Yeni bir motor ekledi, bu sayede körfezden çok daha kolay çıkabileceğiz. İtalyan gemileri ayrıldığından haftaya Dodecanese civarına bir gezi planlıyoruz... Ne? Aaa, bilmiyorum -belki de Kasis ya da Karpathos gibi daha uzak bir yere. Havaya bağlı..."

"Elbette biliyorum. Rıhtıma yakın Türk mahallesindeki nargileciye de gidin, haşhaş satın alabilirsiniz. Aslında sizin yerinizde ben olsam afyon ruhu alırdım. Doktor Brussalis geçen sene bana ağrılarım için tavsiye etmişti."

"Kimler baklava ister? Bitmek üzere. Acele edin!"

"Rezalet, sana söylemiştim. İnanabiliyor musun? Southampton'daki eviyle aynı tarzda yapmış! Burada, o kadar yerin arasında. Azizim, sana diyorum, çıldırmış. Masrafı düşün!"

"Yavrum, yok, teşekkür ederim. Yeterince yedim. Ve siz de şarap içmeyin, genç hanımefendi! Henüz yaşınız uygun değil."

"Canım, eğer dervişlerin tekkesini görmediysen daha gerçek müzik dinlememişsin demektir! Gitmelisin, çok haşmetlidir! Haftaya seni götürürüm. Tüm öğleden sonranı alacak şekilde plan yap. Ve çantana dikkat et. Bu Türklere karşı, asla yeterince dikkatli olamayabilirsin..."

"Olacağım, olacağım," diye cevapladı Sophie, İzmir'in zenginlikleri hakkında Van der Zee ailesinin evde kalmış teyzelerinden biri tarafından sıkıştırıldığı bir konuşma esnasında. Greet teyze miydi? Hilde teyze?

Balint gülümsemesini çok da belli etmemek için gözlerini eğdi. Başını yeniden kaldırdığında biraz sakinleşmiş ama hâlâ gülümsüyordu. Sophie de sahte ve muzip bir öfkeyle ona kaşlarını çatmıştı.

"Yahudiler? Ama İzmir'de neredeyse hiç Yahudi kalmadı -hepsi Selanik, Marsilya ya da New York'a gittiler. Hayır, eğer para kaynağı arıyorsanız bir Ermeni bulmalısınız. Hatta bir Yunan. Buradaki tüm bankaları onlar kontrol ediyorlar. Eğer isterseniz sizi tanıştırabilirim."

"Teşekkür ederim, çok naziksiniz, Bay Paterson."

"Lütfen. Bana Stephen deyin. Şimdi, hangi şartlar..."

Tuzağa düşme sırası Balint'teydi. Sophie Balint'in Levanten topluluğu tarafından sevildiğinin farkındaydı. Hepsi -kadın ve erkeklerin hepsi- onun refakatini aramaktaydı. Herbert Octavius Whittal'ın -iddialara göre güvenilmez kodaman- ona karşı özel bir düşkünlüğü vardı. İzmir'deki en eğlendirici adam olarak, söz konusu tüm etkinliklere Balint'i de davet ettiriyordu. Bunların yarısını iş yüzünden geri çeviriyordu. İzmir'deki camiaya bu mükemmel intibakı Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyancadaki rahatlığından mıydı? Ya da bir Macar olması buralarda bir kendine haslık olarak mı görülüyordu? Belki de sadece cazibe... diye düşündü.

Sophie bir bahane uydurarak ayağa kalktı ve konukların görmediği bir sırada Balint'e muzip bir şekilde gülümseyerek devasa Giraud Malikânesi'nin odalarından birine yöneldi. İçeri girdiğinde etrafında elli altmış kişinin oturduğu, üzerindeki yüzlerce servis tabağı, kâse, çatal bıçak takımları ve şarap sürahisinin ağırlığı altında ezilen çok büyük bir başka devasa masa daha görmek onu şaşırttı. Hemen ardında, Osmanlı tarzında dökümlerle süslenmiş oval bir kapı yoluyla yirmi kişilik bir orkestranın çalgılarını ayarladığı başka bir balo salonu vardı. 'Bu ev, bundan elli yıl önceki Sultan'ın karşılandığı...' Buna inanabilirdi -Blachernae'deki malikânelerinden çok daha büyüktü, ne kadar? Concorde'taki Hotel Saint Florent kadar?

Büyük açık bir pencerenin yanında sessiz bir yer buldu ve İzmir Körfezi'ni seyretti. Ay çoktan yükselmişti ve köşke doğru suda beyaz bir çizgi oluşturuyordu. Tellilerin ahenksizliği ve üflemelilerin ahengi hoşuna gitti. Müzikal uyum hazırlık safhasındaydı.

Düşünceli bir biçimde, bunun -balonun- zihnî bir kirlenme olduğuna kanaat getirdi. Ve hâlâ... Eğlendiğini itiraf etmeliydi. 'Sanıyorum ki bu sosyal ilişkileri kolaylaştırıyor.' "Saygıdeğer" kadınların kombinezon giymesini zorunlu kılan kadim sosyal düzene riayet, lüzumsuz sınırlamalar ve bazı saçma kurallara rağmen Levanten ve yabancıları çoğunlukla eğlenceli bir topluluk olarak görüyordu. Son konuştuklarında Balint onları nasıl tasvir etmişti?

'...ekonomik ve sosyal ilerlemeyi sağlayanlar -siyasi reformlar büyük ihtimalle onlara bağlı.' Bu konuda bayağı ciddi görünüyordu. 'Onlar gibilerine sadece Transilvanya'da rastlanıyorsa tüm bölgeyi yirmi yıl içinde çağdaşlaştırabilmeliyiz...'

'Haklarından mahrum bırakılmış Türk alt sınıfının utanmaz sömürücüleri!' demişti Sophie ona sataşmak için.

Balo salonu, duvar kenarındaki yerlerini alan küçük gruplar ve çiftlerle dolmaya başladı. Orkestranın mazurka çalmaya başlaması kimsede merak uyandırmasa da beklenti hissini arttırdı. Herkes balonun açılışı için Giraud ailesinin yaşlılarını bekliyordu.

Başını çevirmeden de olsa hemen yanında durmuş şampanyasını yudumlayan kısa boylu bir figür Sophie'nin gözüne takıldı. Balint olduğunu biliyordu.

"Ee, kurtulmayı başardın mı?" diye sanki Kırım Savaşı'ndan dönmüşçesine alaycı bir tavırla sordu.

"Evet, neyse ki başardım. Hatta Düzianlar ya da Zafirisler sayesinde üç tren yolundan ikisine fon bulma konusunda kısmen söz vermiş olduğumu düşünüyorum -hangisi olduğunu tam olarak hatırlamıyorum. Erkek kardeşinin

bundan mutlu olacağını düşünmüyorum... Bana söylenene göre onlar aşırı faizli hisselermiş."

"On güne kadar İstanbul'a döneceksiniz, ona bahsetmelisin..."

Yaklaşan ayrılışlarından bahsedince göğsünde bir yerlerde hayali bir uzvu sıkıştı.

"Anlıyorum..."

İzmir'den bu kadar çabuk ayrılmak istemediğini fark etti. 'Ama neden? Herhâlde şey değildi... Yok, tabii ki değil.'

"Ee, şimdi Anadolu'ya 'Batı medeniyetinin faydaları'nı getirecek mukaveleyi yaptın, yakında sen de Budapeşte'ye döneceksin herhâlde?" derken o hayali uzvun acısını dindirebilmek adına şampanyasından bir yudum aldı.

Sataşıldığında Balint'in gülümsemesi Sophie'nin hoşuna gidiyordu. Tanıdığı çoğu erkek bir kadın karşısında bu durumda sakin kalamazdı. 'Sanırım, güvenden,' diye düşündü.

"Pekâlâ, vilayet tarafından resmî bir görüşme olmadı. Muhtemelen temmuzun başına kadar kalmam gerekecek. Burayı Azelan'a bırakmadan önce her şeyin planlandığı gibi gideceğinden emin olmam gerekiyor."

"Peki, sonra ne yapacaksın?"

'Cevaplamadan önce neden bu kadar bekledi?'

"Evet... Viyana'da Başbakan Tisza'nın kabinesinde bir pozisyon açılacağı konusunda bilgilendirildim... Sonbaharda oralarda bir yerlerde olacağımı düşünüyorum."

"Dönüş yolunda bir süre İstanbul'da kalmayı planlıyor musun? Yani bir süreliğine de olsa?"

Başını çevirip ona bakmadı ama gözlerinin onun üzerinde olduğunu hissediyordu.

"Elbette."

Balint'in sesinde Sophie'nin daha önce hiç duymadığı bir yoğunluk vardı. Daha önceden söz verdiği Paterson ailesinden bir genç onu dansa davet etti. Bu akıl sır ermez

karışıklıktaki yerel zümrenin diğer genç üyeleri -burada toplamda kaç tane Giraud ailesi üyesi vardı? Vilayette seksen tane? Öyle miydi, yoksa Van der Zee'ler mi o kadar kişiydi? Ve Whittal'lardan altmış beş kişi?- hatta ateşli Herbert Octavius bile onu dansa davet etmişti.

Balint'in, incelikle evin hanımefendisi ile vals eşliğinde süzülüşünü, sonra da başını eğip selamlayarak sırasını hanımefendinin kocasına verişini takip etti. Bakışları karşılaştığında ona gülümsedi. Balint dans programında boşluk olup olmadığını sordu ama o zamana kadar çoktan dolmuştu. Genç kızların, programlarına sahte isimler yazarak boş kalmayı, o ay bakışını yakaladıkları genç bir erkeğin cesaretini pekiştirmek için sık sık yaptıkları o küçük numarasını yapmayı unuttuğunu fark etti. 'Ne zamandı... On beş yıl önce miydi?'

"Büyüleyici bir adam, şu Bay Morincz," diyenleri duyduğunda kalbinin yandığını hissetti. 'Nasıl hissettiğini neden Balint'e söyleyemiyordu? Duygularından utanıyor muydu? Ya da aklının başından gittiğini kabul mü etmeliydi?'

İkisinin bir öğle vakti tesadüfen Krämer Palace'taki bir çayda karşılaşmalarını hatırladı, elinde üç tane d'Holdbach kitabı ve Lucretius'un *De Rerum Natura*'sının yıpranmış bir kopyası vardı. Tercüme konusunda açık olmayan bazı noktaları danışmak için yardım istemişti. Sonrasında fark ettiği üzere aslında yardıma çok da ihtiyacı yoktu...

"Bu ikisi birbiriyle alakalı, değil mi? 'System of Nature' eserini okurken kendimi Lucretius'u okumak zorunda hissettim."

"Kesinlikle haklısınız," diye cevaplamıştı.

Sonrasında peş peşe epikürizm ve materyalist felsefeciler hakkında bir dizi tartışma başlatmıştı. Bunu sevmişti, akşam yemeği zamanının gelmiş olması onları şaşırttığı esnada talebelerini ve profesör arkadaşlarını unuttuğunun

farkına vardı. Ekim döneminde derslerinin yeniden açılıp açılmayacağı konusunda üniversitenin yöneticisinden henüz bir cevap alamamıştı ama gelecek hafta salı gününden sonra onu göreceği fikri içini rahatlatıyordu. On gün içinde! Beklenenden daha erken!

Sonraki hafta, Sophie hayal kırklığına uğramıştı -Balint'i iki defadan fazla görememişti. Türkiye ve dünya siyasetinden ve felsefeden konuşmuşlar, İzmir'de karşılaştıkları Levanten camiası ve onların eğlenceli ve çekici buldukları yanları hakkındaki görüşlerini karşılaştırmışlardı. Bu rastlaşmaların her birinde, mutluluğunu gizlememeye çalışmış, hareketleriyle düşüncelerinin aynı doğrultuda olmasına izin vermişti. Balint'in de aynı şekilde davrandığını söyleyebilirdi. Bir akşam geç saatte ayrıldıklarında, eline sahici bir öpücük kondurmuştu... Eldivenlerinin ipek kumaşının üstünden de olsa dudaklarının sıcaklığını hissetmişti.

Son olarak haziran ayının ilk günü, erkek kardeşi ile *Sebastokrator Belisarios* gemisine binerlerken, Balint ve Azelan onları uğurlamak için rıhtımdaydılar. Balint o çok sevdiğini söylediği siyah ipekten İstanbul usulü ceketini giymişti. Onun içinde endamlı gözüktüğü doğruydu... Güneş tüm beyazlığıyla parlıyordu ve güvertenin en üst katından muhteşem mavisiyle açık denizi görebiliyordu. Aniden esen rüzgârın rıhtıma doğru sürüklediği geminin dumanından kaçmak için Balint ve Azelan Vali Konağı'nın aşağısına doğru gittiler. Gemi demir alıp körfezden çıkmak için dönene kadar el sallamadı ama gözlerini de Balint'ten ayırmadı. Kelimeler ortaya çıkmayı reddediyordu. Balint ise ona ve erkek kardeşine doğru arkadaşça el salladı ama o da en az Sophie kadar rahatsız görünüyordu. Manevra sırasında elleri geminin tırabzanların sımsıkı kavramıştı. 'Dik dur,' dedi kendi kendine.

36. BÖLÜM

Pazar, 28 Haziran 1914, İzmir, akşamüstü

Azelan ve Balint Avusturya-Macaristan Konsolosluğu'ndan çağrıldıklarını söyleyen Türk çocuğunu önemsemediler. Pazar günün erken saatleriydi ve çocuk onları davet edildikleri piknikten dönene kadar Krämer Palace'ın lobisinde beklemişti. Azelan şaşırmıştı -tüm öğleden sonra kendini rahatsız hissetmemişti. Akciğerleri iyileşiyor gibiydi. 'Gerektiğinde, Ege havası ve adamakıllı dinlenme,' demişti Doktor Brussalis. Ve şimdiye kadar haklı çıkmıştı. Türk çocuğu ısrarcıydı. Azelan ona yarım kuruş verdi ve en kısa sürede konsolosluğa geleceklerini bildirmesini söyledi.

Konsolos August von Kral'ı iyi tanımasalar bile, Azelan binaya girer girmez bir felaketin onları beklediğini hissetmişti. Konsolos kızarmış gözlerle, kırk ya da elli vatandaşın gergince beklerken Almanca ve Çek dilinde kesik kesik cümlelerle konuştuğu kabul odasında sessizce yürüyordu. O ve Balint İzmir'deki tek Macarlar idi ve en son onlar gelmişlerdi.

Uzun ve devasa masanın etrafındaki sandalyeler hanımefendiler tarafından işgal edilmişti. Erkekler onların arkasında duvar veya pencerelerin önünde duruyorlardı. August von Kral masanın başına doğru yol aldı, elinde telgrafa benzer bir şey tutmaktaydı. Avuç içleri dışarıya dönük bir şekilde iki elini de kaldırdı ve sessizce sordu.

"*Bayanlar, Baylar*, lütfen. Bunu size iletmek benim için ızdırap verici bir görev," dedi ve telgrafı aldı:

"Kısaca bu sabah saat on birden önce, 28 Haziran 1914, Arşidük Franz Ferdinand ve kendisine denk olmayan[55] karısı Sophie, Sarayeva'ya yaptıkları resmî gezi esnasında Sırp bir eylemci tarafından vurulmuş ve hastaneye varamadan vefat etmiştir. Sanık, Gavril Princip ismiyle bilinen Sırp eylemci, tutuklanmış ve sorguya alınmıştır. Diğer iki suç ortağı da aynı şekilde yakalanmış ve sorgulanmaktadır. İmparator'un hükûmeti Sırp Krallığı hükûmetinden suça bulaşmış tüm tarafların adalete teslimini talep etmiştir."

Azelan konsolosun haberden şahsi olarak neden bu kadar etkilendiğini merak etti. Arşidük ile aralarında aile bağı yoktu, karısı ile? Belki de Habsburg'daki hayatı için felaketti? Von Kral telgrafı masanın üzerine geri bıraktı.

"Önümüzdeki cumartesi, Arşidük ve karısı için Aziz John Kilisesi'nde anma töreni düzenlenecektir."

Salon afallamıştı. Azelan'ın kendisi de itiraf etmeliydi ki şoke olmuş ve rahatsız hissetmişti. 'Tahtın vârisi, suikasta mı kurban gitmiş? Bu sabah?' Seslerin kakofonisi birazdan son buldu ve Von Kral çok kısa bir süre içinde bir düzine kadın ve adam duvarının ardında yok oldu:

"Neden?"

"Herhâlde doğru değildir!"

"Nasıl olabilir?"

"Kesinlikle emin misiniz?.."

Azelan Balint'in çatık kaşına baktı. Balint ağzını konuşacakmış gibi açtı ama hemen ardından kapadı. Azelan'ı kolundan tutup çekti ve rıhtım bölgesindeki batan haziran güneşine doğru dışarı çıkardı. Sessizce sahil boyunca

55 Morganatic; denk olmayan soylu sınıfları arasında evlenme şekline verilen isim. Genellikle kral ailesinden birinin, aşağı tabakadan başkasıyla, unvanını paylaşmamak ve çocuklara devretmemek şartıyla evlenmesi. Franz Ferdinand'ın babası İmparator, bu aşk evliliğine ancak morganatic olması kaydıyla izin vermişti. (ç.n.)

yürüdüler -deniz kıyısındaki bir İtalyan kasabasında başka türlüsü bu iki arkadaş için hata olurdu. Krämer'e geri yürüdüler.

Sonraki sabah, üstleriyle ve Gontrand ile telefon görüşmesi yapabilmek için François Dussaud'u erkenden kaldırıp *Osmanlı Bankası* şubesine sürüklediler. Ülke dışıyla haberleşme çoğu zaman zordu, o gün de başarısız oldu. Bir saatlik çabalar sonuç vermedi. Bu sürpriz değildi, Attila Morinz ile telefon görüşmesi yapmayı sadece İzmir'e ilk geldiklerinde başarabilmişlerdi. Balint, François ve Azelan telefon odasında hayal kırıklığı içinde oturuyorlardı. Güneş körfezde yeni yeni yüzünü göstermeye başlamıştı ve şehir hâlâ sakinliğin tadını çıkarıyordu.

"Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a savaş ilan edeceğini düşünüyor musun?" diye sordu François, görünen o ki Balint'in bir önceki pozisyonunun ona sağlanacağına dair sezgileri vardı.

"Umarım öyle şeyler yapmazlar" diye cevapladı Balint -geçen seneki Balkan Savaşları'ndan öğrendiği bir şey varsa o da Sırbistan'ın küçümsenmemesi gerektiğiydi. Savaşların nasıl başladığı çok açık olmasına rağmen, nasıl biteceği asla bilinemezdi. "Osmanlı İmparatorluğu'na ve beş hafta içinde kaybettiklerine bak!"

Üçüne bir sessizlik çöktü. Azelan cesaret edip konuştu:

"Pekâlâ, devletlerin savaşa girmesiyle sonuçlanmayan suikastlar da var..."

"Doğru, doğru," dedi François, "ama genelde önemli kişiler kendi vatandaşları tarafından suikasta kurban gitmiştir."

"Hayır, büyük ihtimalle Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan edecektir -İmparator Franz Josef'in başka türlüsünü yapacağını sanmıyorum. Ve Başbakan von Bechtold'un -Almanlardan bahsetmek bile yersiz- onları o yöne doğru sürükleyecekleri aşikâr..."

"Ama" dedi Azelan, "eğer Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan ederse Rusya da Avusturya-Macaristan'a savaş ilan etmez mi?"

Bu aydınlanmanın ağırlığı iki Macar'ı sessizliğe boğdu. Rusya, düzinelerce milyon insanla, onların barış içinde yaşayan şehirlerine -öncelikle de Transilvanya ve Macaristan'a- girip oraları yerle bir edecek, yakıp yıkacaktı. François devam etti:

"Ve eğer Rusya Avusturya-Macaristan'a savaş ilan ederse birçok şey olabilir. Almanya Rusya'ya savaş açar ya da Fransa ve İngiltere Almanya'ya... ya da aynı zamanda hepsi olur..." dedi Balint.

"Bu da Fransa ve Avusturya-Macaristan'ı karşı karşıya getirir..." diye tepki verdi François.

"Karşıt taraflarda savaşa girebiliriz..."

Hepsi birbirine baktı, hadiselerin neticeleri karşısında şaşkına döndüler ve ağırlığı altında ezildiler.

"Yüce İsa!" dedi Azelan. "Sanki hayat zaten yeterince zor değilmiş gibi!"

"Osmanlılar ne olacak?" diye sordu Balint François'ya.

"Pekâlâ, İttihat ve Terakki Partisi iktidara geldikten sonra Avrupa'dan bir müttefik bulmaya çalıştıkları sır değil. Bana senenin başlarında Avusturya-Macaristan'ın onları reddettiği söylendi ve ardından Rusya'nın yardımını almayı denediler ve reddedildiler. Almanlar ülkenin tamamını kontrol ettiğinden şundan rahatlıkla bahsedilebilir ki katılacakları bir cephe varsa bu da sizin tarafınız..."

"Yani" dedi Azelan biraz düşündükten sonra, "Osmanlı Anonim Şirketi'nin ana tedarikçisi *Société franco-ottomane* yakında düşman şirketimiz mi olacak?.. İzmir vilayetinin düşmanı, müşterisi ve Morincz Konglomeratum'un düşmanı, tedarikçisi..."

"Hayır," dedi François düşünerek. "*Société franco-ottomane* Osmanlı İmparatorluğu'nda kurulmuş bir anonim şirketi, yani onun kanuni mevcudiyeti mesele olmaz. Hatta hissedarı, İstanbul'da kurulmuş olan *Osmanlı Bankası* da sıkıntı yaşamaz. Sadece hissedarlarından Gontrand, Hottinger ve diğer Avrupalı Fransız ve İngiliz yatırımcılar etkilenebilir..."

"Hâl böyleyken Türklerin bizim için hayatı çekilmez kılmayacaklarını mı düşünüyorsun?"

"Bir ihtimal... Her şey olabilir. Ama kanunen endişelenecek bir şey yok."

Yeniden sessizlik çöktü. Tekrardan Budapeşte ve İstanbul'daki haberleşme kaynaklarına ulaşmayı denediler ama önceki gibi yine başarı elde edemediler. Azelan'ın dünya çapında cereyan eden olayların etkisiyle cesareti kırılmıştı ve dinlenmeye ihtiyacı vardı. Telefon etmekten vazgeçerek dış dünyada neler olduğu merakıyla Krämer Palace'a döndüler...

Sonraki cumartesi günkü anma töreni garipti. Diplomatik görev için gelenler dışında, aralarında önemli miktarda Ermeni ve Rum'un da bulunduğu yabancı ve Levantenlerden oluşan topluluk iyi niyet ve endişelerini sunmak adına şehrin kuzey bölümünde Frenk Sokağı üzerindeki Saint John Kilisesi'nin yolunu tuttular.

4 Temmuz 1914 sabahında, küçük bir Avusturya-Macaristanlı topluluk kollarına siyah bantlar takmış olarak kilisenin önünde toplandılar. Kilisenin önünden ayrılırlarken, Hüsrev Vaghinag ve amcası Balint ve Azelan'a taziyelerini sundular. Sonra kalabalık ikiye ayrıldı: Avusturya-Macaristanlılar birbirlerini teselli ederek konsolosluk binasına döndüler, diğerleri ise Konsolos George Horton'un peşinden Amerikan Konsolosluğu'na bağımsızlık kutlamalarına

gittiler. Rıhtımda, genç Cumhuriyet'in onuruna yabancı savaş gemileri güvertelerini resmî simgelerle süslemekteydi. Krämer'e dönerlerken Amerikan Konsolosluğu'nun önünden geçişleri esnasında Azelan kutlamaların 1792'de Fransız *Fetes de la Republique*'e benzediğini düşündü, biraz suni ve gösterişli, ama aynı zamanda ideallerinin gücünün tamamıyla farkında ve bu gücü yönetme konusunda elinde bulunan araçlardan emin olan yeni bir devletin delili.

'Habsburg İmparatorluğu'nun tersine' diye düşündü...

37. BÖLÜM

İSTANBUL, YENİDEN

Cuma, 10 Temmuz 1914, İstanbul, Alman Büyükelçiliği

Christoph von Hirsch odasının ön kısmındaki uygun gözetleme noktasından Pera'daki Alman Büyükelçiliği'nin kabul salonunda toplanmış kalabalığı inceliyordu. Yüzün üstünde devlet yetkilisi, iş adamı, bankacı, mühendis ve İstanbul'un diğer sakinleri, Hans von Wangenheim ve Charles de Testa onlara seslenmek için hazırlanırken sessizlik içinde bekliyorlardı. Yukarı doğru kıvrık Kayzer-Wilhelm bıyıklı, göğüsleri madalyalarla dolu, çeneleri gergin topluluk gelişmelere dair yoğun bir beklenti atmosferi oluşturmuştu. Tüm gözler Alman Büyükelçisi Wangenhaim'a kitlenmişti.

"Sevgili Baylar, yaşadığımız sıra dışı olaylara istinaden yapılan bu müstesna toplantıya hoş geldiniz dememe müsaade edin... Bugün sizlere Almanya ve Osmanlı İmparatorluğu'nu ilgilendiren, tekrarlanmayacak ve bu odadan çıkmayacak olan birtakım meseleler açıklanacak."

Wangenheim tüm endamı ile ayağa kalkıp hafifçe başını kaldırdı.

"Bazılarınız birazdan söyleyeceklerimden zaten haberdar olabilir. Ama bugün, herkesin iyiliği için size son olaylara dair büyük resmi göstereceğiz."

Christoph daha önce ne bu kadar azimli ne de katı gördüğü Wangenheim'a baktı.

"Benimle son birkaç gündür irtibat kurmaya çalışan bazılarınız da biliyor ki müsait değildim. Kayzer tarafından

savaş hazırlıklarını müzakere etmek üzere Potsdam'daki bir konferansa çağırılmıştım."

Dinleyici topluluğunun üyeleri birbirlerine şaşkın bakışlar atıyordu.

"Baylar, doğru duydunuz. Savaş. Arşidük Franz Ferdinand'a düzenlenen suikast, bize üzerinde uzun zamandır çalıştığımız ve fitili ateşlemek için bir kıvılcım beklediğimiz plan doğrultusunda harekete geçmek için mükemmel bir fırsat doğurdu. Arşidük'ün ölümüyle bu kıvılcım bize sunulmuş oldu. Konuştuğumuz gibi, Dışişleri Bakanımız Zimmermann Avusturya-Macaristanlı mevkidaşı von Bechtold ile Sırbistan'a karşı yapılacak savaşın hazırlıklarını müzakereyle meşgul. Viyana yakında Sırbistan'a kabul edilemeyecek bir şekilde tasarlanmış bir ültimatom verecek. Sırbistan'ın bu ültimatomu reddi Avusturya-Macaristan'a istila için sebep verecek. Sırbistan'ın işgalinden sonra, Fransa ve Rusya'nın Sırbistan tarafında Avusturya-Macaristan'a karşı savaşa gireceğini beklemekteyiz -ve sonrasında da bize... Son olarak kesin bir şekilde bizim tarafımıza katılacağından emin olduğumuz Osmanlı İmparatorluğu'na. İngilizlerin tarafsız kalacağını bekliyoruz. Planımız, savaş durumunun başlangıcını takiben otuz gün içerisinde Fransız ordusunun imhası -1870'te olduğu gibi- ve bu sayede tüm birliklerimizin Rusya'ya karşı yoğunlaştırılmasıdır. Savaş her iki cephede de bu yılın Noel'ine bitmiş olmalıdır..."

Sessizlik kabul salonundaki herkesi hareketsiz bıraktı.

"Ordumuzdaki her nefer hazır bulunmasına rağmen henüz harekâta başlayabilmiş değiliz. Bankacılarımız Postdam'da bizi iki haftaya daha ihtiyaçları olduğuna dair bilgilendirdiler. O iki hafta esnasında bankacılarımız gerekli mevduat ve senetlerimizin satışını yapacaklar, savaş esnasında ordunun düzgün bir biçimde işlemesini sağlayacak birtakım borçlar alacaklar. Bankacılarımız gerekli kaynağı

topladıklarında, Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan edecek ve plana az önce belirttiğimiz şekilde başlanılacak..."

Olayın yakınlığı katılımcıları fazlasıyla etkiledi. 'Babamın yarın onu aramamı istemesinin sebebi buymuş...' diye düşündü Christoph. 'Tabii ki o da bu yüzden Postdam'daymış.'

"Bazılarınız bunun Osmanlı İmparatorluğu'ndaki işlerinizi nasıl etkileyeceğini düşünmektesiniz. Düşünmeyin."

Gözleri birkaç kişininkini delip geçerek odaya göz gezdirdi.

"Şahsi endişelerinizi Almanya'nın yüce hedeflerinin üstüne koymayın... Kayser bana burada tek bir görev verdi: Osmanlıların savaşta bizimle müttefik olmasını temin etmek. Bunu gerçeğe dönüştürmek için elimizden geleni yapmalıyız. Eğer Osmanlılar bize katılırsa; Çanakkale Boğazı'nı kapatıp Rusya'nın tüm ihracatını engeller, Fransa veya herhangi bir ülkenin onlara mühimmat ve teçhizat sağlayamamasını teminat altına alır ve Rusya'yı boğmamızın yolu açılır. Rusya tamamıyla bir başına kalır. Bizim tarafımızdaki bir Osmanlı İmparatorluğu geçim kaynaklarınızı sizin kendi kendinize yapacağınızdan daha çok koruyacaktır."

Kalabalığın daha endişeli üyelerinden birkaç iç çekme ve rahatlama duyuldu.

"Ama yine de bunların yaşanacağının teminatı yok... Onlara sağladığımız tüm faydalara rağmen Türkler, daha doğrusu İttihat ve Terakki Partisi bize tam olarak güvenmiyor. Gelecekteki tüm yardım ihtimallerini müzakere adına İngiliz ve Fransızlarla görüştüklerini biliyoruz. Osmanlıların bizimle iş birliği içinde olacaklarından emin olmak için, kendi tarafımızı en çok birleşmiş olan -kazanacak olan- taraf gibi göstermemiz gerekmektedir! Kayser'in talimatları Alman ve Avusturya-Macaristan kaynaklarının derhâl bir araya toplanmasıdır. Davranışlarımız ve

görünüşümüzle kazanan taraf olacağımızı göstermeliyiz! Savaş bittiğinde ise Türkler ile olan münasebetlerimiz hiç olmadığı kadar pekişmiş olacak... Bunun sonrasında, buradaki işleriniz Almanya'daymışçasına kolaylaşacak."

Wangenheim planın mekaniklerini enine boyuna izah etti ve Alman kaynaklarının nerelerde konuşlanacağı, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı kuvvetlerinin nasıl tertip edileceğinden bahsetti. Toplantının sonunda, katılımcıların sorularının ardından Wangenheim ve de Testa neredeyse yalnızken Christoph onlara yaklaştı.

"Büyükelçi" diye başladı Christoph, "ve *Dragoman* de Testa, durumu anlatmaya zaman ayırdığınız için teşekkürlerimi sunarım. Yarın babamla konuştuğumda gerekli bilgileri bana sağlayacağına inanıyorum. Ama yine de bir sorum var. Daha önceden konuştuğumuz İzmir eklentileri ve özellikle de Bay Balint Morincz ile ilgili bu konunun nasıl bir etkisi olacak?"

Wangenheim ve de Testa cevaplamadı.

"Yani, Fehmi Paşa'nın İzmir'deki hizmetlerinin kullanımı hakkında?"

"Bay von Hirsch," diye başladı Charles de Testa, "haklı endişelerinize rağmen... zaman müttefiklerimizle kenetlenme zamanıdır. Viyana'nın misillemelerinden kaçınmak ve mutlak bir dayanışma imajı çizmek adına, farklılıklarımızı bir kenara bırakmalıyız."

"Bu da ne demek oluyor?"

İki Alman diplomat sessizliklerini sürdürdüler.

"Biz gözlemde bulunup hiçbir şey yapmazken yılın en uzun endüstriyel demiryolunu Morincz Konglomeratum'un almasına izin vermemiz gerektiğini mi kastediyorsunuz?"

"Hayır, Bay von Hirsch," diye cevapladı Wangenheim, "Almanya'nın en büyük endüstriyel şirketlerinden birinin üyesi olarak Kayser'in istekleri doğrultusunda Alman zaferine

bilfiil katkıda bulunmalısınız. Bu, diğer bütün teşebbüsleri hükümsüz kılar, özellikle de Avusturyalılar... müttefiklerimizin şikâyetine sebep olacaksa. Önümüzdeki savaşı kazanmak diğer her şeyden önce gelir."

Christoph afallamış ve hüsrana uğramıştı. Geçen haftalardaki bütün çabaları bir anda heba olmuştu. Öfkesinden kuduruyordu. İzmir'deki işe yaramaz Mordtmann'a bel bağlamış olması bir yana, bir de durumu düzeltmesi gerekenler şimdi tüm desteklerini çekiyorlardı! Başıyla Wangenheim ve de Testa'yı şöyle bir selamlayıp ayrıldı. 'Yarın babama nasıl söyleyeceğim?'

38. BÖLÜM

Cuma, 17 Temmuz 1914, İstanbul, Dent, Palmer & Co. şubesi

Hector Bullingdon masasında oturmuş kafasını karıştıran bazı evrakları okumaktaydı. İlki, arkadaşı Stephen Noyes'tan gelen bir telgraftı:

"Paris, Frankfurt, İstanbul, Kahire, Yeni Delhi, Hong Kong ve New York'taki Dent, Palmer & Co. şubelerine açıklamalar STOP
Birçok şirketin hisse ve bono fiyatlarında sebebi anlaşılamayan, büyük çapta ve ani düşüş STOP
Altın ve gümüş fiyatlarında sebebi anlaşılamayan, büyük çapta ve ani düşüş STOP
Dünya çapında döviz miktarındaki olağanüstü artış STOP
Bu değişimlerin sebebi bulunamadı STOP
Lütfen sizin piyasalarınızdan alakalı olabileceğinizi düşündüğünüz herhangi bir bilgi sağlayın STOP"

Sonra *Levant Herald* gazetesinden bir makale...

9 Temmuz 1914, İstanbul,
Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın bugün yaptığı açıklamaya göre General Liman von Sanders Trakya ve Anadolu'da bulunan Osmanlı ordularının yönetimi konusunda tam sorumluluk üstlenmiştir.
Bugün, Osmanlı ordusunda danışman ya da askerî mevki sahibi olarak çeşitli görevler alan 3276 Alman subayı vardır. Osmanlı ordusunda danışman olan bir avuç Fransız askeri görevden alınmışlar ve önümüzdeki hafta Fransa'ya geri gönderileceklerdir.

Hector Bullingdon'ın kafası karışmıştı. 'Bazı çevrelerde konuşulanlar doğru mu yoksa?' Savaş rivayetlerini işitmişti ama kim kimle savaşa girecek emin değildi. Buradaki arkadaşlarıyla konuşmalarında kimsenin kesin bir fikri yoktu.

Her hâlükârda, Stephen Noyes'un ona söylediklerinden anladığı kadarıyla, İngilizler hadisenin dışındaydı. Sadece Şehir değil, insanlık açısından tam bir savaş aleyhtarlığıyla Lloyd George da İngiliz kredisi ve finansmanının herhangi bir anlaşmazlığın dışında kalacağından emin olmak durumundaydı. 'Sonuçta, eğer İngiltere para kazanmaya devam etmezse ne anlamı var ki?' diye akıl yürüttü.

39. BÖLÜM

Pazartesi, 13 Temmuz 1914, İstanbul

İzmir'den ne Gontrand ne de babasıyla konuşabildiği için sinirli olan Balint bindiği ilk gemiyle Çanakkale üzerinden İstanbul'a geri döndü. Durumu müşahede altında tutmak için Azelan'ı geride bırakmıştı, Fransız ortağının son olaylara dair ağzını arayabileceğini ve aynı zamanda Gontrand veya Pallavicini'nin bürolarından Budapeşte'yle haberleşme sağlayabileceğini düşünüyordu. Maalesef, Blachernae'deki konağa vardığında, Gontrand'ın iş için Paris'e gittiği ve en iyi ihtimalle gelecek hafta döneceği haberini aldı.

Yükselen gerginliğe ve yolu üzerinde beliren ağır meselelere rağmen, içten içe bir tarafı İstanbul'a beklenenden önce dönmekten memnundu... Fakat kâhya Matmazel Sophie'nin evde olmadığını bildirdi. Karadeniz gezisine çıkmıştı ve en az bir hafta dönmeyecekti.

İki gün süren endişeli bekleyişin ardından, olmadık zamanlarda Wangenheim tarafından aralıklı bir biçimde tutsak alınan Pallavicini ile buluşabildi. Büyükelçilik çalışanlarının hiçbirisi işe yarar haberler sağlayamıyordu. Balint, Pallavicini'nin müsait olduğunu duyar duymaz büyükelçilik binasına koştu. Ekseriyetle dingin ve cana yakın olan büyükelçiyi bitkin ve yorgun gördü. Mutad kibarlık gösterilerinden sonra, haberler için Pallavicini'yi sıkıştırdı.

"Devasa bir baskı altındayız. Devasa bir baskı" diye yineledi Pallavicini, "Balint, bunu henüz bilmiyorsun ama hükûmetimiz Sırbistan'dan resmî bir özür bildirisi istiyor. Resmî bir özür ve 28 Haziran'da gerçekleşen olayın gelecekte tekrarlanmaması adına gerekli katı önlemler! Bana

söylendiğine göre, İmparator sarsılmış durumdaymış, Arşidük'ün ölümü..."

Konuşurken anlattıklarının neticelerini hesaplasın diye durakladı. Aniden yön değiştirdi.

"Ayrıca Alman müttefiklerimiz Rusya'ya karşı tüm savaş kuvvetlerimizi tahsis edip edemeyeceğimizi sordular... Rusya'ya karşı! İnanabiliyor musun? Sırbistan'a cezalandırıcı askerî harekât bir şey, Rusya'yla savaş başka bir şey!"

Sandalyesine saplanıp kalmış gibi gözüküyordu.

"Oldukça endişeliyim... Oldukça."

Balint her şeyin geldiğinden emin olmadan bekledi.

"Muhtemel tüm durumlar için söz konusu olacak," dedi Pallavicini, "direktifler aldım, özellikle Viyana'dan, Wangenheim'dan değil; tüm Avusturya-Macaristan halkını İmparator'un dış siyaset sınırları içerisinde davranması için bilgilendirmek."

"Yani?"

"Yani, arkadaşlarımız, müttefiklerimiz ve düşmanlarımız kimler iyi hatırlamalıyız. Eğer savaş çıkarsa Almanlar bizim için başarının en garanti yoludur! Fransa ve Rusya ile bağlantılar en düşük seviyede tutulmalıdır. Eğer gerekirse çok sade ve asgari bir biçimde yürütülmeli. Tarafsız kalacağını farz etsek de Üçlü İtilaf'ın üyelerinden biri olan İngiltere için de aynı şeyler geçerli."

"Ama Ekselansları, şirketimizin Valençay'ın *Osmanlı Bankası* ile ortak ve iştiraklerimizin İzmir eklentileri için teklif vermiş olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Evet, fakat bu şekilde bir birlikteliğin İmparator'un izin vereceği faaliyet alanlarının dışında bir... ortaklık olmasından korkuyorum..."

"Ekselansları, dokuz ayımı bu riskli teşebbüsü gerçeğe dönüştürmek için harcadım ve şirketimizin geleceği bu işin başarısına bağlı! Elbette Konglomeratum'un mevcudiyetini tehlikeye sokmadan bu talimatlara uyamayacağımı

anlayışla karşılarsınız! Herhâlde bu İmparator Franz Josef'in arzusu değildir? Kuşkusuz bizim durumumuzu anlayacaksınızdır..."

Balint kendisine yeterince hâkim olamadığının farkına vardı. Pallavicini'nin hâlsizliği, sürpriz bir şekilde Balint'in protestosunu kontrol etmeye yönelik bir deneme yapmasını engelliyordu. Bakışları donuklaştı... 'İmparatorluk siyasetine itaat eden Macar isteksizliğine karşı tipik bir Avusturyalı rahatsızlığı' diye düşündü ama elinden hiçbir şey gelmiyordu.

"Benim tavsiyem Fransızların kontrol ettiği bir şirket üzerinden yürüttüğünüz teşebbüsün aksi yönünde olurdu, ama sizi durduramam. Eğer ısrar ederseniz sizin için yapacağım hiçbir şey olmayacağının farkında olun..."

Balint, bu derece bir cefaya katlanmaya alışık olmayan Pallavicini ile yolun zor olan kısmını atlattıklarına şaşırmıştı. Olaylar çabuk gelişiyordu... Balint konuyu devam ettirmemeye karar verdi ve büyükelçiye sonrasında da ulaşabilme imkânı veren anlaşmacı sözler sarf etti. Başka bir yaklaşım sergiledi.

"İstanbul'da içine girilebilecek ortamın pek de iç açıcı olmadığını duymuştum. Anladığım kadarıyla, Sultan ve veliahdı savaşa karşı çıkmakta. Sadrazam İngilizleri destekliyor ve Cemal Paşa'nın da Fransız yanlısı olduğu söylenmekte."

"İnanmıyorum, *mon cher!* Bahsettiğiniz tüm bu düşünceler, gerçek olabilir fakat Almanların Osmanlı hükûmetinin savaşa bizim tarafımızda katılması yolunda harcayacağı çabanın karşısında duramayacak! Sadece Enver ve Talat Paşa'nın bizimle olması gerektiğini unutma. Eğer onları ikna edebilirsek hepsi bizim tarafımızda olurlar. Wangenheim, bunu başaracağından oldukça emin."

Muhaverenin seyrine çok da müdahale etmeden Pallavicini'nin havadan sudan konuşmasına eşlik etti...

Savaşı sürdürmek konusundaki Alman inatçılığı ve Avusturya-Macaristan'ın, Almanlar tarafından sömürülmelerine izin vermesi dışında Balint'in bütün anladığı bir kafa karışıklığının hâkim olduğuydu. Pallavicini, intibalarını babasıyla paylaşabilsin diye Balint'in konsolosluk telefonunu kullanmasına müsaade etti. O öğlen Budapeşte'ye ulaşmaya muvaffak olabildi ve en son gelişen hadiseleri babasına anlattı. Biraz görüştükten sonra, Balint'in Gontrand de Valençay görüşmesine kadar, en iyisinin beklemek, devam etmeye hazır şekilde meseleyi olduğu gibi bırakmak olduğu hususunda mutabakata vardılar. Onu rahatlatmak için, babası Tuna ile ticaret akışının açık olacağının beklendiğini açıkladı. Balint'in bir sözüyle, İzmir eklentileri için gereken işçi ve malzeme anında yola çıkabilecek durumdaydı. Attila Morincz ayrıca oğluna şu andaki aksamadan dolayı çok da fazla endişe etmemesi gerektiğini söyledi -Savaş Bakanlığı, bu yeni silahlanma hazırlığı sebebiyle, Konglomeratum'un çıkardığı işlenmiş çelik hakkında muazzam kurallar getirmişti. Tamamen onaylanmış olmasa da Attila Morincz bu yılkı demiryolu bütçe açıklarını kapatacak kadar önemli olduğuna inanıyordu.

Haftanın geri kalanı beklemek ve tahminler yapmak ile geçti. Azelan ile konuşamadıklarından, kaydettiği küçük gelişmeyi bildirmek için bir mektup yazıp Avusturya-Macaristan postası ile İzmir'e gönderdi. En mantıklı planları yerine getirememesi ve hızla yanlış yönde ilerleyen hadiseler karşısında kederlenmesine mâni olamıyordu.

Ertesi gün, Balint kendini Fransa millî bayram kutlamalarına davet ettirmeyi başardı. Fransız ve müttefik ülkelerin vatandaşı olan konuklar Osmanlı İmparatorluğu'nda işlerin değişmeyeceği konusunda onları ikna etmeye çalışmaktaydı. Manzara aldatıcıydı, yazın başlangıcındaki barışçıl hava ve yabancı temsilcilerin aralarındaki münasebeti düzenleyen protokol kuralları hâlâ korunuyordu. Bir

büyükelçinin, bir "düşman" ülke büyükelçisinin karısına Boğaz'a nazır bir terasta eşlik etmesi gibi. Adamlar genelde gruplar hâlinde devlet meselelerini konuşmak üzere bir araya gelirler, çok nadir kadınların da katılımına izin verirlerdi. Sırpların tepkisinden Selanik'teki gerilime kadar, muhtemel bir ters düşmede Mısır'ın izleyeceği tutumu, İngiliz, Fransız ve Rus gemilerinin konumlarını ve -belki de en önemlisi- Osmanlı hükûmetinin geleceğini küçük gruplar hâlinde fısıldayarak müzakere ederlerdi. Avrupa'nın yarısı çatışmanın asla olmayacağını düşünürken diğer yarısı bunu gerçekleştirmek için çalışmaktaydı.

Balint, Gontrand veya Sophie'den biri olmaksızın Fransız millî gününe katılmasının sıra dışı olacağını düşündü...

Gontrand, 20 Temmuz Pazartesi günü, Marsilya üzerinden Paris'e oradan da Selanik ve nihayet İstanbul'a dört gün süren uzun bir yolculuktan sonra varmıştı. Balint'e Fransız sermayesinin savaş meselesinden dolayı heyecanlı ve genel kafa karışıklığıyla dolu olduğunu anlatmıştı. Balint de ona İzmir hakkındaki gelişmelerden ve Pallavicini'nin ona verdiği zor talimatlardan bahsetmişti.

"Sanıyorum ki bu anlaşılabilir," dedi Gontrand, "fakat benim tabiiyetim ve *Osmanlı Bankası*'nın tabiiyeti arasında farklılıklar olması önemli. *Osmanlı Bankası* ve *Société franco-ottomane* burada birlikte çalışıyorlar. İkisi de Osmanlı şirketleriyle aynı haklara sahipler... Ele geçirilemezler çünkü buna devlet karar veriyor."

"Bu doğru olabilir." dedi Balint. "Fransızların ve Osmanlıların savaşın farklı taraflarında yer alması gibi bir risk olduğunu düşünmüyor musun?"

"Hayır, asıl risk Osmanlı hükûmetinin benim *Osmanlı Bankası* hisselerime el koyması ve devletin hesabına geçirmesi. Senin meselen olmayabilir ama benim var..."

"Dürüst olmak gerekirse *Osmanlı Bankası* hisseleri devlet kontrolü altına girerse İzmir ihalesi aksayacağından Morincz Konglomeratum da sıkıntıya girer..."

Gontrand bir süre düşündü.

"Belki de haklısın... Fakat bunun hakkında bir şeyler yapmak için henüz çok erken..."

"Peki *Osmanlı Bankası*'ndaki hissedarlığını bir Osmanlı teşebbüsüne aktarsan nasıl olur?"

"Banka'daki payımı satmamı mı söylüyorsun? İmkânsız, buradaki bütün iş faaliyetlerimi satmam anlamına gelir! Ayrıca buradaki hiç kimse bu fiyatı ödeyemez..."

"Belki, ama günümüzdeki sıra dışı durum, sıra dışı yollar gerektiriyor. Osmanlı vatandaşları arasında, itimat edip de senin hisselerini satın alacak, sonrasında sana yeniden bu hisseleri üç aşağı beş yukarı aynı fiyattan devredecek birileri yok mu?"

Gontrand soruya iyice kafa yordu. Balint, Gontrand'ın bugüne kadarki iş görüşmelerini gözünün önünden geçirdiğini biliyordu. 'Evet,' diye düşünür gibiydi. 'Bu planı gerçekleştirmek için hiçbirine itimat edemez miyim?'

"Düzian, Balian, Rodoconachi ve bunlar gibilerin, hisseleri bana aldıkları fiyata yakın bir fiyattan geri satmayacağı gerçeğini bir kenara bıraksak da onlara yine de nasıl itimat edebileceğimi bilmiyorum..."

Biraz daha düşündükten sonra, hiçbirine itimat etmemesi gerektiğine kanaat getirdi. İçinde bulundukları açmazdan nasıl kurtulacaklarını merak ederek birkaç dakika sükût ettiler. Balint'in kafasında bir anda bir şimşek çaktı:

"Hüsrev Vaghinag'a ne dersin?"

"İzmir'deki Ermeni mi?"

"Evet, tam olarak o! Kendisi zaten bizim İzmir eklentilerindeki gizli ortağımız. Bizimle iş birliği yapması için onu ikna edebiliriz!"

Gontrand yüksek arkalıklı koltuğunda arkasına yaslandı, sigarasını üfledi ve konuştu.

"Sevgili Balint, *Osmanlı Bankası*'nın, İzmir ihalesinde önemli rolü olan *Société franco-ottomane*'ın yanında başka iştirakleri de var." Aile şirketimizin hisselerinin satılması, transferi konusunda sadece çok az tanıdığım ve Hristiyan olsa da bizim gibi olmayan bir Hristiyan'a itimat edemem..."

Balint, Gontrand'ın bu söylediklerinin İmparatorluk'a kendisi gibi yeni gelmiş biri için olduğu gibi Gontrand için de karşı çıkılmaz olduğunu anlamıştı.

"Anlıyorum... *Osmanlı Bankası*'nın kaderi hususunda bir şey diyemem, istediğin gibi karar ver ama -ve burada sadece İzmir ihalesi için endişeleniyorum- *Société franco-ottomane* için teklif ettiğimi yapsak olmaz mı?"

"Nasıl yani?"

"Hüsrev Vaghinag ya da amcasının senin *Société franco-ottomane*'daki ve benim de İzmir eklentilerindeki hisselerimi satın aldığına dair işlemleri düzenleyemez miyiz? Morincz Konglomeratum planlandığı gibi *Société franco-ottomane*'a tüm gerekenleri ulaştırır, projeyi müşterek götürürüz ve yapım ön ödemesi olarak yüzde kırkı size yüzde altmışı bize olmak üzere ödeme yapılmasını talep ederiz. Planlandığı gibi ödeme alamazsak ekipman tedarikine ve demiryolu yapımına ara veririz..."

Gontrand'ın koltuğunda oturuşuna bakarak Balint onu ikna ettiğini anlamıştı. Doğru, ideal değildi. Ve büyük ihtimalle, Fransız ve Macar ortaklarına yardım etmek için Vaghinag ailesinin ne kadar istekli olduğuyla ilgili tartışmalar olacaktı. Fakat bu tartışmalar sonrası içindi. Bugünlük, içinde bulundukları kötü durumdan kurtulabilmelerini sağlayacak tek yoldu.

"Bazı noktalar Bay Vaghinag ile müzakere edilmeli diye düşünüyorum..." dedi Gontrand.

40. BÖLÜM

Çarşamba, 22 Temmuz 1914, İstanbul

Sıcak bir öğleden sonraydı, Sophie seyahatten dönmüş, Haliç'e varmıştı. Güneş deniz yüzeyindeki suyu buharlaştırırken güney sahilinde demirlemiş olan Avrupalı savaş gemilerini gördü ve bu görüntüden hoşnut kalmayarak bakışlarını önce Pera'ya, sonrasında ise Dolmabahçe Sarayı'na ve güneye çevirdi. Gelişini, kendisini selamlayan Türk küfeciler dışında kimse fark etmemişti.

"Hamal! Lütfen eşyalarımı boşalt ve beni Blachernae'ye kadar takip et, buradan yürüyerek yaklaşık on beş dakika uzaklıkta. Hizmetinin karşılığını ödeyeceğim."

Denizde geçirdiği dört günün ardından yeryüzünü ayaklarının altında hissetmek isteyen Sophie aynı zamanda İstanbul'un hareketli sokaklarını, sert esen rüzgârını ve tozlu Arnavut kaldırımlı taşlarını da özlediğini fark etti. Konağa varmalarının ardından hamallar sihirli bir şekilde ortadan kaybolurlarken cepleri para ile dolmuştu. Abisinin odasından sayfa hışırtıları duyan Sophie kapıyı enerjik bir şekilde açtı.

"Bonjour, mon cher fré..."

Cümlesinin ortasında durdu. Odanın arka tarafında kalın bir raporu incelemekte olan Balint Morincz'in telaşla kendisine baktığını görmüştü.

"Mademoiselle Sophie, quelle heureuse surprise..."

Sophie, Balint'in telaşlı hareketlerinden onun gafil avlandığını düşündü.

"Monsieur Balint, nasılsınız?"

Ve şimdi neden Sophie son derece sert ve aksi idi? Ve neden kalp atışları hızlanmıştı?

"Size erkek kardeşimin odasında ne yaptığınızı sorabilir miyim?"

'Ne kadar muhteşem!' diye kendi sorguladı Sophie. Bir polis gibi konuştuğunu fark etmişti.

"Kardeşiniz ve ben bir dokümanı inceliyorduk -benim burada kalmama müsaade ederek kendisi kısa süreliğine bir toplantıya katılmak zorunda kaldı. Başka bir ifadeyle..." dedi yarı özür dileyen bir ses tonuyla, "beni buraya -birkaç gün içinde İzmir'e dönene kadar- kalmam için kardeşiniz davet etti..."

Sophie'nin kalp atışları daha da hızlandı. Balint'in konuşmaya nasıl devam etmesi gerektiğini düşündüğünü gördü ve inisiyatif alması için durakladı.

"Anladığım kadarıyla adına 'Altın Post'[56] dediğiniz bir seyahatte idiniz. Mysia, Symplegades, Colchis... Üzgünüm ki geri kalanı unuttum," dedi Balint gülerek.

"Ne kadar iyi bilgilendirilmişsiniz," dedi Sophie tebessümle.

Dinlenilmediğinden emin olmak için antreye bir göz attıktan sonra çalışma odasının kapısını kapattı ve koltuklardan birisine oturdu.

'Neden Sophie ona itimat ediyordu? Ve neden Balint iki ay boyunca onu görmemişti?'

"Size bir sırrımı itiraf edeyim mi, başkasına söyleyemem?" dedi Sophie, sesini lise talebesi gibi çıkarmamaya çalışarak.

"Tabii ki," dedi Balint tebessüm ederek.

Sophie tekrar arkasını dönerek kapının kapalı olduğundan emin olmak istedi.

"Karadeniz'e gitmedim. Trablusgarp ve Kirene'ye gittim."

56 Golden Fleece. Altın post ya da altın yün, Yunan mitoslarından bir motif. Jason ve Argonautlar, Karadeniz'de bu efsanevi ve büyülü postu bulmak için yolculuğa çıkmışlardı. (ç.n.)

Balint'in bakışlarını yakalayan Sophie gördüğünün hışım mı yoksa serzeniş mi olduğunu anlamaya çalışıyordu.

"Yani yalnız mı seyahat ettiniz?"

Bu ses tonunun ne anlama geldiği hakkında Sophie'nin bir fikri yoktu.

"Evet, niçin olmasın?" dedi Sophie sanki dünyanın en sıradan şeylerinden birisi hakkında bahsedermiş gibi.

"Evet ve kardeşiniz sizin Karadeniz'de keşif yaptığınızı zannediyordu?"

"Evet, o ve geri kalan herkes. N'olur kimseye söylemeyin," diye de ekledi ardından ve sesindeki telaş kendisini şaşırttı.

Balint kahkahasını daha fazla engelleyemedi.

"Fakat... niçin?"

"Ne niçin?"

"Neden Karadeniz'e seyahat eder gibi yaptınız?"

"Çünkü Gontrand beni kendisinin 'savaş sahası' olarak adlandırdığı yerden uzak tutmak istiyordu ve diyebilirim ki haklıymış. İtalyan ordusu pek uysal gözükmüyordu..."

"Size sıkıntı mı çıkardılar? Başınız derde mi girdi?"

Sophie o esnada Balint'in yüzünde gördüğü endişeli ifadeden hoşnut kaldı.

"Hayır, hayır. Daha çok oraya varmakla ilgili problemler yaşadık..."

"Ve gerçekten kardeşinize bir şey söylememeyi planladınız?"

Sophie gülümsedi.

"Aslında Girit'te durdum. Sonuçta Jason da seyahatini orada bitirmişti..."

İkisi de sessizliği bürüdü. Balint'in yüzünde şaşkınlıktan afallamış bir ifade vardı.

"Her neyse," dedi Sophie aniden, "size bir şey getirdim!"

Kısa bir süreliğine ortadan kayboldu ve odaya tekrar girdiğinde kapıyı yeniden kapattı.

"Voila!"

Elindeki ağır paketi kâğıt tomarının üstüne bıraktı. Balint paketi açtı ve eline geçen taştan yontmaya bakarken "Materyalist felsefecilerle meşgul olduğunuz için Pre-Sokratlar'ın ilgi alanınıza gireceğini düşündüm. Elinizdeki Kireneli Aristippus..."

"Peki altta ne yazıyor?"

Balint'in elinden heykelciği alan Sophie alttaki Yunanca harflere baktı, kalp atışları hızlanmıştı.

"...Bir ya da iki kelime eksik. '*Eğitimsiz biri olmaktansa dilenci olmak daha iyidir. Çünkü dilenci para eksikliği çekerken, cahil ruh eksikliği çeker.*' "

Ardından Balint'in bileğini bıraktı ve ikisi de birbirlerine baktılar. Acaba onu düşünmesi Balint'i şaşırtmış mıydı?

"Teşekkürler, çok teşekkür ederim. Bunu saklayacağım," dedi Balint ve sonra da heykeli tekrar paketlemeye koyuldu. Hâlinden son derece hoşnut görünüyordu.

"Rica ederim."

Tuhaf bir şekilde Balint teşekkür için elini uzatacakken Sophie o eli tuttu. Masum bir şey gibi görünüyordu ve şu anda Sophie'nin ruhu o eli öpmek istiyordu. Neden elini bu kadar uzun süreyle elinde bırakmıştı? Balint'in gözlerine baktı, o denli yeşil olduğunu fark etmediğini düşündü. Nasıl da gözlerini dikmişti!

Önce konağın açılan kapısı, sonra da Gontrand'ın yaklaşan adımlarını duydular. Sophie bir an telaşla, almış olduğu hediyeye baktı, bunu fark eden Balint paketi çantasına attı. O esnada Gontrand içeri girdi.

"Ahh, ma chére soeur! Enfin!"[57]

"Günaydın Gontrand."

57 (Fr.) Ah, sevgili kız kardeşim. Nihayet! (ç.n.)

"Bugün döneceğini biliyordum."

"Yarım saat önce karaya ayak bastım."

"Ve tahmin ediyorum ki" dedi Balint'e bakarak, "Sophie seni Altın Post seyahatiyle ilgili anılarla sıkmıştır..."

Sophie bir anlık içgüdüyle Balint'e baktı, acaba vermiş olduğu sırrı tutabilecek miydi?

"Canımı sıkmak tam olarak doğru değil, Gontrand. Bilakis ben bunu son derece heyecan verici buldum, çocukluğumdan beri Argonautlar benim ilgimi çekmiştir."

Sophie ortadan sıvışmak için doğru zaman olduğunu sezmişti.

"Pekâlâ Gontrand, yapacağın işler vardır muhtemelen. Öğlen ya da akşam yemeğinde seyahatimi konuşuruz."

Çalışma odasından çıkan Sophie hizmetçilere eşyalarının nereye yerleştirileceğini söyledi ve merdivenlere yöneldi; bacaklarından takat kesilmiş gibi hissediyordu.

Devam eden günlerde Sophie abisinin ve Balint'in şehrin muhtelif yerlerinde meşgul olduğunu gördü. Aslında Gontrand ve Balint arkadaş değildi, fakat Sophie kardeşinin Balint'e saygı duyduğunu ve onu eşiti olarak kabul ettiğini fark etmişti. 'Belki de Valençay şirketi ile Morincz Konglomeratum birbirine eşit olduğu içindir?' Her ne kadar farkında olmasa da her gün Balint'i görmeyi umuyordu.

Sophie, evde kaldığı günlerde Balint'in onu gördüğünde mutlu olup olmadığını ve aynı zamanda Gontrand'ın onu kasıtlı meşgul ettiğini düşünüyordu. Asla yalnız başlarına buluşmamışlardı ve Sophie onu sadece yemeklerde görebiliyordu. Bir gün akşam yemeği esnasında Balint elindeki mektubu Gontrand ve Sophie'ye gösterdi.

"Bu mektubu az önce Azelan'dan aldım, Hüsrev Vaghinag bizim haklarımızı onaylıyor. Resmî olarak kazandığımızı

söyleyebilirim," dedi Gontrand'a dönerek. "Dolayısıyla benim İzmir'e gidip Hüsrev ile ne zaman hazırlıklara başlayacağımızı konuşmam gerekecek."

"Katılıyorum. Aynı zamanda dostum François'nın dediğine göre Azelan orada tek başına işleri yürütmekte zorlanıyormuş."

Balint bunu duyunca şaşırdı.

"Bana söylemeniz daha iyi olur, çünkü Azelan asla kendisi hakkında şikâyette bulunmaz. Bence daha sonra gitmektense bir an önce gitmeliyim..."

Sophie'ye bir bakış fırlattı, fakat "bir an önce"nin ne zaman olduğunu söylememişti. Sophie şansını denemek istedi.

"Neden yarın öğleden sonra Adalar'a gitmiyoruz?"

"Sophie lütfen," dedi kardeşi. "Orası benim teknemle buradan iki saat sürer, bu da öğleden sonrası değil bütün bir gün demek. Ayrıca yarın *Crédit Foncier* ile görüşmem de gerekecek, göründüğü kadarıyla işe başlamak için en uygun zaman olduğunu düşünüyorlar..."

Balint'in bastırmaya çalıştığı tebessümü görmüştü Sophie.

"Pekâlâ Gontrand, eğer bana bu şehirde ihtiyacın yoksa ben de oyalanacak başka bir şey bulurum."

Gontrand omuzlarını silkti.

"Mademoiselle Sophie, ben sizinle gelebilirim. Bu Adalar Bizans zamanında siyasi rakip olan prenslerin korkunç işkenceler gördüğü Adalar değiller mi?"

"Evet! Ve aynı zamanda son Sultan'ın sürgünde olduğu yer. Kardeşimin neden ilgilenmediğini bilmiyorum, hiç orada bulunmadı..."

"Barbar Türkler!.." dedi Gontrand tartışmadan kaçınarak.

"Büyük amcamızı devrim esnasında öldüren ya da Kudüs yerlilerini katleden veya Albigeois'e Haçlı Seferi düzenleyen

ve Aziz Bartolomeus Yortusu'nda katliam yapan bizim milletimiz kadar barbar değiller..."

"Teşekkürler, teşekkürler Sophie, doğru noktaya değindin, lafımı geri alıyorum."

"Ben teşekkür ederim," dedi Sophie Balint'e doğru gülümseyerek.

"Harika. Kardeşim çok uzak dediği için saat 10'da yola çıkmamız gerektiğini düşünüyorum."

"O saatte hazır olacağım," dedi Balint.

Salı, 28 Temmuz 1914, İstanbul

Hava o gün daha güzel olamazdı. Saat 1'den önce Büyükada'ya ulaştılar ve öğlen yemeklerini orada yediler. Tepedeki Aya Yorgi Kilisesi'ne çıktılar ve Balint kapıdaki nöbetçiye iki kuruş verip içeri girip giremeyeceklerini sordu. Nöbetçi Türkçe ve Fransızca yazılmış bir belgeyi uzattığında Balint "Abdülhamid. Yasaklandı." ifadelerinin yer aldığını gördü.

Arkalarını dönüp aşağı indiklerinde büyük bir çam ağacının gölgesine sığındılar ve yarım saat boyunca sessizlik içerisinde minarelerle kobalt rengine dönmüş denizi seyrettiler. Tekrar tekneye döndüklerinde kaptan onları rüzgâraltı tarafına oturmaları konusunda ikaz etti ve yemekleri güverteye geldi.

"Daha önce böylesine küçük bir teknede bulunmamıştım," dedi Sophie. "Kirene'deki tekne daha büyüktü..."

Sophie bacağının yemeklerin ağırlığıyla güçsüzleştiğini hissetmişti.

"Eğer bana izin verirsen..." diyen Balint bir eliyle yelken direğinden destek alırken diğer elini onun beline doladı.

Sophie omzunu Balint'e doğru yasladı, beraber Haliç'e doğru yol alırlarken kıyılara göz attılar. Tekne her baş-kıç vurduğunda ya da yalpa yaptığında göz göze geliyorlardı. Kaptan köşkünün sağladığı korumaya rağmen Balint'in

beyaz gömleği ve Sophie'nin yazlık elbisesi suların köpüğüyle ıslanmıştı. Kuvvetli bir rüzgâr ikisinin de şapkalarını uçurdu.

Nihayet İstanbul'a ulaştıklarında deniz durulmuş olmasına rağmen birbirlerine sıkıca tutunuyorlardı. Haliç'e girdiklerinde Sophie yavaşça Balint'in koltuğunun altından sıyrıldı, ama Balint'in kolu hâlâ belindeydi.

"Belki..." dedi Balint.

Sophie sözlerini bitirmesi için fırsat vermedi, Balint'in başını elleriyle tuttu ve onu öptü. Birkaç dakika sonra başları ayrıldığında Sophie kalbinin artık öyle çılgınca atmadığını fark etmişti.

Dönüş yolunda faytonda karşılıklı oturdular, sessizce birbirlerine bakıyor, gülümsüyorlardı. Blachernae'ye vardıkları zaman arabadan önce Balint indi ve elini Sophie'nin inmesine yardımcı olmak için uzattı. İçeri girdikleri esnada Gontrand'ın hizmetkârlarından birisi Balint'e bir not uzattı.

"Bu, bu sabah erkenden Marki von Pallavicini tarafından yollandı."

Balint ufak zarfı açtı:

"Bu sabah, 28 Temmuz 1914'te, yüce Majestelerimiz ve İmparatorumuz Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. Bütün vatandaşlarımız acilen konsolosluğa çağrılmaktadır. Bu belgeyi girişteki yetkiliye veriniz."

41. BÖLÜM

Pazar, 16 Ağustos 1914, İzmir feribotu

Denizin alaca karanlığında, Balint hâlâ iskele tarafında süzülen Büyükada'yı seçebiliyordu; gözlerini kısmış, Sophie'yle ilk kez yan yana oturdukları manastırı aranıyordu. 'Ne kadar oldu? İki hafta?' Son birkaç gün onları karmaşa yumağının içine atmıştı. Hayatının paramparça olmaya başladığını hissediyordu. Bugün, hem iş teşebbüsü hem de yeni hayatı Budapeşte'deki siyasi kariyerine yön veriyormuş gibi görünüyordu. Hiçlik...

İstanbul'daki o günün sonunu hatırladı; Pallavicini, General Pomiankowsky ve çeşitli ordu mensuplarının Boğaz'a bakan büyük terasta düzinelerce Habsburgluyu bir araya getirdikleri büyükelçilikteki o toplantı. Akşamın ilk saatleriydi ve Pallavicini kötü bir ruh hâli ile belirmişti. O ve general kürsüde durmuş ve kalabalığa seslenmeye hazırlanıyordu.

"Sevgili Bayanlar ve Baylar, lütfen sessiz olun ki başlayabilelim," diye söze girmişti Pallavicini.

Kadın ve erkeklerden yükselen heyecanlı homurtu yavaşça bitmişti.

"İletmemiz gereken çok önemli haberlerimiz var," diye sözlerini anlamalarını sağlamak için birçoğunun gözlerinin içine bakarak konuşmuştu. "Hepiniz, bugün Sırbistan'a karşı harp ilan edildiği hakkındaki haberleri duymuşsunuzdur. Bu, sadece olmasını beklediğimiz bir dizi olayın başlangıcı -ki bu olaylar buradaki herkesi etkileyecektir. Bugün burada takip etmemiz gereken talimatları sizlere açıklamak üzere toplandık. Müttefiklerimiz ve düşmanlarımızla ilgili talimatlar. Bugünden başlayarak İtilaf güçleri

ile olan münasebetlerimiz gerekli bir biçimde değişiklik gösteriyor. Söz konusu birkaç gün içinde -bir, en fazla iki hafta içinde- Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın Fransa, Rusya ve İngiltere ile harbe girmesini gerektirecek hadiseler zincirinin gerçekleşeceğini düşünmekteyiz."

Bu mühim meseleye gereken ehemmiyet veriliyor mu diye gözlerini alabora olmuş suratlarda dolaştırdı.

"Alman müttefiklerimizin yanında tabii olarak İngilizlerin tarafsız kalmasını beklemekteyiz... Aslında Büyükelçi Wangenheim ve ben size geçen iki haftada söylemiştik. Ne var ki kaynaklarımızdan aldığımız bilgilere göre durum böyle değil. Ama yine de endişelenmeye gerek yok, bu bizim kazanacağımız zaferi tehlikeye sokmaz. Gelecek harp karada olacak ve İngilizlerin karada savaşacak ordusu yok. Bu da sadece Fransa ve Rusya ile başa çıkmamız icap ettiğini gösteriyor..."

Arka taraflardan, topluluğa hükmeden sessizliği bozan bir öksürük sesi duyuldu. Pallavicini devam etti.

"Buradaki rolüm öyle gerektiriyor ki harpten doğan yeni imparatorluk politikası sonucu yakında kendimizi farklı şartlar içinde bulacağız. İtilaf güçleriyle olan irtibatımıza bugün son vermeliyiz. Şu an Fransız, Rus ve İngiliz vatandaşları ile olan münasebetleriniz askıya alınmıştır. Diğer taraftan, Osmanlı İmparatorluğu dâhilindeki Alman müttefiklerimiz ile olan münasebetlerimiz geliştirilmelidir. Birçoğunuzun burada faal olan Alman şirketlerinde müşavir olarak çalıştığını çok iyi biliyorum. Kimse elbette bu zor günler için can atmıyordu ve rekabet sağlıklı, tabii bir şeydir. Ama... İmparatorluk, harp sırasında Alman şirketlerine karşı rekabet ihtiva eden her türlü teşebbüsten uzak durmamızı istemekte. Bu demek oluyor ki Fransız, Rus ve İngilizlere ticari zarar verebilmek için elinizden geleni ardınıza koymamanız ve Avusturya-Macaristan ve Alman şirketlerinin

de muvaffakiyeti için elinizden geleni yapmanız. Kısacası rekabet etmeyin, yardımlaşın!"

Bazı iş adamları ve finansörlerin kafası oldukça karışmıştı ve Pallavicini devam etti:

"Burada yanımda duran General Pomiankowsky İstanbul'daki Avusturya-Macaristan askerî ataşesidir ve İmparatorluk'un askerî meselelerinden sorumludur. Şimdi onun önümüzdeki birkaç hafta içerisinde olacakları, askerî zaviyeden anlatmasını rica ediyorum. General..."

"Teşekkür ederim Marquis. En başta, bunun kısa bir savaş olacağını düşündüğümüzü söylememe müsaade edin -birkaç haftalık bir mesele... Sırbistan'ı hızlıca saf dışı bırakacağız. Almanya Fransa'yı mağlup edecek ve Almanya ile birlikte Ruslara karşı hızlıca harekete geçeceğiz. İspatlanmayı bekleyen bir gerçek, spekülasyon değil. Buna ilaveten başarı ihtimalimizi artırmak için -ya da İtilaf güçlerine karşı zaferimizin hızını artırmak için -bugün konuştuğumuz gibi- bu sabah!- Osmanlılar ile müdafaa ve hücum müttefiki olmalıyız..."

General haberlerin topluluğun içine işlemesine müsaade etti. Güzel bir sürpriz olarak karşılandı.

"Hepinizin anladığı gibi, bu küçük bir muvaffakiyet değil ve büyükelçiler Pallavicini ve Wangenheim'a teşekkür etmeliyiz! Buna ilaveten Bulgaristan'ı da harpte müttefikimiz olması için ikna etmeye çalıştığımız görüşmeleri de nihayete erdirmek üzereyiz. Bunu başardığımızda, mâni olunamayacak bir şekilde Strazburg'dan Berlin'e, oradan Viyana, Budapeşte ve İstanbul'a hatta Hicaz çöllüne ve Mekke'ye kadar süren tedarik ağımız olacak!"

Kalabalıktaki elektriklenme görünür hâldeydi. Birkaç alkış sesi duyuldu.

"Tabii ki Fransa ve İngiltere Ruslar ile haberleşme bağı oluşturmak ve bizim tedarik ağımızı sekteye uğratmak adına Çanakkale Boğazı üzerinden bağlantı yapmaya çalışacaktır.

Bugün olduğu gibi Osmanlıların müttefikliği ile bu mümkün olmayacaktır. Türk hisarları aracılığı ile Çanakkale Boğazı korunacak ve sadece bize açık olacaktır. Rusya yardımdan mahrum kalacak, Fransız ve İngiliz mühimmatını alamayacak ve tahıl ihracatı engellenecektir. Binaenaleyh Rusya bozguna uğrayacak. Rusların eğitimsiz ve silahsız orduları bizim profesyonel ordularımız karşısında duramayacaklar. Fransızlar da Almanlar karşısında benzer duruma düşecekler. Bir kere bu iş bitti mi -ve yeniden sizi temin ediyorum ki hızlıca olacak- Avusturya-Macaristan ve Almanya Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ticari faaliyetleri tek başlarına kontrol edecek! Yakında Osmanlılar ile, buradaki İtilaf güçleriyle olan ticareti bitirmeye matuf tedbirlere dair görüşmelerde bulunacağız. Tüm Fransız, İngiliz ve Rus ticari faaliyetleri bizim elimize geçecek. Almanya ile birlikte bu ülkeyi biz kontrol edeceğiz!"

Daha çok alkış koptu. İnsanlar el sıkışıyor ve birbirlerinin omuzlarına vuruyorlardı. Kadınlar her şeyin gereğince olduğu konusunda hemfikirdiler. Bazı bölümlerden kendinden emin kahkahalar duyulmaktaydı. Yıldızların parıldadığı lacivert Boğaz gecesinde tek başına korkuluk duvarının orada dikilen Balint, tüm çabasının nasıl yerle bir edilebileceğine dair beyninin derinliklerinde muhakeme yapıyordu. Elde etmek için çok uğraştığı anlaşmalar göz göre göre paramparça oluyordu.

Elçilik binasındaki toplantı nihayet bittiğinde planlamalarını iyi yapabilmeleri için Blachernae'deki konağa dönüp Gontrand ve Sophie'ye, Pallavicini ve Pomiankowsky tarafından kendilerine bildirilen İmparatorluk talimatlarına bile bile karşı gelerek, toplantıda anlatılanları aktardı. Akşamın geç saatlerine kadar beklemesi lazım gelmişti. Onlar da Fransız Büyükelçiliği'nde toplanmış ve daha da kötü haberlerle dönmüşlerdi.

"Büyükelçi Bompard ve General Franchet d'Esperey, tüm Fransız vatandaşlarına İstanbul'u boşaltıp Fransa'ya dönmeleri hakkında tavsiyede bulundu..."

Balint, gözlerini kendisine dikmiş olan Sophie'ye bakıyordu.

"Saçma! Ben burada kalıyorum!" Kolunu Balint'in elini tutmaya çalışırcasına ondan yana kaldırdı ama hemen vazgeçti.

"Sophie, alınacak tedbirleri görmek için burada kalacak olsam da henüz kolayken buradan ayrılmamak ahmaklık olur. Fransızlarla savaş ilan edilirse düşman milletler olacağız. Ondan sonra kim bilir neler olur?"

Kalbinin haykırışlarına rağmen Balint Gontrand ile hemfikirdi. Sophie'yi kaybedecek olmanın verdiği sıkıntıyı derinden yaşıyordu ama sakin kalmayı başarabilmişti.

"Sophie, Gontrand haklı," dedi sessizce. "Bugün, durum yine de sabit sayılır ve her iki taraf da medeni tavrını hâlâ muhafaza ediyor. Ama gelecekte neler olabileceğini kim bilir? Yarın bile olabilir..."

Balint Sophie'nin gözlerindeki acıyı gördüğünde durdu. Başını sallayıp duruyor ve diğer ikisine sinirli bir yaklaşım sergiliyordu. Gözleri parlıyordu.

Düşman milletten birileriyle konuşmak yasak olduğundan Balint'in Pera Palas Oteli'ne geri dönmesi konusunda mutabakata vardılar. "Sonuçta hapis cezası ile karşı karşıya kalmak işleri zorlaştırmaktan başka bir işe yaramaz," diye latife yaptı Gontrand. Kendi taraflarından çıkıp ortak bir paydada buluşmaya çalışıyorlardı. İki gün sonra, Gontrand Fransız büyükelçisinden Amerikan Büyükelçisi Henry Morgenthau'nun Osmanlı'daki Fransız, İngiliz ve Belçikalıların çıkarlarını koruma konusunda teşebbüslerde bulunduğunu öğrendi. Morgenthau ayrılmak isteyen İtilaf Devletleri vatandaşları için Amerikan Büyükelçiliği'nde oda ayarlanması konusunda anlaşmaya vardı. Balint

Gontrand'dan gelecek pazartesi orada buluşmalarını talep eden bir not almıştı. Sessiz bir biçimde beklemekten gerilmişti. Haki renkli üniforma giymiş Amerikan denizcisi onlara çok az ışık giren bir penceresi olan yer altı odasına kadar eşlik etti.

"Size söyleyecek çok şeyim var," diye hemen lafa girdi Gontrand. "İlk esaslar ile başlayalım. Herkes savaşın kısa sürmesini bekliyor. İzmir eklentilerinin devam etmesi lazım geldiğine inanıyorum. Mutabık mıyız?"

"Mutabıkız," diye cevapladı Balint.

"Başkasıyla anlaşmamıza hâlen iznimiz olmadığından -kişisel seviyede- *Osmanlı Bankası* ve *Société franco-ottomane* için yeni temsilciler bulmamız gerekiyor."

"Anlaşıldı."

"Şimdi, bu durumun ışığında -teklifin üzere- *Osmanlı Bankası*'nın günlük işleyişinden emin olmak durumundayım. Nakliyatın Varna'dan İzmir'e yapılması planının devam etmesinden emin olmamız için en iyi yol bu. Birkaç gün önceki konuşmalarımızı takiben, bu durumdan faydalanmayacak birkaç Osmanlı bağlantısı ile temasa geçtim. Maalesef, buradaki tüm iş bağlantılarım Fransız ve İngiliz mal varlığını ele geçirmeye çalışan Almanlar aracılığı ileydi. Sadece biri -Düzüoğlu- bana yardım etmeye hazır olduğunu belirtti. Şimdi, ona itimat edip edemeyeceğimden emin değilim, Alman teşebbüsünün içinde olabilir... Bilmiyorum... Bunu söylemem şaşırtıcı biliyorum ama Hüsrev Vaghinag'ın *Osmanlı Bankası*'nın geçici yöneticiliği rolü için hazır olup olmadığını merak ediyorum..."

Balint şaşırmış bir hâlde Gontrand'a bakakaldı.

"Ama emin misin?.."

"Kendin söylemiştin; iştirakin kontrol altında olması için bir Osmanlı vatandaşına ihtiyacımız var. Aksi hâlde, Osmanlı Devleti devralacak ve tüm çabalarımız boşa gidecek...

Hüsrev'e İzmir eklentileri konusunda itimat etmeye hazır olmalıyız ve *Osmanlı Bankası*'nın yönetimi için tercihlerimiz tükeniyor."

Gontrand müteredditti, neredeyse *Osmanlı Bankası*'nın kontrolünü kaybetme ihtimali yüzünden gergindi.

"Doğruyu söylemek adına," diye devam etti Gontrand, "onun İzmir'de olmasını ümit ediyorum -İttihat ve Terrakki'den uzakta- ve onu bu göreve hazır hâle getirecek olan Rahmi Bey'e yakın..."

Balint şeytanın avukatı olup Gontrand'ın müstakbel geçici yönetici meselesini masaya yatırdı.

"Pekâlâ... İzmir'e dönüş hazırlıkları yapacağım, bu mevzuları Hüsrev ile görüşecek ve babamı İzmir işine başlamak için bilgilendireceğim."

"İyi, iyi. Ben de İstanbul'dan ayrılmanın planlarını yapacağım. İlk önce Edirne, oradan da Selanik'e."

"Neden Edirne?" diye sordu Balint. Şehri değil Sophie'nin ayrılışını aklından atamıyordu.

"Edirne Valisi Hacı Adil'in Osmanlı'nın Alman ve Avusturya-Macaristan müttefikliği konusunda çok büyük ehemmiyet arz edişi yüzünden. Açıkçası, bu konuda çok net. Osmanlı'yı hür bir devlet görmek istediği hakkında rivayetler var... Bunun ne kadar muhtemel olduğundan emin değilim ama Edirne'de sıkıntı yaşamayacağımıza itimadım büyük. Herkesin düşündüğü gibi eğer harp kısa sürede biterse İstanbul'a kolayca geri dönebiliriz. Eğer durum daha da kötüleşirse Selanik'e gideriz. Şehir, bir yılı aşkın süredir Yunan kontrolü altında ve emniyetli olduğunu söyleyebiliriz. *Osmanlı Bankası*'nın Selanik şubesi sahip olduğumuz en büyük ikinci şube. Oradan hem Fransa ile hem de Türkiye'nin herhangi bir bölgesi ile haberleşme sağlayabilirim. Eğer olaylar kötüleşirse Fransa'ya dönmek üzere bir gemi bulabiliriz..."

Gontrand ticaret imparatorluğunu birkaç haftada yutabilecek büyüklükteki hadiseleri sindirircesine duraksadı. Balint, kendisi de kötü durumda olmasına rağmen, sadece istikbale dair beklentilerini kaybedeceğini, Gontrand'ınsa bütün bir ömrün servetini yitirebilecek durumda olduğunu fark etti.

"Aynı zamanda..." diye devam etti Gontrand, "...seninle irtibata geçmek için İzmir'deki Rumlar vasıtasıyla temas kurabilecek Yunan aracılar bulabileceğiz. Savaşın iki ayrı yakasında temasta kalabilmemiz için aklıma gelen tek yol bu..."

Sophie'den fiziken ayrı kalma fikrine rağmen Balint bunun iyi bir plan olduğunu düşündü. Asıl endişelendiği meseleleri dile getirmeye cesareti yoksa da kendine mâni olamadı.

"Ve..." devam etmeden evvel duraksadı, ama daha fazla içinde tutamadı, "...Sophie nasıl?"

Gontrand aklı karışmış bir hâlde Balint'in yüzünü inceledi.

"...iyi durumda..." diye cevapladı, nasıl karşılık vermesi gerektiğinden emin olamayarak.

Kafasındaki bir soruya cevap bulmuşçasına Balint'e baktı.

"...evet..." diye devam etti Gontrand, "Sophie bana... bir münasebete başladığınızı söyledi?.. En azından... ya da olduğu kadarıyla... o..."

Balint Gontrand'ın bakışına karşılık verdi, ama cevap vermedi. Yalnızca başını sallamakla yetindi.

"İtiraf etmeliyim ki onu hiç böyle görmedim... Yani bu hâlde... Pek kasvetli..."

Balint, Sophie'nin yas tutuyor oluşundan hem memnun hem üzgün bir hâlde Gontrand'a baktı.

"Balint, eğer seninle... bir dostun olarak... konuşmama izin verirsen... Sophie benim küçük kız kardeşim olsa da üzerinde hâkimiyet kurmaya hiç çalışmadım, varmış gibi de yapmadım. Ailemizin kim olduğu göz önüne alınınca

bu sana şaşırtıcı gelebilir, ama artık böyle bir çağda yaşıyoruz. Dünyamızda yeni rüzgârlar esiyor. Kız kardeşim de bu rüzgârlardan biri ve kendine has bir kadın. Bunu biliyorsun. Muhtemelen geçmişini de biliyorsun ve bunu mesele etmiyorsan, bunun için bütün dostluğumu kazandın demektir. Onu gerçekten çok seviyorum ve bu yüzden tek bir yönünü, parçasını bile değiştirmek istemiyorum. Her neyse, şu an tecrübe ediyor olduğumuz şey sanırım... şahsi değerlendirmelere pek izin vermiyor. Sophie benimle Edirne'ye geliyor, oradan da Selânik'e. İstanbul'a geri dönene kadar birkaç hafta ya da ay orada kalacağız gibi görünüyor. En kötü durumda, Paris'e döneceğiz. Sen İzmir'de kalacaksın ve nihayetinde Budapeşte'ye döneceksin. Bu savaşın neticesini göz ardı etsek bile, bir istikbal görebiliyor musun?

Balint Gontrand'ın onu dostça dinleyecek olmasıyla rahatlamıştı.

"Bir istikbal yaratacağım," diye cevap verdi. "Buraya kadar, vazifemde başarısız olmak için gelmediğim gibi, üstesinden gelinemeyecek bir mânia da göremiyorum, yeter ki ikimiz de isteyelim..."

Gontrand kocaman elini Balint'in omzuna koydu.

"Umarım haklısındır," dedi "ve eğer deneyecek olursan yoluna çıkmayacağım. Hatta tam tersi."

Durakladı ve Balint'e baktı.

"Biz ayrılmadan evvel Sophie'yi elçiliğe gelip seni görmeye yollamamı ister misin?"

"İstemeye cesaret edemezdim!"

İri yarı Fransız Balint'e gülümsedi ve akşamın ilerleyen saatlerinde, *Osmanlı Bankası*'na babasıyla telefon görüşmesi yapmaya götürdü. Budapeşte'ye giden bütün hatların kesildiğini öğrendiler. 'Güvenlik gerekçeleriyle' olduğunu öğrendi ve Balint'le paylaştı Gontrand.

Sonraki gün, Balint Avusturya-Macaristan Büyükelçiliği'nin telefonunu kullanmayı denedi ama elçilik Habsburg vatandaşları ve yabancılarla tıklım tıklımdı, hepsi Büyükelçi Pallavicini'nin başına üşüşmüşlerdi. O günden sonra üç gün daha gelip şansını denemiş ancak her defasında aynı kalabalığı bulmuştu. Vazgeçti. Bir süre Budapeşte'ye gidip meseleyi babasıyla değerlendirme fikrini düşündü, ama bütün trenler Bulgar sınırında durmak zorunda kalıyordu. Bulgaristan Avusturya-Almanya ittifakının saflarında savaşa katılana dek geri dönüş yoktu. İzmir yalnızca gitmek zorunda olduğu yer değildi, aynı zamanda gidebileceği tek yerdi. Avrupa ona kapalıydı artık. Babasına gelişmelere dair kısa bir mektup yazdı. Duyduklarına göre, Budapeşte'de değişen pek bir şey yoktu, babası İzmir'den onun işaretinin gelmesini bekleyecekti. Kötüleşen sağlığına dair gitgide daha çok endişelendiği Azelan'ı düşündü -onu tek başına bırakamazdı.

Pera'da boş bir restoranda akşam yemeğini yerken kalbi Sophie'nin Edirne'ye gidiyor olması fikriyle sızladı. 'Bütün bu kargaşa içinde nasıl hissetti acaba?..' İki gün sonra, perşembe günü, Gontrand Sophie'nin öğleden sonra Amerikan Büyükelçiliği'nde olmasını sağlamıştı. Balint zemin katta bekliyordu, Sophie kollarına koştu, iki elini birden avuçlarına aldı. Daha fazla kendine hâkim olamadı; belinden sıkıca kavrayıp dudaklarını dudaklarına bastırdı. Sophie'nin şapkası yere düştü.

"Ben de seninle İzmir'e gelmek istiyorum," dedi Sophie.

Kalbi göğsünde patlayacak gibiydi. Yine öpüştüler. Sophie'nin zihni, iradesi ve gözleri tarafından ele geçirilmişti.

"Çok isterdim, ama gelemezsin. Ben İzmir'de güvende olacağım, ama sen tutuklanırsın."

"Türkler Avrupalı bir kadını tutuklamazlar."

"Üzgünüm, ama bunu göze alamam. Kardeşin haklı, şimdilik Edirne'ye git. Bırak ben İzmir'e gidip meseleleri yoluna koyayım, sonra seninle Edirne ya da Selânik'te buluşuruz."

"Gelecek misin?"

"Elbette. Sonra diğer işleri ayarlarız -eğer savaş çabuk sona ererse Paris'e gidebiliriz ya da sen Budapeşte'ye gelirsin... yahut da nereye istersek oraya gideriz. Eğer savaş sürerse İsviçre'ye gideriz ya da Fas'a veya New York'a..."

Sonraki birkaç saati usulca birbirlerine bakarak, el tutuşarak ve arada bir savaşın ya da Balint'in tabiriyle 'Avrupalıların yırtıcı menfaatleri'nin olmadığı bir istikbale dair konuşarak geçirdiler. Balint savaşın Habsburg İmparatorluğu'ndaki reformları nasıl etkileyeceğini merak etti. Sophie kendine İstanbul Üniversitesi'ndeki işinin devam etme ihtimalinin kalıp kalmadığını soruyordu.

Ayrılık vakti geldiğinde Balint Sophie'yi Blachernae'ye giden bir arabaya yerleştirirken vücudundan bir şeylerin koparıldığını hissetti. Sophie de perişan görünüyordu ve araba hareket edene dek elini bırakmadı.

"Endişelenme, gelip seni bulacağım," dedi Balint, at arabası hareket ederken çenesini sıkarak.

"Hayır, *ben* seni bulacağım," dedi gözyaşlarının arasında gülümseyerek Sophie.

İstanbul'dan ayrılan pek az gemi vardı ve Balint İzmir'e gitmenin bir yolunu bulurken zorlandı. Hareket tarihini beklerken, savaşa dair gelişmeleri öğrenmek için bir sürü Frenk kulübünü ve restoranı dolandı. *English Club* ve *Cercle d'Orient,* bir iki Osmanlı subayından başka neredeyse tamamen terk edilmişti.

Ağustos'un ikisinde, Tokatlıyan'da köşedeki bir masada usulca kokteyl içen Seymour, Bullingdon ve Nagelmackers'le karşılaştı. Seymour ve Bullingdon ertesi gün bir İngiliz

bandıralı ticaret gemisiyle Malta'ya yola çıkaçaklardı. Nagelmackers Orient Express'in iptal edilmesiyle yıkılmıştı.

"Winston Churchill'in Osmanlı dretnotlarına el koyduğunu duydunuz mu?" diye sordu Seymour.

"Ne demek bu?" diye cevap verdi Nagelmackers.

"Osmanlılar Liverpool'da yapılmak üzere iki savaş gemisi sipariş etmişlerdi. Churchill dün ikisine el koyup Britanya donanmasına alınmalarını sağladı..."

"İyi," dedi Nagelmackers, "Osmanlılara düşman gibi davranmak onların Almanların yanında savaşa girmesini kesinleştirecektir... Nasıl bir aptal şu Churchill..."

Sessizliğe gömülüp kaldılar ve Balint'i birlikte oturmaya davet ettiler. Şu saatte ve bomboş mekânda düşmanla birlikte olmaktan çekinmiyordu kimse.

"Rusya seferberlik ilan etti," dedi Hector Bullingdon, "ama bizim ya da Fransa'nın Rusya'ya yeterli mühimmat ve silah tedarik edebileceğimizin teminatı yok..."

"İtalyan gemimizin nerede olduğunu bile bilmiyorum..." diye söylendi Seymour.

"Şu sizin şirketin geçen yıl sigorta ettiği Osmanlı borç senedine ne olacak sence?" diye sordu Nagelmackers.

"Lütfen! Böyle tatsız şeylerden bahsetmeyelim..." diye yalvardı Bullingdon.

"Neden?" diye sordu Nagelmackers, "Niye endişelenesin ki? Ne kadar bir meblağ tehlikede şu an?"

"Hiçbir şey," diye alay etti Bullingdon, "artık hiçbir şey... Finans piyasalarındaki bütün gelişmelerden ne kadar haberdar olabildiğinizi bilmiyorum. Son pazartesinden beri Avrupa'daki bütün borsalar çöktü. Çarşamba, Londra Borsası sabah 10'da kapandı. Paris, Viyana ve Berlin borsalarını geçtiğimiz iki gün boyunca açmaya bile tenezzül etmediler. Kapalı! Düşünebiliyor musunuz? Borsalar kapalı! Basitçe ifade edecek olursak, Avusturya-Macaristan'ın savaş

ilanı bütün dünyayı saran bir mali paniğe sebep oldu. Dent, Palmer & Co'nun feci bir biçimde ortada kaldığını söyleyebilirim..."

"Tek sen değilsin. Fransız yetkililerin Orient Express'in Viyana'nın ötesine gitmesini yasakladığını öğrendim, kim bilir ne kadar sürecek bu..."

Nagelmackers somurtarak gözlerini tavana dikti. Kimsenin tek bir söz etmediği birkaç dakika geçti. Gece yarısı civarı, hepsi otellerine yollandılar.

13 Ağustos'ta Sirkeci Garı'nda, Balint Sophie ve Gontrand'la vedalaştı. Olaylar herkesin beklediği gibi gerçekleşiyordu. Almanya seferberlik ve Rusya ile Fransa'ya savaş ilan etmiş, Belçika'yı işgal etmişti. Avusturya-Macaristan Rusya'ya savaş ilan etmişti. Alman gemileri *Goeben* ve *Breslau* Churchill tarafından el koyulan iki Osmanlı gemisinin yerini almak üzere İstanbul'a gelmişti. Osmanlı'nın tarafsız kalmasına dair en ufak bir ümit vardıysa bile, gemilerin gelişi bu ümidi de ortadan kaldırmıştı. Osmanlı'nın İttifak Devletleri ile iş birliğine gideceği kesinleşmişti. İngiltere ve Fransa Habsburg İmparatorluğu'na savaş açmışlar ve iki gün önce, Avusturya-Macaristan güçleri Sırbistan'ı işgal etmişti.

Balint Gontrand'ın önünde Sophie'yi öpmeye cesaret etmişti, Gontrand ise kız kardeşi ile Balint arasında doğan aşkın farkına varamamış olmanın şaşkınlığıyla bakakalmıştı.

"Her şeyi bir ayda bitirmeye çalışacağım, sonra ben de Edirne'ye yola çıkacağım."

"Umarım yapabilirsin! Elimden gelen en kısa sürede İstanbul'a geri dönmeye çalışacağım."

Uzun bir süre birbirlerine baktılar. Tren düdüğü, çalmaktan çok uluyor gibiydi, Balint kompartımanın kapısını kardeşlerin üzerine kapattı. İnip kalkan makineler Sophie

İSTANBUL ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

ve Gontrand'ı uzağa taşıdı. Balint felakete uğramış bu şehirden onu alıp götürecek gemiyi sefil bir şekilde beklemek üzere Pera'ya döndü.

Ve şimdi, sisli gece göğünün altında güvertede dikilirken, pek yakında Alman nüfuz bölgesi hâline gelecek Çanakkale Boğazı'nda sessizce ilerleyerek İzmir'e gidiyordu... Gelecek sabah Küçük Asya'da olacaktı. Sophie'den farklı bir kıtada. Daha kötüsü, her ikisi de zıt istikametlere yönelmişlerdi... Olaylar nasıl bu kadar kötüleşmişti? Bir içkiye ihtiyacı olduğunu hissetti, geminin barına yollandı.

42. BÖLÜM

SAVAŞ KÖPEKLERİ

Pazartesi, 17 Ağustos 1914, İzmir

Balint Hotel Krämer'e öğlen sularında geldi ve kapıcıdan bir hafta önceye tarihlenmiş bir not aldı: "Bay Azelan Révécz Rum Hastanesi'ne kaldırıldı." Alelacele hastaneye gitti ve vardığında giriş salonunda Doktor Brussalis'le karşılaştı. Doktor, Balint'i tanıyıp özel odasına aldı.

"Korkarım dostun çok hasta. Geçen hafta bir fenalık geçirdi ve Bay Dussaud gözetim altına almamız için bizi aradı. O zamandan beri morfin tedavisi görüyor."

"Evet, biliyorum. Veremliydi."

"Evet, ama sanırım hastalığının son safhaya vardığını bilmiyordun."

Balint bir süre konuşamadı ve düşüncelerini toparlamaya çalıştı.

"Durumunu iyileştirebilecek hiçbir çare kalmadığını mı söylüyorsun?"

"Evet. İtiraf etmeliyim ki teşhis metotlarımız hâlâ çok isabetli değil ve ben hastanın bütün tıbbi geçmişini bilmiyorum, ama ciğerlerinin dörtte üçünün yara dokusu ihtiva ettiğini belirleyebildim. Bu, ciğerlerinin geri kalanına giderek artan bir baskı uyguluyor ve durumu sürekli daha kötüye götürüyor... Şu anda sadece hafifletici bakım sağlayabiliriz, bu da ölümü ertelemek ve ızdırabını azaltmak anlamına geliyor."

İlettiği haberlerin dehşetini yumuşatmak için doktor bir anlığına durdu. Balint aniden soğuk bir sıvı damarlarına enjekte edilmiş gibi hissetti.

"Bu kadar patavatsızca söylediğim için beni affet," diye devam etti Brussalis, "ama çok az ümidim var. İyi tarafından bakarsak, Bay Révécz hâlâ burada. Eğer Budapeşte'de olsaydınız, iklimi İzmir'e benzeyen bir yere taşımanızı tavsiye ederdim. Deniz havası ve sıcaklık ciğerleri rahatlatıyor..."

"Ve bütün bunları dikkate alırsak," Balint sözünü bitirmeden önce biraz duraksadı, "Azelan'ın ne kadarlık ömrü kaldı?"

Soruyu sorabildiği için kendine şaşırdı. Gayriihtiyarî çıkmıştı soru. Her şey çok tuhaf, gerçek değilmiş gibi görünüyordu. Azelan? Ölümün kapısında?

"Kim bilir?" dedi Doctor Brussalis omuz silkerek. "Altı ayla bir yıl arasında belki... Tabii mümkün olduğunca dinlenir ve mümkün olduğunca az, günde en fazla iki ya da üç saatlik aktivite yapması sağlanırsa. Okumasını, yürümesini, sohbet etmesini sağlayın. Hepsi bu. Geri kalan her şey kötüleşme sürecini hızlandıracaktır."

"Peki ne zaman hastaneden ayrılabilecek?"

"İki ya da üç gün içinde. İşe yarayıp yaramadığını hâlâ müşahede ettiğim bir tedavi önerdim. Bu büyük oranda normal bir hayat sürmesini sağlayabilir. Ben hastaların hastanede ölümü beklemesine pek taraftar değilim... Ama senin ona çok iyi bakman lazım. Kalan zamanının... kalan zamanının uzunluğu büyük oranda moraline bağlı. Moralini yüksek tut."

"Anlıyorum..." dedi Balint. "Onu görebilir miyim?"

"Hâlâ uyuyor. Bugün öğleden sonra geri gelebilirsin."

Sersemlemiş bir hâlde, Balint hastaneden ayrıldı ve *Osmanlı Bankası*'na doğru yola koyuldu. Olayları François'yla değerlendirmeye ihtiyacı vardı. Gittiğinde François'yı odasında çalışırken buldu.

"Balint! Seni gördüğüme nasıl memnun oldum! Korkarım iyi ve kötü haberlerim var sana... Azelan'a olanları duydun mu?"

"Evet, Rum Hastanesi'nden az önce geldim. Hastaneye kaldırttığın için teşekkürler..."

"Rica ederim, Azelan'la Krämer'de yemek yiyorduk ve otel yöneticisi beni arayıp durumunun kötüleştiğini bildirdiğinde ayrılmamızın üzerinden sadece on beş dakika geçmişti. Şimdi nasıl?"

Balint Doktor Brussalis'in söylediklerini aktardı. Fransız, en az Balint kadar şaşırmıştı.

"Gerçekten çok üzücü bir haber..." dedi. "Bu kadar hasta olduğunu biliyor muydun?"

"Hayır. Azelan'ın bana söylediklerine bakınca hastalığının tedavi edilebilir bir şey olduğu intibaına kapılmıştım."

İkisi de bir süre sessiz kaldılar.

"Konuyu değiştirdiğim için beni affet, ama sen İstanbul'dayken aldığımız kontratı göstereyim," dedi François, Balint'e İzmir eklentilerinin *Société franco-ottomane*'a verildiği belgeyi uzatarak.

Balint metni görmeyen gözlerle sayfaları yavaşça çevirdi.

"Dzeron Vaghinag'a ödemeyi zaten yapmıştım..." diye devam etti François. Balint'in sessizliğinin arkasında ne olduğunu tahmin ederek "Eminim ki Azelan'a gösterilen bakım ona bayağı zaman kazandıracak..." dedi.

Balint François'ya baktı.

"Onunla ilgili değil..."

Devam etmeden önce Balint düşüncelerini toparladı ve sonra geçen birkaç günde Gontrand'la konuştukları her şeyi aktardı. Bu defa sessiz kalma sırası François'daydı.

"Görüyorsun," dedi Balint, "kontratları edinmiş olmamıza rağmen, bir çözüm bulmadığımız sürece uygulamakta sıkıntı yaşayacağız. Ülkeden ayrılmaya mecbur kalman ihtimali de hayli yüksek."

François bir süre düşündü.

"Söylediklerinin birçoğunun farkındaydım, ama İzmir'de son birkaç ay gelişmelerin çok azından haberimiz oldu, bu yüzden durumun bu kadar sıkıntılı olduğunun farkına varmadık. Sanırım en kısa sürede ailemi Fransa'ya taşıma planı yapmalıyım."

"Muhtemelen, ama önce Hüsrev'le olan meseleleri yoluna koymalıyız ve hem *Société franco-ottomane* hem de *Osmanlı Bankası* ile ilgili ne yardımı dokunabileceğini konuşmalıyız."

"Aynı zamanda Amerikan konsolosuyla da temas kurup biz ve İngilizler İzmir'den ayrılmak mecburiyetinde kaldığımızda nasıl yardımcı olabileceğini görmeliyiz," dedi François onaylayarak.

François Balint'e baktı ve hayatı boyunca evi olarak gördüğü bir şehirden ayrılmaktan bahsetmesinin onu şaşırttığını gördü... Gelişmeler üzerine konuşmaya bütün öğleden sonra devam ettiler ve Balint hâlâ kendisini Budapeşte'ye bağlamayı reddeden *Osmanlı Bankası* telefonunu bir daha denedi. Saat beş civarında Azelan'ı görmeye Rum Hastanesi'ne geri döndü. Hâlâ uyuyordu.

Krämer'e dönerken Balint maneviyatının çökmesine engel olmaya çalıştı. İzmir eklentilerini kuşatan yoğun belirsizlikleri babasıyla konuşamamasından dolayı ağır basan mutlak tecrit olmuşluk hissini savmak için kendini bazı tanıdıklarla sohbet etmeye zorladı. Budapeşte'ye giden telefon hatları zarar görmüştü, sadece İstanbul'la muhabere sağlayabiliyordu ama onun da bir manası yoktu. Keşke Alman radyo kulesine erişebilseydi... Christoph von Hirsch'in Berlin'le haberleşme sağladığı gibi Macaristan'la temas kurabilirdi. Yine de en azından, babasına yazabilir ve Avusturya-Macaristan postası da Azelan'a dair haberleri ve onun yerine birini bulma zaruretini ulaştırabilirdi.

İzmir'de köşeye sıkışmış olma düşüncesi üzerine çöktü... 'Doğrudan Selanik'e gidebilirim,' diye düşündü. 'Ama Azelan ve kontratlarla kim ilgilenecek, hele şimdi François da ayrılmak üzereyken?' Gontrand ve Sophie'nin kesin olarak nerede olduğunu bilmediğini fark etti. Selanik'e gitse ve Sophie'nin orada olmadığını görse ne yapardı? Sophie'yle birlikte yakında kendilerini bir savaşın iki tarafında bulacaklarının ve hasta arkadaşının bakım mesuliyetini üstlendiğinin farkına varmasıyla boğulur gibi oldu. Tükenerek yatağa yollanana kadar otel barında kaldı.

43. BÖLÜM

Pazartesi, 24 Ağustos 1914, İzmir

Christoph von Hirsch İzmir'deki yeni konsolosu öncekinden biraz daha fazla sevdiğine karar verdi. Bay Gustav Humbert bir klasikçiydi, her şeyde bir Yunan etkisi gören bir Yunanistan hayranı. Humbert'e göre, Almanlar Yunanistan'ın bin yıllık kültürünün gerçek mirasçılarıydı. Her şeyin ötesinde, klasik Yunanistan kültürüne dair güzel olan ne varsa öğretilen yer Almanya değil miydi? Humbert'in Yunanları bu denli idealize etmesi ve sürekli Antik Çağ'ı kaynak göstermesi onun her iki ayağının da gerçek dünyada olup olmadığına dair Christoph'un merakını celp ediyordu. Aynı zamanda bu denli tarafgir oluşunun Türklerin canını sıkıp sıkmayacağını düşünüyordu. Yine de Humbert'in "doğru" tahsili görmüş olduğuna karar verdi.

İkisi de İzmir Körfezi'ne bakan penceresiyle birinci kattaki konsolos dairesinde oturuyordu.

"Konsolos Humbert, buradaki asıl amacım İzmir eklentileri yapım kontratının Franko-Macarlara verilmesinin iptali için mümkün olan her şeyi yapmak. İzmir vilayetinin Franko-Macarlarla anlaşma yaparken tesir altında kaldıklarından ve taraflı olduklarından şüpheleniyoruz ve kontratın yürürlükten kaldırılması için ne icap ediyorsa yapmayı planlıyoruz."

Konsolos hafifçe gülümsedi ve Pince-nez'ini[58] bir mendille temizledi.

"Sorumu mazur görün Bay von Hirsch, ama Osmanlı yetkililerinin kontratları dağıtırken, -kullandığınız kelime

58 Pince-nez: Kulak desteği olmadan takılan gözlük, önceki yüzyılda modaydı. (ç.n.)

neydi? Ah evet, taraflı- her zaman taraflı oldukları malum değil midir? Osmanlı kontratlarının başka türlü dağıtıldığına inanıyormuş gibi yaparsak ikiyüzlülük suçlamasına açık bırakmaz mıyız kendimizi? Her şeyin ötesinde, eminim ki Alman firmaları da... bazı örneklerde... karar vericileri ikna etmiştir ha?"

"Meselemiz o değil! Babamdan ve daha önemlisi Kayzer'den, İzmir eklentilerini *Hirsch Konzern*'in yapması gerektiğine dair hususi emirler aldım. Anadolu'daki birçok demiryolu hattını biz yaptık, bunu da bizim yapmamamız için hiçbir sebep yok."

"Anlıyorum..."

Gustav Humbert, Christoph'un ses tonundaki şiddet sebebiyle biraz geriye çekilmişti ve bir süre bekledi. Christoph, konsolosun doğru zekâ seviyesi gösterdiğini düşündü, nihayetinde ondan düşünmesi değil uygulaması bekleniyordu zaten...

"Ama," diye devam etti konsolos, "Morincz Konglomeratum'a karşı gerçekleştireceğimiz herhangi bir hamle, müttefiklerimizle rekabet etmeyeceğimize dair gelen emirleri delmiş olmayacak mı?"

'Ziyadesiyle abes bir soru,' diye düşündü Christoph. 'Yine de konsolosu harekete geçmeye ikna edecekse...'

"Eminim ki bu emrin Habsburg İmparatorluğu'ndaki diğer milletlerden çok bizim gibi Alman olan Avusturyalılar için geçerli olduğu yorumunu yapabiliriz. Hem, Habsburg topraklarını dağılmak zorunda bırakmak ve bu sayede Avusturyalıları Reich'ımıza dâhil etmek Kayzer'in politikası değil miydi? Eminim ki bir Macar'a karşı yapılan bir hamle bu şekilde takdim edilebilir..."

Gustav Humbert bir diplomasi sessizliğinin arkasına sığındı. Böyle bir söylem, çok belirgin sebepler yüzünden, herkesin ortasında dile getirilemezdi.

"...ki aynı zamanda bu kontrata, resmî olarak bir Fransız şirketine verildiği için saldırmalıyız. Bu, netice itibariyle tamamıyla İmparatorluk politikasıyla uyumlu."

"Bütün belgeleri okudum ve neyin tehlikede olduğunu anlıyorum. Ama daha iyi anlayabilmem için, Valençay'ın bu kontratı nasıl uygulamaya koyacağını lütfen açıklayabilir misiniz? Eğer kendisi Fransızsa ülkeyi terk etmeyi planlamıyor mu? Nihayetinde, *Goeben* ve *Breslau* gemilerini kısa bir süre önce Osmanlılara devrettik ve bu sabah duyduğuma göre amiralimiz Wilhelm Souchon yakın zamanda Osmanlı donanmasının resmî komutasını alacakmış. Bunlar ve yakın zamanda görüştüğümüz ittifak anlaşması nazarıitibara alınınca pratik olarak hiçbir şüphe yok ki Osmanlılar savaşa bizim tarafımızda girecekler..."

"Belki de. Ama bize gelen istihbarata göre, Gontrand de Valençay Edirne'de, olayların nasıl geliştiğini müşahede etmek ve eğer Osmanlılar savaşa katılmazsa İstanbul'a dönmek için bekliyor. Daha mühimi Balint Morincz burada, İzmir'de, şirketin resmî temsilcisi François Dussaud ile birlikte. Böyle bakınca kontratı uygulamaya koyma ihtimalleri var, özellikle Rahmi Bey'in Fransız vatandaşlarını sınır dışı etmekte çok hevesli olmayacağı göz önüne alınınca. Her durumda, bu kontratın asıl mimarı Balint Morincz'in, bir Avusturya-Macaristan vatandaşı olarak Türkiye'den ayrılması için herhangi bir sebep yok. Bu yüzden hızlı davranmalı ve bu kontratı iptal ettirmeliyiz."

"Pekâlâ, Rahmi Bey'le mümkün olan en kısa zamanda bir görüşme yapacağım."

Perşembe günü, Gustav Humbert Vali Konağı'ndan, kontratın iptal edilmeyeceği ya da yeniden gözden geçirilmeyeceği haberleriyle döndü.

Christoph von Hirsch hem şaşırmış hem sarsılmıştı.

"*Société franco-ottomane* bir Osmanlı şirketidir dediler bana."

"Yani?"

"Pekâlâ, valinin bir Osmanlı şirketi aleyhinde karar vermesi için bir sebep yok, değil mi? Hissedarların Fransız olduğunu belirttiğimde, Rahmi Bey Fransa ve Osmanlı'nın henüz resmî olarak savaşta olmadığını ve şayet karar kendisine bırakılsa asla savaşmayacaklarını söyledi. Bunun yanında, kontratın *Société franco-ottomane*'a verilmiş olmasında usulsüzlüğe dair şüpheyi celp edecek herhangi bir durum olmadığını, sadece o şirketin daha düşük fiyat teklif ettiğini belirtti. Eğer *Hirsch Konzern* neticeden mutlu değilse belki de daha rekabetçi bir teklif vermeliydi? Bana söylediği tam olarak bu, ben sadece dediğini aktarıyorum."

Christoph von Hirsch döndü ve odanın içinde delirmiş bir hayvan gibi dolaşmaya başladı. Yanakları kızardı, haykıracak gibi hissediyordu. Bu, bu mülayim diplomat bu tarz hoşluklara kimsenin itibar etmediğini anlayabilecek miydi? Her şeyi kendisinin yapması gerektiğini fark etti. Nihayet kendisini toparladı:

"Pekâlâ, bununla ben ilgileneceğim. Sizi ve Büyükelçi Wangenheim'ı bilgilendiririm."

44. BÖLÜM

Sophie de Valençay
Grand Hôtel de Paris
Edirne

Balint Morincz
Hotel Krämer Palace
Rıhtım
İzmir

3 Eylül 1914
Sevgili Balint'im,
Umarım bu mektup sana güvenle ulaşır ve yine umarım ki otel kapıcısı Osmanlı posta servisi hakkında yanılmıyordur, İmparatorluk'un tamamında posta teşkilatının düzgün çalıştığını söylemişti...

Gontrand'la ben iki haftadan fazladır Edirne'deyiz ve görünüşe göre burada da en az İstanbul'daki kadar karmaşık her şey. Birkaç Fransız ve İngiliz tanıdık da bizim gibi buraya taşındı, dolayısıyla tamamen yalnız değiliz. Bu da biraz rahatlatıcı bir şey...

Bundan söz etmişken hepimiz olayların nasıl gelişeceğine dair endişeliyiz. Gontrand savaş çıkması hâlinde Osmanlı Bankası'nın menfaatlerini koruyabilmek için büyük gayret sarf ediyor. Bu müesseseyi sıfırdan yaratmasına yirmi yıldan uzun süredir şahidim ve bu yüzden bu kadar endişeli oluşuna şaşırmıyorum. Yine de itiraf etmeliyim ki onu hiç bu durumda görmemiştim... Hiç durmadan çalışıyor ve

ümitsizce savaşın yarattığı engelleri aşmaya çabalıyor. Nadiren uyuyor.

Bir şeylerle meşgul olmak ve aklımı kaçırmamak için geldiğimizden beri şehri defalarca ziyaret ettim. Bugün itibariyle, Eski, Muradiye, Üçşerefeli, İkinci Bayezid ve Selimiye camilerinin her yerini keşfetmiş bulunuyorum. Sanırım kendimi kolayca yeniden bir tur rehberine dönüştürebilirim.

Gontrand ve ben yakında Selanik'e gitmeyi planlıyoruz. Şimdiye dek aldığımız haberler Türkiye ve Fransa'nın barış hâlinde kalacağına dair çok az ümit veriyor. Gontrand kendisi ne olursa olsun burada kalmayı planlasa da savaş çıkmadan önce benim ülkeyi terk etmemi istiyor. Bunun aptalca olduğunu söyledim ama kendisini ayrılma fikrine veremiyor, herhangi bir çatışmanın çok kısa süreceğini, bu yüzden ülkeden ayrılmasının icap etmediğini söylüyor. Benimle gelmeye ikna etmek için ona Selanik'e tek başıma gidemeyecek durumda hissettiğimi ve kız kardeşini savaş patlamışken ülke dışına tek başına göndermenin mesuliyetsizce bir hareket olacağını söyledim. İtiraf etmeliyim ki endişeli ve bağımlı kadın rolünü oynamaktan bir miktar keyif de aldım.

Selanik'e vardığımda Franco semtinde Hotel Colombo'da kalacağım. Eğer bana mektup yazarsan bir kopyasını oraya da gönder çünkü ne zaman ayrılacağımızdan gerçekten emin değilim. Senin nasıl olduğunu çok merak ediyorum. Azelan nasıl, biraz iyileşebildi mi?

Yazımdan da anlayabileceğin gibi, hislerimi kâğıda aktarmakta pek iyi değilim. Sadece seninle Büyükada'daki gibi daha fazla zaman geçirememekten dolayı çok pişman olduğumu söyleyebilirim.

Zamanın olursa Diogenes Laërtius'un çalışmalarını bulmanı tavsiye ederim. Bazı yönlerden kusurlu olsa da devam eden felsefe eğitimine güzel bir giriş olabilir. Keşke bu mevzuu konuşabilmek için orada seninle olsaydım.

Lütfen bana yazar mısın?
Bütün sevgimle.

Sophie

45. BÖLÜM

Salı, 2 Ekim 1914, İzmir

Birlikte rıhtım boyunca kuzeye yollanırken, Hüsrev -bütün gayretlerine rağmen- Balint'in canı sıkkın göründüğünü fark etti. Bakışlarındaki ışıltı artık kararmıştı ve davranışlarındaki kesinlik görülebilir bir tereddütle yer değiştirmişti. Bunun tersine, Azelan neredeyse sağlıklı görünüyordu; Doktor Brussalis ölüme mahkûm birini kurtarmayı başarmış olabilir miydi? Eğer Balint'ten duydukları doğruysa Azelan'ın iyileşmesi yalnızca muvakkat bir süre içindi. Ama yine de deniz kıyısı boyunca yürüyüşler ve dağlara doğru yapılan gezintiler Azelan üzerinde iyi bir tesir bırakmış gibi görünüyordu. Balint'in İzmir'e dönüşünden beri, Hüsrev onunla birkaç defa görüşmüştü ve kafalarını dağıtmaları için birkaç davet ayarlamayı neredeyse zaruret olarak görmüştü.

Geçen birkaç hafta boyunca Balint, Azelan, François ve o, içinde bulundukları durumu bütün zaviyelerden, tekrar tekrar değerlendirmişlerdi. Kontratı kazanmalarının neşesi, mesuliyetlerini nasıl yerine getireceklerini düşününce çabucak kaybolmuştu. Avusturya-Macaristan ve Fransa arasındaki kaçınılmaz çatışma, meseleleri iyice karmaşık hâle getirecekti, özellikle Gontrand ve François tarafından üstlenilen mesuliyetler açısından.

Lakin Hüsrev ve amcası, Balint ve Gontrand tarafından geliştirilen planın ana hatlarını kabul etmişlerdi. Amcasını *Société franco-ottomane*'ın hisselerini satın almaya ikna etmek kolaydı -ancak on yılda bir yakalanabilecek bir fırsat... Amcasını fazla açgözlü olmamaya ikna etmek daha zor olmuştu ve Balint'e fiyatı yüzde üç düşürmeyi kabul

ettirmişti. Balint'in Dzeron Vaghinag'ın şartlarını kabul etmesine yardım ederken "Hepimiz için vaziyeti kurtarıyoruz," diye şaka yapmıştı.

Osmanlı Bankası üzerinde kontrolü devam ettirmek daha zor olacaktı. Bir sürü bağlantısı olmasına rağmen, Hüsrev Gontrand'ın İstanbul'da şirketi idare etmek için tatmin edici bir ortak bulamayışını öğrendiğinde şaşırmıştı. Böyle bir şey İzmir'de imkânsız olurdu! Dünya çok çabuk değişiyordu ve muhtemelen İstanbul'da bu değişim geri kalan her yerden hızlıydı. 'Muhtemelen sürekli Alman baskısının bir sonucu... Ya da basitçe savaş bütün kartların yeniden karılmasını sağlıyor.'

Osmanlı Bankası'nı idare etmek için vekâleti kabul etmenin ne anlama geleceğini ve alıyor olabileceği riskleri kafasında tarttı.

"Gururum okşanmış olsa da böyle bir mesuliyeti alabileceğimden emin değilim," demişti Balint'e. "Ben İstanbullu değilim ve burada yerine getirmem gereken mesuliyetler var. Vali her geçen gün bana daha fazla ihtiyaç duyuyor. Ayrılarak onu nasıl yüzüstü bırakabilirim?"

"Yalnızca zamanının bir kısmını, diyelim ki ayda bir hafta, İstanbul'da geçiremez misin? Nihayetinde Çanakkale Boğazı hâlâ bize açık ve İstanbul gemiyle bir günlük mesafede. Osmanlı vatandaşı olarak sen tahdit olmaksızın seyahat edebilirsin. Boğaz geçici bir süreliğine kapanacak olursa Afyon ve Eskişehir üzerinden trenle gidebilirsin, bu da sadece yarım gün daha fazla sürer. Eminim ki bu Gontrand dönene kadar bankanın işlerini yönetmek için yeterli olacaktır."

"Belki de," demişti söz vermeyerek.

Hüsrev Balint'e İstanbul'da, valinin korumasından uzakta, şimdi olduğundan daha az rahat olacağını açıkça söylemek istememişti. Burada, her şey Rahmi Bey'e bağlıydı, en

azından ondan ne beklenebileceği belliydi. Bunun delili de Almanların, bundan hoşnut olmasalar da nerede durduklarını bilmeleriydi. İstanbul büyük bir bilinmezlikti. Kimse, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ülkeyi yöneten kırk üyesini tanımıyordu. Kimse nerede buluştuklarını ya da nasıl karar aldıklarını bilmiyordu. İttihat ve Terakki'nin, Osmanlı İmparatorluğu'nda ıslahat ile, ülkenin yüzünü politik ve iktisadi gelişmeye çevirmek saikiyle hareket ettiği günler çok geride kalmıştı. Bugün herkes, İttihat ve Terakki'nin, yerine geldikleri yozlaşmış saraylılardan çok da farklı olmayan bir avuç haydut olduğunda hemfikirdi. Kesin olan birkaç şey şuydu ki Talat ve Enver Paşalar en belirgin karar alıcılardı ve onlarla ters düşmek eğer keskin bir misilleme istenmiyorsa kesinlikle mevzubahis olmazdı...

'Daha kötüsü,' diye düşündü Hüsrev, 'vali vekili olarak, Rahmi Bey'in İzmir'de yaptığı her işle irtibatlandırılacağım ve bütün düşmanlarını miras alacağım...'

"Belki de," diye tekrar etti. "Yeniden düşünmem ve böyle bir şeyin nasıl düzenleneceğini değerlendirmem lazım."

"Bana cevabını çabuk vermeni rica edebilir miyim? Gontrand cevabının ne olduğunu soran bir mektup yolladı. Zamanının oldukça kısaldığını düşünüyor ve neredeyse kaçınılmaz olarak Edirne'yi terk etmek mecburiyetinde kalmadan önce yeterli hazırlıkları yapmak istiyor."

"Anlıyorum. Kısa zamanda sana geleceğim, söz veriyorum."

Bu geçen haftaydı. Ve bugün, Hüsrev Balint'e hâlâ bir cevap vermediği gerçeğinin farkındaydı. Aynı zamanda, Balint'in bu konuda ona baskı yapmayışına da şaşırmıştı. Bu esnada Gontrand'dan haber almış mıydı acaba?

Dördü konsolosla buluşmak için Amerikan Konsolosluğu yolundaydılar. Hüsrev konsolosu iyi tanıyordu ve Dussaud'un Osmanlı İmparatorluğu'ndaki tek tarafsız güç

ile yakın münasebetler kurma teklifini desteklemişti. Avrupalılarla karşılaştırınca Amerikan ticari menfaatleri küçüktü ve Amerikalılar ülkedeki asıl gayretlerini eğitim ve misyonerlik işlerine tevcih ediyorlardı. Belki de Hüsrev'in George Horton'la hep iyi anlaşması bu yüzdendi. Horton İmparatorluk'taki insanların kendileriyle, onların para kazandırma hünerlerinden daha fazla ilgileniyordu.

George Horton İzmir'de en uzun süre vazife yapan ve en muteber konsoloslardan biriydi. Yunanistan'daki önceki atamasından beri, Doğu Akdeniz halklarına dair derin ve samimi bir alaka geliştirmişti. Kendi vatandaşlarından çok farklı olarak belli bir kültür ve ustalık seviyesi göstermişti ve bu da yabancıların, Levantenlerin ve hatta Osmanlıların danıştığı bir adam olmasını sağlamıştı. Herkesin potansiyel bir dost olarak gördüğü ve gücü günden güne artan bir ülkeyi temsil ediyor oluşu artan nüfuzunu açıklıyordu.

Yine de Hüsrev onun şahsi nitelikleriyle ilgileniyordu. Vali vekili ilan edildiğinden beri, Amerikalılar tarafından, var olan mektepleri büyütme ve yeni mektepler açma talepleri geliyordu; bunlar ruhsat için bizzat konsolos tarafından arz ediliyordu. İmkânları dâhilinde bu taleplere karşı hep uyumlu bir tavır göstermişti ve bu yüzden Hüsrev konsolosun onları sıcak karşılayacağından emindi.

"Beyler, lütfen rahatınıza bakın." George Horton, sehpanın etrafındaki kanepelere buyur etmişti onları.

Bu Hüsrev'in Amerikan Konsolosluğu'nu ilk ziyaretiydi. Daha önce hep konsolos onu Vali Konağı'nda ziyaret etmişti. İzmir'in yeni yapılan binalarından birinde olmalarına rağmen, eşyalar daha çok... gösterişten ziyade faydaya yönelik gibiydi, özellikle diğer Avrupa konsolosluklarındakilerle karşılaştırılınca.

"İtiraf etmeliyim ki sizinle görüşmek için az daha zaman bulamıyordum. Vatandaşlarımdan büyük bir kısmı dün yapılan ilandan oldukça rahatsız ve endişeli."

"Kapitülasyonların kaldırılmasını mı kastediyorsunuz?"

"Neden endişelendiklerini anlamıyorum," dedi François Dussaud. "En büyük etkiyi biz Levantenler hissedeceğiz. Bütün ticari işleri Osmanlı vergilendirmesine tâbi tutulacak olanlar bizleriz."

François Dussaud'u sevse de Hüsrev yabancılara yönelik vergi imtiyazlarının çoktan kaldırılmış olması gerektiğini düşünmekten kendini alamıyordu. Her şeyin ötesinde, Osmanlılar Osmanlı kanununa tâbi iken, yabancılar neden imtiyazlı bir muameleye tâbi tutulsunlardı?

"Doğru, doğru," dedi konsolos. "Ama vatandaşlarımın endişesinin yegâne kaynağı vergi imtiyazlarının kaldırılması değil, daha çok" -Hüsrev'i gücendirmemek için kontrollü bir şekilde- "Osmanlı mahkemelerinin belirsizliklerine tâbi tutulacak olmak."

Hüsrev yabancı dostlarını yatıştırmak için hızlı davrandı.

"İnanın bana, ben de en az sizin kadar Osmanlı mahkemelerinin zalimliğinden muzdaribim ve vatandaşlarınızın sıradan suçlularla birlikte geçici nezarete konulmak ya da falakaya yatırılmak konusundaki endişelerini anlıyorum. Mamafih bunların epeyce nadir olduğu konusunda sizi temin edebilirim. İzmir polisi, yabancılara olan muamelelerinde dikkatli davranmak konusunda kesin talimatlar aldı..."

"Doğru, doğru," dedi Konsolos Horton. "Yine de bana ulaşan haberlere göre çok sayıda yabancı tâbiiyetli ve Levanten ülkeyi terk etmeye hazırlanıyor..."

Bir anlığına sessizlik hâkim oldu ve Hüsrev bunu Balint'le Azelan'ı konsolosa tanıtmak ve ziyaret amaçlarını açıklamak için bir fırsat olarak kullandı. Ardından Balint

İmparatorluk'un savaşa girmesi durumunda yaşayacakları sıkıntıları teferruatlı olarak açıkladı. Hüsrev Balint'i tekrar eski cevval hâliyle görmekten memnundu.

"Bana gelmekle iyi ettiniz, idarecileriniz arasında Fransız vatandaşları da var. Bildiğiniz gibi, yakın zamanda İngiliz, Fransız ve Belçika hükûmetleri Amerika'dan mevcut sıkıntılar aşılana dek Osmanlı içerisindeki ticari teşebbüslerinin gözetimini rica etti. Ülkemin tarafsızlık politikasının yanında, Avusturya-Macaristan vatandaşlarına yardımcı olmak için aldığım bir emir yok. Anladığım kadarıyla Bay Vaghinag ve sizlerden biri, Bay Morincz ya da Bay Révécz, İzmir'de kalacağından, sadece talimatlarınızı alıp sizin adınıza hareket etmem gerekecek?"

Hüsrev cevap vermekte tereddüt eden Balint'e baktı:

"Doğrudur," dedi Balint, Azelan'a bakarak.

Hüsrev konsolosun şüphelerini tamamen izale etmesi gerektiğine karar verdi.

"Sadece bu değil, sizi şahsen temin ederim ki sizden talep edilecek yardım asgari seviyede olacak ve bütün idari meseleler sizi rahatsız etmeden evvel icabına bakılmış olacak."

"Daha iyi, dediğim gibi, yardım etmekten çok mutlu olurum."

Gelirkenki ruh hâllerinden çok daha iyi bir durumda Amerikan Konsolosluğu'ndan ayrılmışlardı. Azelan'ı Krämer'de dinlenmeye bıraktıktan sonra, Hüsrev, Balint ve François meseleleri enine boyuna tartmak için yemeğe gitmişlerdi.

"Söylemeliyim ki" dedi François, "Kapitülasyonlar kaldırıldığına ve Horton bize yardım etmeyi kabul ettiğine göre yakında ailemi Fransa'ya gönderme hazırlıklarına başlayabilirim..."

"Gerçekten mi?" diye sordu Hüsrev, köklü geçmişe sahip bir Levanten iş adamının böyle radikal bir hamleden bahsetmesine şaşırarak.

"Tabii şimdilik sadece bir plan..."

Hadiselerin onların geleceğini nasıl etkileyeceğini düşünerek bir an sessiz kaldılar.

"Bir şekilde Balint, sen ve Azelan da aynı şeyi düşünmek zorunda kalabilirsiniz. Burada işlerle ben ilgilenebilirim."

"Neden? Burada hiçbir ticari işletmenin sahibi değilim ve dahası, şeye kadar burada Azelan'la kalmalıyım..."

"Neye? Yerine birini bulana kadar mı?"

Balint başını salladı.

"Her hâlükârda, ben ayrılamam. Bulgaristan kesin biçimde tarafsız görünüyor ve Budapeşte'ye giden yol yakın vadede kapalı. Bulgaristan Almanya ve Avusturya-Macaristan saflarına katılırsa eve dönebilirim. Ama durum böyleyken savaşın sonuna dek İzmir'deyim ben de. Sanırım benim de bunun için gerekli hazırlıkları yapmam lazım."

Balint bir an düşündü.

"Beni asıl endişelendiren İmparatorluk'taki bütün yabancı posta idarelerinin kapatılmış olması. Artık Osmanlı posta hizmetine güvenmek zorundayız ama o da diğer servislere göre daha yavaş, üstelik kurcalanmaya açık. Edirne'de Gontrand'a yazacağım her şey herkes tarafından bilinebilir. Selanik'e yazmaksa daha da zorlaşacak."

"Endişelenme," dedi Hüsrev. "Eminim ki orada akrabaları olan Rumlar vasıtasıyla bir şeyler ayarlayabilirim. Dikkat etmen gereken tek şey, düşmanla iş birliği yapıyormuş gibi görünmemek. Eğer Fransa'yla savaşa gireceğimiz kesinse ihtiyacın olan son şey iş birlikçi suçlaması..."

46. BÖLÜM

27 Ekim 1914

Sonbaharın başlangıcının yeknesaklığı Attila Morincz'den gelen bir mektupla bozulmuştu. Ulaşması iki hafta sürmüş ve mevcut şartlar göz önüne alınınca Balint mektubu hayal kırıklığı derecesinde kısa bulmuştu:

Attila Morincz
Morincz Konglomerátum
Ülloi út
Budapeşte

Balint Morincz
Hotel Krämer Palace
Rıhtım
İzmir

Salı, 13 Ekim 1914
Sevgili Balint,
Bu kısa notu Budapeşte ile Viyana arasındaki trende yazıyorum. Viyana'da Markus ve ben Savaş Bakanı Alexander von Krobantin'le buluşacağız. Hükûmetin silahlanma ihtiyaçları çok büyük oranda arttı ve Gasser, Mannlicher-Schönauer ve hatta Almanya'da Krupp[59] *için fazladan demir ve çelik taşıma siparişleri almayı bekliyoruz...*

Bu güzel gelişmelere rağmen, bu tarz siparişlerin devam edeceğine inanmıyorum, zira uzmanlar savaşın kısa süreceğini

59 Dönemin Alman-Avusturya firmaları. Mesela Krupp bugün dahi Thyssenkrupp adıyla varlığını sürdürmektedir. (ç.n.)

düşünüyor, savaştan sonra her zamanki işlerle uğraşmaya devam edeceğiz. Bu yüzden, soruna da cevap olarak kontratın plana uygun gittiğini temin etmek için İzmir'de kalmanın daha doğru olacağını düşünüyorum. Muhabere hatları açıldığında ve tabii ki savaş sona erer ermez ihtiyacın olan her şeyi temin edeceğimizden emin olabilirsin. Tuna boyunca taşıma faaliyetlerinin kesilmesinin muvakkat olduğunu duyduk ve Bulgaristan'la süren görüşmeler en fazla iki hafta içinde tedarik hatlarını yeniden açacak.

Bizim telefonla konuşurken ya da telgraf kullanırken çektiğimiz zorlukları senin de çektiğini sanıyorum. Silahlanma faaliyetinde yer alışımıza güvenerek Bakan'la görüşüp muhabere hatlarına imtiyazlı erişim isteyeceğim.

Baban

47. BÖLÜM

Pazartesi, 31 Ekim 1914, İzmir

Akşamın erken saatlerinde batan güneş rıhtım civarındaki binaları sıcak bir turuncuya boyamıştı. Gün mevsime göre epeyce sıcak ve havada bulut olmamasına rağmen nemli geçmişti. Kalabalık sokakta, Azelan duyduğu haberleri Balint'e iletmeye giderken koşmamaya çalışıyordu. Ayaklarının hafif tempoyla koşmaya başlamasına mâni olamadı, sadece seyyar satıcılara ve arabalarına çarpmamak için yavaşlıyordu. Krämer'in köşesini döner dönmez lobiye daldı:

"Osmanlılar Britanya ve Fransa'ya savaş açtı!" diye bağırdı Balint'e, iki büklüm olmuş ve nefes nefese.

Balint gazetesini düşürdü. Yaşlı bir çift yollarını değiştirdi ve onlara yaklaşmaya başladı. Azelan başının bir ağrının kıskacına hapsolduğunu ve ciğerlerinin daraldığını hissediyordu. Nefes alabilmek için öne eğildi.

"Stephen Paterson ve Edmund Giraud'yla birlikte Rizzo Kafe'deydim, bir Osmanlı subayı geldi ve müşterilere savaş ilanı bildirisini okudu."

Otel kapıcısı ve resepsiyonist Azelan'ı daha iyi duymak için gişeden ayrıldı. Onun ve Balint'in etrafına toplanan insanlar başka haberler alabilmek için civara dağıldı. İki Osmanlı zabiti rıhtım civarındaki birahanelerde ilanı okurken bir diğeri Krämer'in devasa kapısından içeri girdi. Dürülmüş bir kâğıt tomarı taşıyordu ve açıp Fransızca okudu:

"Bugün, saat 12'de, Sultanımız Fransa ve Büyük Britanya büyükelçilerine Devlet-i Aliyye'nin artık memleketleriyle savaş hâlinde olduğunu ilan etti. Sultanımızın Paris ve Londra'daki

büyükelçileri harp ilanını Fransız Cumhurbaşkanı'na ve İngiliz Başbakanı'na şahsen ilettiler.

Fransız ve İngiliz vatandaşlarına işlerini ayarlayıp ülkeyi terk etmek için bir hafta süre tanındı. Bu tarihten sonra, Fransız ve İngiliz elçilik ve konsoloslukları kapatılacak.

Sultanımız mevcut vaziyetten üzüntü duyuyor ve bütün tebaasından, memlekette hâlâ misafir bulunan Fransız ve İngiliz vatandaşlarına hak ettikleri saygıyla muamelede bulunulmasını talep ediyor.

Vilayetlerde bu emirlerin doğru bir şekilde yerine getirilmesinden valiler mesul olacaktır."

Kâğıt tomarını yine dürdü ve gitmeye hazırlandı. Balint çabucak öne fırladı:

"Bundan sonra ne olacak?"

Zabit Balint'e cevap çok açık değil mi dermişçesine baktı:

"Seferberlik ve savaş hazırlıkları. Çanakkale Boğazı'nın kapatılması için emirler önceden verildi. İngiliz ve Fransız filolarının Ege'yi gemi trafiğine kapatmak için yola çıktığı haberini aldık."

Azelan şaşkın bir sessizliğe gömülen kalabalığa bir bakış attı.

"Ne zaman?" diye sordu Balint, boğazını temizleyerek.

"Kim bilir?" dedi zabit, "Yarın? Çarşamba? Pek yakında..."

Topukları üzerinde döndü ve kalabalıktan gelen soruların hiçbirini cevaplamadan ayrıldı. Hararetli kalabalıktan Fransızca ve İngilizce konuşmalar duyulabiliyordu.

"Fransız Konsolosluğu'na gitmeliyiz," dedi Balint. "Toparlanabildin mi?"

"İyiyim," diye cevap verdi Azelan, ciğerleri hâlâ acısa da. Derin bir öksürüğü bastırdı. Sadece daha fazlasını bilme ihtiyacı onu ayakta tutuyordu.

Frenk Sokağı'nda ölçülü bir hızla yürüdüler. Kimisi şaşkın, kimisi heyecanlı birkaç Batılı sağlarından sollarından geçiyordu. Vardıklarında dökme demir kapıların önünde bir izdiham buldular. Fransız konsolosu ortalıkta görünmüyordu. Azelan ve Balint beyhude yere François'yı arandılar. Oradan İngiliz Konsolosluğu'na gittiler ve aynı manzarayla karşılaştılar. Kafa karışıklığı ve endişe İngilizleri de eline almıştı. Başkaca hiçbir malumat alamayan Azelan ve Balint yavaş adımlarla Krämer'e dönmeye koyuldular. Spor Kulübü'nün terasında Alman ve Avusturyalı subaylar birkaç şişe şampanya açmışlar, yüksek sesle gülüyor, *"Prosit!", "Skoh!"* nidalarıyla kutlama yapıyorlardı. Avusturyalılardan biri, bir binbaşı, Balint ve Azelan'ı tanıdı ve onları selamladı:

"Kommen! Birlikte içelim!"

Kutlama havasında olmasalar da iki Macar gruba katıldılar ve birer kadeh şampanyayı geri çevirmediler.

"Ne muhteşem bir gün!" diye söze girdi binbaşı. "Artık Osmanlılar da bizim safımızda olduğuna göre, savaşı kazanacağımız kesinleşti!"

Azelan ve Balint gruba göz gezdirdiler ve birkaç sivilin de subaylara katıldığını gördüler. Bunlardan biri kocaman sırıtışıyla Christoph von Hirch'ti. Oldukları yerde kaldılar ve Azelan binbaşıya sordu:

"Başka haberler duydunuz mu peki?"

"Evet, görünüşe göre Osmanlılar Çanakkale Boğazı'nı kapatmaya hazır değillermiş. Buna inanabiliyor musunuz? Amiral Souchon Alman denizcilere Boğaz boyunca mayın döktürüp bir emrivakiyle Osmanlıları Boğaz'ı kapatmaya

mecbur bıraktı. Sadece yarım saatini aldı ve artık hiçbir şey Çanakkale'den geçemez! Duyduğuma göre Liman von Sanders Beşinci Kolordu'yu Gelibolu'ya yerleştirmek üzere yoldaymış. Tabyalar yeni toplarla desteklendiğinden, geçmeye kalkan bütün gemileri batırabilirler. Korkacak hiçbir şeyimiz yok!"

Azelan Balint'in renginin solduğunu gördü.

"İstanbul'un korkacak bir şeyi yok demek istediniz sanırım?"

"Elbette, ama İtilaf Devletleri'nin İzmir'e saldıracağını sanmıyoruz, bütün istedikleri Karadeniz'deki Rus limanlarına bir bağlantı sağlamak. İzmir'in onlara bir faydası yok."

Grubun etrafındaki insanlar arasında Azelan Christoph von Hirsch'in kahkaha attığını görebiliyordu. Bir Alman albay günün haberleriyle kendinden geçiyordu:

"Muhteşem bir zafer! Tek bir can vermeden, tek bir kurşun atmadan iki milyon kişilik bir orduyu Rusya'yla savaşmaya yollama mecburiyetinden kurtulduk. Çanakkale olmadan Rusya silah yardımı alamaz. Silahlar olmadan, savaşamazlar. Artık bütün güçlerimizi Fransa ve Britanya üzerine yönlendirebiliriz. Pallavicini ve Wangenheim'ın şerefine üç defa!"

Subaylar gürültülü bir şekilde kadeh kaldırıp şerefe nidalarına katıldılar.

"Ama..." diye söze başladı Balint Avusturyalı binbaşıya dönerek, "eğer Çanakkale Boğazı mayınlandıysa biz de Boğaz'dan dışarıya gemi gönderemeyiz demektir bu?"

"Elbette," dedi binbaşı biraz şaşırmış hâlde.

"Ama..." Balint doğru kelimeleri arıyor gibi görünüyordu, "bizim ticari trafiğimiz ne olacak?"

"Ah, iş adamları her zaman para kazanmanın derdinde," diye güldü binbaşı. "Pekâlâ, o meselenin sanırım savaşın sonuna kadar beklemesi gerekecek! *Skoh!*"

Şampanya kadehini başına dikip tek yudumda içti.

Terastan ayrılırken, Alman subaylar ve diğerleriyle gülüşen Christoph von Hirch'i duyabilecekleri bir mesafeden geçtiler:

"Bana sorarsanız Fransız ve İngilizlerin ülkeden ayrılması için verilen bir hafta çok uzun. Rahmi Bey yine müsamahalı davranacak ve giderlerken bütün varlıklarını almalarına izin verecek. Hepsini tutuklamalı ve mallarına el koymalı, sonra Anadolu'nun içlerine yollamalıydık. Onlara güzel bir ders olurdu..."

Bir kahkaha seli von Hirsch'in son kelimelerini boğdu. Azelan terastan ayrılırken Hirsch'in Balint'e ve kendisine baktığını gördü:

"Elbette, keşke aynı şeyler düşmanlarımızla iş birliği yapanlar için de geçerli olsaydı..."

Azelan ve Balint hâlâ sersem hâldeydiler. Almanlar Çanakkale'yi kendileri kapatmaya karar vermişlerdi! Ve Osmanlılar onları durdurmamıştı! Görünüşe göre, Türk olmayan bütün nazırlar kabineden çekilmişti: Büstani Efendi, Oskan Efendi, Mahmud Paşa, Cavid Bey... Eğer doğruysa hükûmet artık tamamıyla Müslüman Türklerin elindeydi... 'Bu ne anlama gelir acaba?' diye düşündü Azelan. François'nın evine gitmeyi teklif etti. Yarım saat sonra vardıklarında, Fransız'ın oldukça sarsıldığını gördüler. Madame Dussaud gözyaşları içindeydi ve bakıcı çocukları üst kata götürüyordu. Hizmetçiler mobilyaları avludaki sandıklara tıkıştırmadan evvel bezlere sarıyorlardı.

"Ah!" dedi François iki Macar'ı görünce. "Gelin..."

"François, ayrılıyor musunuz? Levantenlerin ülkede kalabileceğini sanıyordum?" diye sordu Balint.

"Yalnızca lafta. Buradaki konsolos ve İstanbul'daki büyükelçimiz Fransız Dışişleri Bakanı'ndan talimat almışlar. Fransız pasaportu taşıyan herkes, şayet Fransa koruması

bekliyorsa ülkeyi terk etmek zorunda. Yok ayrılmazsak kendi başımızın çaresine bakmak zorunda kalacağız..."

"Ama eğer öyle istersen ülkede kalma hakkın var değil mi?" diye sordu Balint.

"Evet, ama duyduk ki Almanlar bütün mal varlığımıza el koymak ve bütün yabancıları kamplara tıkmak için Osmanlılara baskı yapıyormuş. Her ne kadar ben kalmak ister idiysem de ilgilenmem gereken bir karım ve çocuklarım var. Neden onları daha evvel göndermedim ki? Fransa'ya gideceğiz ve olayların nasıl geliştiğine bakacağız. Kardeşim ikimizin ailesi için de taşıma işlemlerini ayarlıyor. Çarşamba'dan önce Selanik yoluna düşmeyi ve oradan Marsilya'ya yola çıkmayı ümit ediyoruz."

Evin her yerinde hizmetçiler koşturuyor, eşyalara dair talimatları soruyorlardı. Balint ve Azelan François'yla ertesi gün buluşmayı kararlaştırdılar ve François'yı aile meseleleriyle alakadar olması için bıraktılar.

Bütün şehir tarif edilemez bir kafa karışıklığı içindeydi. Türk zabitler gergin ve ketum görünüyorlardı. Almanlar ve Avusturyalıların ise şehrin sokaklarında yaygaraları, şarkıları işitiliyordu. Fransızlar ve İngilizler evlerine dönüyor, Rum ve Ermeni tüccarlar dükkânlarını toparlıyor ve son haberlerin işleri nasıl etkileyeceğine dair kendi aralarında düşük tonda konuşuyorlardı.

"Neden François'ya kontratı sormadın?" dedi Azelan.

Balint hiç görmediği kadar endişeli görünüyordu.

"Hmmm, ne? Ah, evet çünkü bu konuya dair düşünebildiğini sanmıyorum. Zaten yapması gereken yeterince işi var. Bu meseleyi yarın konuşuruz."

Sessizce yürüyerek Krämer'e döndüler.

"Şimdi baban da malzeme ve ölçüm ekibini yollayamayacak..."

"Sanırım evet..."

Emeklerinin ne kadarının boşa gittiğine dair konuşmak için her ikisi de henüz çok şaşkındı.

"O zaman neden Budapeşte'ye dönmüyoruz? Osmanlılar ya da Almanlar Çanakkale Boğazı'nı yeniden açana dek kontratı devam ettirmemiz mümkün olmayacak..."

"Bu mümkün değil," dedi Balint. "Bulgar sınırı kapandı ve babam burada kalmamı istedi."

Bir an sessiz kaldı.

"Panik yapmayalım," diye devam etti. "Eğer bu savaş kısa sürecek diyen herkes haklıysa en makul yol sadece burada kalıp Hüsrev'den *Société franco-ottomane* ve *Osmanlı Bankası*'nın savaş boyunca faaliyet göstermeye devam edebileceğinin teminatını almak. Savaş bittiğinde ve Macaristan'a giden yol açıldığında sen Budapeşte'ye gidebilirsin. Ben ise senin yerine gelecek kişiye işleri devredene dek burada kalacağım."

Balint yeniden durdu ve düşündü.

"Eğer geri dönmeyi denemeyi düşünüyorsan" diye devam etti, "karşı çıkmayacağım. Evine gidip aileni görmeyi ne çok istediğini tasavvur edebiliyorum. Ama korkarım başaramazsın. Her hâlükârda ben burada kalacağım. Her şeyin ötesinde, muhtemelen bir ya da iki aylık bir gecikmeden söz ediyoruz. En azından ben öyle ümit ediyorum. Paramız azalıyor..."

Azelan, şimdiye kadar karşılaştıkları en kötü durumda hâlâ ümit kaldığına dair Balint'in kendi kendini ikna etmeye çabaladığını hissedebiliyordu.

"Hayır," dedi Azelan biraz düşündükten sonra. "Sen haklısın. Bu savaş uzun sürmeyecektir. Ve sen burada kalıyorsan ben de kalacağım."

Otele geri dönerken Azelan, durumunu göz önüne alınca, Budapeşte'yi tekrar görme ihtimalinin her geçen gün azaldığını düşünmekten kendini alamıyordu.

48. BÖLÜM

Perşembe, 12 Kasım 1914, Malta

Hector'un gemisi bir haftayı aşkındır Valletta Limanı'nda demir atıp kalmıştı. Başta geçiş hakkını hızlıca alışından dolayı kendini kutlamışsa da Akdeniz'deki ticari gemilerin faaliyetlerine merhametsiz kısıtlamalar getiren İngiliz donanmasına lanet okuyordu şimdi. Londra'daki Stephen Noyes'a yolladığı son telegramına cevap gelmemişti henüz ve Malta'dan ne zaman ayrılabileceğini bilmesine imkân yoktu.

Castille Otel'in etrafında gezinirken köpük köpük bezenmiş Akdeniz manzarasına bakan Palazzo Xara'nın terasına geldi. Adayı dolduran diğer İngiliz sürgünlerle sıkıcı müzakerelere dalmış Seymour'u orada buldu.

Grubun biraz uzağında oturup şirketinin başına gelen felaketlerden aklını uzak tutmaya çalışırken, bulabildiği tarihi en az geçmiş gazetenin sayfalarını karıştırdı.

Financial Times
Londra, 6 Kasım 1914 Cuma
31 Ekim'de Osmanlı İmparatorluğu'nun Britanya ve Fransa'ya savaş ilan etmesinin ardından, Majestelerinin hükûmeti de kendi savaş ilanını Sultan Mehmed'e ve Bâb-ı Âlî'ye iletti. Kaynaklarımız Fransız Cumhurbaşkanı Bay Raymond Poincaré'nin de savaş ilanını ilettiğini teyit etti.

Geçtiğimiz ay Çanakkale Boğazı'nın kapatılması, Rusya ile olan bütün muhabere hatlarını baltaladı. Odessa'ya giden silah nakliyatı durduruldu ve Vickers PLC ile Maxim PLC'nin yüzde yirmi yedi ila yüzde yirmi bir düşmesine sebep oldu.

Rusya'dan gelen arpa ve buğday ihracatı da Boğaz'ın kapatılması sebebiyle durdu. Bunun neticesi olarak buğday ve arpanın ön alım fiyatları altı ay için yüzde kırk ila altmış, on iki ay için yüzde iki yüzün üzerinde arttı.

Doğu Akdeniz'de İngiliz ve Fransız iş birliği yoğunlaştı ve Çanakkale Boğazı'nın yeniden açılması birincil hedef hâline geldi.

Savaşa rağmen Hector İstanbul'dan ayrılmış olmaktan pişmanlık duyuyordu. Ama kalmasının hiçbir anlamı olmadığını da kabul etmek zorundaydı. SCP'yi İzmir eklentileri ihalesini kazanması hâlinde finanse etme planı, başarısız olmuştu. Seymour'un da gidip başına geçeceği bir işi yoktu. Hayal kırıklığını, kendine SCP ile yaptığı kontrattaki *force majeure*[60] maddesi sebebiyle, bütün zararının tazmin edileceğini tekrar ederek gidermeye çalıştı. Anlaşma imzalarken o madde hep fuzuli görünürdü, ama eğer bir savaş Avrupa iktisadının felaketi olacaksa bu kesinlikle o savaştı. *Force majeure* maddesi için Tanrı'ya şükürler olsun!

'Londra'da tek başıma ne halt edeceğim acaba?' diye kendine sordu Hector. 'Tanrı biliyor ki istediğim en son şey askere alınmak! Subay olarak bile olsa!' Gazeteyi koydu ve servetinin dörtte üçüne ilaveten neredeyse bütün mobilyalarını da İstanbul'daki dairesinde bıraktığını düşündü. 'Ama pazarlarda bu kadar hareketlilik varken savaşı fırsata döndürüp para kazanmak için mutlaka yığınla fırsat çıkacaktır...' diye kendini teskin etmeye çalıştı. 'Eminim ki Noyes boş oturmuyor. Tanrım, şu gemi bir hareket edebilseydi!'

60 Bir antlaşmada deprem, sel gibi insan gücünü aşan doğal afetler, tarafların dahlinin olmadığı büyük çaplı gelişmeler sebebiyle uğranacak zararlardan mesul tutulmayacağına veya zararların tazmin edileceğine hükmeden bir antlaşma maddesi terimi. (ç.n.)

49. BÖLÜM

Cuma, 13 Kasım 1914, İzmir

Fransızlar ve İngilizlerin ayrılmasından bu yana bir hafta geçmişti ve Özdemir Bey birçok yönden hayal kırıklığı içindeydi. Her şeyden evvel, Osmanlı İtilaf Devletleri'ne savaş açtığından beri bildiği kadarıyla henüz hiçbir şey olmamıştı. Odessa ve Sivastopol'un bombalanmasından sonra Alman gemileri tarihî yarımadanın güvenli limanında demirli bekliyorlardı, görünüşe göre Rus donanmasıyla açıkta karşılaşmaktan çekiniyorlardı. Daha kötüsü, bütün Akdeniz'de başka hiçbir Alman gemisinin izine rastlanmamıştı. Açıkça görülüyordu ki *Kriegsmarine*[61] için İngiliz ve Fransız donanmaları yıldırıcı birer düşmandı.

Hayır, Özdemir Bey'e göre Almanlar üzerine düşeni yapmıştı ve artık bir kenara çekilebilirlerdi. Osmanlı ordusunu dişe dokunur bir muharip güce ulaştırmışlar ve Çanakkale Boğazı'nı kapatmışlardı. Şimdi, eğer daha fazlasını yapmaya hazır değillerse ortalıkta dolanıp dayanılmaz küstahlıklarını sergileyeceklerine Osmanlıların kendi başlarının çaresine bakması için çekip gitmelilerdi.

İttihat ve Terakki Cemiyeti şimdiye dek yaptıkları en geniş konferansı tertip etmişti ve Özdemir Bey en önemli konuşmacıydı. Kürsüden şöyle önündeki kalabalığa bir baktı. Cemiyet temsilcisi kaç kişi var demişti? Bin kişi? Teğmense en az bin beş yüz kişi var demişti. Hepsi ülkeleri için savaşmaya hazırdı. Türkiye... Özdemir Bey notlarına baktı ve dalgın bir biçimde sayfaları karıştırdı. Notlarını boş vermeye karar verdi. Ne demesi gerektiğini biliyordu. Sessizliği sağlamak için iki elini birden kaldırdı.

61 Alman donanması. (ç.n.)

"Dostlarım! Kardeşlerim!"

Kalabalığın gürültüsü kesildi.

"Bugün, Sultanımız ve Halifemiz Britanya, Fransa ve Rusya'nın kâfirlerine cihad ilan etti!"

Herkes zaten durumdan haberdardı, Sultan'ın ilanı İzmir'deki bütün camilerde hutbelerde okunmuştu, yine de haykırışlar bir dakika boyunca devam etti. Özdemir Bey dikildi, çenesini yükseltti ve kollarını yeniden kaldırdı.

"Sultanımız ve Halifemiz İslam düşmanlarıyla savaşta olduğumuzu idrak etmenizi istiyor. Müminlerin emîri öbür dünyada bizi sefanın beklediğini müjdeliyor!"

Daha fazla haykırış, bu defa daha uzun sürdü.

"Bu çağrı dünyanın her yerindeki, Hindistan'daki, İran, Mısır, Kuzey Afrika, hatta Çin'deki Müslümanlara radyoyla ilan edildi. Yüz milyonlarca mümin bizim saflarımızda savaşmak için hazırlanıyor."

Özdemir Bey onları böyle heyecanlandırmaya devam etmesi hâlinde kalabalığı zapt edip edemeyeceğini şöyle bir düşündü.

"Bütün bunlar çok güzel gelişmeler, kardeşlerim, ama yeterli değil... Tekrar ediyorum, yeterli değil! Çünkü topraklarımızdaki kâfirler Rusya, Britanya ve Fransa'dan ibaret değil. Bu kâfirlerin icabına bakmak sadece bir başlangıç olacak. Savaş bittiğinde, buradaki mevcudiyeti bir zül olan diğer kâfirlere sıra gelecek. Bu savaştan sonra Almanlara ihtiyaç duyacak mıyız? Hayır! Onlar üzerlerine düşeni yaptılar. Bu savaştan sonra Avusturya-Macaristan'a ihtiyaç duyacak mıyız? Hayır! Hâlihazırda İstanbul'daki İttihat ve Terakki hükûmeti müttefiklerimize bu savaşın bizim tarz ve anlayışımızı ebediyen değiştireceğini bildiren bir mesaj yolladı. Gelecek aydan itibaren, bizim toprağımızın mahsullerini tekel kudretiyle satın alan Alman ve Avusturyalı şirketler bunu yapmaya devam edemeyecek. Yeni Osmanlı ihracat şirketleri

kurulacak ve sizin mallarınızı onlar satın alacak. Yalnızca refahınızı arttırmayacaksınız, aynı zamanda artık alın terinizin karşılığında sadaka vermeyi öneren yabancılara boyun eğmek mecburiyetinde kalmayacaksınız!"

Özdemir Bey kalabalığın bu sözlerle kendinden geçtiğini görebiliyordu. 'Bugün haberi alan Almanlar kadar şaşkın değiller gerçi,' diye güldü kendi kendine. Bir anlık duraklamadan sonra alkışlar koptu.

"Kardeşlerim, kardeşlerim," dedi Özdemir Bey kalabalığı tekrar susturarak, "bu politika sayesinde Türkler emeklerinin karşılığında daha fazla para kazanacaklar. Yabancıların gırtlağımıza çöken ellerini çözeceğiz. Ve bu savaş bittiğinde, bizim lehimize sonlanmış olacak. Memleketi istediğimiz gibi yöneteceğiz. Bütün kâfirleri yurdumuzdan göndereceğiz. Yabancılar geldiğinden beri, Rum ve Ermenilerin bu vilayette ne kadar güçlendiğini görmediniz mi?"

Kalabalıktan bir defa daha gürültü yükseldi.

"Almanlar ayrıldığında, bu defa onların icabına bakacağız. Onları buradan gönderirken asırlardır bizden çaldıkları bütün varlığı da müsadere edeceğiz. Bazılarınızın bildiği gibi, Kars'taki Ermeniler Rus saflarındaki ırkdaşlarıyla iş birliği içindeler. Onlarla hesaplaşmak için savaşın sonunu beklemeyeceğiz, sizi temin ederim!"

Kalabalık bir volkan gibi yeniden patladı.

"Bugün ihtiyaç duyduğumuz son şey, en fazla parayı verene memleketi satmaya hazır bölücüler. Kendilerine ait bir krallık istiyorlar ve Rusların bunu onlara kazandıracağını sanıyorlar. Sadece aptal değil, hainler de! Tersine, biz Ruslardan toprak alıp vatanımıza katacağız."

Gözünün ucuyla İttihatçı arkadaşının el kol işaretleriyle sakin olmasını ikaz ettiğini görüyordu, bir ayaklanma istemiyordu belli ki.

Özdemir onaylayarak başını salladı. Artık akkor hâline gelmiş olan kalabalıkla bir çeyrek saat daha oynadı, fakat sözlerini daha çok İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin politikasına getirdi. Hepsi ilgiyle dinledi. Kalabalığın ateşi yavaşça düştü.

Kürsüden inip koltuğuna yöneldiğinde yoldaşları yerini aldı. Dikkati dağılmış bir şekilde dinlerken yakında Rahmi Bey'le yapacağı toplantıya dair planlar yaptı. Cemiyet validen dolayı gitgide daha büyük hayal kırıklığı yaşıyordu. Savaş başladığından beri, yabancıları sinirlendirmek daha küçük bir meseleye dönüşmüştü. Rahmi Bey ise İngilizler ve Fransızlar ayrılırlarken aşırı gevşek davranmıştı... Doğru, Levantenlerin bazıları İzmir'de kalmayı seçmişlerdi, ve evet, vilayetin içindeki ve dışındaki ticaret hâlâ onlara bağımlıydı. Artık Rahmi Bey'in Cemiyet'in emirlerini harfiyen yerine getirmesini beklemenin vakti gelmişti ve Özdemir gelen değişimin sesi olmaya kararlıydı...

50. BÖLÜM

Perşembe, 19 Kasım 1914, İzmir

Balint önce Sophie'den gelen mektubu açarak bir değişiklik yaptı. Gontrand'dan gelen mektubu sonra okuyacaktı. Üzerindeki tarih 1 Kasım'dı, Edirne'den ayrılıp Selanik'e yollandıkları gün yazılmıştı.

Sevgili Balint'im,
Umarım bu mektup eline ulaşır. Edirne'deki Osmanlı posta idaresi İzmir'le tren yolu bağlantısını muhafaza ettiğini ve bir hafta içinde bu mektubun eline ulaşacağını söyledi.

Sonunda karar verdik. Mektuptan da görebileceğin gibi, kardeşim İstanbul'a dönme fikrinden, en azından şimdilik, vazgeçti. Deneme isteği hâlâ var ama tahmin edebileceğin gibi. Edirne tren istasyonunda Osmanlı polisinin davranışları pek yumuşak değildi ve bagajımızın içindekilerine dair bizi uzun uzun sorguya çektiler. Ben kitaplarımı kurtardım, Gontrand da evraklarını. Birkaç -ne demeliyim bilmiyorum, İngiliz ve Fransız mülteciler mi?- kişi ayrılırken dayak bile yedi. Osmanlıların bu son muamelesini düşününce, ayrılmakla kurtulduk diyebilirim... Geri dönme fikri bana epeyce korkutucu geliyor artık.

Bunu yazdığıma ben bile şaşırdım, kesinlikle ayrılmak istemiyordum. Savaşın insanların dünyaya bakışını nasıl değiştirebildiğini görmek tuhaf ve üzücü... Trende Hottinguer ve de Veres ile aynı kompartımandaydık ve onlar da bizim gibi kötü bir ruh hâlindeydiler. Hottinguer İstanbul'dan yeni gelmişti ve bize dediğine göre o gelmeden bir gün önce bir grup Türk Tokatlıyan'ı basmış!

Ve ben fikirlerin insanı barbarlıktan gelişmeye yönelttiğini sanırdım...

Birkaç güne Selanik'e varmayı planlıyoruz ve vardığımızda Hotel Grande-Bretagne'de kalacağız. Eğer mümkünse oraya yaz lütfen olur mu?

Kardeşim seninle İzmir'de akrabaları olan Selanik Rumları ya da Yahudileri vasıtasıyla irtibatta kalabileceğimizi söylüyor. Umarım yanılmıyordur, senden haber alamamayı tasavvur dahi edemiyorum. Bu ne kadar sürecek?

Lütfen bana yaz, iyi olduğunu bileyim.

Bütün sevgimle.

Sophie'n

Mektubu masaya koyarken Balint'in göğsü sıkıştı. Her geçen gün, Sophie'nin yokluğu kalbinde daha büyük bir boşluk açıyordu. İstanbul'dan gece ayrılırken hissettiğinden daha beter bir uzaklık hissi yaşayacağını hiç sanmıyordu. Çanakkale Boğazı'ndan geçen son gemilerden biriyle gelmişti... Yine de o ağustos günü onları ayıran şey sadece uzaklık ve zamandı. Şimdiyse Avrupa'nın gördüğü en büyük savaş... Balint'e, İngiliz ve Fransız filoları ile Avusturya-Alman ve Osmanlı müstahkem mevkileri onları ayırmak için iş birliği yapıyorlarmış gibi geliyordu.

Bir süre sonra Balint Gontrand'ın mektubunu açtı. Şaşırtıcı derecede kısaydı.

Sevgili Balint
Bu mektubun kısalığı için beni mazur gör, ama seninle son konuştuğumuzdan bu yana sonuçsuz kalan çabalarımı hülasa etmek çok az zaman alacak.

Savaş boyunca Osmanlı Bankası'nın faaliyetlerinin devamlılığına dair teşebbüslerimin ekserisi başarısız oldu. Düzüoğlu'nu yokluğumda bankanın idareciliğini üstlenmesi için ikna çabalarım başarısız oldu ve Osmanlı Bankası'nın menfaatleri ve geleceğiyle pek ilgilenmeyen bir avuç Alman ve İtalyan hariç yabancı çalışanların neredeyse tamamı ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

Hüsrev Vaghinag'la bu meseleye dair görüşmelerinizin nasıl geçtiğini lütfen bana bildir, zira artık neredeyse tamamen ona bağlıyım. Bir de Société franco-ottomane'ın satışıyla ilgili herhangi bir haber var mı?

İzmir'deki Notaras kardeşler vasıtasıyla bana yazabilirsin. Bana onların Selanik'le doğrudan ve gizli bağlantı kurabileceği söylendi.

Saygılarımla,

Gontrand de Valençay

Sophie'nin mektubunu üç defa daha okuduktan sonra Balint iki mektubu da kaldırdı. Azelan'la konuşmak istedi ama Azelan günün büyük bir kısmını uyuyarak geçiriyordu. Söylediğine göre soğuyan havalar artık onu daha fazla zorluyordu.

Budapeşte'den hâlâ haber alamamıştı, Alman gazetelerinden bile. Neticede gazeteleri Almanlar getiriyordu ve haberler hep Flanders[62] ve Kuzey Fransa cepheleriyle ilgiliydi. Konsolos Humbert'ten Wangenheim'ın sözde hür Osmanlı basını üzerindeki Alman nüfuzundan hayli memnun olduğunu duymuştu. En çok okunan gazetelerden *İkdam*'ın devralınması, *Tanin*'in iş birliği ve Fransız yanlısı *Jeune Turc* gazetesinin sindirilmesiyle, Wangenheim Almanya'yı eleştiren haberlerin basında yer almamasını teminat altına almıştı. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun iç meseleleriyle ilgili haberler de bu yüzden kendine yer bulamıyordu.

62 Hollanda'nın büyük bir bölümünü kapsayan tarihî bölge. (ç.n.)

51. BÖLÜM

Salı, 1 Aralık 1914, İzmir

"Kitapçı bu sokakta, eminim..." diye kendini ikna etmeye çalışıyordu Balint.

Yarım saatten fazla sürmeyeceğini düşündükleri yürüyüşte Azelan Balint'e katılmıştı. Bunun iki katı bir süredir yürüyorlardı ve yorulmuştu artık, hâlâ üç otel kapıcısının şehrin üç farklı bölgesinde olduğunu söylediği aradıkları dükkânı bulamamışlardı.

"Dinlenecek bir yer bulmamız mümkün mü?" diye sordu Azelan.

Tepelerden gelen soğuk bir rüzgâr şehri kırbaçlıyordu ve ciğerlerine acı veriyordu. Öğleni geçeli çok olmamıştı ve çakıl döşeli sokaklardan kalkan toz duvarlar boyunca havada süzülüyor, alçak pencere pervazlarını yalıyor ve pantolonlarının paçasına yapışıyordu. Zarif ayakkabıları tozlu gri bir renge bürünmüştü.

Sokaklarda neredeyse kimse yoktu. Askerlik yaşı tutanlar orduya alınmış ve yabancıların çoğu ülkeden ayrılmıştı. Kadınlar evden çıkmıyordu. Şehirdeki ticaret hiç denebilecek bir noktaya gerilemişti.

"Elbette, elbette!" dedi Balint. "Yanılmıyorsam şu köşede bir kahvehane olacaktı..."

Türk mahallesinin isimsiz bir sokağında duvardaki bir oyuktan ibaret bir kahvehaneye oturdular. Geçen aylardaki yürüyüşleri esnasında Azelan birkaç defa buradan geçmişti. Son birkaç hafta boyunca ise zalim bir durgunluğa mecbur bırakılmışlardı. François ailesiyle birlikte Fransa'ya gitmişti. Hüsrev bir askerî birlikle beraber vilayetten erzak ve askerî malzeme temini için bir aylık bir vazifeye

yollanmıştı. Balint Sophie'den bir başka mektup daha alırken şaşırtıcı biçimde Gontrand'dan gelen bir şey yoktu. Bir şekilde ulaşacağını her şeye rağmen ümit ederek Balint'le birlikte Budapeşte'ye bir düzine mektup yazmışlardı ve hiç cevap gelmemişti.

Macaristan'la muhabere hatlarını açabilmek için her yolu denemişler ve İmparatorluk'u yöneten, sesi gitgide yükselen Türk fırkasının Alman müttefiklerine güç bela tahammül ettiğini görmekten başka bir sonuca ulaşamamışlardı. Bütün telefon ve telgraflara Osmanlı ordusu el koymuş, sivillerin kullanımı yasaklanmıştı. Konsoloslar August von Kral ve Gustav Humbert'in Avusturya ve Almanya vatandaşlarının telefon ve telgraf hatlarını kullanabilmesi çabaları General Yıldırım tarafından reddedilmişti. Rahmi Bey'e yapılan başvurular da aynı şekilde hüsranla sonuçlanmıştı. İstanbul'a trenle gidip gemiyle Varna'ya geçerek Tuna yoluyla Macaristan'a vasıl olma planlarını tatbik edecekken yabancı tâbiiyetli sivillerin seyahatinin yasaklandığı söylenmişti... Bütün tren nakliyatı askeriyenin emrine verilmişti. Tuna boyunca yapılan seferler Bulgaristan tarafından durdurulduğu için, Avusturyalı bir subay Bulgaristan İttifak Devletleri safında savaşa katılana dek İzmir'den ayrılmalarının işe yaramayacağını söylemişti.

İzmir'de hapis kalmışlardı ve bunu hissetmek mecburiyetinde bırakılıyorlardı. Geçen hafta bir gece, şehrin Osmanlı toprağı olduğunu iyice belirginleştirmek için, bütün tabelalar ve umumi ilanlar değiştirilmişti. Fransızca, Türkçe, Rumca ve Arapça yazıların çoğu gitmiş, sadece Türkçe olanlar kalmıştı. Almanlar bile Fransızca tabelaların geri gelmesi için başvurmuşlar ama reddedilmişlerdi. İzmir yabancı bir şehir hâline geliyordu... Şanslılardı ki Azelan ve Balint şehri tabelalar olmadan gezecek kadar tanıyorlardı.

Hüsrev'in yokluğunda İzmir eklentilerine dair hiçbir müzakere yapmadılar, savaş sebebiyle geçici olarak bütün faaliyetlerin durdurulduğunu söylemek için bile. Özdemir Bey başkentteki İttihat ve Terakki toplantılarına davet edilmişti ve "Kırklar Meclisi"ne alınacağına dair rivayetler şehirde kol geziyordu.

"Hangi kitabı aradığımızı bir daha söylesene?" dedi Azelan kahveleri ve ballı çörekleri geldiğinde.

"Diogenes Laërtius."

Azelan Balint'i anlayabiliyordu. Eğer dinlenmeye gerçekten bu kadar ihtiyacı olmasaydı o da kafasını dağıtacak herhangi bir şey aranıyor olurdu. Balint'in, hayatının büyük kısmını dolduran kadınla arasında zihni bir bağ kurmaya çalışmasını anlıyordu. Lakin yaklaşan kış bu tarz oyalayıcı işleri her ikisi için de kısıtlıyordu. 'Tanrım' diye düşündü, 'bu savaş ne zaman bitecek?'

Şaşırtıcı bir şekilde savaşa kayıtsız olarak Levantenler akşam yemeği, çay ve öğle yemeği davetlerine devam ediyorlardı. Topluluklarının yarısının ülkeyi terk etmiş olması, gerçi, bu tarz sosyal faaliyetlerin sayısını azaltmıştı. Azelan ve Balint bu davetlere gerçekten yapacak başka hiçbir şeyleri olmadığından katılır olmuşlardı ve Herbert Octavius Whittal o ve Balint'i daima hoş karşılıyordu.

Rıhtım boyunca sıralanan otel ve restoranlarda, Frenk Sokağı'nda, şehrin her tarafında Alman, Avusturyalı ve Çek kalabalığına, tek tük de İtalyan ve Mısırlılara rastlıyorlardı. Ermeniler ve Rumlar neredeyse görünmez olmuşlardı. Balint sadece Selanik'e mektup yollaması gerektiğinde Notaras'la görüşmüştü ve o zamanlar dahi Notaras hep yalnızdı. Christoph von Hirsch'le de birkaç defa sohbet etmeye çalışmışlar ama küstahlığa varan bir soğuk tonla karşılanmışlardı.

Şanslı geçen bir hafta, *Ciné-Pathé*'ye bir film gelir ve rıhtım boyu bir akşamlığına canlanırdı.

Birbirlerinin kafasını biraz dağıtmak için Azelan ve Balint gençlik hikâyelerini, çalıştıkları ilk yılları ve Budapeşte kadınlarını konuşuyorlardı. Azelan, Balint'in, hastalığına ve gitgide artan ailesini tekrar görememe ihtimaline dair düşünmesini engellemeye çalıştığını görebiliyordu. Kendisi de Balint'in Morincz Konglomerátum'un kötü malî durumuna ve en önemlisi Sophie'den uzak olmasına dair düşüncelerini engellemeye çalışıyordu.

Kahve ve çöreklerin parasını ödediler ve ayağa kalktılar.

"Muhakkak Balaton Gölü'ne bir gezi... Ya da Transilvanya ormanlarına," dedi Balint. "Sophie'nin seveceğini düşünüyorum..."

"Ve benim için Tokaj ve havyar!" diye güldü Azelan.

Tanımadıkları sokaklarda yollarını bulmaya çalıştılar.

"Buradan sola," dedi Azelan.

"Emin misin?"

"Tam değil, ama Ermeni mahallesinden çok uzak değiliz."

"Lanet olası Türkçe levhalar!" diye güldü Balint.

"Bak, kale arkamızda ve Saint Polycarp Kilisesi'nin haçını ileride görebiliyorum. Deniz bu tarafta," dedi Azelan.

"Pekâlâ, gidelim."

Azelan'ın işaret ettiği yöne gittiler. Bir köşeyi döndüklerinde, uzun ve boş, geniş taşlarla döşeli bir sokağa girdiler. Rüzgâr arkalarından paltolarını kamçılıyordu. Birkaç on metre ötede bir grup Türk köylüsü sokağı kapatmıştı.

"Bu adamların orduda olmaması tuhaf..." dedi Balint.

Gruba yaklaştıklarında adamlar sokak boyunca bir hat oluşturdular. Sekiz kişilerdi. Her biri büyük bir sopa tutuyordu.

Azelan ve Balint durdular. Adamlar yavaşça yaklaşıyordu.

İki Macar o an rastgele ya da planlı bir tuzağın içine düştüklerini fark ettiler. Açlık, yabancı düşmanlığı ya da daha kötü bir amaçla oradaydılar ve konuşup anlaşmaya niyetleri yok gibiydi. Bu adamlar, belli bir gaye için buradaydı ve tavırları yaklaşan bir kavgadan başka bir şeye yorulamazdı.

Geri döndüler ve kaleye doğru, denizden uzağa yürüdüler. Az önce geçtikleri köşeyi döndüklerinde Balint Azelan'ın kolunu tuttu ve koşmaya başladılar. Bir diğer köşeyi döndüklerinde arkalarından gitgide yaklaşan ayak seslerini duydular.

"Çabuk, bir otel ya da restoran bulmalıyız!" dedi Balint.

Azelan bütün zihnini ciğerlerini yavaşlatmaya teksif ederek, koştu. Acı bütün göğsünü sarmaladı ve omurlarından kafatasına doğru yükseldi.

"Buradan! Bu sokağı tanıyorum," dedi Balint.

"Balint, koşamıyorum," dedi Azelan can havliyle.

"Azelan! Koşmalısın yoksa işimiz bitecek!"

Arkalarında Türkçe bağrışlar ve homurdanmalar duyuluyordu. Bir çift ayak sesi, yakınlaşıyor gibiydi. Acısından sıyrılabildiğinde, Azelan taşa vurup duran bir sopanın sesini duyuyordu.

"Orada. Saint Polycarp!" Balint sağa doğru yöneldi.

Azelan'ın görüşünde dünya gitgide kararıyordu. Her nefeste ciğerleri daha az hava veriyor gibiydi. Sadece iradesinin gücüyle bacaklarını koşmaya zorluyordu. Balint sokakları yavaştan hatırlamaya başlamıştı.

Frenk Sokağı'na çıkan uzun ve düz bir sokaktaydılar. Azelan'ın ciğerleri daha önce hiç duymadığı bir ses çıkarıyordu. Hem boğuluyor hem öksürüyordu.

"*Hotel di Roma!*" diye bağırdı Balint, işaret edip bir eliyle Azelan'ı çekerek.

Sadece yüz metre uzaktaydılar.

Sessiz ve boş sokaklarda sadece rüzgârı, nefeslerini, ayak seslerini ve gitgide artan bağrışları duyuyorlardı.

Yaklaşmışlardı. Balint otelin uzun cam kapısına âdeta çarptı ve tuttuğu gibi açtı. Azelan Balint'in onu tutup lobiye doğru fırlattığını ve kapıyı kapatıp içeri girdiğini hissetti.

"Aiuto! Subito!"[63] diye otel çalışanlarına bağırdı Balint.

Dışarıda ayak sesleri kesildi. Köylülerin kapıya biriktiklerini ve yumrukladıklarını, bağırdıklarını duyabiliyordu, Balint de onlara bağırıyordu.

"Cosa volete? Cosa sucede?"[64] Tıknaz ve düzgün görünüşlü bir çalışan ona doğru koştu.

Bir diğeri, kapıyı kapalı tutan Balint'e yardıma gitti. Azelan mozaik kaplı zemine bakıyordu. Athena'nın kalkanı tasvirindeki Gorgon[65] başına baktı... 'Muhteşem İtalyanlar...' diye düşündü. Havanın ciğerlerini terk ettiğini duydu ama hissetmedi. Ağzından kan ve et parçaları zemine saçılıyordu. Azelan yakasına ve gömleğinin önüne baktı; baştan başa koyu kırmızıydı.

Kapıdaki gürültü azalıp bitti. Bir sopa darbesi pencere menteşelerinden birini parçaladı ve sonra dışarısı sessizleşti.

"E finito, si sono andati via,"[66] dediğini duydu çalışanlardan birinin Balint'e.

Tekrar dizlerinin üzerine çakıldı ve acılar içinde, uzun zamandır nefes almadığını fark etti. Soğuk, mozaik kaplı zemine kapaklandı.

"Azelan! Azelan!" dendiğini duydu çok uzaklardan.

Göğsünün içi bir taş gibi sertleşti. Gözleri sulandı.

Sonra her şey karardı.

63 (İt.) Yardım edin! Çabuk! (ç.n.)

64 (İt.) Ne istiyorsunuz? Ne oldu?. (ç.n.)

65 Yunan mitolojisinde bir tür dişi varlık. Gorgonların en meşhuru, kendisine bakanı taş kestiren yılan saçlı Medusa'dır. (ç.n.)

66 (İt.) Bitti, gittiler. (ç.n.)

52. BÖLÜM

Pazartesi, 21 Aralık 1914, İzmir

İzmir Protestan Kilisesi mezarlığında Azelan için küçük bir yer bulunmuştu. Çok dindar olmasa da Azelan Katolik mezarlığına gömülmek istemezdi diye düşündü Balint. George Horton Amerikan misyonerlerinden biriyle temasa geçmesini sağlamış ve her şey ayarlanmıştı.

Herbert Octavius Whittal, Azelan'ın ölümünden çok etkilenmişti ve Balint'e acısına rağmen cenaze merasimi düzenlerken yardımcı olmuştu. Türkler arasında haydutluğun artması olarak görülen hadiseler Levanten camiasını şoke etmişti. Hasatları ve hayvanları seferberlik sebebiyle ordu tarafından alınınca Anadolu'daki köylülerin şehirlere göçüp çabuk para kazanmanın yollarını aramaktan başka çaresi kalmamıştı. Azelan'ın ölümünden bir hafta önce, başıbozuklardan bir grup Cordelio semtinde bir Ermeni tüccarın evini yağmalamışlardı. Yapanlardan hiçbiri bulunamamıştı.

"İttihat ve Terakki Cemiyeti bu işlerin sorumlusudur," diyordu çoğu. Rahmi Bey'in önlem alması için her şeyi yapıyorlardı.

"Köylülerden aldıklarının karşılığını verseler böyle olmazdı..." diyordu diğerleri.

Azelan'ın cenazesine katılanlar yüzün üzerindeydi. Çoğu Levantenler ve Avusturya vatandaşlarından oluşuyordu. Hüsrev vilayetteki vazifesinden dönmemişti. Cenazeden beş gün sonra, Balint Krämer'deki odasını henüz boşaltmadığından, Whittal onu ziyarete gelmiş ve ailesiyle birlikte Bournabat'ta kalmaya davet etmişti.

"Av sezonu başlamak üzere. Nymph Dağı'nda avlanmaya gideriz. Körfezde gezintiler yaparız. Savaş gemilerini ziyaret bile edebiliriz istersen."

Whittal'ın, kafasını dağıtmasına yardım etmeye çalıştığını gören Balint razı olmuştu. Notaras'ı ziyaret edip hiç mektup gelmediğini görmüş, Krämer çalışanına gelen mektupları Bournabat'a yönlendirmesi için talimat vermişti. Otel müdürü anlayış göstermiş ve dönmek isteyeceği güne kadar odasının onun için müsait tutulacağını söylemişti.

"İzmir'in civar köyleri sizi biraz ferahlatacaktır."

Balint gülümseyerek teşekkür etmiş ve motorlu arabasına binerek Herbert Octavius'la birlikte ayrılmıştı.

Düşen yapraklarla kaplı sayfiyede üç gün boyunca Balint Azelan'ın ebeveynlerine oğullarına dair haberi havi bir mektup yazmıştı. Son ana kadar oğullarına icap eden tedavinin yapıldığını ifade etmiş, en azından hastalığı boyunca çok fazla acı çekmediğini yazmıştı. Takip eden gün, kendi babasına da Azelan'ın ölümünü bildiren bir mektup yazmıştı. Osmanlı posta idresinin mektupları ulaştırabileceğini sanmıyordu, daha çok kendini rahatlatmak için yazmıştı. Yabancı posta idareleri kapandığından beri Budapeşte'den hiç haber alamamıştı.

Takip eden hafta boyunca Herbert Octavius Balint'i dış dünyaya geri kazandırmak için çabalamıştı. Balint herkesin bu yaslı hâlini Azelan'ın ölümüne bağladığını biliyordu ama artık İzmir'de kalması için hiçbir gayesinin bulunmadığını fark etmiyorlardı. Hat eklentileri asla yapılmayacaktı ve Sophie İzmir'de değildi. İşsizliğine bir de gayesizlik eklenmişti. Budapeşte'den haber yoktu, ailesinin ne durumda olduğunu bilmiyordu ve en kötüsü, Sophie'den haber alamıyordu.

Ayın ortasından itibaren, Balint neşesinin bir kısmını geri kazandı. Herbert sözünü tutmuştu ve varlıklı Levantenlerin

sahip olduğu tüm imkânlardan faydalanmasını sağlamıştı. Dağlarda çulluk ve geyik avlamışlar, şaşırtıcı derecede büyük kertenkeleleri gözlemişlerdi. Osmanlı sahil güvenliğinin izin verdiği ölçülerde körfezde gezintiler yapmışlardı ve Herbert'ın teknesiyle keşif görevindeki iki İngiliz donanma gemisine oldukça yaklaşmayı başarmışlardı.

Yumuşak geçen sonbahar aralığın ortalarında da devam ederken Herbert'ın yeğenleriyle çiçek ve kelebek toplama gezintilerine bile çıkmıştı.

Bir akşam, avdan dönerken Herbert ona bir altıpatlar vermişti.

"Bir başka talihsiz olay yaşanırsa diye..." demişti.

"Sanırım artık çok geç," diye cevap vermişti Balint.

"Sadece sürekli yanında taşıyacağına söz ver."

Balint söz vermişti.

Bir gün Notaras'ı ziyarete, hem yeni mektuplar vermek hem de hiç mektup gelmiş mi diye bakmak için şehre inmişti.

"Şimdilik bir şey yok, ama kuzenlerimin ilettiğine göre Selanik'te çok fazla karmaşa varmış," dedi Notaras.

"Nasıl bir karmaşa?"

"Selanik'teki Başbakan Venizelos ve Atina'daki Kral arasında gerilim artmış. Başbakan Yunanistan'ın İtilaf Devletleri safında savaşa girmesini istiyor. Kayzer Wilhem'in kayınbiraderi Kral ise İttifak Devletleri'nden yana. Görünüşe göre Venizelos istifa edecek ve ederse Yunan hükûmeti büyük bir çöküş yaşar."

Balint mesele üzerinde biraz düşündü.

"Beni Selanik'e götürecek bir gemi ayarlayabilir misin?"

Rum rahatsızlığını ve hayal kırıklığını belirten bir ifadeyle baktı.

"Bay Morincz, bir mektup iletmek başka, adam taşımak başka. Eğer Yunan ya da Osmanlı sahil güvenliği bizi yakalarsa bir mektubu güverteden aşağı atabiliriz. Bir yabancıyı

götürmekse aile üyelerimin hapse girmesine sebep olur. Hem burada hem Selanik'te. Düşmanla iş birliği yaptığımız bahanesiyle mallarımıza el konulur. Burada yaşayan bir Rum olarak sizin için taşıyabileceğimden çok daha büyük bir tehlikeyi üstleniyorum zaten. Dostunuz Bay Valençay'a bir iyilik olarak."

"O zaman Selanik'e nasıl gidebilirim?"

Notaras çabuk bir cevap verdi.

"Amerikan konsolosuna sorun. O tarafsız bir memleketi temsil ediyor ve Osmanlılar bir Amerikan gemisinin işine karışmayacaklardır."

Balint hemen Amerikan Konsolosluğu'na gitmişti. George Horton öğle yemeğinden sonra görüşecekleri sözünü vermişti.

"Selanik'e mi gitmek istiyorsunuz?"

"Evet."

"Ve İzmir'den tamamen ayrılmayı planlıyorsunuz?"

"Gelişmeler tekrar dönmemi gerektirene dek."

George Horton sesli düşünerek sandalyesine yaslandı.

"Maalesef, İzmir'de demirli çok az Amerikan gemisi var. Vatandaşlarımızın çoğu *Osmaniye* gemisini ya da *Austrian Lloyd* ve *Société maritime d'Héraclée* gemilerini kullanıyor. Eğer bir Amerikan gemisi İzmir'e gelir ve Selanik'e gidecek olursa sizin de gemiye alınmanızı sağlamaktan çok memnun olurum."

Balint teşekkür etti.

"Çok ümitvar olmayın. Gelecek ay boyunca Akdeniz'deki herhangi bir Amerikan gemisinin buraya geleceğine dair bir bildirim almadım."

"Anlıyorum. Eğer bir haber alırsanız bana da iletebilir misiniz?"

"Elbette."

Balint kışa bir nebze ümitli giriyordu.

53. BÖLÜM

KAOS VE KAFA KARIŞIKLIĞI

Cuma, 8 Aralık 1915, İzmir

Hüsrev Vaghinag nihayet görevinin başına döndüğünde masasının üzerine yığılmış bir evrak dağıyla karşılaştı. Bir aylık yokluğunda Özdemir Bey'in neden işlerle ilgilenmediğini merak edip kâtibi çağırdı. Ayrıldığından beri İzmir'de neler olup bittiğine dair hiç haber almamıştı.

"Kolağası Özdemir Bey İstanbul'a çağrıldı ve gelecek haftaya dek dönmesi beklenmiyor," dedi kâtip, biraz donuk ve korku dolu bir ifadeyle.

"Kolağası Özdemir Bey?"

"Evet, Kolağası Özdemir Bey... İttihat ve Terakki'nin Kırklar Meclisi'ne siyasi ataşe olarak atandı."

Kâtibin sesi titriyordu. Balint geldiğinde kapıyı acemice kapatmaya çalıştı.

"Hüsrev! Bugün döneceğini söylemişlerdi. Seni gördüğüme nasıl memnun oldum. Nasılsın?"

Hüsrev dostunun elini sıktı ve oturmasını rica etti. Masasının arkasına geçip otururken sandalyesinin artık eskisi kadar gıcırdamadığını fark etti. Demek vilayetteki görevi boyunca gerçekten bayağı kilo vermişti.

"Çok iyi değilim," diye başladı, avuç içiyle gözlerine masaj yaparken. "Çok iyi değilim."

"Ne demek istiyorsun?"

Hüsrev kafilesiyle birlikte geçtiği köy ve kasabalara dair ayrıntıları paylaşmaya başladı.

"Savaş ülkeyi tanınmayacak bir hâle sokuyor. Köylüler taleplerimizden hayli şikâyetçi ve itiraf etmeliyim ki onları

anlıyorum. Maalesef, İttihat ve Terakki sıkıntıların kaynağının Ermeniler olduğunu düşünüyor. Buna inanabiliyor musun? Bir grup köylü beni neredeyse linç edecekti. Şanslıyım ki refakatçilerim engelledi. Ama onlar dahi köylülerle aynı düşünüyor gibiydi. Eğer üniformaları olmasa köylülere yardım bile edebilirlerdi..."

"Durum bu kadar çetinleşti mi yani? Ve neden özellikle Ermenileri suçluyorlar?"

"Tamamını anlatamam. İttihat ve Terakki ülke çapında yeni bir ifade geliştiriyor: Türkiye Türklerindir. Rumlar da bundan bizim kadar nasibini alacak."

Hüsrev biraz mola verdi.

"Birkaç Ermeni dostumla meseleyi değerlendirme fırsatım oldu ve hepsi de aynı şeyi söylediler. İttihat ve Terakki bünyesindeki Ermeniler uzaklaştırılıyor. Vali vekili olarak makamımı ne kadar daha muhafaza edebilirim merak ediyorum."

Pencereden dışarı baktı.

"İttihatçıların Almanya ve Avusturya'yı bile Osmanlı'yı savaşa soktukları için suçladığını duydum. Karşılık olarak Alman ve Avusturyalıların mülklerine el koyacaklarının dedikodusu dönüyor..."

"Gerçekten mi?"

Hüsrev tasdikleyerek başını salladı.

"Özdemir Bey'in Kırklar Meclisi'nde ataşe olduğunu biliyor muydun? Sen gelmeden az evvel haberim oldu."

"İstanbul'da olduğunu duymuştum ama neden olduğunu bilmiyordum," dedi Balint.

"Bunun ne anlama geldiğini biliyorsun elbette? İttihatçılar Rahmi Bey'i baskılamak istiyorlar, en azından deneyecekler."

Birkaç dakikalık bir sessizlik oldu.

ORHAN KEMAL

"Seninle İzmir eklentilerine dair konuşmak istiyordum..." diye söze başladı Balint.

Hüsrev masasındaki evrakları karıştırırken müstehzi bir gülüşle cevap verdi.

"Evet, İzmir eklentileri... Tam olarak nedir?"

"Bu şartlarda devam edebileceğimizi düşünüyor musun?"

Hüsrev yarım bir kahkaha patlattı.

"*Dostun* von Hirsch Wangenheim'ı Karadeniz'deki bütün sivil taşımacılığı Alman-Osmanlı donanmasının hususi denetimine bırakmaya ikna ettiğinden beri, hayır."

"Yani İzmir'den İstanbul'a herhangi bir şey gönderemediğimiz gibi, Varna'dan da İstanbul'a hiçbir şey gelemeyeceğini mi kastediyorsun?"

Hüsrev içini çekti ve sandalyesini iterek arkaya yaslandı.

"Evet doğru..."

"Öyleyse..." Balint birkaç soru arasında kararsız kalmış gibiydi, "kontratın herhangi bir şekilde yürürlüğe koyulmasının yolu yok gibi..."

Hüsrev konuştuklarından çok daha büyük endişeleri taşıyan gözlerle Balint'e baktı. Balint kendini gülümsemeye zorlayarak:

"Öyleyse ne yapacaksın?"

Hüsrev bütün ümidini kaybetmiş gibi duran Balint'e baktı.

"Pekâlâ, geçtiğimiz ay bu meseleye dair düşündüm. Bu şartlarda İzmir eklentileri devam edemeyeceğine göre, valiye resmî olarak faaliyetlerin şartlar yeniden izin verene dek durdurulduğunu bildireceğim."

"Anlıyorum..."

"Ve..." Hüsrev az sonra söyleyeceği şeye güldü, "Gontrand de Valençay'ın *Osmanlı Bankası*'na vekâlet etme teklifini kabul edeceğim, tabii teklif hâlâ geçerliyse."

"Gerçekten mi?"

Hüsrev omuz silkti.

"Kolağası Özdemir Bey yakında burada söz sahibi olacak ve hat eklentilerinin devam etmesinin yolu yok, burada durmamın bir anlamı kalmadı. İzmir'in Ermeni nüfusunun yakında hedef alınacağını duydum, gözden kaçmak için sayımız çok fazla. İstanbul'da daha az ve daha görünmeziz. Orada daha az şüphe çekerim."

Hüsrev bu plana dair düşünüyor görünen Balint'e baktı.

"Gontrand'dan haftalardır haber alamadım ama hemen yazıp bilgilendireceğim."

Balint ayrılmakta gönülsüz görünüyordu.

"Mesele nedir?" diye sordu Hüsrev.

Balint Azelan'ın ölümünü uzun uzun anlattı ve Hüsrev Balint'in tavrındaki farklılığın sebebini anladı.

"Haydutların saldırısı ha?"

"Evet, en azından haydut olduklarını düşünüyorum. Otele ulaşıp kapıyı kilitlediğimizde ortadan kayboldular. Ve Azelan yere yığılıp kaldı."

Azelan'ın ölümünden bir ay geçmiş olsa da Balint'in çok sarsılmış olduğunu görebiliyordu. Kendi hayatının da tehlikede olması mıydı mesele? İzmir'de yalnız ve çaresiz kalması mı? Budapeşte'deki ailesi ve arkadaşlarına dair endişesi mi?

Balint artık konuştukları meseleye ilgisini kaybetmiş gibiydi. 'İzmir'den ayrılıyor oluşum durumu daha iyi yapmıyor' diye düşündü Hüsrev. İkisi de ayağa kalktılar ve Hüsrev elini Balint'in omzuna koydu.

"Eğer yapabileceğim..."

"Biliyorum, biliyorum," diye araya girdi Balint. "Teşekkür ederim."

Hüsrev geniş merdivenlerden inip sokağa karışmasını seyretti.

54. BÖLÜM

Pazar, 10 Ocak 1915, Bornova

Öğleden sonra Balint Hüsrev'in kararını Gontrand'a bildiren mektubunu bitirmişti, üç aydır verebildiği tek iyi haber. Whittal'ın evindeki odasında körfezin kuzeyini ve Herbert Octavius'un demirlemiş teknesini görebiliyordu. Uzakta İzmir Limanı'nda küçük bir donanma grubu demirlemişti. Kapı çalma sesini duydu.

"Lütfen içeri girin."

Genç bir hizmetçi kız girdi, Bayan Whittal'ın mecbur tuttuğu siyah beyaz bir kıyafet giymişti.

"Sizi rahatsız ettiğim için affedin, aşağıda sizinle görüşmek isteyen bir subay var."

"Osmanlı subayı mı?"

"Hayır," diye cevap verdi kız. "Hangi memleketten olduğunu bilmiyorum ama çok güzel bir üniforması var." Utangaç bir şekilde gülümsedi.

Balint kalemini bıraktı ve merdivenlerden aşağı aceleyle indi. Aşağıda bir süvari subayı piyanonun tuşlarıyla oynuyordu. Balint'in ayak seslerini duyunca döndü.

"Balint Morincz, nasılsınız?" dedi, paltosunun kürklü yakasını kaldırırken. "Tanrım, sizi bulmak hayli zor oldu!"

Balint gümüş işlemelerle bezeli lacivert üniformaya ve süvari şapkasının siperliğinin altından görünen gözlere tanımaya çalışarak baktı.

"Lajos Kubinyi! Bu ne güzel bir sürpriz! Burada ne yapıyorsun?"

İki adam da sarılmak için birbirlerine koştular.

"Tanrım, bir daha Macarca konuşan biriyle karşılaşmayacağımı sanmıştım!" diye güldü Balint. "Haydi her şeyi anlat

bana! Küçük hanım, lütfen dostuma bir kadeh şarap getirebilir misiniz?"

Hizmetçi sessizce uzaklaştı. Lajos Kubinyi şapkasını piyanonun üstüne, genişçe bir zarfın yanına bıraktı.

"Yalnızca yarın sabaha dek buradayım ama senin için getirdiğim bir şey var."

"Nedir o?" diye sordu Balint, dostunun uzattığı geniş zarfı alırken.

"Ebeveynlerinden gelen mektuplar. İstanbul'daki vazifeme doğru yola çıkarken altı hafta önce verdiler bana. Eğer İzmir'e yolum düşerse seni bulmamı söylediler. Ve dün bir şans yakaladım: Kurmay karargâhı beni Çanakkale Boğazı'ndaki tahkimatları denetlemeye yolladı. Küçük filomuz İzmir'de demirledi ve yarın ayrılacağız."

Zarfı yırtarken Balint gülerek Lajos'a baktı.

"Söyle bakalım, kız kardeşimle evlendiniz mi? Şu mektupları hemen okumalıyım, müsaade eder misin?"

"Keyfine bak," dedi dostu. "Ve evet, geçen kasımdan beri resmî olarak kayın biraderinim."

Mektuplara gömülen Balint'i süzdü.

"Nasıl hissettiğini tasavvur edebiliyorum. Baban temmuzdan beri seninle temas kuramadıklarını söylemişti. Hayli endişeliydi."

"Mektuplarımın hiçbirini almamışlar mı yani? Ekimin sonunda gelen mektuptan beri birkaç defa yazdım onlara."

"Hiçbirinin onlara ulaştığını sanmıyorum," dedi Lajos.

Balint babasından gelen mektubu hızlıca okudu, Hülaseten mümkün olan en kısa zamanda eve gelmesi icap ettiğini söylüyordu. Morincz Konglomerátum'un Anadolu'daki işleri daha sonraya bırakılabilirdi.

...ve sana nihayet güzel bir haber verebileceğim için mutluyum.

Sırbistan ve Rusya'ya karşı yürütülen savaş bir sürü altyapı ihtiyacı doğurdu. Transilvanya[67] ormanları kamplar, tahkimatlar ve taşınabilir köprüler için kereste üretiyor ve Budapeşte'deki bütün tesisler Avusturya'da Gasser ve Mannlicher-Schönauer ile Almanya'daki Krupp'a gönderilen işlenmiş demir üretmeye bağlanmış durumda.

Savaş Bakanlığı'nın bize devrettiği işler bu yıl şirketin gelirlerini yüzde kırk arttıracak. Oldukça hacimli bir iş. Banka kuruluyla aramızın epeyce iyi olduğunu bilmekten mutluluk duyacaksındır. Kapasitemizi arttırmak istememiz hâlinde borçlanma kredimizi yükseltebileceklerini söylediler.

Bu iş artışının beklenmedik bir neticesi olarak fabrikalarımız artık İzmir eklentileri için gerekli üretimi yapamayacak. Üretim ve finansman meselesini halledene dek Anadolu'daki faaliyetlerimizi ertelememiz gerekiyor. Savaşın sonuna kadar bekleyebiliriz.

Bu yüzden Balint, lütfen Azelan Révécz'le birlikte eve dönmek için ne icap ediyorsa yap ve Gontrand de Valençay'ı bilgilendir. Ayrıca İzmir'deki yerel makamlara da takvimde bir yenilemeye gitme konusunu danış. Döndüğünde en iyi nasıl devam edebileceğimizi ve İzmir eklentilerinin yapımı için İzmir'e kimin gitmesi gerektiğini kararlaştırırız.

Lütfen benim ve amcan Markus'un Azelan Révécz'e selamlarını ilet.

Baban

67 O dönemler Transilvanya Romanya'ya değil, Macaristan'a bağlıydı. Dünya savaşları sonrasında bölge Romanya'ya verildi, hâlen yöre halkının önemli bir kısmı Macar'dır. (ç.n.)

Balint babasının mektubunu tekrar piyanonun üzerine koydu. Kafasına tuhaf ve sağlıksız düşünceler üşüşmüştü. Midesi bulanmaya başladı.

"Ne oldu? Kötü haberler mi var?" diye sordu Lajos, endişeli bir biçimde.

"Bir bakıma..." dedi Balint, Whittal'ın kalın deri koltuklarından birine otururken.

Boğazı düğüm düğüm olmuştu. İstifra etmek istedi. Şirket artık mali krizde değildi. Neden buradaydı o zaman? Neden babası haberi çok daha önceden iletmemişti, o zaman Azelan'ı geri gönderebilirdi en azından. Balint'in zihni gitgide daha karanlık soruların girdabına kapıldı.

"Solgun görünüyorsun... Mesele nedir?" Lajos Kubinyi Balint'in karşısına oturdu.

"Hiçbir şey, hiçbir şey... İyiyim."

Lajos tedirgin bir hâlde gözlüğünü çıkardı.

"Benimle konuşmak faydalı olacaksa..."

Balint doğrudan karşıya baktı, uzun Fransız usulü pencerelerden mavi körfeze doğru... 'Lajos'a ne diyebilirim ki? Nereden başlamalıyım?' diye düşündü. Morincz Konglomerátum için kariyerini terk ettiği noktadan mı? Ailesine olan vazifesini, ülkesine olan vazifesine tercih etmesinden mi? Ya da dostunun haydutlar tarafından kovalandıktan sonra otelin döşemelerine kan tükürerek öldüğü andan mı?

"Balint, Balint?" Lajos gerçekten endişeli görünüyordu.

Balint sohbete geri dönmeye zorladı kendini.

"İstanbul'a geri döndüğünde Macaristan'a bir mektup ulaştırma imkânın var mı? Buradaki bütün memurlar bunun imkânsız olduğunu söylüyor."

Lajos bir dakika düşündü.

"Doğru, oldukça zor. Ama sanırım bir yolunu bulabilirim. Teğmenlerden biri geçen hafta kendini aptalca yaraladı, dolayısıyla Budapeşte'ye geri gönderilecek" diye gülümsedi

Lajos. "Bulgarlar Tuna'dan yukarıya özel durumlar için ulaşıma izin veriyorlar. Eğer bana bir mektup verirsen bunu ulaştırmasını isteyebilirim."

Balint midesini bulandıran düşüncelerine tekrar gömüldü. "Sophie ne olacak?" Aklı başka yerlerde, kayın biraderine geçen birkaç ayda olanlardan bahsetti. Lajos, Balint'in geçirdiği sarsıntının büyüklüğünü görebiliyordu.

"Benimle İstanbul'a gel!" dedi Lajos. "Eminim ki Budapeşte'ye dönebilmen için bir yol bulabiliriz."

Balint'in kalbi göğüs kafesinden fırlayacak gibi oldu ama midesi hâlâ bulanıyordu. Kendini gülümsemeye zorladı.

"İstanbul'dan Selanik'e geçmek mümkün müdür sence?"

Lajos'un yüzünün asıldığını görebiliyordu.

"Selanik'e? Ama neden?"

"Mümkün müdür?"

"Pekâlâ... Yunanistan resmî olarak tarafsız ve Selanik Venizelos hükûmetinin yerleştiği şehir. Hükûmet İtilaf yanlısı olduğundan ve Fransızların yakın zamanda oraya bir askerî çıkarma yapmayı planladığını duyduğumdan, hayır, sanırım bu mümkün değil. Hem neden oraya gidesin ki? Budapeşte'ye geri dön!"

Balint cevap vermedi.

"Kont Tisza reform programına devam ediyor mu?"

Lajos'un aklı daha da karışmıştı.

"Ne reform programı? Ah, kurumsal dönüşümü kastediyorsun... Hayır, savaş başladığından beri hepsi durdu. Aslında, tam tersi yasalaştı: İmparator ve Başbakan Habsburg İmparatorluğu'nun bütün milletlerinin kendilerini tamamen ve sadakatle savaş gayretine adamalarını istiyor..."

Balint koltuğun derilerine iyice gömüldü. Kararını vermişti.

"Lajos, bana bir saat kadar izin verirsen, babama götürmeni isteyeceğim bir mektup vereceğim sana. Sonra birlikte İzmir'e bir yemeğe gideriz."

"Elbette, bahçede gezineyim biraz öyleyse."
Kayın biraderini uğurlayıp merdivenlerden yukarı çıktı:

Sevgili Anneciğim ve Babacığım,
Birkaç defa ulaşacağı ümidiyle size yazdım, ancak bu defa, Lajos Kubinyi sayesinde, yazdıklarımı okuyacağınıza emin olarak yazıyorum.

Ve aynı uzun mektubu, kızgınlığını ve sitemini gizlemeyerek babasına hitaben yazdı. İşlerin çeşitli zaruretler doğurduğunu kabul ediyordu ama aynı zamanda bir yıldan fazla bir süredir sonuç vermeyen bir çabayla zamanını harcadığının farkındaydı ve bu çabanın doğrudan ya da dolaylı sonuçları bir dostunun ölümünü ve sevdiği kadından ayrılmayı da ihtiva ediyordu.

...İzmir eklentileri ile ilgili faaliyetler savaş müddetince durduruldu ve İttihat ve Terakki'den bir fırka hâlihazırda rakiplerimizin inşa ettiği hatları istimlak etme planları yapıyormuş...

Azelan'ın aralık başında veremden öldüğünü esef duyarak size bildiriyorum. Ebeveynlerine yazmıştım ama korkarım ki o mektup da diğerleri gibi kayboldu. Lütfen son günlerini rahat geçirdiğini, acı çekmeden öldüğünü ailesine anlatır mısınız? Eğer mümkün olsaydı Budapeşte'ye geri dönmek istediğini de söyleyin. Budapeşte'ye geldiğimde onları ziyaret edeceğim.

... Lajos Budapeşte'ye dönmemin mümkün olduğunu söylese de, dönmeyeceğim. Gontrand de Valençay'ın küçük kız kardeşi Sophie de Valençay'a dair hislerimden size bahsetmemin zamanı geldi. Şu sıralar ikisi de Selanik'te. Bu savaşın bizi daha fazla ayırmasını istemiyorum, geçen yıl boyunca dayanmak

mecburiyetinde olduğum hadiseler göz önüne alınınca beni anlayacağınıza eminim.

Bu yüzden İzmir'den en yakın zamanda Selanik'e giden bir gemi bulup ayrılacağım ve vardığımda size haber vereceğim. Eğer Matmazel Sophie ile aramda evlilik bağı teşekkül edecek olursa tabii ki onu da size iletirim...

Şu an için, muhtemel bir gelecekte Budapeşte'ye döneceğimi sanmıyorum. Lütfen anneme ve kız kardeşlerime sevgilerimi iletin.

Şirket işlerinde başarılar dilerim.

Oğlunuz,

Balint

Balint mektubu bitirip Lajos'u gezintiye çıkardı: Rizzo'nun Yeri, Spor Kulübü, Frenk Sokağı'ndaki kafeler... Bütün gece boyunca konuştular, savaşa dair intibalarından, başlarına gelenlerden ve daha birçok konudan dem vurdular. Balint, Lajos'un, ailesine gidecek iyi bir elçi olacağına ikna oldu, dönmemek için gerekçelerini ailesine karşı iyi savunabilirdi. Ertesi sabah, küçük filoya giderken Lajos'a eşlik etti.

55. BÖLÜM

Perşembe, 21 Ocak 1915, İzmir

Özdemir Bey'in kışlanın birinci katındaki yeni odası güneyden kuzeye bütün körfezi görebildiği bir manzara sunuyordu. Osmanlı üniformasının içinde, eskiden orta rütbeli bir memur olarak kendisine tepeden bakan insanların artık hayranlıkla baktığını hissediyordu. Dar ceket ve uzun çizmeler onu olduğundan daha uzun boylu gösteriyordu. Astragan kalpağını çıkardığında sarı saçları tezahür ediyor ve bazen Alman subaylarla karıştırıldığı oluyordu. Yaveri kapıyı çaldığında vali vekiline birkaç emir yollamakla meşguldü.

"Bir Alman bey sizi görmek istiyor, kumandanım."

Christoph von Hirsch odasına girdi ve ilerledi. Özdemir Bey masasının önündeki iki koltuktan birini işaret etti. Orta boylu Alman, Özdemir Bey'in Yıldız Sarayı'nın dışında onu ilk gördüğü günkü kati öz güveni taşıyordu hâlâ. Hirsch'i baştan aşağı süzerken birkaç saniye sessiz kaldı. Christopher von Hirsch'in kendisini hatırlamadığına emindi. Yıldız Sarayı'nda olduğu gibi, İzmir eklentileri için gelmişti...

"Böldüğüm için özür dilerim *Herr von* Hirsch, fakat savaşın sonuna dek hat eklentilerinin yapımının durdurulduğu söylendi bana. *Dostunuz* Morincz muhtemel bir gelecekte bu konuda herhangi bir faaliyet yapamayacak..."

"Kolağası Özdemir Bey, işlerin durdurulup durdurulmadığıyla pek ilgilenmiyorum..."

'Hirsch kesinlikle kendisini kontrol etmede sıkıntı yaşıyor,' diye düşündü Özdemir.

"Umarım Bay Morincz hiçbir zaman bu işi yeniden üstlenemez. Savaştan sonra dahi. Bu, *Hirsch Konzern*'in işi

olmalıydı. Ama ziyaretimin asıl maksadı bu değil... Buraya gelmemin sebebi başka ve daha vahim bir mesele. Bay Balint Morincz'in, Fransız vatandaşı Gontrand de Valençay'la iş ortağı olmasının yanında, bugün hâlen kendisi ve kız kardeşiyle sürekli olarak haberleştiğini öğrendim. Bu keşfin bir neticesi olarak Bay Morincz'in düşmanla iletişim kurmakla suçlanmasını ve ihanetle yargılanmasını istiyorum."

Özdemir Bey cevap vermedi. Koltuğunda geriye çekildi ve kahverengi çizmelerinden birini bacağının üzerine atıp yavaşça bir sigara yaktı.

"Şüphesiz siz de biliyorsunuz ki Alman ve Avusturya-Macaristan kanunları düşmanla münasebet kurmayı yasaklıyor," diye devam etti Hirsch, Özdemir Bey'in tepki vermeyişine şaşırarak.

Özdemir Bey mavi dumanların arasından Hirsch'e baktı.

"Morincz ve bu Fransızlar arasında olduğunu iddia ettiğiniz bu münasebet Morincz'in hat eklentileri kontratının lehdarı olmasıyla alakasız mı diyorsunuz?"

"Elbette!"

"Neden bana geldiniz? Vali ya da vekili bu konuda temas kurulması gereken ilk insanlar. Ben artık valiye çalışmıyorum. Ve İzmir hat eklentileri konusunda bir dahlim kalmadı."

"Biliyorum. Bu yüzden size geldim. Valinin bu isteğime müspet bakacağından emin değilim. Sizin, durumun vahametinin farkına validen daha çabuk varacağınızı düşünüyorum..."

Özdemir Bey Christoph'un son sözünün bir iltifat mı, yoksa ima mı olduğunu anlamaya çalıştı.

"Bu sebepten," diye devam etti Christoph, "Bay Balint Morincz'in ihanet suçlamasıyla tutuklanması için harekete

geçmenizi talep ediyorum. Eğer bu konuda bir şey yapmazsanız..."

Hirsch sözünün devamını getirmeyip kendine hâkim oldu.

'Görünüşe göre bu bir emir...' diye düşündü Özdemir Bey. Sakince von Hirsch'e baktı ve birkaç saniye tırnaklarını inceledi. Temel prensipleri yeniden uygulamaya koymanın vaktinin geldiğine karar verdi. Ayağa kalktı ve von Hirsch'in arkasından yavaşça yürümeye başladı.

"*Herr* von Hirsch, size İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin bu vilayetteki sorumlusu olduğumu hatırlatmama izin verin. Cemiyet'in valiye pek güvenmediğini tahmin etmekte haklısınız ve burada benim vazifem... Cemiyet'in emirlerine göre hareket etmesi için ona yardım etmek. Buna ilaveten bu vilayette barış ve düzenin hâkim olmasını sağlamalıyım. Seferberliğe zarar verecek bütün ayrışmaların ve tahriklerin önüne geçmeliyim. Ve tabii ki yabancılar arasındaki husumetleri çözmeliyim."

Arkası Hirsch'e dönük, pencereden bakarak dikildi. Sigarasını masanın kenarındaki tablada söndürdü.

"Buna ilaveten korkarım İtilaf Devletleri'nin yenilmesi ile doğrudan alakalı olmayan şeyler yalnızca ilgilenmediğim değil, engel olmam gereken şeyler. Bu Macar beyefendi de en az sizin kadar ülkemin bir müttefiki ve öne sunduğunuz keşif onu tutuklamam için yeterli bir sebep değil. Morincz'le aranızdaki husumeti halletmeniz için savaşın bitimini beklemeniz icap edecek. Şahsi bir hareketin pek akıllıca olmayacağını da belirtmeliyim. Hiç akıllıca olmaz. Şahsi hukukunu tesis etmeye çalışan herkes Osmanlı mahkemelerine çıkarılır. Kapitülasyonlar kaldırıldığından beri Osmanlı mahkemelerine hiç yabancı çıkmamıştı, hayli dikkat çekici bir yenilik olur..."

Pencereden ayrılıp Hirsch'le yüz yüze geldi. Alman'ın, bu "Türk"ü bir şey yapmaya zorlayamadığı için resmen acı çektiğini görebiliyordu. 'Bu toprakların kanunlarına uymak mecburiyetinde kalmak nasıl bir his?' diye suratına bağırmak geliyordu içinden. 'Bu savaş biter bitmez Almanya'ya geri göndereceklerimiz arasında ilk sen olacaksın,' diye düşündü.

"Daha fazla yardımcı olamayacağım için üzgünüm," dedi Özdemir Bey zihnindekilere rağmen. Yavaşça yerine oturdu.

Yüzündeki tebessüm ise tam tersini söylüyordu.

Von Hirsch kısa bir baş selamı vererek odasından ayrıldı. Alman'ın, müttefiklerinden birine bu kadar düşmanca davranmasına oldukça şaşırmıştı. Balkon kapısını açtı ve dışarı çıktı, bir müddet manzarayı seyretti. Hirsch, Gümrük Evi'nin yanında, beraberinde rütbesini bu uzaklıktan seçemediği bir Alman subayı, rıhtım boyunca yürüyordu. Duralayıp birkaç dakika konuştular ve subay rıhtımdan geçen birine bir işaret yaptı. Anadolu köylüsü kılığında bir adam ikiliye katıldı ve hayli uzun bir süre konuştular.

'Tuhaf...' diye düşündü. 'Bu ikisine dikkat etmeliyim.' Pencereyi kapattı.

56. BÖLÜM

Sophie de Valençay
Hôtel Grande Bretagne
Selanik

Balint Morincz
Herbert Octavius Whittal eliyle
Bornova, İzmir

15 Şubat 1915
Canım,
Umarım bu mektup eline ulaşır. Notaras Türk sahil güvenliğini atlatmanın gitgide daha da zorlaştığını söylüyor. Birbirimizle kurduğumuz bu zayıf bağlantı da kopmaz umarım.

Senin İzmir'de yaşadığın gibi, biz de burada günübirlik yaşıyoruz: Hiçbir şey belli değil ve hiç rahat değiliz. Yunanistan'ın tarafsızlığı bizi korur sanmıştık ama çok fazla gerilim ve kafa karışıklığı var, Yunanlılar bile kimin tarafında olduklarını bilmiyorlar. Başbakan Venizelos taraftarları İtilaf Devletleri'ne katılmak istiyorlar ama Kral Constantine kayınbiraderi Kayzer'le savaşmak istemiyor.

Yunan askerleri bile ikiye bölünmüş durumda. Rakip askerî birlikler arasında ufak çatışmalar olmadan geçen bir gün yok gibi. Bir Yunan müfrezesine rast geldiğinde taciz edilip edilmeyeceğinden asla emin olamıyorsun. Eğer Constantine taraftarları kazanır da Yunanistan İttifak Devletleri ile saf tutarsa Selanik'ten kaçmamız gerekebilir. Kardeşim İtalya diyor, hâlâ tarafsız olduklarını söylüyor. Brendizi ya da Bari... Yenilgi kabul etmesi anlamına geleceğinden Fransa'ya geri dönmek istemiyor. Brendizi gemiyle birkaç saat uzaklıkta ve söylediğine göre bağlantılarıyla temas kurmasına imkân verebilirmiş.

İngilizler ve Fransızların, Gelibolu'yu ele geçirdikten sonra buraya bir askerî çıkartma yapabilecekleri şayiası var. Gontrand tam tersini düşünüyor: Eğer İtilaf donanması Çanakkale Boğazı'nı geçer de İstanbul'u alırsa Selanik'i almalarına gerek kalmayacak. Her iki durumda da nasıl kavuşabileceğimizi bilmiyorum ama, ümit ediyorum ki bu savaş biter bitmez yine birlikte oluruz.

Bugün rıhtımda gezinirken limanda yakıt dolduran bir Alman denizaltısı gördük. Açıkça görülüyor ki Yunanistan Alman gemilerine, bizim gemilerden daha az tarafsız. Venizelos taraftarı bir askerî birliğin denizaltıya el koymak istediğini duyduk. Emniyetli olduğunu düşündüğümüz bir şehirde düşman askerlerini görmek korkutucuysa da böyle bir gemiye senin binip buraya gelebilme ihtimalini düşünmeden edemiyorum...

Kardeşim gitgide kötüleşiyor. Osmanlı Bankası'nın Selanik şubesi hâlâ kontrolünde olan tek şube. İşler bayağı kötüymüş, dediğine göre. Osmanlı sınırı kapatıldığından beri bütün müşteriler para kaybediyormuş. Ticari meselelere alaka duymam beni bile şaşırtıyor, ama zaten tek konuştuğu şey bu olduğundan ben de alakalanmaya başladım sanırım. Düzenli olarak senden ve Hüsrev'den bahsediyor ve senin Hüsrev'i onun vekili olarak bankanın işlerini üstlenmeye ikna edeceğini ümit ediyor.

Gontrand sana yazmadıysa bu aldırış etmediğinden değildir, daha çok ne yapacağını bilemediğindendir. Ama biliyorum ki o da seni görmekten çok mutlu olacaktır.

Whittal'ların sana yakınlık gösterdiklerini ve meşgaleler bulup oyalanmanı sağladıklarını bilmekten çok mutluyum. Azelan'ın acısını bir nebze olsun dindirecektir.

Seni çok özledim.

Sophie'n

57. BÖLÜM

Cumartesi, 20 Şubat 1915, İzmir

Alman Konsolosluğu'ndaki kafa karışıklığı tarifsizdi. Christoph vatandaşlarını hiç böyle korku dolu görmemişti. Konsolosluk çalışanları ve İzmir'in erkek Alman nüfusunun büyük bir kısmı, Alman subaylar; hepsi buradaydı. Elli kişi, ellisi de soğukkanlılıklarını kaybetmiş gibiydi. Konsolos Humbert, bir köşede Albay Recken ile derin ama sessiz bir sohbete dalmıştı. Bir şeyi ya da birini bekliyorlardı ama ne?

"Duyduğuma göre elli gemi varmış!" dedi bir yüzbaşı.

"Elli? Şaka yapıyorsun. Bunun en az iki katı var," diye cevap verdi bir başka binbaşı.

"Peki çıkarmayı neden buraya yapmıyorlar?"

"Eğer yarım düzine gemiyi mayınlarımıza feda etmeyi göze alırlarsa birkaç saate İstanbul'da olurlar..."

Odanın her köşesinde tartışma sesleri vardı.

"İzmir'i mi? İstanbul'u aldıktan sonra burayı da alırlar."

"Wangenheim'ın Vickers'i alması pek işe yaramadı ha? İngilizler geri alacaktır..."

"Enver Paşa'nın tabyaların İngiliz ve Fransızları durduracağından şüphesi olmadığını duydum..."

"Şüphesi yoktur, ama ne kadar gerçekçi bu?"

"İzmir'i almakla uğraşacaklarını zannetmiyorum..."

Odanın kapıları açık bırakılmıştı ve bir süre sonra yaklaşık otuz kişi daha geldi. 'Avusturya-Macaristanlılar' dedi içinden Christoph, Konsolos August von Kral'ı tanıyarak. Onun arkasında bir yığın subay ve sivil vardı. 'Aynı bizim gibi,' diye düşündü. En uzak köşede, Balint Morincz'i gördü, girenlerin en sonuncusuydu. 'Niye av kıyafeti giymiş? Avdan mı döndü acaba?' Sorulara gömülerek tepkisiz

kalmaya karar verdi ve sessizlik çağrısı yapan konsoloslara, Humbert ve von Kral'a baktı. Albay Recken ve Avusturyalı meslektaşı konsolosların arkasındaydı.

"Baylar," diye söze başladı Gustav Humbert, "Konsolos von Kral ve ben, buradaki mesul kumandanlarla birlikte, İngiliz ve Fransızların Çanakkale Boğazı'nı zorlamak üzere bir filo gönderdiği konusunda bilgilendirildik. Dün ilk taarruzlarını yaptılar ve Gelibolu ile Kumkale'deki dış tabyalara ağır hasar verdiler. Eğer böyle devam ederse Boğaz'ı geçebileceklerine inanmamamız için hiçbir sebep yok. Boğaz'daki mayınları temizlemek için birkaç gün oyalanıp İstanbul'a gideceklerdir..."

Christoph vatandaşlarının ve müttefiklerinin tepkilerini inceledi. Ciddi ve endişeli ifadelerden hayret nidalarına çeşitli tepkiler veriyorlardı.

"...Bunun bir sonucu olarak Sultan ve Osmanlı hükûmeti, başkenti İstanbul'dan Eskişehir'e, Anadolu kırsalına taşıma planları yaptılar. Büyükelçiler Wangenheim ve Pallavicini de aynı hazırlıkları yapmaları için bilgilendirildiler. Biz şu an konuşurken, taşınma için Haydarpaşa'da trenler hazırlanıyor." Konsolosun cümleleri arasında, sessizlik havada asılı kalıyordu.

"...İzmir'in tehlikeye açık konumu ve düşman tarafından bombalanacağının kesinliği sebebiyle Konsolos von Kral ve ben de aynı şekilde Eskişehir'e taşınmak için hazırlık yapma emirleri aldık. Tam taşınma tarihi, filonun ilerleme hızına göre verilecek..."

Avusturyalı bir iş adamı konuştu:

"Ama Eskişehir'e gidemeyiz, gidersek Türklerin rehinesi olacağız. Eğer İngilizler ve Fransızlar İstanbul'u alırsa Türkler onları savaşa sürükleyenlerin bizler olduğumuzu düşünüp bizden intikam almak isterlerse ne olur bir düşünün. O zaman bizi kim koruyacak?"

"Şu anda," diye cevaba girdi Konsolos von Kral, "bu emrin asıl muhatapları konsolosluk çalışanları ve şehrin savunması için burada kalması icap etmeyen üst düzey askerî personel. Sizler dilerseniz burada kalabilir ya da Eskişehir'de bize katılabilirsiniz."

"Ben burada kalıyorum!" dedi iş adamı.

"Endişelerinizi anlıyoruz," dedi Gustav Humbert. "Lakin burada kalanlar İngilizler ve Fransızlara esir düşebilirler."

"Türklere esir olmaya tercih ederim! En azından bir gün eve dönme şansım olur!"

Sinirli kahkahalar yükseldi. 'Görünüşe göre Humbert ve von Kral da aynı şeyleri düşünüyor ve İzmir'den ayrılmaya pek isteksizler,' diye düşündü Christoph, isteksiz yüz ifadelerine bakarak. 'Bu barbarların eline düşmektense ben de belamı başka yerde aramayı tercih ederdim.' Bir ay önce Özdemir Bey'in kendisine gösterdiği muameleyi düşününce rahatsız oldu.

"Kalıp kalmamak yönündeki kararınızdan bağımsız olarak," diye devam etti Gustav Humbert, "en önemli şey, biz Almanlar ve Avusturya-Macaristanlıların birlikte hareket etmesi. Bunun gibi bir zamanda, zayıflık emaresi gösteremeyiz ve göstermemeliyiz. Şüphelerinizi kendinize saklayın ve birlik içinde kalın. Unutmayın, birlik güç demektir."

Christoph Balint'in nasıl tepki verdiğini görmek için döndü, ama Macar'ın ifadesi aklı başka bir yerdeymiş gibiydi. 'İzmir'in en nüfuzlu Levantenlerinden birinin misafiri olarak muhtemelen başka ne gibi tercihlerinin olduğunu düşünüyordur. Vaziyet gittikçe zorlaşacak... ama eminim bir yolunu buluruz. Kim bilir? Konsoloslar yoldan çekilince işler kolaylaşabilir bile. Ama İngilizler buraya çıkarma yaparsa Whittal kendisi için bir koruma sağlayacaktır, tabii Balint için de...'

Von Hirsch'in kafasında farklı senaryolar dönüp duruyordu. Şimdi mi harekete geçmeli? Nasıl geçmeli? Sonra mı harekete geçmeli? Ne zaman geçmeli?

Christoph düşüncelerden kurtulduğunda uzun süredir Balint'e gözlerini dikmiş olduğunu fark etti. Balint de ona bakıyordu. Christoph gayriihtiyarî tek parmağını kaldırıp "bir" işareti yaptı. Balint'in şaşıran suratını seyretti. Macar'ın bu işaretin ne anlama geldiğini çözmeye çalışırken kafasının içinde istifhamların döndüğünü görebiliyordu. Neden böyle yaptığını kendisi de bilmiyordu, Alman Konsolosluğu'nun karmaşasını geride bırakıp binadan ayrıldı.

58. BÖLÜM

Balint Morincz
Herber Octavius Whittal eliyle
Bornova, İzmir

Sophie de Valençay
Hôtel Grande Bretagne
Selanik

Pazartesi, 1 Mart 1915
Canım Sophie,
Sana ve Gontrand'a bu mektupları yazabilmem için sadece bu akşamım var. Notaras yeğeninin bu sabah saat üçte Selanik'e son seferini yapacağını söyledi. Fark edildiğini ve artık Türk sahil güvenliği ile İtilaf donanmasını atlatmanın imkânsız olduğunu söylüyor. Selanik'e gelene dek bu sana yazdığım son mektup olabilir.

Beni artık İzmir'de hiçbir şey tutmuyorsa da ayrılmam imkânsız gibi. Her gün, rıhtımda binebileceğim bir gemi arıyorum ama üç aydır hiçbir fırsat bulamadım. Boğaz'ın kapatılması Rumen, Rus ve Bulgar gemilerini engelledi ve binlerce gemilik boğaz trafiği neredeyse sıfıra düştü. Söylememe gerek yok tabii, hiçbir Fransız ve İngiliz gemisi de yanaşmıyor. Alman müttefiklerimiz dünyanın bu köşesinde bütün muhabereyi kesti sağ olsunlar...

Goeben ve Breslau'dan başka Akdeniz'de hiç Alman gemisi yok ve onlar da Boğaz'ın diğer tarafındalar. Avusturya gemileri de görünüşe göre Adriyatik'ten ayrılmıyorlar. Bahsettiğin Alman denizaltısını bulmaya çalışıyorum.

Bütün umudum İtalyan, İspanyol ya da Amerikan gemilerinde, eğer bu kadar uzağa gelirlerse tabii. Bir gemi bulabilirsem Selanik'e gitmeye ikna etmeye çalışacağım ya da Selanik'e geçmeme yarayacak, yakın bir başka yere.

Böyle boş oturmak mecburiyetinde kalmak ayrıca dayanılmaz. Seninle olabilmeyi çok isterdim. İtilaf donanmasının varlığı bütün işleri durma noktasına getirdi. Demiryolu işleri iptal olduğundan beri Herbert Octavius bana meşgale bulmak için resmen acı çekti. Ama bu da gitgide zorlaşıyor, zira Osmanlılar Fransız ve İngiliz vatandaşlarının mal varlığına el koyma planları yapıyorlar. Cesur görünmeye çalışsa da işlerinin tehdit altında olduğunu biliyorum. Bunun geçici olduğunu söylüyor ama ben ikna olmadım. Şehirde dolaşmak tehlikeli olmaya başladı. Gittiğimiz her yere silahlı gidiyoruz.

Söylememe gerek yok sanırım: Seninle olacağım ana dek saatleri sayıyorum. Çok yakında, ümit ediyorum ki.

Bütün sevgimle,

Balint

Not: Aşağıda kardeşine ufak bir not ekledim.

Sevgili Gontrand,
Hüsrev Vaghinag'la yaptığım görüşmelerin nihayet meyve vermek üzere olduğunu bildirmek istedim.

Geçtiğimiz aylardan bu yana artan İttihat ve Terakki'nin Ermeni karşıtı söyleminden hayli rahatsız oldu ve İstanbul'da daha güvenli bir yer arıyor. Görünüşe göre başkentte daha az ortalıkta olacaklarından Ermeniler daha güvende hissediyorlar. Gerçekten böyle olacağından tam emin değilim, ama Ermeni

olan o, en doğrusunu o biliyordur sanırım. Yeni bir teftiş vazifesine çıktı ama döndüğünde nihai kararını ileteceğini söyledi. Gelecek hafta ya da biraz daha geç dönecektir.

Hüsrev'in işbaşı yapması için gerekli ayarlamaları yapman gerekiyor sanırım, gerçi İstanbul'la irtibatın ne durumda bilmiyorum.

Sophie'ye yazdığım gibi, İzmir'den ayrılmak için her yolu deniyorum ve geldiğimde buradaki olayları teferruatıyla anlatacağım. Param da bitiyor, bu yüzden umarım en kısa zamanda ayrılabilirim.

Sevgilerimle,

Balint

59. BÖLÜM

"5 Mart 1915
Kimden: Baron von Hirsh
Kime: Christoph von Hirsh
İzmir hat eklentilerinin hâlâ Hirsh Konzern'e verilmediğini duydum STOP
İş hâlâ yarım STOP
Durum epeyce kötü STOP
Lütfen en kısa zamanda açıkla STOP"

Christoph telgrafı okuduğunda öfkeden mosmor olmuştu. Babasının kendisini aşağılamasıyla bir Osmanlı mahkemesine çıkma tehlikesi arasında ikiye bölünmüştü. Türklerin kendisinden aşağı olduğu inancına rağmen Özdemir Bey'in, tavrını değiştirmediğini görüyordu. Adamın, sözünün eri olduğu belliydi, bu yüzden ihtiyatlı olmakta fayda vardı.

Yine de harekete geçmeliydi.

Sekreteri kapıyı kapatır kapatmaz telefonu alıp arama yaptı.

"Yüzbaşı Holt? Konuşmamız gerekiyor. Evet hemen!"

60. BÖLÜM

15 Nisan 1915

Hüsrev bu ikinci, kısa İzmir vilayet turunun onu takatsiz bıraktığını fark etti. 'Köylülerden daha fazla erzak almanın ahlaki gerilimi mi? Türk refakatçilerimin gizli ama sürekli devam eden tacizleri mi? Ya da basitçe at sırtında seyahat etmek için yaratılmamış oluşum mu?' Sebebi her ne olursa olsun Balint odasına geldiğinde yorgunluğunu gidermeye çalışıyordu.

"Hüsrev," dedi Balint, "sağ salim geri döndüğüne çok sevindim."

Hüsrev gülümsemek için çabaladı.

"Maalesef, uzun kalmayacağım yine... Birkaç güne İstanbul'da olmayı ümit ediyorum..."

"Demek son kararını verdin?"

"Neredeyse. Rahmi Bey birkaç gün sonraki önemli bir toplantıya dek beklememi istedi."

"Gerçekten mi? Ne toplantısı?"

Hüsrev Rahmi Bey'in planlarını Balint'e anlatmanın doğru olup olmayacağını düşündü ve içinde müştereken bulundukları durumu dikkate alıp söylemeye karar verdi.

"Pekâlâ..." diye söze başladı, "İtilaf donanmasının Çanakkale'yi aşamaması İstanbul'da ve burada ani değişikliklere sebep oldu... Bazıları hâlâ donanmanın üçte birinin sadece mayınlar sebebiyle batmış ya da saf dışı kalmış olmasına inanamıyor..."

"Evet, Pallavicini ve von Kral'ın bayağı rahatladığını söyleyebilirim," diye güldü Balint. "Eğer donanma İstanbul'a gidebilseydi her şeyin kaybedileceğini ve Avusturya'nın büyük bir yara alacağını düşünüyorlardı!"

"Ve Almanların nazikçe teselli edeceğini, şüphe yok ki," diye araya girdi Hüsrev. "Avusturya'yı da Hohenzollern İmparatorluğu'na dâhil etmekten mutlu olurlardı, değil mi?"

"Evet, belki de... Ama İstanbul'da ne olduğunu söylemedin hâlâ."

"İtilaf askerlerinin Gelibolu'ya çıkarma yapması bir ya da iki ay önce beklediğimizin tam tersi etki yaptı?"

"Yani?"

"Yanisi şu, bir ay önce herkes donanmanın birkaç saate başkente gireceğini ve İttihat ve Terakki hükûmetinin yıkılmanın eşiğinde olduğunu düşünüyordu. Sultan'ın başkenti Eskişehir'e taşıma planı, hükûmetin tabutunun üzerine çakılan son çiviydi. İttihat ve Terakki son dakikada İstanbul'da kalmaya karar verdi. Ve tabii, donanmanın mayınlı bölgeden geçememesi sebebiyle."

"Pekâlâ, ne değişti şimdi?"

"Ne mi değişti? Her şey! Neredeyse her şey..."

Hüsrev Balint'in dikkatle dinlediğini görüyordu.

"İtilaf Devletleri'nin Çanakkale'yi karadan geçme kararı gerçek bir Osmanlı zaferi olarak takdim ediliyor, Alman zaferi değil."

"Bu şaşırtıcı değil, askerlerin çoğu Türk'tü, gerçi eminim Almanlar yüksek komuta kendilerinde olduğundan sahip çıkmak isteyeceklerdir."

"Evet, ama daha önemlisi artık Osmanlılar, kesin söylemek gerekirse Türkler, İngiliz donanmasını yendiklerine inanarak hükûmeti yönetiyorlar."

"Bu biraz fazla iyimser değil mi?"

"Öyle mi?"

İçinde bir yerlerde, Hüsrev pek makul olmayan bir gururun kabardığını hissediyordu. 'Keşke Türkler bütün zaferin kendi eserleri olduğunu ilan ederek ortalığı karıştırmasalardı...'

"...Öyle mi?" diye devam etti. "Akdeniz'deki en büyük donanma Boğaz'ı aşamıyor ve İstanbul'u ele geçirme vazifesini yüz kilometre öteden çıkarma yapıp kara ordusuna devrediyorsa buna ne demeli?"

"Nereye gelmek istediğini anlıyorum. Ama sonuç nedir?"

"Sonuç şu, bu zaferle... ya da bu zafer olarak yansıtılan şeyle, Enver Paşa bizim -ya da Türklerin mi demeliyim- doğudaki savaşı da kazanabileceğimizi iddia etmeye başladı. İtilaf Devletleri denizde kaybettiyse karada da kaybedecekmiş. İtilaf ordusunun Çanakkale'yi geçme ihtimalinin donanmadan daha fazla olduğunu sanmıyormuş. Daha mühimi, Enver Paşa bu savaşı Türklerin yalnız başlarına kazanabileceğine inanıyor. Artık Osmanlı'yı Türkleştirmenin vaktinin geldiğini düşünüyor ki bütün resmî yazışmaların Türkçe yapılması mecburiyeti getirildi bile..."

"Evet, mantığı anlayabiliyorum. Tuhaf, ama anlayabiliyorum."

"Ve bunun bizi etkilediği noktaya gelince, '*Gâvur* İzmir'e İmparatorluk'un içinde bir Rum-Ermeni kalesi olarak daha fazla tahammül edilmeyecek. Talat Paşa uzun zamandır İzmir'de kontrolü ele geçirmek istiyordu ve şimdi rüzgâr İttihat ve Terakki'nin tarafında. Bu Rahmi Bey'in günlerinin sayılı olduğu anlamına geliyor. Benim de günlerim sayılı demek."

"Peki Rahmi Bey ne yapmayı planlıyor?"

Hüsrev geniş göğsünü masanın kenarına dayayıp fısıldadı:

"Rahmi Bey İtilaf donanmasının başarısızlığından derin hayal kırıklığına uğradı. Başarılı olup yeni bir Osmanlı hükûmetinin kurulmasında rol oynamalarını hatta yeni bir hükûmeti doğrudan onların kurmasını ümit ediyordu... Bu planlar boşa çıktığına göre... Rahmi bey İtilaf Devletleri'yle temas kurmayı planlıyor..."

Hüsrev Balint'in yüzünü gözledi. Bir anlığına kaskatı kesilmişti.

"Ne! Emin misin?"

"Lütfen, sessiz ol!" dedi Hüsrev kapının kapalı olduğundan emin olmak için bir göz atarken. "Elbette eminim. Bu yüzden kalmamı istedi."

"Ama, temas kurmayı istemesinin altındaki plan ne?"

"Emin değilim ama bir çeşit ateşkes gibi bir şey. Bir süre sonra öğrenip sana söyleyebilirim. Ayarlanan toplantıdan sonra..."

Zihni karmaşa içindeki Balint'in yüzüne baktı.

"Ve bu senin için ne anlama geliyor?" diye sordu Balint.

Hüsrev sessizce koltuğundan kalkıp kapıya doğru yürüdü. Koridor boyunca sessizlik hâkimdi.

"Ermenilerin Anadolu şehirlerinden tehcirine dair oldukça sağlam sesler yükselmeye başladı. Şimdiye dek istihkâm taburlarında çalıştırılmak üzere alınanlarından hiç haber gelmedi."

"Neden? Ne oldu?"

"Şahsi kanaatime göre: İdam edildiler..."

"Gerçekten hükûmetin yeni politikaları uygulamak için kendi vatandaşlarını idam edeceğine inanıyor musun?"

"Neden olmasın? Hâlihazırda bizim Rusya'ya katılmayı Osmanlı'da kalmaya tercih edeceğimizi söylüyorlar ve haksız sayılmazlar. Bu noktadan Ermeni meselesini halletmek için harekete geçmeye tek bir adım kalmış demektir. Ve bu adımı atmaya hazırlar."

"Öyleyse ne yapacaksın?"

"Ülkeden ayrılamayacağıma göre, İstanbul'a gideceğim. Ermenileri tutuklamayı planlamadıkları tek şehir orası... Ve eğer İttihat ve Terakki yıkılırsa yeni hükûmeti etkilemek için en iyi yer..."

"Gerçekten orada daha emniyette olacağını mı düşünüyorsun?"

"Evet. İstanbul'da çok azız ve dikkat çekmiyoruz. Bu meyanda, Samsun'daki ya da Ankara'daki Ermenileri Anadolu içlerine, Batılı gözlerden uzakta sürgüne göndermek bir şey... İstanbul'da Almanların gözleri önünde Ermenileri toplayıp sürmek başka bir şey..."

Balint bir süre düşündü.

"Öyleyse... eğer İstanbul'a gidersen *Osmanlı Bankası*'nı Gontrand adına idare etmen mümkün olacak mı?"

Hüsrev Balint'in konuyu gündeme getirmesinden memnundu, kendisi sormak mecburiyetinde kalmamıştı.

"Evet, sanırım yapabilirim."

Hüsrev yine durakladı.

"Asıl önemli mesele, Rahmi Bey ve İtilaf temsilcilerinin toplantısı İttihat ve Terakki'nin, yani Enver ile Talat'ın ve burada Özdemir Bey'in dikkatini çekecektir..."

"Bu da senin sakınmak istediğin bir şey, değil mi?"

"Yapabilir miyiz, emin değilim. Yani, bu herkesin dikkatini çekecektir. Özellikle memleketten ayrılmak isteyenlerden öteye, anlatabildim mi? Hele gemiyle, nasıl desem, Selanik'e gitmeye çalışanlardan. Bütün resmî gözler Rahmi Bey'in üzerindeyken kimse bir Macar'ın nerede olduğuna aldırış etmeyecektir, haksız mıyım?"

61. BÖLÜM

Çarşamba, 28 Nisan 1915, İzmir

Corriere della Sera
25 Nisan 1915 Pazar sayısı
Editöre açık mektup:
...İtalya her zaman itidalden yana oldu. Almanların tam tersini iddia eden tezlerine karşın, Üçlü İttifak'ta İtalya'nın dahli sadece bir saldırı durumunda Almanya ve Avusturya'ya savunma desteği vermeyi ihtiva ediyor. Ama bu ülkelerden biri saldıran tarafsa anlaşma geçerliliğini yitirir. Ve Almanya Belçika ile Fransa'yı işgal ederek kesinlikle saldırgan bir tutum sergiledi, aynı şekilde Sırbistan'ı işgal eden Avusturya-Macaristan da...

...Kayzer II. Wilhelm'in Almanya'nın savaşa girmek zorunda bırakıldığına dair açıklamaları gerçeği yansıtmıyor. Kral Victor Emmanuel bu bahaneyi reddediyor ve İtalya'nın Üçlü İttifak'ın hükümleri ve ruhuna uygun hareket eden tek ülke olduğunda ısrar ediyor. İmparator Franz Josef'in Sırbistan'la savaşa girmek için mümkün olan her yolu denediği çok iyi bilinen bir gerçek. Arşidük Franz Ferdinand'ın talihsiz suikastını takip eden olaylar zincirinde, İtalya Avusturya'ya sürekli teenni ve itidal çağrısı yaptı. İtalya'nın yatıştırıcı ve telafiye dönük teklifleri Başbakan Kont Tisza ve Dışişleri Bakanı von Bechtold tarafından düzenli olarak reddedildi. Neticede Avusturya-Macaristan müttefik olduğunu söylediği İtalya'ya danışmadan savaşa girdi...

...Bugün hâlen, İtalya Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın ihanet suçlamalarına göğüs germek zorunda. İtalya'nın ihanet

edip sadık müttefiklerini şaşkınlığa uğrattığına dair utanç verici suçlamaları reddediyoruz ve asıl Almanya ile Avusturya'nın İtalya'ya ihanet ettiğini söylüyoruz. Artık yeter!..

...Bunun bir neticesi olarak Liberal Parti, Kral'ın hükûmetinden Berlin ve Viyana'daki büyükelçilerimizi geri çekmesini talep ediyor. Almanya'nın İtalya'ya yönelttiği hakaretlerin sonucuna katlanması lazım!

"Ama şu an İtalya'yla savaş hâlinde değiliz!" Balint hayal kırıklığını gizlemekte zorluk çekiyordu. Konsolos Orsini'nin ortada hiçbir sebep olmaksızın zorluk çıkardığını düşündü.

"Üzgünüm Bay Morincz, ama *Ariana* bir İtalyan gemisi ve İtalyan vatandaşlarını taşımakla mesul."

Balint Amerikan Konsolosu Horton'un desteğini almışsa da Orsini kolaylık göstermeye pek sıcak bakmıyordu. Horton Balint adına devam etti:

"Müsaadenizle *Signore* Orsini, anladığım kadarıyla *Ariana*'nın resmî bir hüviyeti yok, özel gemi; İtalyan bandıralı olsa da tarafsız bir geminin ücretini ödeyen bir yolcuyu tarafsız bir limana götürmesinde ne mahzur olabilir?"

"Maalesef İmparator Franz Josef hükûmeti ile İtalya arasındaki tartışmalar bu durumu doğuruyor. Avusturya-Macaristan İtalya'yı ihanetle suçluyor ve saldırgan taraf oldukları hâlde Üçlü İttifak antlaşmasına aykırı hareket etmekle itham ediyor. Bu durum, ülkemin, tutumunu sertleştirmesine yol açtı. Yapabileceğim hiçbir şey yok..."

"İzninizle," diye devam etti Horton, Balint'e konuşmayı ben yapayım dercesine bir bakış atarak "*Ariana* iki gün sonra Selanik'e yola çıkacak. Bugün itibariyle hâlâ Avusturya-Macaristan ile savaş durumunda değilsiniz ve

bu yüzden Bay Balint'in Selanik'e gitmesini engellemek için bir sebep yok. Buna ilaveten ülkeleriniz savaş hâline geçerse bir düşman vatandaşını İzmir'den uzaklaştırmak ve herhangi bir sıkıntı yaratmayacağı tarafsız bir ülkeye göndermek sizin de menfaatinize değil midir?"

Orsini bir müddet düşündü.

"İyi niyetinizi anlıyorum Bay Horton, ama maalesef bu konuda elim kolum bağlı..."

Horton, çileden çıkmış görünen Balint'e baktı. 'Orsini'nin reddetmesi için hiçbir sebep yok,' diye düşünüyordu Balint. 'Yapabileceğim başka bir şey olmalı...'

"*Signore*..." diye dikkatle söze girdi Balint, "belki de bu temkinli hareketinizin arkasında benimle ilgili başka bir mesele vardır? Lütfen, eğer farkında olmadan art niyetli gibi görüneceğim bir hareketim olduysa söyleyiniz, telafi etmekten çok mutlu olurum..."

Orsini hafifçe kalkık kaşlarla baktı. Bir süre bir şeyi hatırlamaya çalışır gibi yaparak bekledi.

"Ne ima etmeye çalıştığınıza dair bir fikrim yok... Vatandaşlarımızla herhangi bir iş münasebetine girdiğinizi sanmıyorum..."

Balint Orsini'nin rol yapmasına izin verdi, meselenin asıl nedenine yaklaştığını hissedebiliyordu.

"...belki başka bir şey? Ticari rekabet?"

Balint Orsini'nin konuya hızlıca gireceğini düşünüyordu ama görünüşe göre biraz daha baskı yapılması gerekiyordu.

"İzmir'e gelmemdeki tek maksat Bandırma, Söke ve Eğirdir hat eklentileri yapımını üstlenmekti..."

"Elbette! Şimdi hatırladım!" dedi konsolos başını hafifçe sallayarak.

Balint George Horton'a baktı, konsolosun yaptığı rolden tiyatrovari bir zevk bile almıştı.

"Emanuele Pregilo!"

"Evet?"

"Kendisi de aynı kontratı üstlenmek için mücadele ediyordu ve alamadığı için hayli bozulmuştu..."

"Kontrat tarafsız bir şekilde rekabete açıktı," dedi Balint.

İtalyan konsolos purosunun dumanını tavana üfledi.

"Şüphesiz, şüphesiz..."

Odasında derin bir düşünceye dalmış gibi yürümeye başladı.

"Yine de... sesli düşünüyorum tabii... farz edelim ki kontrattan çekilseydiniz..."

"Kontrattan çekilmek mi?" dedi Balint, sanki talebi duymamış gibi.

Hazırlıksız yakalanan Horton Balint'e baktı.

"Ortaklığımızın kazandığı bir kontrattan doğan haklarımızı resmî olarak feshetmemi mi istiyorsunuz?"

"Tabii ki hayır, sizden böyle bir şey isteyecek konumda değilim... Sadece sesli düşünüyordum, dedim ya."

"Düşüncelerinize ehemmiyet veriyorum," dedi Balint, pazarlığın kapanmak üzere olduğunu hissederek. "Daha fazla teferruat vermek istemez miydiniz?"

Orsini'nin oyunculuk kabiliyetleri muhteşemdi, gerçekten konuyu tartıyormuş gibi görünüyordu.

"Tekrar etmeliyim ki... sadece farazi konuşuyoruz. Bay Pregilo kontrat için yapılan tekliflerin yeniden gözden geçirilmesine memnun olurdu, kontratı üstlenen taraf uygulamasının mümkün olmadığını ilan ederse..."

"...Bu Bay Pregilo'yu tatmin eder miydi?"

Orsini bu defa hazırlık yapmamış gibiydi, bir an duraksadı.

"Evet, sanırım ederdi."

"...Ve bu da *Ariana*'ya binmem yolundaki mâniayı kaldırırdı?"

"Sanırım, böyle bir durumda bir istisna yapabilir ve kaptanı aldığımız direktiflere ters düşen bir iş yapmaya ikna edebilirdim."

Balint sanki yapabileceğinin ötesinde bir şey istenmiş bir adam edası takındı ve sonra söze başladı.

"Pekâlâ, öyleyse. Ortaklığımızı temsilen vilayet yöneticilerine kontrattan çekildiğimizi beyan eden bir mektup yazacağım. Bugün öğleden sonra elinizde olur. Gönderilmeden önce okumak ister miydiniz?"

"Hayır, hayır," dedi konsolos, kendisini ilgilendirmeyen bir meseleymiş gibi. "Eminim ki hayli tatminkâr olacaktır. Tekrar ediyorum, ben şahsen bu meseleyle pek ilgilenmiyorum."

Balint ve Amerikan konsolosu izin isteyip İtalyan Konsolosluğu'ndan ayrıldılar.

"Bana eşlik ettiğiniz için çok teşekkür ederim," dedi Balint.

George Horton anlamayan bakışlarla baktı.

"Fakat... sırf şehirden ayrılabilmek için bütün emeklerinizi bir çırpıda silip atıyorsunuz? Hem gerçekten Valençay ile Dussaud'un da adına hareket edebilecek misiniz?"

"Gerçekten," diye güldü Balint, "bu kadar kıymetli bir şey için hiç bu kadar değersiz bir ödeme yapmamıştım."

62. BÖLÜM

Çarşamba, 28 Nisan 1915, İzmir

"...Bu arada sen de Bandırma'daki Ermenilerin toplanmasından mesul zabit misin?"

Orada olmak istemeyişine rağmen Hüsrev kızgınlığını dışa vurmamak için kendine engel olamıyordu. Özdemir Bey'e baktı: Çizmelerinin, gri poturunun ve asker ceketinin içinde parıldayan bir süvari kılıcı gibi duruyordu. Sarı saçlarını eliyle geriye atıp Rahmi Bey ve Hüsrev'in önüne, sanki sabah çayını içmeye gelmiş edasıyla oturdu.

Kibar duruşunun arkasında Rahmi Bey çok gergindi. Gözleri Özdemir Bey'in üzerinde sabitlenmişti ve Özdemir Bey'in sakin tavrı artık durumun kontrolünün onun elinde olduğunu gösteriyordu.

"Lütfen," dedi Rahmi Bey Hüsrev'e, "Özdemir Bey'in önemli bir mevzuu bizimle konuşmak için geldiğine inanıyorum."

Özdemir Bey'in dudakları hafifçe kıvrıldı, ama mavi gözleri gülmüyordu.

"Mevzua girmeden önce, Bay Vaghinag'a cevap vermeme izin verin," dedi Özdemir Bey, pek sıradan bir müzakerede konuşuyormuşçasına. "Evet, askerlik çağındaki Ermeni erkeklerinin toplanması için çalışmalara başladık. Bilmeniz gerekiyorsa Ermenilerle bazı sıkıntılarımız var. Bir, zenginlikleri Türk halkının sömürülmesinden kazanıldı. İki, ayrı bir Ermeni devleti kurma niyetlerini açık ettiler. Son olarak düşmanlarımızın safına geçtiler. Kafkasya'daki Rus faaliyetlerine verdikleri destek, bölgedeki yenilgimizin ana sebebidir. Bu sebepten, savaş sona ermeden Ermenilerin... kontrol altına

alınması gerektiği kararına vardık. Daha doğru bir ifadeyle, bu savaşı kazanmak istiyorsak..."

Hüsrev, Özdemir Bey'in boğazına sarılmak için ani bir istek duydu ama Rahmi Bey'den gelen bir bakış öfkesini kontrol etmesini sağladı.

"Bütün başarabileceğiniz, Ermenilerin kaçmasına sebep olarak bütün bölgeyi fakirleştirmek olacaktır," dedi Hüsrev alçak bir sesle.

"Korkarım bu İttihat ve Terakki'nin yeni politikası. Bütün Osmanlılar, Ermeniler de dâhil, hükûmete uymak zorunda... eğer sonuçlarına katlanmak istemiyorlarsa. Bu, maalesef kaçınılmaz."

Hüsrev içinden sarsıldığını hissediyordu. Patlayacak gibiydi.

"Bunun ötesinde, Bay Vaghinag, eğer sizin yerinizde olsaydım bu kadar hızlı öfkelenmezdim."

Rahmi Bey gibi, Hüsrev de endişeli hissetmeye başladı.

"Zira siz de zatınızla, Ermenilerin Türklerin fakirleşmesi pahasına nasıl zenginleştiğinin bir delilisiniz."

Özdemir Bey'in çelik bakışları Hüsrev'in gözlerini delip geçti ve Rahmi Bey'e yöneldi.

"Lütfen, Fransız-Macar ortaklığından size gelen havalenin fark edilmeyeceğini düşündüğünüzü söylemeyin. Ticari itibar diye buna mı diyorsunuz? Vali vekili olarak makamınızın size -ya da daha doğru söylemek gerekirse amcanıza- haksız kazanç sağladığını söylemekte haksız mıyım?"

Hüsrev öfkeden neredeyse zıplayacaktı.

"Ben Osmanlı halkından hiçbir şey almadım! Tam tersi, *Société franco-ottomane* ile yapılan anlaşma vilayet için en iktisadi tercihti!"

"Belki de, belki de," diyerek gülümsedi Özdemir Bey. "Ama siz -amcanız demek istiyorum- bu meseleden sıradan Osmanlı vatandaşlarına nazaran daha kârlı çıkmak istediniz, hayır mı diyeceksiniz?"

Sanki kutuplardan esen bir rüzgâr valinin odasını buz kestirmişti. Özdemir Bey'in sakinliği ikisine de yönelen soğuk bir tehditti.

"Ve iki yabancı şirketle yapılan böyle bir anlaşmanın vali beyin bilgisi ve onayı olmadan yapıldığını düşünmek hayli saçma olurdu..."

Özdemir Bey bakışlarını tekrar Rahmi Bey'e çevirdi.

"Özdemir Bey," diye cevap verdi Rahmi Bey, "vilayette resmî olarak benim astım olduğunuzu hatırlatmak zorundayım ve böyle laflar ikbalinize zarar verecektir."

"Hayır, kesinlikle akla gelecek olan," diye devam etti Özdemir Bey, valinin son sözünü duymazdan gelerek, "Fransız-Macar ortaklığının kesinlikle yanlış olduğudur, özellikle bugünün gelişmeleri ışığında. Yanlış ve verimsiz. Ama özel bir sebebi vardır, Dzeron Vaghinag'ın haksız kazancı."

"İtalyan-İngiliz ortaklığı da aynı şekilde sakıt kalırdı," dedi Hüsrev. "İngiltere'yle savaş hâlindeyiz ve İtalya'nın da tarafsızlığını bozup İtilaf saflarına katılacağı söyleniyor."

"Evet, evet... ama güvenli bir Alman tercihi vardı. Eğer bunu tercih etseydiniz," dedi Özdemir Bey, karşısındaki vali ya da vekili değilmişçesine, "faaliyetleri durdurmak zorunda kalmazdık..."

"Kalmaz mıydık?" dedi Hüsrev. "Boğaz hâlâ kapalı, eğer yanılmıyorsam. Ve *Hirsch Konzern* de en az *Société franco-ottomane* kadar Boğaz'ın açılmasına ve gemi faaliyetlerinin devam etmesine muhtaç olurdu."

"Yeni Türkiye'de bunu savaştan sonra yapacağız ve bütün bu modası geçmiş, yozlaşmış uygulamalar geride kalacak."

Özdemir Bey'in gülümsemesi eğlendiğini gösteriyordu.

"...ama bunlar beni bugün buraya getiren meseleyle karşılaştırınca oldukça ehemmiyetsiz şeyler..."

Ayağa kalktı ve sabah güneşiyle yıkanan körfezi gören pencereye doğru yürüdü, elleri arkasında gevşekçe bağlanmıştı.

"Vali bey," dedi Rahmi Bey'e bakmadan, "İngiliz ve Fransızlara bir yakınlık gösterdiğiniz sır değil ve hükûmet onlara karşı harekete geçmeye karar verdiğinden beri zaman zaman temasta bulunduğunuzu söylemekle mübalağa etmiş olmayız. Evet, Londra ve Paris'teki sürgünlerin sizi, hükûmetin savaşın başlarında emrettiği politikaları yürürlüğe koymakta "fevkalade üçkâğıtçı" olarak tarif ettiği bildirildi. Hükûmetin emirlerine bu karşı çıkışınızın İstanbul'da hiç hoş karşılanmadığını size söylemeliyim..."

"Ülkedeki misafirlere sert davranmak için bir sebep göremedim, Kolağası Özdemir. Ve hükûmetin emirlerini uyguladım. Savaş ilanını takip eden haftada bütün Fransız ve İngiliz vatandaşları vilayeti terk etti..."

"Birbirimizi kandırmayı bırakalım, vali bey."

Özdemir Bey pencereden ayrılıp Rahmi Bey'in karşısına geçti. Takındığı neşeli tutumdan eser kalmamıştı.

"Hükûmetin sizi vazifeden almak için kolunun ulaşmayacağına inanıyor olabilirsiniz, ama hükûmetin kolu uzundur. Size söylememe izin verin, şimdiye kadar işler nasıl yürümüş olursa olsun artık öyle yürümeyecek."

Hüsrev ve Rahmi Bey sessiz kaldılar. Özdemir Bey'in ses tonu idam mahkûmunun boynunda bir kılıç hissi yaratıyordu.

"Müttefik donanmasının komutanı Amiral Peirse ve sizin aranızda, *Indomitable* zırhlısında dün sabah bir görüşme gerçekleştiğini biliyoruz. Ve siz de oradaydınız, Bay Vaghinag..."

Hüsrev'in kanı damarlarında dondu. 'Bunu nasıl bilebilir?' Panik ifadesinin yüzüne yerleşmesini engellemeye çalıştı.

"İtilaf Devletleri'yle görüştüğünüzü biliyoruz, ama şimdilik ne görüştüğünüzü bilmiyoruz..."

Özdemir Bey'in mermer hissi yaratan sesinde bir öfke damarı belirdi. Hüsrev, Rahmi Bey'in sakinliğinden etkilenmişti.

"Ateşkes için görüşüyordum," diye cevapladı Rahmi Bey.

"Ateşkes? Siz kimsiniz ki ateşkes görüşeceksiniz? Bu vatan, bu hükûmet şu an savaşta! Hükûmet adına sadece Enver, Talat ve Cemal Paşalar böyle bir görüşme yapabilirler!"

Özdemir Bey avcunun içiyle masanın kenarına vurdu.

"Kolağası Özdemir Bey, kendinize gelin ve kiminle konuştuğunuzu hatırlayın."

Özdemir Bey aniden, tuhaf bir şekilde Rahmi Bey gibi sakin bir tavra büründü.

"Kimle konuştuğumu biliyorum. Ve bunun ötesinde, böyle bir adama yakalandığında ne olacağını da biliyorum. Farkına varmalısınız, vali bey, Talat ve Enver Paşalar Müttefiklerle görüştüğünüzün farkında. Benim gibi onlar da sadece ateşkes değil, İzmir'in Osmanlı Devleti'nden ayrılması için görüştüğünüzü düşünüyorlar."

Özdemir Bey, yüzündeki ifadeyi gizleyemediğini fark eden Hüsrev'e baktı.

"Bu hareketinizden memnun olmadığımızı söylemek iyimser bir laf olurdu. İzmir valisi olarak günleriniz sayılı diyeyim. Şu andan itibaren sizi yakından takip ediyor olacağız. Benzer bir hamleyi tekrar yapmanız durumunda..."

Hüsrev Özdemir Bey'in neşeli gülümsemesine şaşırarak baktı.

"...tekrar yapmanız durumunda acı bir misillemeye kendinizi hazırlayın."

"Kolağası, size cevap vermek zorunda değilim, hatta tam tersi. Siz benim astımsınız ve ben sadece Dâhiliye Nezareti'ne cevap veririm."

"Uzun süre astınız kalmayacağım, vali bey. Sadece Talat Paşa'ya cevap verme meselesine gelince bu dileğiniz gerçekleşecek. Enver ve Talat yarın İzmir'e geliyorlar. Bu hamlenizi teferruatıyla açıklama fırsatınız olacak. Çok anlayışlı olacaklarından eminim, ihaneti açıklamak zor olmasa gerek. Bu esnada, sizi gözetliyor olacağız."

63. BÖLÜM

Sophie de Valençay
Hôtel Grande Bretagne
Selanik

Balint Morincz
Herbert Octavius Whittal eliyle
Bornova
İzmir

Perşembe, 29 Nisan 1915
Sevgili Balint'im
Bu mektubu sana neden yazdığımı bilmiyorum. Notaras İzmir civarındaki İtilaf kuşatması kalkana dek götüremeyeceğini söyledi. Belki de senden çok kendim için yazıyorumdur? Seni düşünebilmek için...

Her gün limana inip hangi gemilerin İzmir'e gittiğini öğrenmeye çalışıyorum ama Selanik'e gelen ve buradan giden gemilerin sayısı yok denecek kadar az. İlk defa, gemileri arada bir ufuk çizgisinde görüldükçe İngilizler ve Fransızlara kızgınlık duyuyorum.

Limanda yakıt ikmali yapan Alman denizaltısı bir daha görülmedi, muhtemelen Müttefik donanması yüzünden. Yine de, görünüşe göre Müttefikler buraya bir çıkarma yapmayacaklar. Grek ateşine[68] petrol dökmekten korkuyorlar sanırım.

Gelecek ayki seçimler şehri kaynama noktasına getirdi. Sokaklarda ve dükkânlarda kavga çıkmayan bir gün dahi geçmiyor.

68 Orta Çağ kaynaklarında, su ile sönmediği anlatılan, gemi savaşlarında kullanılan bir ateşli silah türü. (ç.n.)

Venizelos'un istifasından beri, İtilaf yanlıları güçleniyor. Dediklerine göre Venizelos yaklaşan seçimleri kazanırsa Müttefik kuvvetlerinin çıkarma yapmalarına izin vereceklermiş. Eğer Kral taraftarları kazanırsa bütün Müttefik destekçileri ülkeden atılacak... Tabii biz de. Eğer böyle bir şey olursa ayrılmak zorunda kalacağız. Yeniden!

Her ne olursa olsun, yakında gelebileceğini ümit ediyorum. Birlikte olursak, ne olursa olsun başa çıkabiliriz.

Sevgiyle öpüyorum

Sophie'n

Sophie odasının kapısının tıklatıldığını duydu. Gontrand girdi, Sophie mektubu katlayıp uzaklaştırdı.

"Dur tahmin edeyim... Balint'e mi yazıyordun?"

Sophie kardeşine döndü. Gözlerinin hikâyeyi anlattığını biliyordu.

"Gel, kahvaltıyı dışarıda yapalım," dedi Gontrand, kardeşini rahatlatmak isteyen bir tebessümle.

Otelden ayrılıp Fransız mahallesinin ana caddesinden uzaklaştılar. Denizden uzağa doğru biraz tırmandıktan sonra küçük bir Yahudi kahvesine oturdular. Gontrand'ın ifadesi ciddileşti.

"Olayların aldığı hâl beni endişelendiriyor. Selanik gitgide daha tehlikeli bir yer olmaya başladı..."

"Dünyanın diğer bölgelerinden daha tehlikeli değil. Şimdi Paris'te olsam yine endişelenirdim, Almanlar sadece yüz kilometre uzakta..."

Gontrand Sophie'nin sözüne yarı homurdandı, yarı gülümsedi.

"Evet, sanırım haklısın..."

Sophie, Gontrand'ın en az dört defadır Selanik'ten ayrılıp ayrılmayacağına dair yaptıkları tartışmayı yeniden açmak

üzere olduğunu fark etti. Tartışmanın sonucunu zaten biliyordu, kardeşinin başlamasına izin verdi. Endişelerini dile getirip rahatlaması gerekiyordu.

"...eğer ararsak, seni Bari, Brendizi, Roma, Sirakuza ya da Palermo'ya... hatta Marsilya ya da Barselona'ya götürecek bir gemi bulabiliriz, eminim..."

"Bunların hiçbirine gitmek istemiyorum!"

"Sophie, eğer İstanbul'a dönersem benimle gelemeyeceğini biliyorsun."

"Tam tersi, eğer sen İstanbul'a gidersen ben de gelirim."

"Lütfen, aptallık etme. Altı aydır alakadar olamadığım işleri yoluna koymam için dönmem gerekecek."

"Bu arada benim de öğretmenliğe dönmem icap ediyor."

Gontrand kız kardeşinin cevabından memnun olmamıştı, koltukta biraz geriye çekildi.

"Lütfen Sophie, bu kadar saf olma."

"Gontrand, seni seviyorum, ama kendine işkence etmeyi bırakman lazım. Adaletsiz görünebilir, kabul etmek de zor olabilir, ama şu sıralar bizden çok daha büyük çaplı şeyler oluyor. Bu savaş sona erene dek İstanbul'a geri dönmeyeceksin. Ayrıca savaşın ne zaman biteceğini kim bilebilir? Bildiğimiz, alıştığımız dünya değişiyor. Tanıyamayacağımız bir hâle gelene dek de değişmeye devam edecek."

"Sen de tam olarak bu yüzden ayrılmalısın işte..."

"Tamam. Sen nereye gidersen oraya geleceğim, bu sayede beni koruyabilirsin."

Gontrand kız kardeşine bakıp güldü:

"İnanılmaz!"

"Gerçekten mi? Neden burada kalmak istediğimi anlamıyor musun? Sesinin hafifçe titrediğini fark etti."

Gontrand'ın bakışlarını üzerinde hissetti. Tartışmayı bıraktı, bir defalığına... Gontrand elini tutmak için uzandı.

"Evet. Ama imkânsız olabilir..."

64. BÖLÜM

Perşembe, 29 Nisan 1915, Bornova

Neredeyse gece yarısıydı ve Hüsrev geceleri sokaklarda dolaşan Türk çetelerini atlatmayı başarmıştı. Bindiği at arabası Whittal Malikânesi'nin bulunduğu geniş caddeyi tırmanıyordu. Girişteki salondan ve üst katlardaki bazı pencerelerden dışarı ışık süzülüyordu. Merdivenleri hızlıca çıkıp zili çaldı. Bir hizmetli kapıyı açtı.

"Bay Balint Morincz'le görüşmem gerekiyor. Acil."

Hizmetli Hüsrev'i sigara dumanı kokan odaya geçirip ortadan kayboldu. Birkaç dakika sonra üzerinde aceleyle giydiği bir kazakla Balint aşağı indi.

"Hüsrev, ne oluyor? Bu saatte ne işin var burada?"

"Üzgünüm, ama bu gece İstanbul'a yola çıkıyorum."

"Bu gece mi?"

"Evet, ya bu gece ya da asla. Özdemir Bey ve hükûmet Rahmi Bey'in Müttefiklerle iş birliği yaptığını keşfetti. İzmir'i düşmana teslim etme planı kurduğunu düşünüyorlar..."

"Peki bu doğru mu?"

Hüsrev etrafa baktı ve sesini alçalttı.

"Tabii ki doğru!"

Hüsrev, Balint'in Rahmi Bey'in planının cüretkârlığına şaşırdığını gördü. Ya da ihanetine, Özdemir Bey'in nazarında.

"Ama... ama bu Odessa'nın Rusya'dan ya da Liverpool'un İngiltere'den ayrılması gibi bir şey olurdu."

Hüsrev'in analojiler için vakti yoktu.

"Evet, sanırım..."

"Öyleyse... Özdemir Bey ne yapacak?"

"Mesele onun ne yapacağı değil, Enver ve Talat'ın ne yapacakları."

"Ne demek istiyorsun?"

"Enver ve Talat bu öğlen İzmir'e geldiler. Geldiklerinden beri kapıları kilitli bir odada Rahmi Bey'le konuşuyorlar, şu an bile. Özdemir Bey'in dahi katılmasına izin vermediler..."

Hüsrev buruşuk bir mendil çıkarıp alnındaki teri sildi.

"Sanırım hâlâ yapabiliyorken ayrılmamın vakti geldi..."

"İyi düşünmüşsün," dedi Balint, düşünceli bir şekilde.

"Evet ve sen de öyle yapmalısın!"

"Endişelenme. Konsolos Orsini sonunda *Ariana*'ya binmeme izin verdi, yarın sabah Selanik'e gideceğim... Son Türk liramı da bilet için harcadım."

"Çok iyi, çok iyi..." dedi Hüsrev.

"İzmir eklentileri kontratındaki bütün haklarımızdan vazgeçmem şartıyla tabii..."

Hüsrev ağırlığını bir ayağından diğer ayağına geçirip son duyduklarını kafasında tartarak Balint'e baktı.

"Sanırım artık çok önemli bir mesele olmaktan çıktı bu..."

"Evet, haklısın..."

Hüsrev Macar'a baktı. Balint İzmir'e ilk geldiği zamankinden daha başka biri gibi görünüyordu. 'Artık biraz daha sert görünüyor, ama gözlerinde bir yıl önce orada olmayan bir derinlik var. Artık bakışları, nasıl demeli, daha delici. Bundan böyle işlerin nasıl yürüdüğünü daha iyi anlamasından mı? Ölümle yüzleşmiş olmasından mı?' diye düşündü. 'Ya da kellesini kurtarma kararlılığından mı? Benim gözlerimde de aynı bakış mı var acaba?' Balint'in aklından neler geçtiğini hayal etmeye çalıştı. Bu kadar şeyi feda etmiş ve neticede her şeyi kaybetmişti. 'Hâlâ Azelan'ı

düşünüyor mu? Nereye gidecek? Dönüp ne bulacak? Hâlâ ümitli mi acaba?'

Hüsrev kendi durumunun da pek iç açıcı olmadığını biliyordu, ama yine de Balint'in yerinde olmak istemezdi...

"Pekâlâ, Balint, bunun bir an evvel sona ereceğini ve yakın bir zamanda İstanbul'da yeniden buluşacağımızı ümit ediyorum. Bütün bu işlerin, yeterince zamanımız olur ve gayret edersek üstesinden geleceğimize eminim."

"Evet, ama benim oraya tekrar dönmeye pek niyetim yok..."

Balint'in ses tonundaki şey neydi? Melankoli? Bıkkınlık?

"Sophie de Valençay üniversitedeki görevine geri dönmediği sürece ha?"

"Evet, Sophie öğretmenlik yapmaya geri dönmezse..."

El sıkıştılar ve Hüsrev çabucak arabaya yöneldi.

"İyi şanslar dilerim Balint!"

"Senin benden daha fazla ihtiyacın var!"

Hüsrev'in arkasında Whittal Malikânesi karanlıkta kayboldu. Tekrar arkasına baktığında Balint'in bir sokak lambasının altında, etrafı ağaçlarla çevrilmiş silüetini gördü.

65. BÖLÜM

Cuma, 30 Nisan 1915, İzmir

Güneş hâlâ rıhtım boyunca uzanan binaların çatısından aşağı inmemişti, gölgeli pervazlar doğudaki açık gökyüzüyle keskin bir tezat oluşturuyordu. Geniş limanın önünde deniz sakindi, sadece *Ariana*'nın yeni çalışmış motorları suyu dalgalandırıyordu. Mürettebatın yanında, eşyalarının geride bırakılmadığından emin olmak isteyen bir İtalyan kalabalığı vardı. Balint'in iki balyası da taşınıyordu. Erken saate ve önceki akşam düzenlediği uğurlama yemeğine rağmen, Herbert Octavius gelip yolcu etmekte ısrar etmişti. Diğer Levantenlerden küçük bir grup da sabah uykularından fedakârlık edip onu uğurlamaya gelmişlerdi. Deniz manzaralı hapishanesinden kaçmanın verdiği rahatlamanın yanında, Balint tekrar görme ümidi bu kadar azken arkadaşlarından ayrılmanın üzüntüsünü yaşıyordu. Daha kötüsü, arkadaşlarının geleceğinin üzerinde kara bulutlar dolaşıyordu.

"Siz de İzmir'den ayrılmak için plan yapmayacak mısınız? Satabildiğinizi satıp başka bir yerde yeniden başlasanız?"

Herbert Octavius ve arkadaşları güldü.

"Bütün işlerimiz burada. Yüz yıldan uzun süredir buradaydık ve bir asır daha burada olmayı planlıyoruz. Bu fırtına gelip geçer. Bir şekilde sağ salim çıkacağız. Bu yaz ya da önümüzdeki yaz, savaş bittiğinde, tekrar geleceksin ve tekrar avlanmaya gideceğiz."

Gırtlağı düğümlendiğinden ya da ümidin mantığa galip gelmesini istediğinden, Balint cevap vermedi. Sadece gülümsedi. Herkesle el sıkışıp Herbert'ı sona bıraktı.

"Pekâlâ, umarım iyi olursun..."

"İyi olduğumu gelip göreceksin," diye güldü Herbert. "Şimdi git hadi!"

Balint gemiye yaklaştı.

"Attendez!"[69]

Balint kimin Fransızca durmasını söylediğini görmek için döndü. Uzun, zayıf bir Osmanlı zabiti ölçülü adımlarla *Ariana*'ya yaklaşıyordu. Tüfeği elinde iki asker de eşlik ediyordu.

Yaklaştıklarında, Balint Özdemir Bey'i tanıdı. Göğsü daraldı. Levanten grubunu sağına alıp Özdemir Bey rıhtım boyunca yürüdü ve Balint aşağı inip yanına gitmek mecburiyetinde kaldı.

"Kolağası Özdemir, nasılsınız?"

"İyiyim, iyiyim *Monsieur* Morincz, teşekkürler."

Özdemir Bey uzun astragan kalpağını çıkardı, koltuğunun altına alıp diğer eliyle saçlarını karıştırdı. Balint ilk atışın karşıdan gelmesini tercih etti.

"Pekâlâ, nereye gitmeyi planlıyorsunuz?"

Balint göğsündeki kalp atışlarının bütün limanda duyulabildiğini sandı.

"Selanik," diye cevapladı, yüzüne sakin bir ifade vermeye çalışırken.

"Biliyorum, biliyorum, ama aceleniz nedir?" diye gülümseyerek sordu Özdemir Bey.

"Buradaki işim bitti."

Sessizlik.

"Evet, sanırım bitti," diye sessizliği bozdu Özdemir Bey.

Balint işkenceye daha fazla dayanamayacak gibiydi. Son İtalyanlar da gemiye binmişti ve kaptan halatları atmaları için tayfaya seslenmişti.

"İzmir'den ayrılmak için çok iyi bir gemi seçmişsiniz," dedi *Ariana*'ya beğeniyle bakarak.

69 (Fr.) Bekleyin. (ç.n.)

"Seçmişsiniz biraz abartılı bir kelime, daha çok kaptanı beni alması için ikna ettim diyebilirim."

"Evet... ve İtalyan konsolosu da duyduğuma göre?" Özdemir Bey geminin lumbozlarını inceliyordu, sanki sorularına onlar cevap verecekmiş gibi.

'Bu adam ne biliyor acaba?' diye endişelendi.

"Evet doğru..."

Özdemir Bey dikkatini, sanki limana gelişinin tek gayesi oymuş gibi geminin pruvasına yöneltti.

"Gemiye alınmanız karşılığında sizden ne istendiğini sorabilir miyim?"

Balint Özdemir Bey'in sorunun cevabını bildiğini düşünüyordu ama yine de doğrudan cevap vermek istemedi.

"Hâlihazırda kaybettiğim bir şey..."

Özdemir Bey'in ağzı bir tarafa kıvrıldı.

"Evet, sanırım haklısınız..."

'Saldırı nereden gelecek acaba? Gemiyle ayrılmama izin verecek mi?' Balint'in nabzı artık kulaklarında atıyordu.

Gemi lostromosu Balint'in güverteye çıkıp çıkmayacağını anlamak için aşağı bakıyordu.

"Tek başınıza mı seyahat ediyorsunuz?"

'Neden soruyor? Kimin peşinde acaba?'

"Evet, gördüğünüz gibi..."

Özdemir Bey limana bakındı.

"Biliyorsunuz, *Monsieur* Morincz, firmanızın buradaki çabalarının sonuçsuz kalması oldukça talihsiz bir durum..."

Balint Özdemir Bey'in neyi hedeflediğini anlamıyordu. Ne kastediyordu?

"Teşekkürler..."

"Evet, zekiydiniz... Küstah değildiniz... Resmî açıdan hiçbir yanlış yapmadınız, hatta tam tersi..."

Balint Özdemir Bey'in saldırmak için bir açık aradığını hissetti.

"Hatta tam tersi," diye tekrar etti gülerek, "ve Almanları kızdırmayı başardınız. Bunu müspet bir netice olarak görüyorum..."

Özdemir Bey şimdi gemi pruvasına daha fazla yaklaşmıştı.

"Evet, söylemeliyim ki Almanlar, von Hirsch'i kastediyorum, sizi pek sevmiyorlar..."

Balint von Hirsh'i haftalardır görmemişti. Özdemir Bey'e kafa karışıklığını gösteren bir yüz ifadesiyle baktı.

"Delilim yoksa da... arkadaşınızın öldüğü pusuda *Herr* von Hirsch'in dahli olabilir..."

Balint'in kaşları şaşkınlıkla çatıldı. Christoph von Hirsch'in kurdurduğu bir pusu!

"Siz, siz..."

Balint cümleyi bitirmekte zorlandı. Zihni hızla geçmişe yöneldi, sokakların sessizliği, ayak sesleri, otel, Azelan, kan...

"Ve elbette, Yunanistan tarafsız bir ülke" diye devam etti Özdemir Bey. "Şahsen, Macarlarla bir meselem yok. Hem, kısa süre öncesine dek Macaristan Osmanlı'nın bir parçası değil miydi?"

Balint'in gözlerinden bir damla yaş süzüldü. 'Doğruyu mu söylüyor? Hirsch gerçekten böyle bir şey yapabilir miydi? Bir kontrat için adam öldürmek...' *Hotel di Roma*'nın mozaiklerine diz çökmüş Azelan gözünün önüne geldi. Ağzından süzülen kanlar... Balint şaşkınlığını ve tiksintisini daha fazla gizleyemiyordu.

"Siz emin misiniz? Bu pusuya dair bir deliliniz var mı?"

Balint'in zihni böyle bir sorunun devamında ne geleceğini düşünemiyordu. Özdemir Bey *Ariana*'yı incelemeye devam etti.

"Delil? Delil..." bu kelimenin ne anlama geldiğine dair düşünüyor gibiydi. "Böyle durumlarda insan nadiren bir

delil bulabilir... Şüphelenmek için haklı sebeplerim var diyelim..."

Balint daha fazlasını söyleyip söylemeyeceğini görmek için Özdemir Bey'in yüzüne baktı.

"Elbette," dedi Özdemir Bey hafifçe gülümseyerek, "kimin İzmir eklentileri kontratını kazanmayı ümit ettiğinin bir ehemmiyeti yok, eninde sonunda bütün yabancı demiryolları Osmanlı Devleti'ne aktarılacak. Siz de görüyorsunuz, ayrılmanız oldukça iyi oldu... En azından zamanınızı burada daha fazla heba etmeyeceksiniz. Bana gelince bu güçlü şüphelerimde haklı olduğumu düşündüğümden, *Herr* von Hirsch'in *Hirsch Konzern*'in parasını biraz daha harcamasını sağlamayı düşünüyorum. Ne dersiniz?"

"Evet... neden olmasın?"

Özdemir Bey, hâlâ suskunluğa gömülmüş duran Balint'e gülümsüyordu. Balint'in zihni intikam duygusu, kafa karışıklığı ve ayrılıyor olmanın mutluluğuyla dolmuştu. Özdemir Bey'in sözlerini takip etmekte zorlandı.

"A evet, eğer İstanbul'daki dostunuz Bay Vaghinag ile görüşme fırsatınız olursa lütfen onun zihnimizi çok meşgul ettiğini ve yakın zamanda kendisini görmeyi ümit ettiğimizi iletin."

Özdemir Bey gözlerine bakmak için keskin bir şekilde döndü.

"Pekâlâ, *Monsieur* Morincz. Selanik yolunun güzel geçmesini dilerim. *Monsieur* Valençay ve kız kardeşine selamlarımı iletin."

Zihninin tükendiğini daha fazla saklayamadan, Balint güç bela cevap verdi.

"Teşekkürler Kolağası Özdemir Bey. Hoşça kalın..."

Özdemir Bey topuklarının üzerinde dönüp ayrıldı, görmezden geldiği Levantenlerin yanından geçti. İki asker

peşindeydi, tüfeklerini göğüslerine bastırmışlardı. Balint hâlâ limanda bekleyen dostlarına bakarak gemiye tırmandı. Halatlar atılmış, gemi hareket etmeye başlamıştı. Boğazında bir düğümle, zihninde tarif edilemez, karmaşık düşüncelerle, Herbert Octavius ve arkadaşlarına el salladı.

Gemi limandan ayrılıyordu. *Ariana* deniz fenerinin yanından geçerken Balint odasını bulmaya gitti, bulup yatağına girdi ve hemen gözlerini kapattı.

İSTANBUL ORHAN KEMAL
İL HALK KÜTÜPHANESİ

66. BÖLÜM

IŞIK

Cumartesi, 1 Mayıs 1915, Mondros açıklarında

Balint şafak vakti uyandı ve güverteye çıktı. Gökyüzü sancak ve kıç üzerinde ışıldamaya başlamıştı ama ön tarafta deniz hâlâ karanlıktı. *Ariana* seyir hızının üçte biri sayılabilecek bir hızla ilerliyordu. Balint hâlâ boş olan güverte boyunca yürüdü, kamaraya çıktı ve kaptana yavaş gitmelerinin sebebini sordu.

"Bozbaba ve Mondros dışına demirlememiz söylendi."

"Kim söyledi?"

Kaptan kuzeydoğuyu işaret etti. Ufkun sonunda, düzinelerce karanlık gemi eflatun suyun üzerinde hareketsiz uzanıyordu. 'Müttefik donanma...' diye düşündü Balint. Daha yakında ve onlara yaklaşan büyük bir gemi uzun kuleli gemi topluluğundan uzaklaştı. *Ariana* motorlarını kapattı.

"Büyük ihtimalle bir kruvazör," dedi kaptan. "Bir teftiş"

"Nasıl bilebilirsin?"

"Silahların miktarı," diye kısaca cevapladı kaptan.

Ariana demir attı. Yirmi dakika sonra, Fransız kruvazörü *Intrépide, Ariana*'ya iki yüz metrelik bir mesafede paralel hizalandı. Büyük bir istimbot suya indirildi ve yirmi denizciden oluşan bir tayfa İtalyan gemisine doğru yaklaşmaya başladı. Yolcular uyanmıştı ve güvertede dikilmiş seyrediyorlardı. İstimbot yaklaştıkça, İtalyan kaptan bir hoparlörden vesaitin tarafsızlığına dair ve tüm mürettebatıyla yolcuların İtalyan olması hakkında alelade gürültüler çıkardı. Yine de Fransız denizcilerin hızlı bir teftiş yapmasına

izin verdi. Fransız tayfa gemiye tırmanırken Balint aniden fark etti ki onlar için kendisi bir millî düşmandı! Bunun yüzünden tutuklanabilir ve alıkonulabilirdi. 'Daha da kötüsü, bir casus olarak hapse atılmak...'

İtalyan kalabalığına doğru yaklaştı.

"Da dove è?"[70] Manganın başındaki Fransız yüzbaşı kendisine en yakın İtalyan'ı seçti ve adamın İtalyancasını denedi.

"Da Ravenna."[71]

"E lei?"[72] Yanındakine, Balint'ten iki kişi uzaklıkta olana sordu.

"Da Siena."

Subay durdu ve adamlarına iki gruba ayrılarak ambarlara girmelerini emretti.

"Aux cales! Cherchez des munitions!"[73]

Bereket versin ki Fransızlar sadece *Ariana*'nın Çanakkale'yi savunan Osmanlı ordusu için cephane veya ikmal taşımadığından emin olmak istiyorlardı. Balint tehlikenin yakında geçeceğini hissetti ve komşularından birinin kendisine uzattığı sigarayı kabul etti. Kalın bir kaban giymiş uzun boylu bir adam.

"Da dove è lei?" diye sordu İtalyan Balint'e.

Balint'in aklından buraya kadar sıradan bir İtalyan geveze tarafından ele verilmek için gelmediği geçti hızla. Aksanını açığa vurmadan herhangi bir İtalyan şehrinden bahsedemeyeceği için ve Tirol'de bulunan bir şehri anmak da onu savaşın yanlış tarafına koyacağından, elinden geldiğince tabii cevap verdi:

"Da Smyrna," dedi ve konuşmaya Selanik'e giden bir İtalyan Levanteni'ymiş gibi devam etti.

70 (İt.) Nereden? (ç.n.)

71 (İt.) Ravenna'dan. (ç.n.)

72 (İt.) Peki o? (ç.n.)

73 (Fr.) Ambara gidin. Mühimmat ve silah arayın. (ç.n.)

Bir çeyrek saat kadar sonra, Fransız tayfa ambarlardan çıktı, tekrar toplandı, istimbota geri indi ve *Intrépide*'e yöneldi. Kaptan *Ariana*'nın motorlarının tekrar başlatılması için emir verdi.

Diğer yolcularla beraber kahvaltıya giderken Balint vaziyetinin getirdiği zorlukları düşündü. 'Dün, Avusturya-Macaristan ve Almanya'yla müttefik bir ülkeyi terk etmeyi başardım ve bu ülkenin idarecilerinden biri, müttefik davanın selameti için kendi hükûmetine ihanet etmeye hazırdı. Bana geçiş iznini veren bir İtalyan gemisindeyim, ama yarın ya da haftaya beni bir düşman olarak görecekler... Bu sabah, beni hapse atabilecek bir Fransız gemisinin teftişinden kıl payı kurtuldum. Ya da daha kötüsü, bir atış mangasının önünde olmaktan. Bu akşam, ismen tarafsız bölgede olan topraklara ineceğim. Ama gelecek ayki seçimler Yunanistan'ı Müttefiklerin safına katabilir...'

"Bu akşam ya da yarın, Sophie ile birlikte olacağımı ümit ediyorum. Eğer Konstantin-sonrası karargâh seçimleri kazanır da Yunanistan tarafsız kalmaya devam ederse orada kalabiliriz. Yok, Venizelos kazanırsa Yunanistan İtilaf Devletleri'ne katılacak ve Selanik'i terk etmek zorunda kalacağım... Sophie olmadan... Sırp cephesi ve Bulgaristan'ın tarafsızlığı Macaristan'a tüm ulaşımı kapatacak... Sophie'yle beraber tarafsız bir vesaitte yer bulabileceğimizi farz edersek... -İspanyol, Amerikan?- nerede tarafsız bölge bulabiliriz ki...? İspanya hariç, bütün Akdeniz bir ateş... İsviçre belki... Ama oraya gitmek İtalya savaşa girer girmez imkânsız olacak.'

Bütün bu düşünceler arasında Macaristan'dan vazgeçmeyi kararlaştırmış olduğunu fark etti. Geri dönüşü olmayacaktı. Ne zaman bitecekse bitsin, en azından savaş bitene kadar.

Kahve ve kahvaltı getirildi, yendi ve kaldırıldı. Balint'in düşünceleri Christoph von Hirsch'e döndü. Balint, bu denli

itici bir kimsenin Türk eşkıyalarının desteğini alabilme -kabiliyet şöyle dursun- cüretine sahip oluşuna inanamıyordu. Nasıl? Ne zaman? Bu anlaşmalar hakikatte bu kadar önemli miydi? Hiç öyle düşünmemişti... Ağzında bir metal rozet tadı. Yine de kendi kendini ikna edemiyordu... Özdemir Bey ona kasten yanlış bilgiler veriyor olabilir miydi? Ama neden? Çok dürüst görünüyordu! Ve amacı ne olacaktı ki? Azelan'ın mecburiyetleri üzerine çöktü -ne de olsa onunla her gün, bir yıldan fazla vakit geçirmişti. Kalbi sıkıştı. Ve İzmir'deki gayretlerinin beyhudeliği bütün bir geçen yılı siyaha boyadı.

'Tabii ki antlaşmalar Konglomerátum için hayatiydi ve bütün enerjimi ve zamanımı onları kazanmak için harcayacaktım! Ama yapmazdım... yapamazdım... Yapmak için deli olmak lazım!' Ve sonra Cristoph'un üç ay önce Alman Konsolosluğu'nda yaptığı tuhaf işareti hatırladı. Azelan'ın ölümünden sonra, o parmak yukarıdaydı. Acaba iki kişinin öleceği anlamına gelmiş olabilir miydi? Azelan'ın birinci olduğu anlamına? O hâlde, neden hâlâ hayattaydı? Mutlaka başka fırsatlar da olmuş olacaktı, Türk mahallindeki gibi. 'Belki de olmamıştı. Herbert Octavius ile Bornova'ya taşındığımdan beri... Mevki iyi korunuyordu.'

Bir süre sonra, öğlen yemeği servis edildi ve çözüme kavuşturamadığı bu soruya takılıp kaldığını fark etti. Özdemir Bey'e inanmak için birçok sebep vardı. Yine de... zihin mücadeleleriyle geçen bir saatin ardından bir insanın para için öldürmeye hazır oluşunun düşüncesinden bile tiksinmiş hâlde Balint meseleyi tamamen aklından çıkardı. Belki de Gontrand ile konuşurdu bunun hakkında. 'Cristoph von Hirsch'i tanıyor. Özdemir Bey'in söylediği şeyin mümkünatı olup olmadığı hakkında bir fikri olurdu. Belki...' Yemeğini bitirirken, hâlen Azelan'ın ailesine bir ziyaret borçlu olduğunu fark etti.

67. BÖLÜM

Pazar, 2 Mayıs 1915, Selanik

Sophie, savaşın başından beri askerî meseleleri dikkatle gözler olmuştu. Deniz trafiği, -bir yerde okuduğu üzere- Britanya'nın harekât üssü olan Kahire hariç Doğu Akdeniz'in büyük bölümünde olduğu gibi Selanik'te de en aza inmişti. Tarafsız ve -yüksek bir ücret karşılığında- Selanik liman idaresinin tarafsız kabul etmeye hazırlandığı gemiler haricinde, ticari trafik eskisinin çok altına düşmüştü. Bu günlerde sadece balıkçılar geceleri çıkıyor ve sabahın erken saatlerinde neredeyse boş bir limana dönüyordu.

İzmir'den gelen haber sızıntıları bir işkenceydi. Balint'in son mektubu iki ay önce gelmişti. Bu sırada Sophie, Selanik'teki *Lycée français*[74] için yeni bir felsefe dersi hazırlamakla meşguldü. Lise müdürü, "Bu kadar meşhur bir profesörün burnumun dibinde solup gitmesine izin vermem!" demişti. Bu, Sophie'yi ağabeyine takılmak için "ticaretim" dediği şeyi yapmayı sürdürme ümidi olduğuna ikna etmişti.

Önceki akşam *Ariana*'nın gelmek üzere olduğu duyurulduğunda şehir, geminin yolcuları ve yüküne dair söylenti ve tahminlerle kaynamaya başlamıştı. Sophie kalabalık kafe ve lokantalarda ortaya atılan yorumları dinliyor, Balint hakkında bilgi almaya çalışıyordu. Otele geri koşmuş ve Gontrand'ın yolunu kesmişti.

"Balint bu gemide olabilir!" derken heyecanını güçlükle zapt ediyordu.

Akşam yemeğinde Gontrand ile bu olayı müzakere ettiler, bir an çılgın düşünceler içinde olup, bir sonraki an gelecek

74 Ege'deki en büyük ve en modern yabancı lise. (ç.n.)

planlarına atlıyorlardı. Yataklarına yığıldıklarında ay gökte yükselmişti, ancak Sophie bu gece uyuyamayacağına emindi.

Sabah henüz yedi bile olmamıştı ve deniz, doğan güneşin eğik ışınlarıyla hâlâ beyazdı. Limana ilk gelenler, Selanik'te sürgünde olan İzmir Levantenleriydi, balıkçıların getirdiği ıslak yüklerin arasından kendilerine yol açıyor ve geride bıraktıkları aile ve dostlarının haberlerini almak istiyorlardı. Sophie ile Gontrand limana ulaştıklarında, rıhtım iki yüzün üstünde insanla tıklım tıklımdı.

Ariana liman idaresi binasından kurtulmuş ve *débarcadère*'in[75] yanına sokulmaktaydı; İtalyan denizciler rıhtımdaki işçilere palamarları atıyordu. Geminin küpeşteleri, aşağıdaki iskelede duranlara el sallayan İtalyan yolcu grubuyla doluydu. Güneş arkalarından geldiği ve rıhtım seviyesinden on metre yukarıda oldukları için, güvertedekilerin yüzlerini seçebilmek kolay değildi. Sophie Balint'i göremedi. Ancak geminin merdiveni indirilip yolcuların üçte ikisinden fazlası karaya çıktıktan sonra onu görebildi.

"Orada! Gontrand, orada!" diye Balint'i gösterdi. "Balint! Buradayız!"

Sophie, Balint'in aralarındaki yirmi metreyi aşmasını beklemeden koşarak kendini onun kollarına attı. Balint çantasıyla paltosunu atıp onu yakaladı. Şapkası yere düştü. Sessizce birbirlerine baktılar, ardından Balint Sophie'nin saçını geriye doğru atarak yüzünü içercesine seyretti. Sonra kız kardeşinin ardından gelen Gontrand'a baktı. Sophie dönüp ağabeyine baktı ve idare etmenin anlamsız olduğuna karar verdi. Balint'i dudaklarından öptü.

Balint'in bagajları, tüm oteller dolu olduğundan Gontrand'ın *Osmanlı Bankası*'nın bürolarında boşalttığı bir odaya taşındı. Fransız mahallesinde, Selanik rıhtımına hâkim

75 (Fr.) İskele. (ç.n.)

bir manzarası olan geniş bir caddenin tepesindeki *Dufour* Restoran'da erken bir öğle yemeği için buluştular.

"Sokakta hep bu kadar asker var mı?" diye soran Balint, restoranın terasını süsleyen Yunan subay gruplarına hafifçe işaret etti.

"Bugün sakin bir gün," dedi Sophie. "Genellikle daha fazla oluyor. Şaşırmışa benziyorsun..."

"Şaşırdım. İzmir'de neredeyse hiç asker yok. Dış liman en fazla bir hafta kadar bombalandıktan sonra her şey normale döndü. Askerler de kışlalarına döndüler."

"Burada ise," dedi Gontrand, "hem Venizelos hem Konstantin yanlıları bölgelerini işaretlemek ve önümüzdeki ay seçim sonuçları ilan edildikten sonra kazanan tarafın düzeni sağlamaya hazır olduğunu göstermek istiyor... Sol arkamdaki üç subaya bak... Sağ kollarında dikili ince beyaz kurdele, onların Konstantin taraftarı olduğunu gösteriyor."

"Peki sence haziranda ne olacak?"

Gontrand bir an düşündü.

"Sophie ve ben kısmen farklı düşünüyoruz. Ben iyimserim ve Venizelos yanlısı tarafın kazanacağına inanıyorum. Yunanistan bizim yanımızda savaşa girecek, İngiliz ve Fransız -elbette İtalyanlar da- ordu birliklerine eklenen ordu ve filosuyla İstanbul'a karadan saldıracağız. Bu durumda savaşı çabucak bitirebiliriz. Çanakkale Boğazı tekrar açıldığında filomuz Ruslarla birleşebilecek, onları silahlandıracak ve nihayet iki taraftan Almanya ve Avusturya-Macaristan'a saldırıp savaşı bitirecek."

Sophie, bu gelecek portresi karşısında Balint'in kaskatı kesildiğini gördü.

"Ne oldu?"

"İtiraf ediyorum, ülkemin bu savaşı körüklemesini tasvip etmiyorum, ama Rus birliklerinin Budapeşte'ye girmesi

fikri beni rahatsız ediyor... O zaman bize ne olacağını kim bilebilir? Aileme..."

Sophie Balint'in yüzünde bir pişmanlık ifadesi gördü. Ya da vicdan azabı.

"İstersen savaş biter bitmez Budapeşte'ye gidip herkesin iyi olduğunu görürüz," deyip gülümseyerek Balint'in elini tuttu.

"Yunanistan İtilaf güçlerinin yanında savaşa girerse otomatik olarak düşman kabul edileceğim. Ve sizin İstanbul'dan sürüldüğünüz gibi Yunanistan'ı terk etmeye zorlanacağım..."

"Hayır!"

Sophie korkusunu bastırarak kendi patlayışına gülümsedi.

"...Bu olmayacak," dedi, "mesele buysa buradaki Fransız konsolosundan seni siyasi sığınmacı olarak himayesine almasını isteriz..."

Balint Sophie'nin elini tutmaya devam etti.

"Her durumda, Gontrand'ın dile getirdiği şey muhtemel değil. Burada pek çok kişiyle konuştum. Evet, Venizelos hizbinin her yerde baskın olduğu, Selanik'te ise çok daha baskın olduğu doğru. Ama Kral, Yunanistan'ın tarafsız kalması konusunda son derece kararlı. Eminim ki Venizelos sadece ülkenin tarafsızlığını korumayı garanti ettiği takdirde Başbakan olarak atanabilecek. Elbette Yunanlar arasında gerilim var, ancak burada durumun değişeceğini sanmıyorum."

Üçlü bir an sessiz kalarak önlerindeki yemeklerini yedi. Tepelerinde dingin bir güneş parlıyor, *Dufour*'un önündeki geniş meydanı ısıtıyordu.

Aniden sol taraflarındaki terastan bağırışlar yükseldi. Kolları beyaz kurdeleli üç Yunan subayı ayağa kalkmıştı. Biri -bir teğmen- caddeden yukarı gelen, kendileriyle aynı seviyede başka bir Yunan subayı işaret ederken bir diğeri

-yüzbaşı- altıpatlarını çekti. Üç Konstantin taraftarı subay koşarak kendi silahını çekmeye zaman bulamayan diğerinin etrafını sardı. Karşılıklı bağırışlar duyuldu. Yüz kadar restoran müşterisi, ne yapacaklarını bilemeyerek ayağa kalkmıştı.

Bir anda ve kimse tepki veremeden, yüzbaşı altıpatlarını Venizelos yanlısı subayın başına dayamıştı. Çevrelerindeki hava bir çatırtıyla yarıldı ve yalnız adam kızıl bir pus içinde geriye devrildi.

Kalabalık suspus olmuştu. Kimsenin konuşmaya cesareti yoktu. Hepsi, karşı kaldırımda seğirmekte olan subaya bakıyordu. Konstantin taraftarı üçlü sakince cesedin başında dikiliyordu. Birisi, öldüğünü doğrulamak için bacaklarını tekmeledi. Sophie Gontrand'ın masaya bir avuç para fırlatıp ayağa kalktığını gördü.

"Gidelim."

Sophie, Balint'in kendisini sürüklediğini hissetti. Bu kadar ölüm... bu kadar ölüm... Ölü adamın kafasından duman yükseldiğini gördü.

Ertesi sabah, Sophie'nin hayal edemeyeceği kadar sessizdiler.

"Sanırım geçen yılki olaylar bize üç şey öğretti," dedi sessizliği bozan Balint, "birincisi hayat burada hayal edebileceğimizden çok daha karmaşık. İkincisi her zaman beklenmedik şeyi beklemeliyiz. Ve son olarak her zaman en kötüyü beklemeliyiz..."

Hem Sophie hem de Gontrand, Balint'in düşüncelerinin şiddeti karşısında afallamıştı.

"...Yunanistan Antant'a katılır ve İtilaf Devletleri kazanırsa yarının İstanbul'unun dünküyle aynı olacağını sanmıyorum. Savaşın başından beri çok şey değişti. Ülkenin ekonomisinin tümünü elinde tutan yabancı firmaların prensipleriyle iş yapmak artık mümkün olmayacak. Bugünün

Türkleri buna artık müsamaha göstermeyecek, kaybetseler bile..."

Sophie, Balint'in öne sürdüğü fikirden rahatsız olmuşa benzeyen Gontrand'a baktı. Kendisi aynı şeyi söylediğinde, Gontrand bu fikri dünyanın karmaşık işleyişinden bihaber bir kadının düşüncesi olarak göz ardı edebilmişti. Duymanın Gontrand'a acı verdiğini bilse de Balint'in bunu söylediğine memnun olmuştu. Duruma açıklık getiriyordu.

"...ve benzer biçimde, Yunanistan tarafsızlığını korusa bile bunun ön yargılı bir tarafsızlık olacağına eminim. İtilaf güçleri yanlısı. Rahmi Bey'in İTC'ye sadakati kadar sağlam bir tarafsızlık," dedi Balint müstehzi bir tavırla.

"Ne demek istiyorsun?"

Gontrand ile Sophie, Rahmi Bey'in İTC hükûmetine başarısız ihanetinin hikâyesini şaşkınlıkla dinledi.

"Burada hiçbir şey, olmasını istediğimiz kadar net olmayacak," diye devam etti Balint. "Ve eve geri dönemeyeceğiz... Benim Budapeşte veya Viyana'ya dönüşüme gelince savaş sonuna kadar bunu yapamayacağım, artık bu ne zaman gerçekleşirse... Tüm sınırlar kapalı. Ve yaptığım zaman da savaşın doğurduğu iç gerilimlerin ülkeyi parçalayacağına eminim... Dağılmaya mahkûm bir ülkeyi ıslah etmenin bir anlamı yok..."

Sophie aniden bilmediği yeni bir dünyaya açılan bir pencere gördü. Kendisiyle Gontrand'ın meseleleri karşısında Balint'in geleceğinin ümitsizliğini kavrayamamıştı. Savaş hakkında buradaki tartışmalar daha ziyade İtilaf sempatizanlarıyla yapılıyordu. Kimse düşmanın içinde bulunduğu zor durumu dert etmiyordu. Selanik'teki Fransız sürgünler, Fransa'nın bu savaşta ispatladığı bir şey varsa onun da Almanya bütün gücüyle yüklense bile ayakta kalabileceği olduğunu söyleyerek böbürleniyordu. Daha da iyisi, karşı koyabileceğini. Dolayısıyla kimse Fransa'nın parçalanabileceğini tahayyül edemezdi...

"Yani sence İttifak Devletleri kazansa bile Avusturya-Macaristan parçalanacak mı?" diye sordu Sophie.

"Kazanırsak belki hemen değil... Ama kaybedersek, kesinlikle."

Savaş sonrası muhtemel Avrupa haritasını uzun uzadıya tartışmaya devam ettiler. İki saat sonra bir sonuca ulaştılar -çatışmanın sonuna kadar tarafsızlığını koruması beklenen bir avuç ülke arasında İspanya'ya Selanik'ten deniz yoluyla ulaşılabilirdi, İsviçre'ye hiç ulaşılamazdı, İskandinav ülkeleri ise kıtanın diğer tarafındaydı. Yunanistan İtilaf tarafına geçecek olursa Sophie ile Balint'in İspanya'ya gideceği, Gontrand'ın ise İtilaf kuvvetleri İstanbul'u geri alana kadar Selanik'te kalacağında mutabakata vardılar.

"En azından bu noktada verebileceğim bazı iyi haberlerim var Gontrand," dedi Balint, "daha önce bahsetmediğim için de özür dilerim."

"Ne?"

"Hüsrev biz konuşurken İstanbul'a varmış olmalı. Tam şu anda. Sen dönene kadar *Osmanlı Bankası*'nın yönetimini almayı kabul etti..."

Gontrand nefes vererek gülümsedi ve koca pençesini Balint'in omzuna koydu.

"Bununla beraber, konumunun sabit olmadığını ve ancak İttihat ve Terakki Cemiyeti'nce istenmeyen kişi ilan edilmekten imtina ettiği sürece koruyabileceğini de söylemem gerek."

Gontrand, Balint'ten, Hüsrev'in vedalaşırken anlattığı, Özdemir Bey ile kendisi ve Rahmi Bey arasında geçen tartışmayı ve Ermenilerin Anadolu'dan sürgün edildikleri haberini dikkatle dinledi.

"Hüsrev İstanbul'da daha güvende olacağından epey emindi," diye bitirdi Balint. "Bence bu konuda onun aklına güvenmelisin..."

Sophie, Balint'in kapıldığı sessizlikte garip bir şey sezdi.

"Ne var?" diye sordu.

Balint görünmez bir düşmanla cebelleşir gibiydi. Sarsılan alnı çözülmeyen soruların işaretçisiydi.

"Gontrand," dedi. "Christoph von Hirsch'i hatırlıyor musun? Nasıl biri olduğunu yani..."

"Elbette," diye cevapladı Gontrand.

"Sence... Sence o... Christoph von Hirsch cinayet işleyebilir mi?"

Sophie, ağabeyinin basit bir soru karşısında bu kadar şaşırdığını hiç görmediğini düşündü.

"Cinayet mi?!.. Ne?.. Christoph von Hirsch?.. Sen neden bahsediyorsun?"

Sophie ile Gontrand, Balint'in anlattığı, Özdemir Bey ile son karşılaşmasını ve hâlen içinde kopmakta olan fırtınayı dinlediler.

"Demek istediğim, sen onunla tanıştın," dedi Balint. "Ne düşünüyorsun? Böyle bir şey yapabilir mi?"

Gontrand bir an sessiz kaldı. Sophie ile Balint ona baktılar.

"*Franchement*...[76] Bilmiyorum. Hiç bilmiyorum..."

76 (Fr.) Dürüst olmak gerekirse... (ç.n.)

68. BÖLÜM

Pazar, 30 Mayıs 1915, Selanik

"Sence bir gün unutabilecek misin?.. Azelan'ın başına geleni, yani?" Sophie, Balint'in alnındaki izi silmek istiyordu.

Sabahın geç saatleriydi, çarşaflar ışıl ışıl güneş ışığıyla ısınmıştı. Sophie fark ettirmeksizin, geniş yatak odasının yüksek tavanına bakan Balint'in gözlerinin bir yumuşayıp bir sertleşmesini takip ediyordu. Martıların çığlıkları, şehirdeki son caminin müezzininin okuduğu ezana fon teşkil ediyordu. Bir saat öncesinde, çanlar Ortodoks müminleri ibadete çağırmıştı. Balint'in yüzü, Selanik'e ilk gelişinden daha az gergin görünüyordu.

"Unutmak? Evet."

"Ya bağışlamak?"

Balint bir an düşüncelere dalmış gibi göründü.

"Sanırım bunu yapabilmek için Kolağası Özdemir Bey'in şüphelerini yok etmem gerekecek..."

Başını eğerek yanında yatan Sophie'ye baktı. Kadın çoktan giyinmişti. Uzun, krem rengi elbisesi çarşaflarla mütenasipti.

"Ve kendisinin de bir delili olmadığından eninde sonunda unutmak zorunda kalacağım... Ya da delil bulacağına ve buna göre davranacağına bel bağlayacağım..."

Yüz tekrar gölgelendi.

"Her durumda Budapeşte'ye gidip Azelan'ın ebeveynine haber vermeliyim..."

"Kendi ailene de!" Sophie güldü. "Onları unutup duruyorsun. Ölesiye telaşlandıklarına eminim!"

"Benim ailem mi? Ne kadar natüralist oldun sen!" diye sataştı Sophie'ye. "Aile bağları materyalist felsefenin neresine sığıyor?"

Sophie ayağa kalktı, bir yastık kaptı ve Balint'in kafasına fırlattı.

Perşembe, 3 Haziran 1915, Selanik

Venizelos yanlısı hizip genel seçimi ezici üstünlükle kazanmış olsa da Kral Konstantin, Venizelos'un yeni hükûmetin başı olduğunu kabul etmek bir tarafa, salı günkü zaferi henüz onaylamamıştı. Yunanistan'ın iki liderini birleştiren eski sıcak dostluk, artık güçlükle saklanan ve iyi bilinen bir düşmanlığa dönmüştü. Kral Konstantin, Yunan halkının kalbini kazandığı için Giritli rakibinden nefret ediyordu. Seçim zaferini tasdiklemek ve buna göre hareket etmek için birkaç gün -muhtemelen birkaç hafta- bekleyeceği, yaygın bir düşünceydi. Sophie, Selanik'te kalmanın ikisi için de fazla ümit vaat etmediği konusunda Balint ile aynı fikirdeydi.

"Venizelos kazandığına göre Yunan politikasının ne olacağını biliyoruz," demişti Balint. "Ağ kapanmadan hemen gidelim..."

Osmanlı Bankası'nın, dört yüz yıl kadar önce Reconquista[77] tarafından sürülüp daha toleranslı bir Osmanlı Sultanı'nın korumasında Selanik'e yerleşmiş Ladino topluluğundan İspanya Yahudisi birkaç iş adamı müşterisi vardı...

"Ne kadar ironik," demişti Sophie, Gontrand bundan bahsettiğinde. "Ve şimdi aynı Türkler kendilerini tüm dış unsurlardan arındırıyor..."

"Sanırım haklısın Balint," dedi Sophie. "İşler tasavvur edebileceğimizden daha karmaşık..."

77 İspanyolların Endülüs Arap Devleti'ne karşı giriştikleri "İspanya'yı yeniden fetih" hareketleri. (ç.n.)

Gontrand, Sophie ve Balint'e İspanya'ya gitme işini görüşmek üzere Ladino topluluğunun en seçkin iş adamlarından biriyle -Adolfo Spinoza- temasa geçmelerini salık vermişti. Adolfo Spinoza aynı zamanda *Osmanlı Bankası*'nın Selanik şubesinin en önemli müşterilerinden biriydi. Görüşmenin ayarlanması çabuk olmuştu. O öğleden sonra geç saatlerde, bankanın şube merkezinde ellili yaşlarda zayıf, ciddi bir adam Balint ve Valençay'lar ile el sıkışıyordu. Üzerinde kaliteli bir *frak* ve silindir şapka olan Adolfo Spinoza'nın, koyu kaşları ve kare çenesiyle bir İspanyol havası vardı. Profilden neredeyse Kral XIII. Alfonso'ya benzediğini düşündü Sophie.

"Bay Spinoza, bizimle görüşmeye zaman ayırdığınız için çok teşekkürler."

Gontrand onları tanıştırdı. Adolfo Spinoza, Sophie'nin elini öptü. Hepsi oturduğunda Gontrand Balint'in Osmanlı İmparatorluğu'na geliş sebeplerini ve Sophie ile oradan ayrılma niyetlerini anlattı.

"Selanik'ten ayrılmak o kadar zor değil," cevabını verdi Adolfo Spinoza. "Ama İspanya'ya ulaştığınızda ne yapmayı düşündüğünüzü sorabilir miyim?" dedi Balint'e.

"İtiraf edeyim, bu soruyu fazla düşünmedim. Artık kaynaklarım olmadığına göre bir iş bulmam gerekecek..."

Adolfo Spinoza bir an Balint'i tetkik etti, Gontrand'ın önceden çizdiği portre ve şimdi önünde duran canlı örnekten onun maharetini ölçüyor gibiydi.

"Muhtemelen bildiğiniz üzre İspanya'nın bu savaştaki tarafsızlığı, savaşan ülkelerin birbirleriyle yapamadığı tüm ticareti ona çekiyor..."

Sophie, İstanbul, İzmir veya Selanik'te son iki yıldır gazetelerde İspanya hakkında çok az şey okuduğunu fark etti. Muhtemelen tarafsızlığı ve Akdeniz'in öteki ucundaki konumu sebebiyle...

"Barselona, Valencia ve Cadiz'in iş hacimlerinin patladığı fazla bilinmeyen bir gerçek... Sizin profilinize sahip birinin hizmetlerinden faydalanmak isteyecek birkaç şirket biliyorum. Alakanızı çeker mi?"

Sophie, şaşırmış görünen Balint'e baktı.

"Evet... evet, elbette!"

"Barselona'da Urgell y Mercader'in askerler için tütün ve gıda ürünleri satın alan Fransız müşterilerle ilgilenecek tecrübeli temsilciler aradığını biliyorum. Valencia'da, onların en büyük rakiplerinden biri Gomendio Menendez ailesi İngiltere ve Almanya ile yürüttükleri çelik ticareti için aracılara ihtiyaç duyuyor. İsterseniz bu ortaklarımla bir tanışma ayarlayabilirim?"

"Ne diyeceğimi bilmiyorum... Elbette, çok naziksiniz..."

Balint Sophie'ye gülümsedi ve Adolfo Spinoza, Urgell y Mercader ile Gomendio Menendez'in faaliyetlerini Balint'e daha teferruatlı olarak anlattı. Spinoza'nın sorularını cevaplayan Balint, iş dünyasına katılacak yaşa geldiğinden beri, İzmir'e kadar Morincz Konglomerátum'daki görevini tarif etti.

"Sanırım hem Llaurenç Urgell hem de Ivan Menendez sizinle tanışmaya çok istekli olacaktır. Önce Barselona'da Bay Urgell ile, ardından da Valencia'ya giderek Bay Gomendio ile görüşebilirsiniz. Sonra da hangisini tercih edeceğinize karar verebilirsiniz."

Sophie, Balint'in -bir kez olsun- güzel haberlerle, olayların önüne geçmiş olmasından mutlu olduğunu görebiliyordu.

"Buraya göndereceğim tanıtım mektuplarını hazırlamak için bana yarına kadar zaman verin. Seyahat için de tüm ayarlamaları bana bırakın."

Balint Adolfo Spinoza'ya bol bol teşekkür etti ve Sophie ile Gontrand da kendi teşekkürlerini onunkilere eklediler.

"Size iyi şanslar dilerim Bay Morincz."

"Size ne kadar teşekkür etsem az. Bu ümit ettiğimin de ötesinde bir şey!"

Balint Adolfo Spinoza'nın elini sıkarken, Sophie de aniden Gontrand bu görüşmeyi salık verdiğinden beri zihninde yanan soruyu sormaya karar verdi.

"Sormamın mahzuru yoksa Bay Spinoza, ünlü filozofla[78] akraba mısınız?"

"Ailem için büyük gurur kaynağıdır," diye cevap verdi Sophie'nin elinin üzerine eğilen Adolfo Spinoza.

Görüşmenin sonucundan çok mutlu olan Sophie, elini çekti. "Ticaretin" temel prensiplerinden çoğuna felsefi açıdan karşı olmasına rağmen, Balint'in ülkenin en büyük iki ticarethanesi için tavsiye mektuplarıyla İspanya'ya gideceğini görmekten mutluydu ve rahatlamıştı. Ertesi gün derslere devam edemeyeceği için *Lycée français* müdürüne özürlerini sunmuştu. Müdür ona şans dilemiş ve yine gelişme safhasında olan Barselona'daki *Lycée*'ye uğramasını salık vermişti.

Isla de Cuba, Selanik Limanı'ndaki devamlı görüntülerden biriydi. Urgell y Mercader Şirketler Grubu'nun yük gemisi, savaşın başından beri Barselona'ya yarım düzine karşılıklı sefer yapmıştı. Sophie'nin odasındaki balkona çıkan Balint, limanda duran gemiyi ona gösterdi. Sırtını denize çevirip kadına baktı. Bavullarını toplamaya ara veren Sophie, ona doğru uzandı. Yüzünü ellerine alıp öptü.

"Mutlu musun?" diye sordu.

Balint, ilk defa içinde içerleme, pişmanlık ya da hayıflanma izi olmayan bir kahkaha attı. Saf bir kahkaha.

"Sanırım talan ve ölümden başka netice vermeyen bir maceranın peşinden bunca koştuktan sonra, bu yeni bir başlangıç... Güzel bir başlangıç..."

78 İber Yarımadası Yahudilerinin soyundan gelen, ünlü filozof Baruch Spinoza. (ç.n.)

SON SÖZ

Salı, 7 Ocak 1919, Barselona

Balint Avinguda Diagonal ile Via August'un köşesindeki evlerinin kapısını henüz açmıştı. Hava mevsime göre sıcaktı ve deniz, limanın nemli havasını getiriyordu. İki kat basamak çıkmak Sophie'yi yormuştu ve kadın sahanlıkta duraklamıştı.

"Hayatım, iyi misin?" Balint endişeyle ona baktı.

"İyiyim, iyiyim..." Kadın ona gülümseyerek daireye girdi.

Balint paspasta biriken mektup yığınını aldı -iki haftalık tatile eşdeğer posta... Keyfi yerindeydi. Arkadaşlarıyla gittikleri deniz kıyısından yeni dönmüşlerdi. Orada, Deltebre'de, Valencia'da kendisine katılması için Balint'in peşini bırakmayan Ivan Gomendio Menendez ile buluşup yemek yemişlerdi. Ivan'ın teklifleriyle gururu okşanan Balint onu dinlemiş, ancak Llaurenç Urgell'i terk etmeye eli varmamıştı. 'Nihayetinde Llaurenç daha yeni şirketin Katalonya şubesinin idaresini bana teklif etmedi mi?' Sophie ile, rakibin teklifini kabul etmenin son üç buçuk yıllık güvenine ihanet olacağında hemfikir olmuşlardı.

"Balint, ben biraz uzanacağım."

Sophie yatak odasında gözden kayboldu. Balint hamallara bavulları nereye koyacaklarını gösterip ödemelerini yaptıktan sonra, çalışma odasına giderek balkon kapısını açtı. Şehir Üç Kral Bayramı'nın etkilerinden yavaş yavaş sıyrılıyordu ve yarına kadar işbaşı yapılmayacaktı. Sokaktaki yaya ve arabalar bir elin parmaklarını geçmiyordu ve öğlen olmasına rağmen şehir hâlen sessizdi.

Zirveye yaklaşan güneş, sabah soğuğunu dağıtmıştı. Balint parmaklıklara yaslanarak güneye, her boydan gemiyle dolu limana doğru baktı. Gökteki hafif pus, denizin mavisini yumuşatıyordu. Savaşın sonlanması Urgell y Mercader'e -ve dolayısıyla Balint'e- küresel çatışmadan daha faydalı görünüyordu. Fransa Ruhr Vadisi'ni işgale hazırlandığından Fransa ordusuna ikmaller sürüyordu ve doğuda, *Armée d'Orient* hem Avusturya-Macaristan hem de Osmanlı imparatorluklarının parçalanan kısımlarında barışı korumak üzere karanın içlerine doğru ilerliyordu. Aynı zamanda ülkenin kuzey ve doğudaki sanayi merkezlerinin yıkımıyla sakatlanmış Fransa sanayisi, hükûmetin imar talebini karşılayamıyordu.

Gontrand'ın Paris'teki bağlantılarına dayanmaya ihtiyaç duymayan Balint, üç yıl içinde Fransa Ekonomi ve Maliye Bakanlığı'nın geniş bir mal ve malzeme yelpazesi tedariki için güvendiği bir avuç aracıdan biri olmuştu. Sürekli geniş ve büyük miktarlarda. Balint buğdayı Mısır ve Sicilya'dan; meyveleri Valencia ve Tanca'dan; kumaşı iç bölgeler Torino ve Milano'dan; deriyi Endülüs'ten, şekeri Küba'dan, çeliği Midlands, Kantabria, Bask bölgesi ve giderek artan ölçüde ABD fabrikalarında bulunabilen fazla kapasiteden getiriyordu... Şimdi, Barselona'da geçirdiği yaklaşık üç yılın ardından, Balint nihayet savaş perdesinin kalktığını görebiliyordu. Budapeşte ve Viyana'dan haberler sızmaya başlamıştı, ancak ne yazık ki ailesinden hâlâ ses yoktu. Mütareke'yi izleyen son iki aydaki kargaşa hâlen manzarayı bulandırıyordu. Tek bildiği, Avusturya-Macaristan'ın hızla çözüldüğüydü.

Ebeveyni ile kız kardeşlerinden neredeyse dört yıldır haber alamamıştı. Dünya savaşının aşılması güç şartları karşısında kendi kendine endişelenmeyi bırakmayı öğrenmişti.

Savaşın sonuna yaklaşılan ekim ayında birkaç mektup yazmış, ardından Mütareke sonrası kasım ortasında tekrar yazmış, fakat cevap alamamıştı. Olaylar eninde sonunda durulacaktı. 'Şu an henüz Budapeşte'ye dönme zamanı değil,' dedi kendi kendine.

Balint terastaki ferforje masaya oturarak yığının üzerinden en yeni gazeteyi aldı. Gözüne bir makale çarptı:

La Vanguardia
Cumartesi, 4 Ocak 1919
Carles Rivas, İstanbul muhabiri

Geçen yıl 11 Kasım'da imzalanan Mütarekenin muzaffer İtilaf Güçleri arasında beklenmedik gerilimler oluşturması gibi, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanıp bölüşülmesinin de İtilaf grubu arasında benzer çatışmalar yarattığı görülüyor. 13 Kasım 1918 günü, İtilaf filosunun Haliç'e girişine ve Sultan'ın, memaliki üzerinde resmen güç kaybettiğine tanık oldu. İngiliz, Fransız ve İtalyan birlikler, İstanbul polis gücünün idari kontrolünü üstlenecek Uluslararası Polis Komisyonu'na hazırlık olarak Osmanlı başkentinin çeşitli yerlerinde konumlandırıldı.

İttihat ve Terakki Cemiyeti kabinesinin kaçışı ve 22 Aralık'ta Osmanlı Meclisi'nin dağıtılması, Osmanlı devlet sisteminin en üst kademesinin fiilî olarak yitmesi demek olduğundan, İtilaf Devletleri'nin işini daha da güçleştirdi. Bunun yanı sıra İmparatorluk'ta isyancı Osmanlı birliklerinin karıştığı sayısız hadise yaşandı. Doğu Ordusu Başkomutanı General Franchet d'Esperey'in Trakya'daki Osmanlı birliklerinin terhis edilmesi için İstanbul'a doğru ilerlediği söyleniyor.

Hiçbir İtilaf birliği Bursa'nın ötesine geçmediğinden, Anadolu iç bölgelerinin İtilaf güçlerine kontrolü çok daha zayıf

görünüyor. Mustafa Kemal'in, sözde İtilaf Devletleri denetimi ve himayesi altındaki Osmanlı Doğu Kolordusu'nun idaresini almak üzere Ankara'ya gitmekte olduğu söyleniyor.

Her ne kadar İtilaf Devletleri İstanbul'un uluslararası konumunu devam ettirmek üzerinde mutabıksa da Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer büyük şehirlerinin kaderi pek belirgin değildir. Selanik fiilen Yunanistan'ın bir parçası oldu ve Fransa'nın Sevr şehrinde yürütülen görüşmelerin bu durumu kesinleştirmesi bekleniyor. Benzer biçimde, Mısır İngilizlerin kontrolünde kalmalı ve Suriye ile Lübnan da Fransızların kontrolünde.

Söylenenlere göre İzmir en mücadeleci şehir olarak görülüyor. İtalya Başbakanı Vittorio Orlando, İtalya'nın komşu On İki Ada'yı işgalinin uzantısı olarak İzmir ilinde tamamen hak iddia etti. Yunanistan Başbakanı Eleftherios Venizelos, İzmir'in Helen anayurduna dönmesi gereken bir Yunan şehri olduğu teziyle İtalya'nın iddiasına karşı çıktı.

Yunan birliklerinin, İzmir ilinin İtalya tarafından zorla işgal edilmesine mâni olmak için İngiliz, Fransız ve ABD donanmalarının desteğiyle İzmir'e çıkacağına dair ısrarcı rivayetler var. Bunun gerçekleşmesi durumunda, beş yüz yıldan fazla bir zaman sonra ilk kez bir Yunan ordusu Küçük Asya'ya ayak basmış olacak. Osmanlı Doğu Kolordusu'nun Mustafa Kemal taraftarları idaresindeki konumuna dair belirsizlik bunu tartışmalı bir durum hâline sokmaktadır, zira İzmir gibi ehemmiyet arz eden bir şehir Yunan birliklerce işgal edilirken ağırlıklı olarak Türk olan bir kuvvetin öylece durması muhtemel değildir...

Balint diğer gazetelerde İzmir haberlerini aradı. Hüsrev Vaghinag'ı, Özdemir Bey'i, Rahmi Bey'i, Herbert Octavius'u, George Horton'u düşündü. Onlara ne olmuştu?

Azelan'ın ölümündeki sır perdesi, Türk baltalar ve Christoph von Hirsch, ağzına metalik tadı geri getirdi. 'İzmir'de geçirdiğim zamandan iyi bir şey doğduysa o da terk etmeyi başardığım andır...' diye düşündü. 'Orada kim kaldı? Hâlâ hayattalar mı?'

Balint, bu soruların, Christoph von Hirsch'in muhtemel katil oluşu gibi cevapsız kalacağını fark etti.

Financial Times'ta Balint'i şaşırtan bir makale vardı.

Financial Times
Pazartesi, 30 Aralık 1918

Mülakat: Hector Bullingdon, Ortak, Dent Palmer & Co.

Yatırımcılar için ülke borcu felaketleri...

Geçmişin canlandırılması Balint'in merakını uyandırmıştı. Hector Bullingdon'ın ne dediğini görmek için sayfanın aşağısına baktı.

...Son dört yıldır Osmanlı Devleti'nin ve Düyûn-ı Umûmiye'nin çıkardığı bonolara dair çok az bilgi alabildiğimizi unutmamalısınız.
FT: Bunun sebebini açıklayabilir misiniz?
HB: Evet, Osmanlılar Kasım 1914'te savaşa girdikten sonra Osmanlı'nın devlet borcunun tüm ödemeleri askıya alındı. Bugün bile ve ülkede süregiden kargaşa düşünüldüğünde, mevcut hükûmetin ülke borçlarını ödemeye devam etmeyi planlayıp planlamadığı belirsizdir.
FT: Aynısı Düyûn-ı Umûmiye İdaresi'ndeki borç için de geçerli mi?
HB: Evet, ama kasıtlı sebeplerden değil. Osmanlı'nın borcu Osmanlı hükûmetince kasten ödenmezken, Düyûn-ı Umûmiye

borcu hiç ödenememiştir. İdari seviyede, savaş ve tüm Fransa ve İngiltere vatandaşlarının sınır dışı edilmesi Düyûn-ı Umûmiye kurulunun yeter sayı ile faaliyet göstermesini engelledi -yani en temel işletme konularında bile karar alınamıyordu. Ve tatbiki seviyede, savaş imparatorluğu da parçalara böldü. İmparatorluktaki Düyûn-ı Umûmiye yetkilileri Osmanlı ordusuna alındı ve tahsilatlar durma noktasına geldi. Son dört yıldır Türkiye'den hiçbir konuda bilgi alınmadığını hatırlamalısınız...

FT: Peki, şimdi ne olacak?

HB: Çok güzel bir soru. Bu, hâlen belirsizliğini koruyor. Düyûn-ı Umûmiye kurulunun yeniden yapılanma aşamasında olduğunu anlıyorum, Alman vatandaşlarının rolüne ilişkin belli ki sert tartışmalar ve önceden Avusturya-Macaristan'a ayrılan koltuğa hangi ülke veya ülkelerin geçmesine izin verileceğine dair muğlak tartışmalar yürütülüyor... Bu yeni Avusturya mı olmalı, yeni Macaristan mı? Çekoslovakya temsil edilmeli mi? Bunlar epey muğlak sorular.

FT: Anlıyorum... Bu durumda ellerinde Osmanlı borçları veya Düyûn-ı Umûmiye bonoları olan yatırımcılara ne tavsiye edersiniz?

HB: Satın.

FT: Ya eski Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun çıkardığı bonolara sahip yatırımcılara tavsiyeniz?

HB: Aynı ölçüde muğlak bir soru. Anladığım kadarıyla Saint-Germain'de yapılan müzakerelerde Avusturya-Macaristan'ın borçlarının alakalı kısımları Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya'ya paylaştırılmaya çalışılıyor. Bu müzakereler bitene kadar hangi ülkenin ne kadar ödemesinin isteneceği, dolayısıyla yeni bonoların ne kadar güvenilir olacağını söylemek mümkün değil...

FT: Yine de Macaristan'ın yeni devlet başkanı Amiral Horvath, kendi hataları yüzünden parçalanan bir ülkenin

borçlarını Romanya ve Çekoslovakya'nın üstlenmesi gerektiğini ve Macaristan'ın sorumlu olmadığını ve ödeme yapmayacağını iddia etti?
HB: Macaristan halkının yararına bir müzakere pozisyonu. Kabul edilmesi muhtemel değil, ancak önümüzdeki tartışmaların güçlüğünü gösteriyor.
FT: Hem Avusturya hem Macaristan, ülkelerinin yeniden imarını finanse edecek bonolar çıkarmayı planlıyor. Yatırımcılar bu bonolara iştirak etmeli mi?
HB: Her iki ülke de, Çekoslovakya ile beraber, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun sanayi merkezidir. Daha fazla çalkantı olmazsa, bu bonolarla toplanan borç ülkelerin ekonomileri ile orantısız olmazsa ve Macaristan ile Avusturya sadece savaş öncesi Avusturya-Macaristan'ın borcunun uygun bir miktarını paylaşırsa taahhütlerini yerine getirebilecek bir konumda olabilirler.

Balint hafif yılmıştı, ancak Hector Bullingdon'ın Macaristan hakkında tüm söylediği bu kadardı. Diğer gazetelere baktıysa da yeni bir bilgi bulamadı. Ardından İstanbul damgalı bir mektuba rast geldi. 'Belli ki Gontrand,' diye düşündü, hızla zarfı açarak.

Mektubun kalınlığına bakılırsa kayın biraderinin Balint ve kız kardeşine anlatacak çok şeyi vardı.

Gontrand de Valençay
Blachernae Sarayı
İstanbul

Balint ve Sophie Morincz
482 Avinguda Diagonal
Barselona
İspanya

Pazar, 22 Aralık 1918

Azizim Balint, Sevgili Kardeşim,
İkinizin de iyi olduğunuzu ümit ediyorum.

İstanbul'a tam bir ay önce vasıl oldum ve işler beklenenden iyi gidiyor olsa da sözlerime bazı üzücü haberlerle başlayacağım; Hüsrev yeni yılda bizden ayrılarak annesini, kız kardeşlerini ve yeğenlerini New York'a götürecek. Tehcirden ve amcası ile kuzenlerinin iki yıl önce İzmir'de katledilişinden beri Ermeniler Türkiye'nin hiçbir yerinde emniyette değil gibi görünüyor. Ermenilerin mülk ve varlıklarının müsadere edileceği şayiası onu epeyce rahatsız ediyor, hassaten ailesinden geriye kalan tek erkek olduğu için. İtiraf ederim ki Türklerin yabancılara karşı hiddeti ve aynı ölçüde şiddetli Yunan söylemi beni şaşırtıyor. Bunun sonunun iyiye varacağını sanmıyorum. Hem İstanbul hem İzmir Doğu Anadolu'daki hengâmeden şimdilik azade görünüyor, ancak Hüsrev bunun muvakkat olduğunu söylüyor. Son dört yıl içindeki olaylarda haklı çıktığından onun düşüncesini kabullenmek zorundayım. Benden ayrıldığını görmek beni müteessir ediyor, bilhassa savaş boyunca Osmanlı Bankası'nı çok iyi idare ettiği için -o olmasa geriye bir şey kalmazdı. Sana selamını iletmemi istiyor, senden de ona selam söyledim. Aşağı yukarı ocak sonunda New York'a vardığında bize adresini gönderecek.

Osmanlı Bankası'nın faaliyetleri çok kötüleşti, ancak Hüsrev burada olmasaydı ne duruma düşerdi bilmem. İşlerin şümulü ve savaşın sebep olduğu zararların büyüklüğü göz önüne alınınca, Hüsrev'in topladığı bilgiye dayanarak sadece bir ön tetkikat yapabildim. Buna göre, Osmanlıların pay sahibi olduğu faaliyetlerin üçte ikisinden fazlası iflas etmiş, pasifleşmiş ya da Osmanlı güçleri veya Osmanlı Devleti tarafından müsadere edilmiş. Nispeten sağlıklı olan üçte bir ise İtilaf ordularının korumasından faydalanacak ve ümit ediyorum ki kârlı bir firmaya dönüşecek, gerçi bunu başarmak için yapılacak çok iş var.

Bununla beraber Anadolu'daki faaliyetler bana hâlen riskli geliyor, zira kimse Mustafa Kemal taraftarları veya Yunanlardan ne beklemesi gerektiğini bilmiyor. İtiraf ederim, Düyûn-ı Umûmiye'deki makamım hiç bu kadar faydalı olmamıştı. Almanlarla aradaki gerilim ve Avusturya-Macaristan'ın bölünmesi karşısında biz ve İngilizler önümüzdeki hafta geçici idareciler atayarak Düyûn-ı Umûmiye üzerinde fiilî kontrol sağladık. Almanların ve Avusturyalıların aynısını neden savaş sırasında yapmadığını bilmiyorum -belki de Türkleri küstürmemek içindir?

Önümüzdeki ay İstanbul'a geldiğinde General Franchet d'Esperey'e hususi müşavir olma teklifi aldım. Arthur de Vere dönmediğinden yerine başkası getirilecek. Dolayısıyla, idare etmeleri gereken bölünmüş ülkenin yapısı mevzuunda işgalci İtilaf kuvvetlerine "mütehassıs" oldum. İtilaf kuvvetleri umumi valilerine yardımım karşılığında münasip bir ücret müzakere ettiğimi tahmin edebilirsin. Yani hem Düyûn-ı Umûmiye'nin hem Osmanlı Bankası'nın varlıklarını kurtarmak için -gerekirse askerî- desteklerini. Bunun son derece faydalı olduğunu kabul edeceğine eminim...

Muhtemelen Christoph von Hirsch'in birkaç ay önce, Osmanlılar Berlin-Bağdat demiryolunun Osmanlı sınırlarındaki

kısmına el koyduktan sonra İstanbul'dan ayrıldığını duymaktan da memnun olursun. Bunlara ne olacağını ve sadece İzmir eklentilerini değil, tüm Anadolu demiryollarını devralma veya idarede ne gibi fırsatlar olabileceğini anlamaya çalıştım. Anglo-Fransız kuvvetlerinin desteğiyle elbette. İtalyanların bu bölgede teşebbüsler başlattığı söyleniyor, ancak ne olduklarını tam olarak bilmiyorum. Demiryolu trafiği İmparatorluk genelinde neredeyse durma noktasında -hâlâ Bursa'dan öteye geçmek mümkün değil- ancak bana bunun sebebinin sadece vasıflı personel ve idareci yokluğu olduğunu söylediler. Hüsrev bana, Özdemir Bey'in Doğu Anadolu'da bir yerlerde Mustafa Kemal ile beraber kaybolduğunu ve -Levanten ailelerin şiddetli protestosuna rağmen- Rahmi Bey'in açıklanamaz biçimde İngilizlerce esir olarak Malta'ya götürüldüğünü söyledi. Bunun resmî sebebinin, kendisinin Osmanlı valisi olması olduğunu sanıyorum.

Balint, İmparatorluk'un dört bir yanına dağılmış işleri yeniden başlatmak için yardıma çok fazla ihtiyacım olduğunu söylemek zorundayım. Gördüğün gibi savaş öncesinden kimse kalmadı. Önümdeki bu vazife muazzam ve imkânlar neredeyse sınırsız. Babam, ailenin Fransa'daki faaliyetlerini yeniden başlatmak için tüm kaynaklarına ihtiyaç duyduğundan, bana yardım etmeyi reddetti. Sen ve Sophie İstanbul'a geri dönmeyi düşünür müsünüz? Size çok ihtiyacım var. Hem Üniversite, Felsefe Şubesi dâhil tüm müfredatını yeniden açtı. Sophie, senin müsaadeni istemeden idareciyle konuşarak tekrar sana ihtiyaç duyup duymayacağı konusunda ağzını aradım; hevesi beni şaşırttı. "Hangi sınıfı almak isterse!" dediğini iletmemi istedi. İkinize de, dönerseniz uzun süre işsiz kalmayacağınızı garanti ederim.

Lütfen gelin.
Ağabeyiniz,

Gontrand

Balint Üniversite rektöründen bir notla Gontrand'ın sadece kız kardeşine hitaben yazdığı bir mektubu kenara koydu. Gontrand'ın ağzından Türkiye'deki hadiseleri okuması, içini öfke, keder ve küskünlüğe boğmuştu. Savaşın getirdiği israfa, uğraşlarının ve fedakârlıklarının faydasızlığına karşı küskünlük, hayatların kaybına karşı teessür vardı. Azelan, Dzeron Vaghinag, diğer sayısız kişi... Ve şimdi Christoph von Hirsch'in suçluluğuna olan inancı...

Gontrand'ın uğraşları karşısında hissettiği ümit, yine onun teklifiyle neredeyse yok olmuştu -tam olarak Türkiye'nin boğazını öncekinden daha fazla sıkmak. Evet, kendisi Avrupalıların kazın üstüne oturup altın yumurtalarını düzenli biçimde aldığı bir iktisadi yağma oyununda küçük bir rol oynamıştı. Ancak kazın pazarlık esnasında yolunduğu bu oyuna katılmayacaktı... Zihnini harap eden hisleri bastırmak için tekrar denize ve güneşe baktı. Bu, onu sakinleştirdi. Bir sigara yakıp kalan mektupları gözden geçirerek çoğunu haftanın ilerleyen günlerinde bakmak üzere kenara ayırdı.

Aniden bir el yazısını tanıdı. Babası! Mektubu yırtarcasına çabucak açtı, ayağa kalktı ve volta atarak okumaya başladı.

Attila Morincz
Körönd
Budapeşte

Balint Morincz
482 Avinguda Diagonal
Barselona
İspanya

Budapeşte, 12 Aralık 1918,

Sevgili Balint,
14 Ekim'de gönderdiğin mektubu aldık ve annenle sevinç gözyaşlarına boğulduk. Ne kadar sevindiğimizi anlatamam! Kız kardeşlerinin mutluluğunu da tahayyül edebilirsin. Senden uzun zamandır haber alamamıştık -dört yıl önce Lajos'un getirdiği mektuptan beri!

Ah! Nereden başlamalı, nereden başlamalı? Belki de önce amcan Markus'un iki yıl önce felç nöbeti geçirip hayatını kaybettiğini söylemeliyim. Kardeşimin ölümü büyük bir darbeydi, özellikle savaş aleyhimize dönmeye başlamışken... St Istvan Katedrali'nde gömüldü. Markus'un ülkeye yaptığı hizmetin bir delili olarak Savaş Bakanı Krobatin ayine geldi ve İmparator adına konuşma yaptı.

Belki savaş sırasında büyük bir mahrumiyet çekmediğimize dair seni rahatlatarak başlamalıyım. Ama en kötüsünün bizi beklediğini düşünüyorum.

Barselona'da evden ne haberler alıyorsun bilmiyorum ama "Avusturya-Macaristan" adı bile anlamını kaybediyor. Yerleşik düzeni sarsacak o kadar çok şey oldu ki nerede durduğumuzu görmek artık çok zor. Daha savaş bitmeden İmparatorluk parçalanmaya başladı. Ekim ayında millî bir Sloven,

Hırvat ve Sırp Konseyi, varlığını ve artık Macaristan'a bağlı olmama kararını ilan etti. İmparator Karl, İmparatorluk için yeni bir yapı sağlayacak bir yol aradıysa da uğraşı nafileydi. Sanırım Habsburg hanedanının sonunu getiren şey, Alman-Avusturya Geçici Millî Meclisi'nin kurulmasıydı. Alman Avusturyalılar bağımsız bir gelecek istiyor olsa bile İmparatorluk tamamen bitti...

Buna göre Macaristan Parlamentosu'nun Macaristan'ı yöneteceğini ve Çek Millî Komitesi'nin Moravya'yı yöneteceğini ilan etmesi şaşırtıcı değildi. İmparatorun, hükûmeti "Tasfiye Kabinesi" ile değiştirmekten başka tercihi yoktu. Buna inanabiliyor musun?

Şu anda, Hırvat subaylar İmparatorluk ve Kraliyet filosunun gemilerine el koydu... Transilvanya bile Romanya tarafından bizden kopartılıyor... Bütün bunların nerede sonlanacağını görmek güç. Daha bir hafta önce Andrássy út'da karşılaştığım Kont Tisza bile Balaton Gölü'ndeki evine çekilmeye karar verdi...

3 Kasım'da teslim olduğumuzda, bunun yeni bir başlangıç olacağına inanıyordum. Yeniden inşa etmeye, uğraşlarımızı demiryolu ve inşaata, ülkenin yeniden doğumuna tevcih edeceğimiz yeni bir başlangıç... Şimdi nereden başlayacağımı şaşırdım. Macaristan'ın hâlihazırda güvenli görünmesine ve Budapeşte'deki fabrikalarımızın hâlen faal durumda olmasına karşın, diğer tüm varlıklarımız ve iştiraklerimiz kendilerini altı hafta önce var olmayan ülkelerde buldu! Trieste'deki iştirakimiz bile şimdi İtalya'nın kontrolü altında...

Prag, Çernovtsi, Lemberg ve elbette Viyana'daki tüm iştiraklerimiz istimlak ediliyor: Transilvanya'daki güzel ormanlarımız

Romenlerce, Yeni Pazar demiryolu ve Zagreb silah imalat fabrikası yeni Yugoslav hükûmetince el konulma sürecinde. Ve Budapeşte'deki fabrika İtilaf kuvvetleri tarafından kapatıldı... Hepsi de elbette en kanun dışı yollardan! Bugün bu dağılma sürecini durdurmak için ne yapılması gerektiğini anlayamıyorum bile!

Neyse ki bu muazzam kargaşadan bankalarımız da bizim kadar zarar görmüşe benziyor. Onlar da bu yeni sınırlarla bölündü. Böyle olmasaydı 1913'tekinden çok daha güç tartışmalar içinde olurduk.

İmparator kendine edilmiş tüm sadakat yeminlerini geçersiz kılmak zorunda kaldı ve her tür hükûmetten uzak durmayı tercih etti. Nasıl durmasın ki, "Avusturya", "Macaristan" -hatta "Çekoslovakya"- hep birer cumhuriyet! Yardımına çok ihtiyacımız var. Keşke gelsen.

Annen de benimle beraber yalvarıyor. Lütfen geri dön. Seni çok özledik. Ve sana her zamankinden fazla ihtiyacımız var.

Seni seven baban,

Attila Morincz

Balint okuduklarından çok rahatsız olmuştu. Kalbi normalin üstünde atıyordu. Alnında bir damarın zonkladığını hissederek sakinleşmek için bir sigara daha aldı. Bir fincan daha kahve koyarak gözlerini denize dikti. Bulanık sis kalkmış, beyaz bir güneş tüm göğü berrak kış mavisine boyamıştı.

'Hayatımın yeteri kadarını aileme ve şirkete adadım mı?' diye düşündü. İstanbul ve İzmir'de geçirdiği yıllar bu soruya 'evet' cevabını veriyordu.

'Aileme daha fazla borcum var mı? Babama? Konglomeratum'a?' 1913'te İçişleri Bakanlığı'ndan ayrılışını, Azelan'ın

ölümünü, İzmir'de boşa geçen sıkıntılı ayları, Sophie'den ayrı kalışını ve Lajos Kubinyi'nin kendisine verdiği, Konglomeratum'un İzmir eklentilerini inşa etmeyi şimdilik yapamayacağını bildiren son mektubu hatırladı... "Şimdilik", "hiçbir zaman"a dönüşmüştü. İçten içe, Avusturya-Macaristan reformlarına ilişkin tüm çabaların -kendisininki de dâhil- nihayetinde boşuna olduğu düşüncesi yeni bir üzüntü tabakası ekledi. Habsburg Hanedanı yok olmuştu. Buna mâni olmak için o sırada bir şey yapabilecektiyse de bugün yapabileceği hiçbir şey yoktu...

Balint kahvesini bitirdi, kâğıtları topladı ve içeri döndü. Güneş, dairedeki tüm odaları aydınlatıyordu. Yatak odalarına yöneldi -Sophie güneş ışığı içinde, yatakta dinleniyordu. Balint ceketini çıkardı, karısının yanına uzandı ve yuvarlak karnını okşamaya başladı. Sophie gözlerini açtı ve yarı uykulu hâlde ona gülümsedi.

"Kahve kokuyorsun..." gözleri tekrar kapandı. "Bana da biraz getirir misin?"

Balint ona gülümsedi ve yüzünü kapatan kâküllerini nazikçe uzaklaştırdı.

"Doktor Gurtell'in bebek doğana kadar kahveyi yasakladığını biliyorsun..."

Uyanmaya çalışan Sophie'nin gözleri tekrar yarı açıldı.

"Ah evet... Unutmuşum..."

Balint sağ elinin tersiyle karısının yüzünü okşadı, gözlerini öptü. Sol eli, Sophie'nin karnının üstündeydi. Bebeğin hafifçe tekmelediğini hissetti.

"Ağabeyinden mektup gelmiş. Okumak ister misin?" diye sordu.

"Hmmm... Sonra..." diye mırıldandı kadın.

"Babamdan da bir mektup aldım..."

Fakat Sophie, Balint'in eli elinde, uykuya dalmıştı bile.

EKLER

I. Düyûn-ı Umûmiye'ye kısa bir bakış

Osmanlı İmparatorluğu, 18. yüzyılın sonuna doğru, çöküşünün başından itibaren gelirlerini toplamakta güçlükler yaşadı. İlk devlet istikrazını 19. yüzyılın ortasında yaparak yabancı kreditörlerin Osmanlı hükûmeti idaresine müdahale etmesi için kanuni yollar açtı. Yabancı kaynaklara yapılan bu ilk müracaatın sonucunda 1856'da Londra'da yabancı sermaye ile Bank-ı Osmanî-i Şahane kuruldu. Başta bu teşebbüsün Osmanlı İmparatorluğu ile ticareti finanse etmesi ve İngiliz idaresi altında faaliyet göstermesi hedefleniyordu. Ancak kısa süre sonra Fransız hissedarların da katılımıyla *Banque Impériale Ottomane* adını aldı. Osmanlı hükûmetine borç yönetimi hakkında tavsiyelerde bulunarak fiilî bir özel finans kurulu teşekkül ettirdi.

Diğer Avrupa hükûmetleri fırsatı görerek Bâb-ı Âlî'ye müşavirler göndermeye başladı. 1856'da Avusturya-Macaristan hükûmetinin İstanbul'a gönderdiği özel müşaviri 1858'de İngiliz ve Fransız murahhaslar takip etti. Bunlar ve diğerleri, *Banque Impériale Ottomane* aracılığı ile görevi Osmanlı hükûmetine kamu finansmanı yönetimine dair tavsiyede bulunmak olan Maliye Yüksek Kurulu'nu teşkil etti.

1860 yılında, Kurul daha ön plana çıktı ve İmparatorluk'un mali yönetiminde başlıca reformların murakabesini üstlenen Üst Finans Kurulu oldu. Yavaş yavaş ve dışarıdan gelen baskılarla Osmanlı hükûmeti, Osmanlı bonosu sahiplerini Üst Finans Kurulu'nda temsilci olarak kabul etmek mecburiyetinde kaldı. 1860'lardan sonra Kurul, giderek Osmanlı Devleti borçlarına rehin edilen hükûmet gelirlerinin yönetiminde kontrolü ele almaya başladı.

19. yüzyılın üçüncü çeyreğinde Osmanlı Devleti, borçlarını ödeyemeyecek noktaya kadar istikraza devam etti ve 1876'da iflasını

açıklamak mecburiyetinde kaldı. Yabancı kreditörlerle görüşmeler zordu, ancak 1879'da Osmanlı hükûmeti devlet borçlarının anaparası ile faizlerinin ödenmesini yönetmek üzere özel bir idare kurdu. Bu kurul özellikle Osmanlı Devleti'nin borçlarını ödemeye tahsis edilen belli vergi ve gelirleri topluyordu.

Osmanlı Devleti hâlâ paraya ihtiyaç duyduğundan, durum bundan sonra daha gerginleşti. Osmanlı İmparatorluğu'nun muhtelif gelirlerinin kontrolü için dört kurum mücadele ediyordu -Sultan, iç ve dış bankalar, Osmanlı bonolarının yabancı sahipleri ve 1879'da teşkil edilen Düyûn-ı Umûmiye.

1881 yılında Sultan Osmanlı'nın borçlarının kalitatif ve kantitatif yapılandırmasını sağlayan Muharrem Kararnamesi'ni yayınladı. Muharrem Kararnamesi, diğer şartların yanında, Düyûn-ı Umûmiye'nin Üst Finans Kurulu'nun yerine geçmesini ve Osmanlı ekonomisinin imtiyazlı gelirleri karşılığında hükûmetin yeni finansman toplamasına yardım etmesini sağlıyordu.

Osmanlı'nın borçlarının yeniden yapılandırılması ve Düyûn-ı Umûmiye'nin kuruluşu kamu finansmanı tarihinde eşi görülmemiş olaylardı. 1881 tarihli Muharrem Kararnamesi'ndeki başlıca tedbirler şunlardı:

- Tüm iç ve dış borçlar yeniden gruplandırılıp dört kategoride dilimlenmiştir: A, B, C ve D; A diğer kategorilere göre üstündür;
- Toplam borcun nominal miktarı büyük ölçüde; % 40 (237 milyon Türk lirası) azaltılarak % 60 ödenebilir borç miktarı (142 milyon Türk lirası) bırakılmıştır;
- Tüm borçlar konsolide edilerek aynı faiz hesaplama seviyesine getirilmiştir;
- Önceki tüm borç anlaşmalarının yerine, Düyûn-ı Umûmiye idaresindeki yeni anlaşmalar getirilmiştir;

- Düyûn-ı Umûmiye imtiyazlı gelirlerden faydalanıyordu, yani topladığı gelirler Düyûn-ı Umûmiye borçlarını elinde bulunduranlara ödenmek üzere Osmanlı hazinesine değil, doğrudan yeni Düyûn-ı Umûmiye borçlanma araçları sahiplerine geri ödemeye gidiyordu.

Düyûn-ı Umûmiye Osmanlı Devleti'nin bir dizi gelirinin vergisini topluyordu, mesela: tuz tekeli, damga vergisi, içki vergisi, ipek vergisi, balık avı, belli illerden yıllık gelirler ve *Régie Co-intéressée des Tabacs Ottomans*'ın tütün gelirleri. Bu gelirler her yıl, Osmanlı'nın borçlarının % 1'i anapara ve % 4'ü faize ayrılan % 5'lik kısmını ödemekte kullanılıyordu. Anaparanın bu düşük amortisman oranı neden Düyûn-ı Umûmiye'nin Muharrem Kararnamesi'nden sonraki otuz yıldan fazla Osmanlı finansmanının kontrolünü elinde bulundurduğunu izah etmektedir.

Yıllar içinde, yukarıda zikredilen düşük borç amortismanı seviyesi ve Osmanlı Devleti'nin yeni finansman ihtiyaçlarıyla, Düyûn-ı Umûmiye'nin gelirleri azalacağına artarak 2,5 milyon liradan 8,8 milyon liraya çıktı. Devlet gelirleri oranı olarak Umûmiye tahsilatları 1881 Muharrem Kararnamesi sonrasındaki % 17'den, Birinci Dünya Savaşı öncesi % 30'un hemen altına yükseldi. Gelirlerinin tahsilatı ve idaresi için Düyûn-ı Umûmiye yaklaşık beş bin beş yüz hususi memur istihdam ediyordu -Osmanlı Maliye Nezareti memurlarından daha fazla.

Düyûn-ı Umûmiye Osmanlıları modern ekonomi yönetimi ile tanıştırmış olsa da daha önemlisi Avrupalıların Osmanlı ekonomisini kendi menfaatlerine uygun olarak açmaları için bir yoldu. Düyûn-ı Umûmiye esas olarak Fransız ve İngiliz kontrolündeydi, ancak yönetim kurulunda başka Avrupalılar ve oy hakkı olmayan bir Osmanlı temsilcisi de vardı. Düyûn-ı Umûmiye'nin, hiçbir Avrupa gücünün diğerlerine göre daha fazla etkisinde olmadığı unutulmamalıdır. Tüm büyük Avrupa devletleri (uzun Rus-Osmanlı düşmanlığı geçmişi sebebiyle Rusya

hariç) idari konseyde -veya kurulda- bir sandalye sahibiydi ve her hükûmet Düyûn-ı Umûmiye'ye göndereceği temsilciyi seçebiliyordu.

Mali sıkıntı içindeki devletlerin idaresinde öncü olan Düyûn-ı Umûmiye, hükûmetle uluslararası sermaye arasında doğrudan ilişki kuran ilk kurumdu. İsmen özel bankerlerin atanmasıyla, Düyûn-ı Umûmiye rakip güçlerin menfaatlerini idare ederken, buraya bağlanmış ve çekilmesi gereken fonları korumak için Osmanlı İmparatorluğu'nu hayatta tutmaya çalışıyordu. Gerçekte, bu özel uluslararası sermaye bir tür mali istikrar getirmiş ve Osmanlı Devleti'ni fiilen desteklemişti.

Anlaşılır biçimde, Düyûn-ı Umûmiye'ye karşı menfi tepkiler Türklerin yabancı finansörlere duyduğu hınçta büyük bir rol oynadı ve sonunda gelişen Türk milliyetçiliğine de mühim katkı sağladı.

II. Önemli siyasi olayların kronolojisi

Tarihler	Olaylar
1881	Muharrem Kararnamesi Osmanlıların borçlarına ilişkin üç yıllık pazarlığı sonlandırıyor. Bono sahipleri konseyi oluşturuluyor ve başkanlık İngilizlerle Fransızlar arasında dönüşümlü yürütülüyor.
1882	Bismarck Prusya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında, Fransa, İngiltere ve Rusya'yı birbirine bağlayan Üçlü Antant'a karşı savunma anlaşması olması amaçlanan Üçlü Anlaşma'yı organize ediyor. Avusturya-Macaristan Sırbistan boyunca demiryolu hatları inşa ederek ülke üzerinde ekonomik kontrol sağlamaya çalışıyor.
27/10/1889	Kayzer II. Wilhelm, kız kardeşi Sophie'nin düğünü için Atina'ya geliyor. Kayzer Akdeniz'de zayıf bulduğu İngiliz mevcudiyetini eleştiriyor.
2/11/1889	Kayzer II. Wilhelm Boğaziçi'ne geliyor ve İstanbul'u keşfediyor. Esasen ihtiyatlı olan Abdülhamid, genç hükümdarın gücü ve görünüşünden etkileniyor.
1894-1896	Jön Türklerin başarısız darbesi. Paris, Londra, Cenevre, Kahire'ye sürgün.
Kasım 1898	Son Osmanlı birlikleri Girit'i terk ederek Yunan Kralı'nın oğlu Yüksek Komiser Prens George'un hâkimiyetine bırakıyor. İngiliz, Fransız, İtalyan ve Rus birlikler Girit'in önemli kasabalarını işgal ediyor.
1906	Selanik'in İtalyan ve Fransız masonlocalarına bağlı Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin kuruluşu.
27/9/1907	Paris merkezli Jön Türkler ve OHC birleşerek İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni oluşturuyor. İTC merkezi Paris'ten Selanik'e taşınıyor.
Temmuz 1908	Jön Türkler İhtilali
27/1/1908	Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı Aerenthal, Makedonya üzerinden Bosna ile Selanik'i bağlayan bir demiryolunun yapımını duyuruyor.

5-25/10/1908	Selanik'teki ilk İTC kongresi, burada liberal bir Osmanlı partisi değil, ordu egemen bir teşkilat olduğu, milliyetçi düşüncede olduğu ve programının İmparatorluk'u modernize etmek ancak en önemlisi Türkiye'yi Türklere geri vermek olduğu ortaya çıkıyor.
1908	İTC Sultan'ı, anayasayı ve Parlamentoyu geri getirmeye zorluyor. Halk bayram ediyor.
1908-9	Bosna-Hersek'in ilhakına tepki olarak Osmanlı, Avusturya-Macaristan mallarını boykot ediyor.
Kasım 1908	Seçimler -Ahmed Rıza (Jön Türk) Meclis-i Mebusan Başkanı seçiliyor. Jön Türkler, Türk olmayan herkesin sistemli olarak kendilerinin aleyhinde oy verdiğini görerek şaşırıyor. Vezir Kâmil Paşa istifaya zorlanıyor ve yerine Şubat 1909'da Hilmi Paşa getiriliyor. İslam Birliği Cemiyeti önderliğinde, Jön Türkler aleyhine şiddetli tepkiler.
1909	Abdülhamid tahttan indirilip yerine kardeşi (V. Mehmed Reşad) getiriliyor.
27/2/1909	Osmanlı İmparatorluğu / Avusturya-Macaristan / Bulgaristan arasında anlaşma, boykot otomatik olarak kalkıyor. Osmanlı İmparatorluğu Yeni Pazar'ı, Doğu Rumeli demiryolunun alımını, borçların Osmanlı İmparatorluğu'ndan Bosna-Hersek'e aktarılmasını, Bosnalı Müslümanlar için dinî güvenceleri elde ediyor.
29 Eylül 1911	İtalya Afrika'nın kuzey sahilindeki Trablusgarp'ı (günümüzdeki Libya), Afrika'daki son Osmanlı toprağını işgal ediyor. İtalyan-Türk savaşının başlangıcı. Mustafa Kemal'in sttatejist olarak becerileri tanınmaya başlamış.
1911-1912	İtalya hükûmeti Libya'da savaş kararı alıyor, karar İtalyan genelkurmayını hazırlıksız yakalıyor ve birinci dereceden mali bir felakete dönüşüyor.
17 Ekim 1912	Osmanlı İmparatorluğu ile Sırbistan, Bulgaristan, Karadağ ve Yunanistan arasında Birinci Balkan Savaşı'nın başlangıcı.

9 Kasım 1912	Yunan ordusu Selanik'i işgal ediyor.
10 Kasım	Bulgar Rilo fırkası da Yunanlarla beraber Selanik'i işgal ederek gerilime yol açıyor
18 Kasım 1912	Osmanlı Devleti'nin izniyle Batılı birlikler İstanbul'daki Hristiyan nüfusu korumak amacıyla Boğaziçi'nde demirli savaş gemilerinden iniyor. Fransızlar Galata'da, İngilizler Pera'da, Avusturyalı ve Almanlar Taksim'de ve Ruslar rıhtımlarda konumlanıyor.
19 Kasım 1912	Yunan ordusu Selanik'e giriyor. "Helenleştirme" derhâl başlıyor; Osmanlı yenilmeden önce cami olan kiliseler tekrar kiliseye çevriliyor.
30 Kasım 1912	Yunan ordusu Bulgar ordusunu Selanik'ten sürüyor.
23 Ocak 1913	Jön Türkler'in askerî liderlerinden biri olan Enver Paşa, Kabine toplantıdayken arkadaşlarıyla beraber Bâb-ı Âli'yi basıyor. Enver'in subaylarından biri olan Yakup Cemil, Harbiye Nazırı Nazım Paşa'yı vuruyor ve grup Kâmil Paşa'yı derhâl istifa etmeye zorluyor.
17-30 Mayıs 1913	Londra Barış Antlaşması ile Birinci Balkan Savaşı sonlanıyor.
29 Haziran-10 Ağustos 1913	İkinci Balkan Savaşı -Bulgaristan'a karşı Yunanistan, Sırbistan, Karadağ, Romanya ve Osmanlı İmparatorluğu.
10 Ağustos 1913	Bükreş Antlaşması -Bulgaristan Dobruca'yı Romanya'ya veriyor ve Makedonya'nın Sırbistan ile Yunanistan arasında bölünmesini kabul ediyor.
Kasım 1913	İstanbul'daki Alman askerî heyeti yeniden yapılandırılıyor. General Liman von Sanders Osmanlı Orduları Kumandanı unvanıyla başa geçiriliyor. Bu, gerçekte Almanya'ya Çanakkale Boğazı'nın kontrolü kadar İstanbul'u savunma sorumluluğunu veriyor.
29 Kasım 1913	Osmanlı İmparatorluğu Edirne'yi geri alıyor.

28 Haziran 1914	Avusturya-Macaristan Arşidükü Franz Ferdinand'ın öldürülmesi.
4 Temmuz 1914	Avusturya-Macaristan Arşidükü Franz Ferdinand için İstanbul'da cenaze töreni.
5 Temmuz 1914	Kayzer II. Wilhelm savaş hazırlığı için tüm yüksek rütbeli Alman subaylarla Potsdam Konferansı'nı düzenliyor. Tüm askerî ve sivil temsilciler hazır olduklarını söylüyor, sadece bankacılar tüm varlıklarını nakde çevirmeleri, yabancı menkul kıymetlerini satmaları ve borç vermeleri gerektiğini söylüyor.
5-22 Temmuz 1914	Alman bankaların ve mali kurumların muazzam tahvil satışı sonucunda çok sayıda hisse düşüyor.
8 Temmuz 1914	ABD hükûmeti USS Idaho ve Mississipi'nin Yunanistan'a satışını onaylıyor, Yunanistan gemilere *Kilkis* ve *Lemnos* adını veriyor ve *Sultan Osman I* ile *Reşadiye*'nin gelişine kadar denizde Osmanlı İmparatorluğu'na karşı avantaj elde ediyor.
22 Temmuz 1914	Avusturya-Macaristan, Sırbistan'a ültimatom gönderiyor (Almanya savaşa mali olarak hazırlandıktan sonra).
28 Temmuz 1914	Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Sırbistan'a savaş ilan ediyor.
31 Temmuz 1914	Birinci Deniz Lordu Winston Churchill zırhlı savaş gemileri *Sultan Osman I* ile *Reşadiye*'ye el koyarak Osmanlı İmparatorluğu'nu İttifak Devletleri'nin yanına çekme kararını alıyor. Rusya silahlı kuvvetlerinin tam seferberliğini ilan ediyor.
Ağustos 1914	**Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması**
1 Ağustos 1914	Almanya silahlı kuvvetlerini seferber ediyor ve Rusya'ya savaş açıyor.
3 Ağustos 1914	Almanya Fransa'ya savaş açıyor.
4 Ağustos 1914	Almanya Belçika'ya savaş açarak işgal ediyor.

6 Ağustos 1914	Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Rusya'ya savaş açıyor.
10 Ağustos 1914	Goeben ve Breslau İstanbul'a ulaşıyor.
12 Ağustos 1914	İngiltere ve Fransa, Avusturya-Macaristan'a savaş açıyor.
13 Ağustos 1914	Avusturya-Macaristan güçleri Sırbistan'ı işgal ediyor.
15 Ağustos 1914	Goeben ve Breslau resmî olarak Osmanlı yetkililerine teslim ediliyor (*Sultan Osman I* ile *Reşadiye*'ye "hainee" el konulmasının tazminatı olarak) ve sırasıyla *Yavuz Sultan Selim* ve *Midilli* adlarını alıyor.
23 Eylül 1914	Alman Amiral Wilhelm Souchon Osmanlı donanmasının fiilen komutasını alıyor.
27 Eylül 1914	O sırada tahkimatlardan sorumlu Alman General Weber Paşa, Osmanlı Devleti'ne danışmaksızın Çanakkale Boğazı'nın kapatılması emrini veriyor.
1 Ekim 1914	Osmanlı nazırlar Kapitülasyonların -Levantenlere servet yapma ve yabancılara avantajlı şartlarda ticaret yapma imkânı veren ticaret imtiyazları ve vergi muafiyetleri- kaldırıldığını duyuruyor.
1 Ekim 1914	Osmanlı hükûmeti, imparatorluktaki yabancı postanelerin kapatıldığını duyuruyor.
27 Ekim 1914	*Yavuz Sultan Selim* ve *Midilli* (Goeben ve Breslau), Amiral Wilhelm Souchon'un kumandasında Rusya'ya saldırmak üzere Boğaziçi'nden ayrılıyor.
29 Ekim 1914	Goeben ve Breslau Rus limanları Odesa ve Sivastopol'u bombalıyor. Rusya'ya karşı bu askerî harekâtın ardından nazırlar Bustani Efendi, Oskan Efendi, Mahmud Paşa ve Cavid Bey Kabine'den istifa ediyor (söyledikleri gibi) ve hükûmeti Müslüman Türklere bırakıyor.
31 Ekim 1914	Osmanlı İmparatorluğu İngiltere, Fransa ve müttefiklerine savaş açıyor.

5 Kasım 1914	İngiltere ve Fransa, Osmanlı İmparatorluğu'na savaş açıyor.
13 Kasım 1914	Sultan V. Mehmed Reşad İtilaf Hristiyanlarına karşı cihat ilan ediyor, fakat Almanlarla Avusturyalıları hariç tutuyor.
Ocak 1915 2. hafta	Enver Ruslara yenildikten sonra, "başarı kazandığını" iddia ederek Anadolu'dan ayrılıyor.
19 Şubat 1915	İngiliz ve Fransız filoları, Türk istihkâmlarını bombalayarak Çanakkale Boğazı deniz yolunu İtilaf gemilerine açmaya çalışıyor.
18 Mart 1915	Çanakkale Boğazı deniz harekâtından vazgeçiliyor.
22 Nisan 1915	Anzaklar Türklerin yoğun ateşi altında Gelibolu Yarımadası'na çıkıyor.
25 Nisan 1915	İtilaf güçleri Gelibolu Yarımadası'nın kontrolü için dokuz aylık uzun bir savaşa başlıyor.
Nisan-Ekim 1915	Ermenilerin sınır dışı edilmesi, askerlik çağındaki tüm Ermeni erkeklerin öldürülmesi, Güneydoğu Türkiye ve Suriye çölüne kervanlar.
23 Mayıs 1915	İtalya, Avusturya-Macaristan'a savaş açıyor.
29 Ağustos 1915	Anzaklar açmazı kabul ederek Gelibolu'ya daha fazla saldırıda bulunmuyor.
30 Eylül 1915	Geçici Avusturya-Macaristan elçisinin raporu: "Ermeni ırkını yok etme planı belli ki büyük ölçüde başarıya ulaştı."
5 Ekim 1915	İtilaf güçleri Selanik'e ayak basıyor. Yunan bakan istifa ediyor. On gün sonra General Sarrail kumandayı almaya geliyor.
14 Ekim 1915	Bulgaristan, Sırbistan'la savaşta.
15 Ekim 1915	Büyük Britanya, Bulgaristan'a savaş açıyor.
17 Ekim 1915	Fransa, Bulgaristan'la savaşta.
19 Ekim 1915	İtalya ve Rusya, Bulgaristan'la savaşta.
19 Ekim 1915	Fransız ordusunun Selanik'e gelişi.

(24) Ekim 1915	Hans von Wangenheim'ın ölümü ve yerine Graf Paul von Wolf-Metternich'in gelişi.
7 Aralık 1915	İngilizler Gelibolu'yu, Suvla Koyu'nu ve Seddülbahir'i boşaltma kararı alıyor.
28 Aralık 1915	İtilaf Devletleri birliklerini Gelibolu'dan çekmeye başlıyor.
8 Ocak 1916	Tüm İtilaf birlikleri Gelibolu Yarımadası'ndan çekiliyor ve harekât sonlandırılıyor.
Ocak 1916	Şehzade Yusuf İzzettin intihar ediyor, ancak ölümü şüpheli şartlarda gerçekleşmiştir.
15 Mart 1916	Avusturya-Macaristan, Polonya ile savaşta.
Nisan 1916	150.000 Sırp askeri Korfu'dan çıkarılarak Selanik'e geliyor ve Fransa-İngiltere kıtasını takviye ediyor. Yunan birlikleri boşaltılıyor ve Alman denizaltıların Selanik'te yakıt almasına artık izin verilmiyor.
26 Mayıs 1916	Bulgarlar Yunanistan'ı işgal ediyor ve Struma'daki tahkimatları işgal ediyor.
28 Ağustos 1916	İtalya, Almanya ile savaşta.
22 Kasım 1916	Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Josef ölüyor. Halefi I. Charles.
1 Ocak 1917	Türkiye Avrupa kuvvetlerinin hükmünden bağımsızlığını ilan ediyor.
11 Mart 1917	İngilizler Bağdat'ı ele geçiriyor.
15 Mart 1917	Çar II. Nicholas tahttan çekiliyor.
6 Nisan 1917	Birleşik Devletler Almanya'ya savaş açıyor.
8 Nisan 1917	Avusturya-Macaristan, Birleşik Devletler'den ayrılıyor.
20 Nisan 1917	Türkiye, Birleşik Devletler'den ayrılıyor.
25 Haziran 1917	İlk Amerikan birlikleri Fransa'ya çıkıyor.
3 Temmuz 1917	Amerikan Yurt Dışı Kuvvetleri Fransa'ya çıkıyor.
2 Aralık 1917	Bolşeviklerin idaresindeki yeni Rusya, Almanya'ya karşı savaştan çekiliyor.

3 Temmuz 1918	Ağabeyi V. Mehmed Reşad'ın ölümünden sonra yeni Sultan VI. Mehmed Vahdettin tahta çıkıyor.
16-17 Temmuz 1918	Bolşevikler Çar II. Nicholas'ı, karısını ve ailesini idam ediyor.
19 Eylül 1918	İtilaf güçleri Filistin'deki Megiddo Muharebesi'ni kazanıyor. Avustralya Hafif Süvarileri Filistin, Nablus'ta düşmanın arkasından büyük zafer yürüyüşüne başlıyor.
30 Eylül 1918	İtilaf güçleri Selanik cephesinde Makedonya'yı ele geçiriyor. Bulgaristan teslim oluyor.
1 Ekim 1918	Arabistanlı Lawrence ve İtilaf kuvvetleri Şam'ı ele geçirerek düşmanın geri çekilişini kesip 4.000 esir alıyor.
6 Ekim 1918	Sloven, Hırvat ve Sırp millî konseyi kuruldu. Hırvatlar Macaristan'ın emirlerini artık dinlemiyor.
16 Ekim 1918	I. Charles'ın Avusturya İmparatorluğu için yeni bir yapı bulma manifestosu; nafile bir teşebbüs.
21 Ekim 1918	Parlamentonun 1911'de seçilen Alman-Avusturyalı üyeleri, Viyana'da Almanya-Avusturya Geçici Millî Meclisi'ni kuruyor.
24 Ekim 1918	Macar parlamentosu, I. Charles'ın (Macar Kralı IV. Charles) onayıyla, 31 Ekim itibarıyla 1867 Anlaşması'nın bitişini ilan ediyor.
28 Ekim 1918	Viyana'da medyanın "Tasfiye Kabinesi" adını verdiği yeni hükûmet I. Charles'a yemin ediyor. Prag'daki Çek Millî Komitesi Bohemya'nın idaresinin sorumluluğunu alıyor ve yeni Çekoslovak Cumhuriyeti'ni kuruyor. Galiçya Avusturya İmparatorluğu'nu terk ediyor.
29 Ekim 1918	Brünn'deki Çek Millî Komitesi Moravya'nın idaresinin sorumluluğunu alıyor. Hırvat parlamentosu Avusturya-Macaristan'dan ayrılacağını duyuruyor. Zagreb'de yeni Sloven, Hırvat ve Sırp devleti ilan ediliyor. Ljubljana'daki Slovenya Millî Konseyi, Avusturya'da Slovenlerin yaşadığı tüm bölgelerin Avusturya'dan bağımsız olduğunu ilan ediyor.

30 Ekim 1918	İmparator Avusturya-Macaristan Savaş Filosu'nun Hırvatistan'a devredilmesini emrediyor. Viyana'daki Geçici Millî Meclis, Alman Avusturya Devleti'ni kuruyor. Çek Millî Komitesi Prag, Plzen ve Litomerice'deki I. & R. Ordusu kumandasını devralıyor.
30 Ekim 1918	Osmanlı İmparatorluğu teslim oluyor ve ateşkes imzalıyor.
30 Ekim 1918	Slovenya Millî Konseyi Slovenya'yı yeni Güney-Slav (Yugoslav) Devleti'ne sokuyor. Transilvanya'nın Roman temsilcileri, topraklarının Romanya Krallığı'na girdiğini ilan ediyor. Hırvat subaylar Savaş Filosu'nda idareyi ele alıyor.
1 Kasım 1918	Viyana'daki son Emperyal-Kraliyet hükûmeti işleri Alman Avusturya hükûmetine devretmeye başlıyor. Bosna şimdi millî konseyi tarafından idare ediliyor. Viyana'daki imparatorluk polisi Alman Avusturya hükûmetine yemin ediyor.
1 Kasım 1918	Enver, Talat ve Cemal son Alman denizaltısıyla Boğaz'dan kaçıyor.
2 Kasım 1918	Yeni Macar Savunma bakanının emriyle, I. & R. Üst Ordu kumandanlığı Macar alaylarının İtalya cephesinden ayrılıp eve dönmelerine izin veriyor.
3 Kasım 1918	Avusturya Macaristan teslim oluyor.
3 ve 4 Kasım 1918	İtalya ile ateşkes. İtalya Brenner Geçidi'nin güneyindeki Tirol'u, Trieste'yi ve eski Avusturya sahilini işgal ediyor.
6 Kasım 1918	Avusturya-Macaristan imparatoru ordunun kalan kısımlarının terhis edilmesini emrediyor.
9 Kasım 1918	Alman Kayzer II. Wilhelm tahttan çekiliyor.
11 Kasım 1918	Almanya, İtilaf Devletleri ile Batı Cephesi'ndeki savaşı bitirecek ateşkesi imzalıyor
11 Kasım 1918	Alman imparatoru iki gün önce çekildiğinden, I. Charles her tür hükûmetten uzak durmak isteğini dile getiriyor (ancak tahttan çekilmiyor). Tasfiye kabinesi azlediliyor, İmparator kendisine edilmiş tüm sadakat yeminlerini geçersiz sayıyor.

13 Kasım 1918	İtilaf filosu (ağırlıklı İngiliz, ancak Fransız, İtalyan ve Yunan da var) savaş gemileri Boğaz'a girerek İstanbul'un kontrolünü alıyor.
13 Kasım 1918	Alman Avusturya Devleti kendini cumhuriyet ve Almanya cumhuriyetinin bir parçası olarak ilan ediyor. IV. Charles Macaristan'da her tür hükûmetten kendini uzak tutuyor.
14 Kasım 1918	Hâlâ ülke dışında bulunan Tomas Garrigue Masaryk, Çekoslovak Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı seçiliyor. Bu göreve 24 Ekim'de, Paris'te sürgün politikacılarca aday gösterilmişti.
16 Kasım 1918	Macaristan cumhuriyeti ilan ediyor.
28 Kasım 1918	Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun parçalanmasından sonra "devletsiz" kalan Bukovina, Romanya tarafından ilhak ediliyor.
1 Aralık 1918	Alba Iulia'daki 100.000 Rumen, Transilvanya'nın Romanya'ya katılmasına karar veriyor.
22 Aralık 1918	VI. Mehmed, parlamentoyu feshediyor.
11 Ocak 1919	Uluslararası Polis Komisyonu, İstanbul polis gücünün idari kontrolünü üstleniyor
Şubat 1919	(İtilaf Kuvvetleri) Doğu Ordusu Başkomutanı General Franchet d'Esperey beyaz bir atın üzerinde İstanbul'a giriyor -II. Mehmed'in 1453'te şehri alışına anıştırma.
Nisan 1919	Mustafa Kemal Kuzey Anadolu'daki Türk güçlerine Umumi Müfettiş olarak atanıyor.
24 Nisan 1919	İtalya Başbakanı Vittorio Orlando İngiltere, Fransa ve ABD ile yapılan barış konferansını terk ederek İtalya'nın Rijeka ve Ege'de kaybedilen toprakları geri alma eylemlerini başlatıyor.
(15) Mayıs 1919	İtalyanların İzmir'i işgalini önlemek için İngiltere, Fransa ve ABD destekli Yunan birlikleri İzmir'e çıkıyor.
10 Eylül 1919	Saint Germain Anlaşması imzalanıyor (ayrıntılar verilecektir)

Aralık 1919	ABD Başkanı Woodrow Wilson, yeni, adı duyulmamış milletlerin yararlanmaya çalıştığı "özgür irade" ifadesini telaffuz etmesinin talihsizlik olduğunu kabul ediyor.
Şubat 1920	Atlantik filosundan süper zırhlı savaş gemileri ve Mısır ve Filistin'den birlikler Çanakkale Boğazı'na gönderiliyor.
16 Mart 1920	İstanbul'da İngiliz güçleri bakanlıkları, postaneleri ve Galata Kulesi'ni işgal ediyor.
4 Haziran 1920	Trianon Antlaşması imzalanıyor
Kasım 1920	"Beyaz Rus" General Wrangel Kırım'ı terk etmeye zorlanarak yaklaşık 150.000 Rus askerinin İstanbul'a gelmesini sağlıyor.
Ocak 1921	Sultan, Maliye Nazırlığı ile Harbiye Nazırlığı'nı İtilaf Güçleri'nin kontrolüne bırakıyor.

Kendini beğenmiş Fransızlar, kâr peşinde koşan İngilizler, muhteris Almanlar, Levantenler, Ermeniler ve İzmir'de kısılıp kalmış bir Macar, Balint Morincz.

Düyûn-ı Umûmiye kıskacından çıkış yolu arayan Osmanlı, Birinci Cihan Harbi'ne Almanlarla ittifak kurarak girince, İzmir'in Levanten, yerli gayrımüslim ve yabancı uyruklu sakinleri için artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Çanakkale yolundaki İngiliz gemileri için açık ve savunmasız bir hedef konumundaki şehir, savaşın, tehlikenin ve hasım devletlerin uyruğundaki insanlar arasındaki adı konulmamış gerginliğin avucundaydı.

İzmir Çıkmazı, hiç hesapta yokken bir ihale almak için geldiği İzmir'le yurdu arasına bir düşman donanması, İttihat ve Terakki, ablukalar ve yasaklar giren Balint Morincz'in Türkiye'deki maceralarını anlatırken, Birinci Cihan Harbi'ne bakmaya alışık olmadığımız bir pencereden bakıyor. Aşk, ihanet, entrika ve kâr hırsıyla gözü dönmüş iş adamlarının rekabeti arasında Balint, sevdiği kadına ve anavatanına ulaşmak için çabalarken, 1900'lü yılların görünmeyen taraflarına tarafsız bir gözle şahitlik ediyor.

İzmir Çıkmazı, bir savaşın patlak verişinin ve bir imparatorluğun çöküşünün ihtişamlı sahnesinde, küçük insanların rollerini ve öykülerini unuttuğumuzu hatırlatan bir dönem romanı.

ISBN: 978-605-9241-41-0